

בבלי ירושלמי תוספתא

חוברת שבועית ללימוד בי"ת
ביחד עם **תכשיטי הבית**
פרק נ"ך ליום

בעידודו של מו"ר הרה"ץ שליט"א

פרשת
ויקהל
ט"ז – כ"ב אדר תשפ"ה

יוצא לאור ע"י חסידי ברסלב
יבנאל עיר ברסלב – עיר השמחה

ניתן להשיג בתיבה בכניסה ל'היכל מוהרא"ש'
או שלח צרף למייל: breslevsheli1@gmail.com

נדפס לזכות נשמתו הטהורה
של כ"ק אדמו"ר עט"ר
מוהרא"ש
ר' אליעזר שלמה בן
ר' מנחם זאב זי"ע

לזכות מורנו ורבנו הרה"צ
ר' יצחק שמואל אהרן לעזער
שליט"א

יהי רצון שימשיך להנהיג את הקהילה הקדושה מתוך
בריאות איתנה ונחת מכל יצ"ח ותלמידיו

לזכות נשמתם הקדושה והטהורה של
רבי חייא ובניו חזקיה ויהודה
ולזכות
רב המנונא סבא ורב הונא ריש גלותא

טוֹב לוֹמַר לִפְנֵי הַלְמוּד :
הַלְמוּד בָּבְלִי, יְרוּשַׁלְמִי, תּוֹסֶפְתָּא וּנְבִיאִים כְּתוּבִים יִהְיֶה לְעִלּוּי
הַשְׁכִינָה הַקְדוֹשָׁה וּלְהָקֵל צַעֲרָהּ, לְעִלּוּי כָּל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל
שֶׁנִּפְטְרוּ מִן הָעוֹלָם, גְּאֻלָּה, יְשׁוּעָה, רְפוּאָה וְהַצָּלָחָה לְכֻלָּל
נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּרוּחָנִיוּת וּבְגַשְׁמִיוּת, גִּלּוּי מָשִׁיחַ צִדְקֵנוּ בְּרַחֲמִים
וּבְנִין בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ וְתִפְאַרְתֵּנוּ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ, אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן.

שאינו רואה את האויר. כגון שהוסיף בית חמישי עליהם בצדו או דבר אחר: **מתני' כל ישראל ישמעו.** צריך להשמיע מיתתו לרבים שלא יעשה אדם עוד כן: **לא בבית דין שביבנה.** אם נשאלו לבית דין שבלשכת הגזית ואמרו להם וחזר לעירו ושהה ימים עד שגלתה סנהדרי גדולה ליבנה ועדיין הבית קיים ואחרי כן הורה בבתחילה אין ממיתין אותו ביבנה ואע"פ ששם סנהדרי גדולה שסוף סוף אין נקבצים שם: **גמ' וכי נאמר וכל העם יראו ויירא.** דבעינן שיהו רואין במיתתו: **תבריה.** פלוני מת בב"ד על שעבר עבירה זו כדי לרדות את האחרים: **וכל ישראל.** ישמעו ויירא: **ובעדים זוממים כתיב ונשארים.** ישמעו ויירא משום דלא שייך למיכתב וכל העם דלאו בולי עלמא חזו לסהדותא שיש גזלנין ומלוי בריבית ומועלים בשביעית שזקן פסולים לעדות: **מתני' ומה שלא נאמר לו.** אע"פ שנאמר לחבירו ובגמרא יליף לה: **הכובש נבואתו.** שלא אמרה כגון יונה בן אמיתי: **והמוותר על דברי נביא.** המפקירם שלא חשש למה שאמר לו הנביא: **גמ' והאיש אשר לא ישמע.** היינו מוותר: **קרי ביה איש אשר לא ישמע.** היינו כובש וקרי ביה לא ישמע שהוא עצמו אינו נשמע היינו עובר על דברי עצמו: **ויצא הרוח ויאמר אני אפתנו.** אצא והייתי רוח שקר בפי כל נביאיו: **פיתנון.** דבר מליצות של רוח הקודש: **עולה לבמה נביאים.** נכנס בלבם לזה בלשון זה ולזה בלשון זה והכל אחד: **ואין שני נביאים מתנבאין בסיגנון אחד.** בלשון אחד ואלו כולן לשון אחד היו אומרים דכתיב הנה נא בל הנביאים אומרים פה אחד טוב: חבריה

קשר העליון דאורייתא. פי' בקונט' דפלוגתא היא בפ' התכלת (מנחות דף לט. ושם) וליתיה אלא דמסקינן התם שמע מינה קשר העליון דאורייתא: **ולא** בבית דין שביבנה. פירש בקונטרס אם נשאלו בבית דין שבלשכת הגזית ואמרו להם וחזר לעירו ושהה ימים עד שגלתה סנהדרי גדולה ותימה דסוף סוף ששממתינין עד הרגל האיך ממיתין הא בין דגלתה סנהדרין אין דנין דיני נפשות כדאמר בפרק היו בודקין (לעיל דף מא.) וכי תימא דברגל חזרים ב"ד הגדול וישבון בלשכת הגזית אף לאחר שגלו ואז דנין אותו חדא דאם כן משכחת ליה לרבן יוחנן בן זכאי דהוה בסנהדרין ובפרק היו בודקין (שם) לא משמע הכי ועוד מאי ענינו הדין יש הא אין שייך ענינו הדין אלא בשמשהין אותו אחר גמר דינו כדמוכח בפרק אחד דיני ממונות (לעיל דף לה.) דפריך לגמרוהו דלדיניה בשבתא וליקטלוהו וכו' ומשני אתה מענה את דינו והדר פריך לדיינוהו במעלי שבתא וכו' ועוד מאי אריא זקן ממרא בשאר עבירות נמי ועוד אמאי נקט יבנה לימא לא בב"ד שבחנות ודחוק לומר דאעבירה דקודם שגלתה סנהדרין דנין אף לאחר שגלתה ולא אמרינן מקום גורם כיון דבשעת עבירה סנהדרי גדולה במקומן ור"ת אומר דמיירי בשנגמר דינו קודם שגלתה סנהדרי: **הכובש** נבואתו לוקה. לית ביה לאו ועוד דאין בו מעשה אלא מכין אותו עד שתצא נפשו כמו שאר סוכה ואינו עושה: אלידהו

דְּכָשֵׁר הָעֶלְיוֹן דְּאוֹרַיְיתָא, גָּרוּעַ וְעוֹמֵד. אִי הָכִי, תְּפִילִּין נָמֵי, אִי עֲבִיד אַרְבָּעָה בָּתֵּי, וְאַיְיתֵי אַחֲרִינָא וְאָמַר נַבֵּייהוּ, הַאי לְחוּדֵיהּ קָאֵי וְהַאי לְחוּדֵיהּ קָאֵי. וְאִי עָבִיד חֲמִשָּׁה בָּתֵּי, גָּרוּעַ וְעוֹמֵד הוּא. הָאָמַר רַבִּי זֵירָא, בַּיִת חִיצוֹן שֶׁאֵינוֹ רוֹאֶה אֶת הָאָוִיר, פָּסוּל: משנה אֵין מְמִיתִין אוֹתוֹ לֹא בְּבֵית דִּין שֶׁבָּעִירוֹ, וְלֹא בְּבֵית דִּין שֶׁבִּיבְנֶה, אֶלָּא מַעֲלִין אוֹתוֹ לְבֵית דִּין הַגָּדוֹל שֶׁבִּירוּשָׁלַיִם, וּמְשַׁמְּרִין אוֹתוֹ עַד הָרֶגֶל, וּמְמִיתִין אוֹתוֹ בָּרֶגֶל, שֶׁנֶּאֱמַר 'וְכָל הָעָם יִשְׁמְעוּ וְיִרָאוּ וְלֹא יְזִידוּן עוֹד', דִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, אֵין מְעַנְּנִין אֶת דִּינוֹ שֶׁל זֶה, אֶלָּא מְמִיתִין אוֹתוֹ מִיָּד, וְכוֹתְבִין וְשׁוֹלְחִין שְׁלוּחִין בְּכָל הַמְּקוֹמוֹת, אִישׁ פְּלוֹנִי מִתְחַיֵּב מִיתָה בְּבֵית דִּין: גמ' תָּנוּ רַבָּנָן, אֵין מְמִיתִין אוֹתוֹ לֹא בְּבֵית דִּין שֶׁבָּעִירוֹ, וְלֹא בְּבֵית דִּין שֶׁבִּיבְנֶה, אֶלָּא מַעֲלִין אוֹתוֹ לְבֵית דִּין הַגָּדוֹל שֶׁבִּירוּשָׁלַיִם, וּמְשַׁמְּרִין אוֹתוֹ עַד הָרֶגֶל, וּמְמִיתִין אוֹתוֹ בָּרֶגֶל, שֶׁנֶּאֱמַר 'וְכָל הָעָם יִשְׁמְעוּ וְיִרָאוּ', דִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא. אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה, וְכִי נֶאֱמַר 'יִרְאוּ וְיִירָאוּ', וַהֲלֹא לֹא נֶאֱמַר אֶלָּא 'יִשְׁמְעוּ וְיִרָאוּ', לָמָּה מְעַנְּנִין דִּינוֹ שֶׁל זֶה, אֶלָּא מְמִיתִין אוֹתוֹ מִיָּד, וְכוֹתְבִין וְשׁוֹלְחִין בְּכָל מָקוֹם, אִישׁ פְּלוֹנִי נִתְחַיֵּב מִיתָה בְּבֵית דִּין. תָּנוּ רַבָּנָן, אַרְבָּעָה צְרִיכִין הַכְרָזָה. הַמֵּסִית, וּבֶן סוֹרֵר וּמוֹרֶה, וְזֵקֵן מַמְרֵא, וְעֵדִים זוֹמְמִין. הַמֵּסִית, דִּכְתִיב בֵּהּ 'וְכָל הָעָם, 'וְכָל יִשְׂרָאֵל'. בְּעֵדִים זוֹמְמִין, דִּכְתִיב 'וְהַנִּשְׁאָרִים, דְּלָא כּוּלֵּי בְּכוּלְּהוּ, כְּתִיב בֵּהּ 'וְכָל הָעָם, 'וְכָל יִשְׂרָאֵל'. בְּעֵדִים זוֹמְמִין, כְּתִיב 'וְהַנִּשְׁאָרִים, דְּלָא כּוּלֵּי

עָלְמָא חָזוּ לְסָהֲדוּתָא: משנה נְבִיא הַשֶּׁקֶר, הַמִּתְנַבֵּא מַה שֶּׁלֹּא שָׁמַע, וּמַה שֶּׁלֹּא נֶאֱמַר לוֹ, מִיתָתוֹ בִּידֵי אָדָם. אֲבָל הַכּוֹבֵשׁ אֶת נְבוּאָתוֹ, וְהַמְוַתֵּר עַל דִּבְרֵי נְבִיא, וְנָבִיא שֶׁעָבַר עַל דִּבְרֵי עַצְמוֹ, מִיתָתוֹ בִּידֵי שָׁמַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר 'אָנֹכִי אֶדְרֹשׁ מֵעִמּוֹ'. הַמִּתְנַבֵּא בְּשֵׁם עֲבוֹדָה כּוֹכָבִים, וְאוֹמֵר, כָּךְ אָמְרָה עֲבוֹדָה כּוֹכָבִים, אֲפִילּוּ פִּיגֵּל אֶת הַהֲלָכָה, לְטַמֵּא אֶת הַטְּמֵא וּלְטַהֵר אֶת הַטָּהוֹר. הֲבָא עַל אֵשֶׁת אִישׁ, בֵּינוֹ שֶׁנִּבְנְסָה לִרְשׁוּת הַבַּעַל לִנְשׂוֹאִין, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִבְעֲלָה, הֲבָא עָלֶיהָ חֲבֵי זֶה זְקֵנִי בֵּית דִּין, וּבוֹעֲלָהּ. שֶׁכָּל הַמּוּזָמִין, מְקַדְּימִין לְאוֹתָהּ מִיתָה, חוּץ מִזּוֹמְמֵי בַּת כֹּהֵן, וּבוֹעֲלָהּ: גמ' תָּנוּ רַבָּנָן, שְׁלֹשָׁה, מִיתָתָן בִּידֵי אָדָם. וְשִׁלְשָׁה, מִיתָתָן בִּידֵי שָׁמַיִם. הַמִּתְנַבֵּא מַה שֶּׁלֹּא שָׁמַע, וּמַה שֶּׁלֹּא נֶאֱמַר לוֹ, וְהַמִּתְנַבֵּא בְּשֵׁם עֲבוֹדָה כּוֹכָבִים, מִיתָתָן בִּידֵי אָדָם. הַכּוֹבֵשׁ אֶת נְבוּאָתוֹ, וְהַמְוַתֵּר עַל דִּבְרֵי נְבִיא, וְנָבִיא שֶׁעָבַר עַל דִּבְרֵי עַצְמוֹ, מִיתָתָן בִּידֵי שָׁמַיִם. מָנָהֵנִי מִילֵּי. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, דְּאָמַר קְרָא 'אַף הַנָּבִיא אֲשֶׁר יָזִיד לְדַבֵּר דָּבָר בִּשְׁמִי, זֶה הַמִּתְנַבֵּא מַה שֶּׁלֹּא שָׁמַע. 'וְאֲשֶׁר לֹא צִוִּיתִיו', זֶה לַחֲבֵירוֹ, צִוִּיתִיו, זֶה הַמִּתְנַבֵּא מַה שֶּׁלֹּא נֶאֱמַר לוֹ. 'וַאֲשֶׁר יְדַבֵּר בְּשֵׁם אֱלֹהִים אֲחֵרִים, זֶה הַמִּתְנַבֵּא בְּשֵׁם עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים, וְכִתִיב 'וּמֵת הַנָּבִיא הַהוּא, וְכָל מִיתָה הָאֲמוּרָה בַּתּוֹרָה סְתָם, אֵינָהּ אֶלָּא חֶנֶק. הַכּוֹבֵשׁ אֶת נְבוּאָתוֹ, וְהַמְוַתֵּר עַל דִּבְרֵי נְבִיא, וְנָבִיא שֶׁעָבַר עַל דִּבְרֵי עַצְמוֹ, מִיתָתָן בִּידֵי שָׁמַיִם. דִּכְתִיב 'וְהָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא יִשְׁמַע', קְרֵי בֵּיהּ 'לֹא יִשְׁמַע', וּקְרֵי בֵּיהּ 'לֹא יִשְׁמַע אֶל דְּבָרַי', וּכְתִיב 'אָנֹכִי אֶדְרֹשׁ מֵעִמּוֹ', בִּידֵי שָׁמַיִם: הַמִּתְנַבֵּא מַה שֶּׁלֹּא שָׁמַע, מְנָלַן צְדָקִיָּה בֶּן כְּנַעֲנָה קַרְנֵי בַרְזֶל, מַאי הֲוָה לֵיהּ לְמֶעֱבַד, רוּחַ נְבוֹת אַטְעֵיתֵיהּ, דִּכְתִיב 'וַיֹּאמֶר ה', מִי יְפַתֶּה אֶת אַחְאָב וְיַעַל וְיִפֹּל בְּרָמוֹת גִּלְעָד וַיֵּצֵא הָרוּחַ וַיַּעֲמֹד לִפְנֵי ה', וַיֹּאמֶר אֲנִי אֲפַתֶּנּוּ וַיֹּאמֶר הִפְתֶּה וְגַם תּוּכָל, צֵא וַעֲשֵׂה כֵן'. אָמַר רַב יְהוּדָה, מַאי 'צֵא', צֵא מִמַּחְצִיתְךָ'. מַאי 'רוּחַ', אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, רוּחוֹ שֶׁל נָבוֹת הַיִּזְרְעֵאלִי. הָוָה לֵיהּ לְמֵימַר כִּדְרַבִּי יִצְחָק, דְּאָמַר רַבִּי יִצְחָק, סִיגְנוֹן אֶחָד עוֹלֶה לְכַמָּה נְבִיאִים, וְאֵין שְׁנֵי נְבִיאִים מִתְנַבְּאִין בְּסִיגְנוֹן אֶחָד. עוֹבַדְיָה אָמַר 'זְדוֹן לִבְּךָ הִשִּׁיאֶךָ'. יִרְמְיָה אָמַר 'תְּפִתְּךָ הִשִּׂיא אוֹתְךָ זְדוֹן לִבֶּךָ'. וְהֵנִי, מִדְּקָאָמְרִי כּוּלְּהוּ כַּהֲדָדֵי, שָׁמַע מִינַּהּ, לֹא כְּלוּם קָאָמְרִי. דְּיִלְמָא, לָא הָוָה יָדַע לֵיהּ לְהָא דְּרַבִּי יִצְחָק. יְהוֹשָׁפָט הָוָה הָתָם, וְקָאָמַר לְהוּ, דִּכְתִיב 'וַיֹּאמֶר יְהוֹשָׁפָט, הֵאָיִן פֹּה נָבִיא (עוֹד לָהּ')'. אָמַר לֵיהּ, הָא אִיכָּא כָּל הָנֵי. אָמַר לֵיהּ, כָּךְ מְקוּבָּלַנִי מִבֵּית אָבִי אַבָּא, סִיגְנוֹן אֶחָד עוֹלֶה לְכַמָּה נְבִיאִים, וְאֵין שְׁנֵי נְבִיאִים מִתְנַבְּאִים בְּסִיגְנוֹן אֶחָד: הַמִּתְנַבֵּא מַה שֶּׁלֹּא נֶאֱמַר לוֹ, כְּגוֹן חֲנַנְיָה בֶּן עַזּוּר, דִּקְאֵי יִרְמְיָה בַּשּׁוּק הָעֶלְיוֹן, וְקָאָמַר 'כֹּה אָמַר ה' [צְבָאוֹת] הִנְנִי שׁוֹבֵר אֶת קֶשֶׁת עֵילָם'. נָשָׂא חֲנַנְיָה קַל וְחוֹמֶר בְּעַצְמוֹ, מָה עֵילָם שֶׁלֹּא בָּא אֶלָּא לַעֲזוֹר אֶת בָּבֶל, אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא 'הִנְנִי שׁוֹבֵר אֶת קֶשֶׁת עֵילָם'. כַּשּׁוֹתֶה עַצְמָן, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה. אַתָּא אִיהוּ בַּשּׁוּק הַתַּחְתּוֹן, אָמַר 'כֹּה אָמַר ה' וְגוֹ', שֶׁבְּרִתִּי אֶת עוֹל מֶלֶךְ בָּבֶל. אָמַר לֵיהּ רַב פָּפָּא לְאַבַּיֵי, הַאי, לַחֲבֵירוֹ נָמֵי לֹא נֶאֱמַר. אָמַר לֵיהּ, כֵּיוָן דְּאִיתְיְהִיב קַל וְחוֹמֶר לְמִידְרַשׁ, כְּמַאן דְּאִיתְמַר לֵיהּ דָּמֵי, הוּא נִיהוּ דִּלְא נֶאֱמַר לוֹ. הַמִּתְנַבֵּא בְּשֵׁם עֲבוֹדָה כּוֹכָבִים, כְּגוֹן נְבִיאֵי הַבַּעַל. הַכּוֹבֵשׁ אֶת נְבוּאָתוֹ, כְּגוֹן יוֹנָה בֶּן אֲמִתַּי. וְהַמְוַתֵּר עַל דִּבְרֵי נְבִיא, כְּגוֹן**

חבריה

אליהו בהר הכרמל וכו'. משמע דבשם הקב"ה היה מתנבא לעבור וכיון דמוחזק מהימנינן ביה אע"ג דלא יהיב אות ובהאשה רבה (יבמות דף צ: ושם) נפקא לן דבכתיב אליו השמעון אפי' אמר לך עבור על אחת מכל מצות האמורות בתורה כגון אליהו בהר הכרמל ותימה מאי קא פריך התם וליגמר מיניה כיון דע"פ הדיבור היה מתנבא מה שייך למילף מיניה לעבור משום תקנה דרבנן שלא על פי הדיבור ועוד למה לן הכא טעמא משום דאיתחזק בנביאות הא אפילו בלא נביא שרי לב"ד לעבור משום מיגדר מילתא ויש לומר דמדקרק התם מלישנא דברייתא דקתני הכל לפי שעה דמשמע הכל מפני צורך השעה ואי על פי הדיבור למה לי צורך השעה בין לצורך בין שלא לצורך צריך לקיים צוויו של מקום אלא ודאי בנביא שעשה מדעתו קא אמרה ברייתא דמיירי קרא והא דבעי הכא איתיתוק היינו משום דכי איתיתוק בנביאות סומכין עליו במה שהיה מבטיח לירידת אש ושותקין על הבטחתו קדשים בחוץ שבזמנו ובתפלתו תרד אש מהשמים ויהיה מגדר מילתא בדבר שיתקדש שמו של הקב"ה ברבים ויחזרו ישראל למוטב ומיהו בקראי משמע שעל פי הדיבור עשה דכתיב באליהו ובדברך עשיתי וגו' ופרש"י מאור הגולה בפירושו לנביאים ובדברך עשיתי שהקרבתי בשעת איסור הבמות ונראה לומר דכיון דעל פי הדיבור שרי משום צורך שעה הוא הדין שלא על פי הדיבור שרי אין נביא רשאי לחדש דבר כדאיתא בפ"ק דמגילה (דף ב:) ועוד י"ל דהא דקאמר אליהו ובדברך עשיתי לא שאמר לו הקב"ה אלא מקרא היה דורש בכתיב גוי וקהל גוים יהיה ממך ואמרינן עתידין בניך לעשות במעשה גוים פירוש לשחוט בחוץ ואני מסכים על ידו ולפי שהיה נביא מוחזק סמכו עליו שעליו נאמר מקרא זה:

הדרן עלך אלו הן הנחנקין

חברייה דמיכה. דכתיב ואיש אחד מבני הנביאים אמר אל רעהו בדבר ה' הכני נא זה הדה מיכיהו בן ימלא שנתנבא אותו היום על אחאב ליפול ביד ארם מפני שנפל בן הדה בידו ושלחו לשלום ולזיינו דקאמר אחאב ליהושפט לא ידבר עלי טוב כי אם רע מפני שנתנבא כבר את זו עליו ולא קיבל חבירו את דבריו דכתיב ויאמן האיש להכותו: **עדו הנביא.** שנתנבא על מזבח ה' בבית אל שהיה ירבעם מקטר עליו ובדברי הימים גבי יאשיהו כתיב והוא היה עדו: **כי צוה אותי.** בדבר ה' לאמר לא תאכל לחם ולא תשתה מים (במקום הזה) ועבר על דברי עצמו ושמע לדברי הנביא השקר ואבל ושתה: **תמרי בארבילא.** תמרים הנתונים בכברה: **דיילמא הדרו ביה.** פמליא של מעלה וניחם על הרעה והם אינם יודעים והאיך מתרינן בו התראת ספק: **והא יונה דהדרו ביה.** מהפוך את ניגוניו: **מעיקרא ניגוה נהפכת אמרו ליה.** ברוחו הקדש ומשמע נמי לטובה שיתפכו מעשיהם מרעה לטובה וכיון ששבו נתקיימה הנבואה ולא מיהדר הוא: **ואיהו דלא ידע.** הוא היה טועה וסבור שהוא לרעה: **מנא ידע.** האי גברא שזה נביא אמת שהקב"ה ענושו והלא שמא סבור שזהו נביא שקר לפיכך מוותר על דבריו: **היכא דהוחזק.** שהוא צדיק ונביא אמת: **שאני.** ולא בעי אות: **היכי שמע ליה יצחק,** שהוא דבר אמת מה שלא נאמר לשום אדם להקריב את בנו: **שחוט חוט.** שהרי בית המקדש היה בירושלים: **הנסה דבר אליך תלאה.** וכי היה לאותבך לנסותך בדבר שהיא תלאה אותך ומכרית את זרעך: **הנה יסרת רבים.** רצית והחזירת לו כל באי העולם בדברים ועתה הנה בא להלאותך ולבהלך: **נביא שחריה.** שמתנבא בשם הקב"ה לעבוד עבודה זרה: **הדחה.** כתיב הכא כי דבר סרה להדיחך וכתיב במסית כי ביקש להדיחך וגו': **מיתה כתב ביה.** והך גזירה שוה לא גמר מרביה דאין אדם דן גזירה שוה מעצמו: **וריבי שמעון גמר הדחה הדחה מנביא.** דבעיר הנדחת אגמריה רביה גזירה שוה מסיני לדון הדחה הדחה ומסתברא דמנביא אגמריה הלכה למשה גזירה שוה זו כדהיהב טעמא למלת:

מחלוקת

חֲבֵרְיָה דְּמִיכָה, דִּכְתִיב ׳וְאִישׁ אֶחָד מִבְּנֵי הַנְּבִיאִים אָמַר אֶל רֵעֵהוּ, בִּדְבַר ה' הַכֵּנִי נָא, וַיְמָאֵן הָאִישׁ לְהַכּוֹתוֹ׳, וּכְתִיב ׳וַיֹּאמֶר לוֹ יַעַן אֲשֶׁר לֹא שָׁמַעְתָּ [וגו']. וְנָבִיא שָׁקַר עַל דִּבְרֵי עַצְמוֹ, כְּגוֹן עִדּוֹ הַנָּבִיא, דִּכְתִיב ׳כִּי כֵן צִוָּה אוֹתִי׳, וּכְתִיב ׳וַיֹּאמֶר לוֹ גַּם אֲנִי נָבִיא כָּמוֹךָ׳, וּכְתִיב ׳וַיָּשָׁב אִתּוֹ׳, וּכְתִיב ׳וַיֵּלֶךְ וַיִּמְצָאֵהוּ אַרְיֵה׳. תָּנֵי תַּנָּא קַמֵּיהּ דְּרַב חִסְדָּא, הַכּוֹבֵשׁ אֶת נְבִיאָתוֹ, לוֹקֶה. אָמַר לֵיהּ, מַאן דְּאָבֵיל תַּמְרֵי בְּאַרְבֶּלָא לָקֵי. מַאן מַתְרֵי בֵּיהּ? אָמַר אַבָּיֵי, חַבְרֵיהּ נְבִיאִי. מָנָא יָדְעִי? אָמַר אַבָּיֵי, דִּכְתִיב ׳כִּי לֹא יַעֲשֶׂה [אֲלֹהִים] דָּבָר, כִּי אִם גָּלָה סוֹדוֹ׳. וְדִילְמָא, הֲדְרֵי בֵּיהּ. אִם אֵיתָא דַּהֲדְרֵי בֵּיהּ, אוֹדְעֵי הֲווֹ מוֹדְעֵי לְכַלְהוּ נְבִיאֵי. וְהָא יוֹנָה, דַּהֲדְרֵי בֵּיהּ, וְלָא הוֹדְעוּהוּ. יוֹנָה, מְעִיקָּרָא נִינְוֵה נֶהְפֶּכֶת׳ אָמְרֵי לֵיהּ. אִיהוּ, לֹא יָדַע אִי לְטוֹבָה, אִי לְרָעָה. הַמְווֹתֵר עַל דִּבְרֵי נָבִיא, מָנָא יָדַע דְּאִינַּשׁ, דַּיְהֵיב לֵיהּ אוֹת. וְהָא, מִיכָה דְּלָא יְהִיב לֵיהּ אוֹת, וְאִינַּשׁ. הֵיכָא דְּמוּחְזָק, שָׁאנִי. דְּאִי לָא תֵּימָא הָכִי, אַבְרָהָם בְּהַר הַמּוֹרִיָּה, הֵיכִי שָׁמַע לֵיהּ יִצְחָק. אֵלִיָּהוּ בְּהַר הַכַּרְמֶל, הֵיכִי סָמְכִי עָלֵיהּ, וְעָבְדִי שְׁחוּטֵי חוּץ. אֶלָּא, הֵיכָא דְּמוּחְזָק שָׁאנִי. ׳יְהִי אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְהָאֱלֹהִים נִסָּה אֶת אַבְרָהָם׳, (אַחַר מַאי), אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מְשׁוּם רַבִּי יוֹסֵי בֶּן זִימְרָא, אַחַר דִּבְרֵיו שֶׁל שָׂטָן, דִּכְתִיב ׳וַיִּגְדַּל הַיֶּלֶד וַיִּגָּמַל וגו׳, אָמַר שָׂטָן לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, זָקֵן זֶה חֲגַנְתּוֹ לְמֵאָה שָׁנָה פְּרִי בֶטֶן, מִכֹּל סְעוּדָה שֶׁעָשָׂה, לֹא הָיָה לוֹ תּוֹר אֶחָד אוֹ גוֹזָל אֶחָד לְהַקְרִיב לְפָנֶיךָ. אָמַר לוֹ, כֻּלּוּם עָשָׂה אֶלָּא בְּשִׁבְיל בְּנוֹ, אִם אֲנִי אוֹמֵר לוֹ, זְבַח אֶת בִּנְךָ לְפָנַי, מִיָּד זוֹבֵחַ. מִיָּד, ׳וְהָאֱלֹהִים נִסָּה אֶת אַבְרָהָם׳. ׳וַיֹּאמֶר קַח נָא אֶת בִּנְךָ, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר אַבָּא, אֵין ׳נָא׳, אֶלָּא לְשׁוֹן בַּקָּשָׁה. מָשָׁל לְמֶלֶךְ בָּשָׂר וָדָם שֶׁעָמְדוּ עָלָיו מִלְחָמוֹת הַרְבֵּה, וְהָיָה לוֹ גִּבּוֹר אֶחָד, וְנִצְחָן. לְיָמִים, עָמְדָה עָלָיו מִלְחָמָה חֲזָקָה. אָמַר לוֹ, בְּבַקָּשָׁה מִמְּךָ, עֲמוֹד לִי בְּמִלְחָמָה זוֹ, שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ, רִאשׁוֹנוֹת, אֵין בָּהֶם מַמָּשׁ. אַף הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר לְאַבְרָהָם, נִיסְיוֹנִיךָ בְּכַמָּה נִסְיוֹנוֹת, וְעָמַדְתָּ בְּכֻלָּן. עֲכְשָׁיו, עֲמוֹד לִי בְּנִסָּיוֹן זֶה, שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ אֵין מַמָּשׁ בָּרִאשׁוֹנִים. ׳אֶת בִּנְךָ, שְׁנֵי בָנִים יֵשׁ לִי. אֶת יְחִידְךָ, זֶה יָחִיד לְאִמּוֹ, וְזֶה יָחִיד לְאִמּוֹ. ׳אֲשֶׁר אָהַבְתָּ, תַּרְוַיְיהוּ רַחֲמָנָא לְהוּ. ׳אֶת יִצְחָק, וְכָל כָּךְ לָמָּה, כְּדֵי שֶׁלֹּא תִטְרַף דַּעְתּוֹ עָלֶיךָ. קִדְּמוֹ שָׂטָן לַדִּבּוּר, אָמַר לוֹ, ׳הֲנִסָּה דָבָר אֶלְיָה תְּלָאָה׳ ׳הִנֵּה יָסַרְתָּ רַבִּים וְיָדַיִם רָפוֹת תְּחַזֵּק, כּוֹשֵׁל יְקִימוּן מִלֶּיךָ׳ ׳כִּי עַתָּה תָּבֹא אֵלֶיךָ וַתֵּלֶא׳. אָמַר לוֹ, ׳אֲנִי בְּתוֹמִי אֵלֶךְ׳. אָמַר לוֹ, ׳הֲלֹא יִרְאָתְךָ כִּסְלָתֶךָ׳. אָמַר לוֹ, ׳זְכֹר נָא מִי הוּא נָקִי אָבָד׳. כֵּיוָן דַּחֲזָא דְּלָא קָא שָׁמְעִ֫ינָא לֵיהּ, אָמַר לֵיהּ, ׳וְאִלּוּ דָּבָר גְּנוּבָה׳. כָּךְ שָׁמַעְתִּי מֵאֲחוֹרֵי הַפָּרֹגוֹד, הַשָּׂה לְעוֹלָה, וְאַיֵּה שֶׂה לְעוֹלָה. אָמַר לוֹ כָּךְ עוֹנְשׁוֹ שֶׁל בַּדַּאי, שֶׁאֲפִילּוּ אָמַר אֱמֶת, אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ. רַבִּי לֵוִי אָמַר, אַחַר דְּבָרָיו שֶׁל יִשְׁמָעֵאל לְיִצְחָק, אֲנִי גָּדוֹל מִמְּךָ בְּמִצְוֹת, שֶׁאַתָּה מַלְתָּ בֶּן שְׁמֹנַת יָמִים, וַאֲנִי בֶּן שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה. אָמַר לוֹ, וּבְאֹבֶר אֶחָד אַתָּה מְגֻרֶה בִּי, אִם אוֹמֵר לִי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, זְבַח עַצְמְךָ לְפָנַי, אֲנִי זוֹבֵחַ. מִיָּד, ׳וְהָאֱלֹהִים נִסָּה אֶת אַבְרָהָם׳. תָּנוּ רַבָּנָן, נָבִיא שֶׁהִדִּיחַ, בְּסִקִּילָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, בְּחֶנֶק. מַדִּיחֵי עִיר הַנִּדַּחַת, בְּסִקִּילָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, בְּחֶנֶק. נָבִיא שֶׁהִדִּיחַ, בְּסִקִּילָה. מַאי טַעֲמָא דְּרַבָּנָן? אָתְיָא ׳הַדָּחָה׳ ׳הַדָּחָה׳ מִמַּסִּית, מָה לְהַלָּן בְּסִקִּילָה, אַף כָּאן בְּסִקִּילָה. וְרִבִּי שִׁמְעוֹן, מִיתָה כְּתִיבָא בֵּיהּ, וְכָל מִיתָה דְּאָמְרִינַן בַּתּוֹרָה סְתָם, אֵינָהּ אֶלָּא חֶנֶק. מְדִיחֵי עִיר הַנִּדַּחַת, בְּסִקִּילָה. מַאי טַעֲמָא דְּרַבָּנָן? גְּמִרִי ׳הַדָּחָה׳ ׳הַדָּחָה׳, אוֹ מִמַּסִּית, אוֹ מִנָּבִיא שֶׁהִדִּיחַ. וְרִבִּי שִׁמְעוֹן, גְּמַר ׳הַדָּחָה׳ ׳הַדָּחָה׳ מִנָּבִיא. וְלִיגְמַר מִמַּסִּית? דָּנִין מַסִּית רַבִּים מִמַּסִּית רַבִּים. וְאֵין דָּנִין מַסִּית רַבִּים, מִמַּסִּית יָחִיד. אַדְּרַבָּה, דָּנִין הֶדְיוֹט מֵהֶדְיוֹט, וְאֵין דָּנִין הֶדְיוֹט מִנָּבִיא. וְרִבִּי שִׁמְעוֹן, דָּנִין שֶׁהִדִּיחַ, אֵין לְךָ הֶדְיוֹט גָּדוֹל מִזֶּה. אָמַר רַב חִסְדָּא,

מחלוקת

מחלוקת. דרבנן ורבי שמעון בנביא בעוקר כל הגוף בעבודה זרה ואומר נצטוויתי ברוח הקודש מפי הגבורה להתנבאות לעקור כל מצות עבודה זרה מן התורה או לקיים מקצת ולבטל מקצת אחרים הוא דקאמרי רבנן סקילה משום דבהאי עניינא דכתיבא הדחה בנביא דגמרי סקילה מיניה בע"ז הוא משתעי דכתיב ובא האות והמופת וגו' נלכה ונעבדה היינו עקירת הגוף ובטול מקצת התם נמי כתיב בסיפא יומת כי דבר סרה וגו' להדיחך מן הדרך ואפי' במקצת במשמע ומיהו לא מישתעי קרא אלא בע"ז דדבר למד מעניינו: **אבל עוקר הגוף דשאר מצות דברי הכל בחנק.** דנפקא לן מקרא אחרינא האמור בפרשה אחרינא דלא כתיב בה הדחה אך הנביא אשר יזיד לדבר דבר בשמי (דברים יח) והיינו מה שלא שמע וכתיב ומת הנביא ההוא וכל מיתה האמורה סתם חנק הוא: **פטור.** דהתם דבר כתיב דבר שלם ולא חצי דבר: **ללכת זו מצות עשה.** בריייתא היא בספרי גבי פרשת נביא המדיח דכתב בה הדחה (שם יג) להדיחך מן הדרך אשר צוך ה' אלהיך ללכת בה וגו' ודריש קרא יתירא ללכת זו מצות עשה דמשמע לעשות ולא משמע אזהרה: **בה לא תעשה.** דגמרינן מאשר חטא בה דבלא תעשה מיירי אלמא דשאר מצות נמי הכא בהא הדחה כתיבי דאי לא משתעי קרא אלא בע"ז מאי עשה איכא: **ובין בשאר מצות.** דהאי ללכת בה לא משמע ליה לרב המנונא אונתצתם דרחמנא אמר מן הדרך ואע"ז קאי דאבתי לא איתרבו שאר מצות בהאי עניינא דללכת בה כולה משמע: **ר"ח פטור.** ואפילו מחנק דהתם דבר שלם כתיב ולאו אעוקר דברי תורה האי כי יזיד לדבר דבר קאי דהתם סקילה הוא אלא אדברים בעלמא כגון צדקיה בן כנעונה: **היום עובדה.** כלומר היינו קיום מקצת וביטול מקצת: **כרב חסדא.** דאמר בע"ז הוא דפליגי אבל בשאר מצות עוקר הגוף הוא בחנק וביטול מקצת פטור: **ר"ש פוטר והוא הדין לרבנן.** דגבי חנק דבר שלם כתיב ולרב חסדא הא דנקט ר"ש הא קמ"ל דרשא דקתני שתמא חייב ואפילו לרבנן בחנק דרבי שמעון הוא

דקא מחייב חנק ולא סקילה דשאר מצות בעניינא הדחה דסקילה לא כתיבי: **מר בראית ליה בו'.** לרבנן בסקילה לרבי שמעון בחנק והוא הדין לרבנן ולרב המנונא האי דנקט ר' שמעון רבותא הוא כלומר ואפילו מחנק דרבי שמעון פטור וכ"ש מסקילה דמחייבי ליה רבנן בעוקר את הכל: **אם יאמר לך נביא.** המוחזק עבור על דברי תורה הכל לפי תקנת השעה כגון אליהו בהר הכרמל בשחוטי חוץ: **נתנה התורה ממשלה בה.** כלומר אפילו תראה אותו נביא מושל ועושה כרצונו דכתיב (דברים יג) ונתן אליך אות או מופת: **שתחילתו נביא אמת.** כגון חנניה הנביא והאי ונתן אליך אות בעודנו נביא אמת יתן לך אות בנבואה אחרת ולבסוף בשיחזור להרשיע יאמר לעבוד עבודה זרה וסמוך עלי שהרי מוחזק אני על ידי אות ומופת שנתתי לך כבר: (**לרשות הבעל.** כגון מסרה האב לשלוחי הבעל ועדיין היא בדרך ולא קרינן בה בית אביה: **לאותה מיתה.** שהיו מחייבין את הנידון: **ובועלה.** כלומר וכל הבועלים נידונין כמיתת אנשי על ידי אות ומופת בת כהן): **מה ת"ל לאחיו.** לכתוב כאשר זמם לעשות ולישתוק: **אם** לו הוכיחו. לבועל שהיו מחייבין אותו חנק: **אם** לה. שמחייבין אותה שריפה: **לאחיו ולא לאחותו.** כל היכא דבעדותן מחייבין איש ואשה ודינן חלוק כי הכא לו הוכיחו:

הדרן עלך אלו הן הנחנקין

כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא. מעיקרא איירי בארבע מיתות ומפרש ואזיל להו לבולהו והדר מפרש הני דאין להם חלק לעולם הבא: **ה"ג האומר אין תחיית המתים מן התורה.** שכופר במדרשים דדרשינן בגמרא לקמן מניין לתחיית המתים מן התורה ואפי' יהא מודה ומאמין שיחיו המתים אלא דלא רמיזא באורייתא כופר הוא הואיל ועוקר שיש תחיית המתים מן התורה מה לנו ולאמונתו וכי מהיכן הוא יודע שכן הוא הלכך כופר גמור הוא: **אפיקורוס.** מפרש בגמרא: **ספרים החיצונים.** מפרש בגמרא: **גמ'** ויהי

1 מַחֲלוֹקֶת, בְּעוֹקֵר הַגּוּף דַּעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים, וְקִיּוּם מִקְצָת
2 וּבִיטּוּל מִקְצָת דַּעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים, דְּרַחֲמָנָא אֲמַר 'מִן
3 הַדֶּרֶךְ', אֲפִילּוּ מִקְצָת הַדֶּרֶךְ. אֲבָל עוֹקֵר הַגּוּף דִּשְׁאָר
4 מִצְוֹת, דִּבְרֵי הַכֹּל בְּחֶנֶק. וְקִיּוּם מִקְצָת וּבִיטּוּל מִקְצָת
5 דִּבְשְׁאָר מִצְוֹת, דִּבְרֵי הַכֹּל פָּטוּר. מֵתִיב רַב הַמְנוּנָא,
6 'לָלֶכֶת' זוֹ מִצְוַת עֲשֵׂה, 'בָּהּ' זוֹ מִצְוַת לֹא תַעֲשֶׂה. וְאִי
7 סָלְקָא דַּעְתָּךְ בַּעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים, עֲשֵׂה בַּעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים
8 הֵיכִי מְשַׁכַּחַת לָהּ. תַּרְגְּמָהּ רַב חִסְדָּא, 'וְנִתַּצְתֶּם'. רַב
9 הַמְנוּנָא אָמַר, מַחֲלוֹקֶת בְּעוֹקֵר הַגּוּף, בֵּין בַּעֲבוֹדַת
10 כּוֹכָבִים בֵּין בְּשְׁאָר מִצְוֹת, וְקִיּוּם מִקְצָת וּבִיטּוּל מִקְצָת
11 דַּעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים, דְּרַחֲמָנָא אֲמַר 'מִן הַדֶּרֶךְ', אֲפִילּוּ
12 מִקְצָת הַדֶּרֶךְ. אֲבָל קִיּוּם מִקְצָת וּבִיטּוּל מִקְצָת דִּבְשְׁאָר
13 מִצְוֹת, דִּבְרֵי הַכֹּל פָּטוּר. תָּנוּ רַבָּנָן, הַמִּתְנַבֵּא לַעֲקוֹר
14 דָּבָר מִן הַתּוֹרָה, חַיָּיב לְקַיֵּם מִקְצָת וּלְבַטֵּל מִקְצָת.
15 רַבִּי שִׁמְעוֹן פּוֹטֵר. וּבַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים, אֲפִילּוּ אוֹמֵר הַיּוֹם
16 עִיבְדוּהָ וּלְמָחָר בַּטְּלוּהָ, דִּבְרֵי הַכֹּל חַיָּיב. אֲבִיי סָבַר לָהּ
17 כְּרַב חִסְדָּא, וּמְתָרֵץ לָהּ כְּרַב חִסְדָּא. רָבָא סָבַר לָהּ
18 כְּרַב הַמְנוּנָא, וּמְתָרֵץ לָהּ כְּרַב הַמְנוּנָא. אֲבִיי סָבַר לָהּ
19 כְּרַב חִסְדָּא, וּמְתָרֵץ לָהּ כְּרַב חִסְדָּא, הַמִּתְנַבֵּא לַעֲקוֹר
20 דָּבָר מִן הַתּוֹרָה, דִּבְרֵי הַכֹּל בְּחֶנֶק. לְקַיֵּם מִקְצָת וּלְבַטֵּל
21 מִקְצָת, רַבִּי שִׁמְעוֹן פּוֹטֵר, וְהוּא הַדִּין לְרַבָּנָן. וּבַעֲבוֹדַת
22 כּוֹכָבִים, אֲפִילּוּ אָמַר הַיּוֹם עִיבְדוּהָ וּלְמָחָר בַּטְּלוּהָ,
23 חַיָּיב, מַר כְּדְאִית לֵיהּ וּמַר כְּדְאִית לֵיהּ. רָבָא סָבַר
24 לָהּ כְּרַב הַמְנוּנָא, וּמְתָרֵץ לָהּ כְּרַב הַמְנוּנָא, הַמִּתְנַבֵּא
25 לַעֲקוֹר דָּבָר מִן הַתּוֹרָה, בֵּין בַּעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים בֵּין בִּשְׁאָר
26 מִצְוֹת, חַיָּיב, מַר כְּדְאִית לֵיהּ וּמַר כְּדְאִית לֵיהּ. לְקַיֵּם
27 מִקְצָת וּלְבַטֵּל מִקְצָת, בִּשְׁאָר מִצְוֹת, רַבִּי שִׁמְעוֹן פּוֹטֵר,
28 וְהוּא הַדִּין לְרַבָּנָן. וּבַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים, אֲפִילּוּ אוֹמֵר הַיּוֹם
29 עִיבְדוּהָ וּלְמָחָר בַּטְּלוּהָ, חַיָּיב, מַר כְּדְאִית לֵיהּ וּמַר כְּדְאִית לֵיהּ. אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן,
30 בְּכֹל, אִם יֹאמַר לְךָ נָבִיא עֲבוֹר עַל דִּבְרֵי תּוֹרָה, שְׁמַע לוֹ. חוּץ מֵעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים, שֶׁאֲפִילּוּ מֵעֲמִיד לְךָ חַמָּה בְּאֶמְצַע הָרָקִיעַ, אַל תִּשְׁמַע לוֹ.
31 תָּנְיָא, רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אוֹמֵר, הַגִּיעָה תּוֹרָה לְסוֹף דַּעְתָּהּ שֶׁל עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים, לְפִיכָךְ נֶאֱמְרָה תּוֹרָה מָמְשָׁלָה בָּהּ, שֶׁאֲפִילּוּ מֵעֲמִיד לְךָ חַמָּה
32 בְּאֶמְצַע הָרָקִיעַ, אַל תִּשְׁמַע לוֹ. תָּנְיָא, אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא, חַס וְשָׁלוֹם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַעֲמִיד חַמָּה לְעוֹבְרֵי רְצוֹנוֹ. אֶלָּא, כְּגוֹן חֲנַנְיָה בֶּן
33 עֶזְוּר, שֶׁמִּתְחִלָּתוֹ נְבִיא אֱמֶת וּלְבַסּוֹף נְבִיא שֶׁקֶר: וּוֹמְמֵי בַּת כֹּהֵן: מְנַבְּאֵי מִילֵּי, אָמַר רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרַב אִיקָא, דְּתָנְיָא, רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר,
34 מַה תַּלְמוּד לוֹמַר 'וְעָשִׂיתָם לוֹ כַּאֲשֶׁר זָמַם לַעֲשׂוֹת לְאָחִיו', לְפִי שֶׁכָּל [הַמְּזִמָּתָן] שֶׁבַּתּוֹרָה, זוֹמְמֵיהֶן וּבוֹעֲלֵיהֶן כַּיּוֹצֵא בָּהֶן. בַּת כֹּהֵן, הִיא
35 בִּשְׁרִיפָה, וְאֵין בּוֹעֲלָהּ בִּשְׂרֵיפָה. זוֹמְמִין, אֵינִי יוֹדֵעַ אִם לוֹ הוּקְשׁוּ, אִם לָהּ הוּקְשׁוּ. כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר 'לַעֲשׂוֹת לְאָחִיו', לְאָחִיו וְלֹא לַאֲחוֹתוֹ:

הדרן עלך אלו הן הנחנקין

36 **מִשְׁנָה** כָּל יִשְׂרָאֵל יֵשׁ לָהֶם חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁנֶּאֱמַר 'וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים, לָעוֹלָם יִירְשׁוּ אֶרֶץ נֵצֶר מַטָּעַי מַעֲשֵׂה יָדַי לְהִתְפָּאֵר'. וְאֵלּוּ
37 שֶׁאֵין לָהֶם חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא, הָאוֹמֵר אֵין תְּחִיַּית הַמֵּתִים מִן הַתּוֹרָה, וְאֵין תּוֹרָה מִן הַשָּׁמַיִם, וְאֶפִּיקוֹרוֹס. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר,
38 אַף הַקּוֹרֵא בַּסְּפָרִים הַחִיצוֹנִים, וְהַלּוֹחֵשׁ עַל הַמַּכָּה וְאוֹמֵר 'כָּל הַמַּחֲלָה אֲשֶׁר אָשִׂים בְּמִצְרַיִם לֹא אָשִׂים עָלֶיךָ כִּי אֲנִי יְהוָה רֹפְאֶךָ'. אֲבָא
39 שָׁאוּל אוֹמֵר, אַף הַהוֹגֶה אֶת הַשֵּׁם בְּאוֹתִיּוֹתָיו. שְׁלֹשָׁה מְלָכִים, וְאַרְבָּעָה הֶדְיוֹטוֹת, אֵין לָהֶן חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא. שְׁלֹשָׁה מְלָכִים, יָרָבְעָם
40 אַחְאָב וּמְנַשֶּׁה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, מְנַשֶּׁה יֵשׁ לוֹ חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁנֶּאֱמַר 'וַיִּתְפַּלֵּל אֵלָיו וַיֵּעָתֶר לוֹ וַיִּשְׁמַע תְּחִנָּתוֹ וַיְשִׁיבֵהוּ יְרוּשָׁלַיִם לְמַלְכוּתוֹ'.
41 אָמְרוּ לוֹ, לְמַלְכוּתוֹ הֱשִׁיבוֹ, וְלֹא לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא הֱשִׁיבוֹ. אַרְבָּעָה הֶדְיוֹטוֹת, בִּלְעָם וְדוֹאֵג וַאֲחִיתֹפֶל, וְגֵחֲזִי: **גמרא** וְכָל כַּךְ לָמָּה?
42 תָּנָא, הוּא כַּפֶּר בְּתְחִיַּית הַמֵּתִים, לְפִיכָךְ לֹא יִהְיֶה לוֹ חֵלֶק בְּתְחִיַּית הַמֵּתִים, שֶׁכָּל מִדּוֹתָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה.
43 דְּאָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן, מִנַּיִן שֶׁכָּל מִדּוֹתָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה, שֶׁנֶּאֱמַר 'וַיֹּאמֶר אֱלִישָׁע
44 שִׁמְעוּ דְּבַר ה' [וגו']. בָּעֵת מָחָר תְּאָה סֹלֶת בְּשֶׁקֶל, וְתָאתַיִם שְׂעוֹרִים בְּשֶׁקֶל בְּשַׁעַר שֹׁמְרוֹן'. וּכְתִיב 'וַיַּעַן הַשָּׁלִישׁ אֲשֶׁר [לַמַּלְךָ] נִשָּׁעָן
45 עַל יָדוֹ אֶת אִישׁ הָאֱלֹהִים וַיֹּאמַר, הִנֵּה ה' עֹשֶׂה אֲרֻבּוֹת בַּשָּׁמַיִם, הֱיִהְיֶה הַדָּבָר הַזֶּה, וַיֹּאמֶר הִנְּךָ רוֹאֶה בְּעֵינֶיךָ וּמִשָּׁם לֹא תֹאכַל',

ויהי לו כן וירמסו אותו. דבדבר שכפר בו נדון שלא אבל משם ונרמס ברגלי הבאים לקנות: (וכי אחרן קיים לעולם. כלומר וכי אהרן חיה כל כך שתנתן לו תרומה והלא לא נכנס לארץ ישראל ומאי האי דקאמר ונתתם ממנו תרומת ה' לאהרן הכהן): לעולם קיים. לאו דווקא אלא כלומר הלא לא נגזר עליו שיחיה כל כך: שעתיד לחיות. לעולם הבא: דבי רבי ישמעאל תנא. הא דכתיב לאהרן לאו להכי הוא דאתא אלא לומר לך כאהרן וכו': מה ארי ספק דורס ואוכל. וארץ אני יודעין בשנוטל בהמה מן הערב אם דעתו לדורסה ולאוכלה מיד קודם שתסריח או לא אלא לטרוף ולמלא (חורו) [תאותו] ולאחר זמן יאכלנה בשתסריח וה"נ כהן עם הארץ כשאנו נותנין לו תרומה בידו אין אנו יודעין אם יאכלנה בטהרה או בטומאה [אי נמי] ספק דורס שארי דרכו לדרוס ולרמוס בהמה ברגליו ואוכלה כשהיא דרוסה מנוולת: ועמעמים שנותנה בחורו ואינה מנוולת: עון **באכלם** את קדשיהן. ומתרגמינן במיכלהון בסואבא דקב"ה לאבותינו אברהם יצחק ויעקב שיתן להם ארץ ישראל וכי להם ניתנה והלא לבניהם ניתנה אלא מלמד שעתידין לחיות ועתיד הקב"ה ליתן להם את ארץ ישראל: הנך שוכב עם אבותיך וקם. הנה אתה מת שוכב והנה אתה קם שתחייה לעתיד לבא והאי וקם אהנך קאי: דיילמא וקם העם וזנה. דלקמן' קאי ולאו אדלעיל והיינו אחד (מג:) מקראות שאין להם הכרע: יחיו מתיך. דמתים שבארץ ישראל יחיו: נבלתי יקומון. אפי' נפלים יחיו במסכת כתובות: ודיילמא מתים שהחיה יחזקאל. דההיא קרא יחיו מתיך ישעיה אמרו והוא קדם ליחזקאל שנתנבא בימי חזקיה והיה מתנבא פסוק זה על שהיה עתיד יחזקאל להחיות מתים אבל לעולם הבא לא: דיובב. פרונמיי"ש בלע"ז כלומר נעות ומתנודדות שפתי ישיני עפר מכלל שיחיו: מרחשן שפוותיהו בעלמא. שפותחיהן נעות מעט בתוך הקבר אבל אין חיין ויוצאין לאויר העולם וכרבי יוחנן וכו': ולא קבלו ממנו. עד שאמר להם וכו': חיים כלכם היום. דהאי יום מיותר הוא דמצי למכתב חיים כלכם מה תלמוד לומר היום כהיום מה היום וכו' כך שמעתי: הנך שוכב עם אבותיך וקם. הרי תחיית המתים העם הזה וזנה הרי מה שעתיד להיות: פלנא בידך. דמהאי קרא נפקא דיודע מה שעתיד: וייפתם ולא העליתם. כזב אתם אומרים ואין ממש בדבריכם: לאו לעולם הבא. אלמא יש תחיית המתים: מחברת תברת. הברת בעולם הזה תברת לעולם הבא: אינהו הוו אמרי ליה דברי תורה כלשון בני אדם. ולהכי אמר להו הכי כי היכי דלא להוי להו פתחון פה: הברת תברת. בעבודה זרה כתיב: והלא כבר נאמר. בעבודה זרה את ה' הוא מגדף ונברכתה ד"ס למגדף היינו עובד עבודה זרה: וכי שלשה עולמים יש וכו'. ור"ע סבירא ליה דמגדף היינו מברך השם: והשתא בין לרבי ישמעאל בין לר"ע עונה בה מאי עבדי ליה. מבעי ליה וכו': שעונה בה. שלא שב קודם מיתה הוי בכרת אבל שב לא: דחיי שכבי. שהמתים חיים: ויציצו מעיר. שעתידין ישראל לצאת ולפרוח מעיר ירושלים וכדאמרינן (כתובות דף קיא.) הקב"ה עושה להם מחילות לצדיקים והולכין ועולין לירושלים:

אמרה

וּכְתִיב יְהִי לוֹ בֵּן, וַיִּרְמְסוּ אוֹתוֹ הָעָם בַּשָּׁעַר, וַיָּמׇת׳. וְדִילְמָא, קְלָלַת אֱלִישָׁע גָּרְמָה לֵיהּ, דְּאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, קְלָלַת חָכָם אֲפִילּוּ עַל חִנָּם הִיא בָּאָה. אִם כֵּן, לְכְתּוֹב קְרָא ״וַיִּרְמְסוּהוּ וַיָּמׇת׳, מַאי ׳בַּשָּׁעַר׳, עַל עִסְקֵי שַׁעַר׳. (אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן), מִגַּיִן לְתְחִיַּית הַמֵּתִים מִן הַתּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר ׳וּנְתַתֶּם מִמֶּנּוּ [אֶת] תְּרוּמַת ה׳ לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן׳, וְכִי אַהֲרֹן לְעוֹלָם קַיָּם, וַהֲלֹא לֹא נִכְנַס לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שֶׁנּוֹתְנִין לוֹ תְּרוּמָה. אֶלָּא, מְלַמֵּד שֶׁעֲתִידִין לְחָיוֹת, וְיִשְׂרָאֵל נוֹתְנִין לוֹ תְּרוּמָה. מִכָּאן, לְתְחִיַּית הַמֵּתִים מִן הַתּוֹרָה. דִּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל תָּנָא, ׳לְאַהֲרֹן׳, בְּאַהֲרֹן. מָה אַהֲרֹן ׳חָבֵר׳, אַף בָּנָיו חֲבֵרִים. אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי, אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן, מִנַּיִן שֶׁאֵין נוֹתְנִין תְּרוּמָה לְכֹהֵן עַם הָאָרֶץ, שֶׁנֶּאֱמַר ׳וְיִשְׂמְחוּ לְעָם עֹשֵׂי תְרוּמָה׳. מָה אֲנַן דְּיָדְעִינַן לְמַאן אָנָא יָהֵיב, אַף רַבִּי יְהוּדָה כֵּן. מָה אֲנַן דְּיָדְעִינַן אִם יֹאכְלֶנָּה בְּטָהֳרָה אוֹ בְּטֻמְאָה, אַף רַבִּי יְהוּדָה כֵּן. מָה אֲנַן דְּיָדְעִינַן אִם יֹאכְלֶנָּה בְּטָהֳרָה אוֹ בְּטֻמְאָה, אַף רַבִּי יוֹנָתָן כֵּן. מָה אֲנַן דְּיָדְעִינַן אִם יֹאכְלֶנָּה בְּטָהֳרָה אוֹ בְּטֻמְאָה, אַף רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוֹצָדָק כֵּן. מָה אֲנַן דְּיָדְעִינַן אִם יֹאכְלֶנָּה בְּטָהֳרָה אוֹ בְּטֻמְאָה, אַף גּוֹרֵם לוֹ מִיתָה, שֶׁנֶּאֱמַר ׳וּמֵתוּ בּוֹ כִּי יְחַלְּלוּהוּ׳. דִּבֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב תָּנָא, אַף

מְשִׁיאוֹ עָוֹן אֲשָׁמָה, שֶׁנֶּאֱמַר ׳וְהִשִּׂיאוּ אוֹתָם עָוֹן אַשְׁמָה בְּאָכְלָם אֶת קָדְשֵׁיהֶם׳. תָּנָיָא, רַבִּי סִימַאי אוֹמֵר, מִנַּיִן לִתְחִיַּית הַמֵּתִים מִן הַתּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר ׳וְגַם הַקְימוֹתִי אֶת בְּרִיתִי אִתָּם לָתֵת לָהֶם אֶת אֶרֶץ כְּנַעַן׳, לָכֶם׳ לֹא נֶאֱמַר, אֶלָּא ׳לָהֶם׳, מִכָּאן לִתְחִיַּית הַמֵּתִים מִן הַתּוֹרָה: (צֶדֶק״ק גַּ״ם קֶ״ם סִימָן): שָׁאֲלוּ [צְדוֹקִין] אֶת רַבָּן גַּמְלִיאֵל, מִנַּיִן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְחַיֶּה מֵתִים. אָמַר לָהֶם, מִן הַתּוֹרָה וּמִן הַנְּבִיאִים וּמִן הַכְּתוּבִים, וְלֹא קִבְּלוּ מִמֶּנּוּ. מִן הַתּוֹרָה, דִּכְתִיב ׳וַיֹּאמֶר ה׳ אֶל מֹשֶׁה הִנְּךָ שֹׁכֵב עִם אֲבוֹתֶיךָ וְקָם׳. אֶמְרוּ לוֹ, וְדִילְמָא, ׳וְקָם הָעָם הַזֶּה וְזָנָה׳. מִן הַנְּבִיאִים, דִּכְתִיב ׳יִחְיוּ מֵתֶיךָ נִבְלָתִי יְקוּמוּן הָקִיצוּ וְרַנְּנוּ שׁוֹכְנֵי עָפָר, כִּי טַל אוֹרוֹת טַלֶּךָ וְאֶרֶץ רְפָאִים תַּפִּיל׳. וְדִילְמָא, מֵתִים שֶׁהֶחֱיָה יְחֶזְקֵאל. מִן הַכְּתוּבִים, דִּכְתִיב ׳וְחִפַּךְ כֵּיֶן הַטּוֹב, הוֹלֵךְ לְדוֹדִי לְמֵישָׁרִים, דּוֹבֵב שִׂפְתֵי יְשֵׁנִים׳. וְדִילְמָא, רְחוּשֵׁי מְרַחְשָׁן שִׂפְוָותֵיהּ בְּעַלְמָא, כְּרַבִּי יוֹחָנָן, דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוֹצָדָק, כָּל מִי שֶׁנֶּאֱמְרָה הֲלָכָה בְּשִׁמּוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה, שִׂפְתוֹתָיו דּוֹבְבוֹת בַּקֶּבֶר, שֶׁנֶּאֱמַר ׳דּוֹבֵב שִׂפְתֵי יְשֵׁנִים׳. עַד שֶׁאָמַר לָהֶם מִקְרָא זֶה, ׳אֲשֶׁר נִשְׁבַּע ה׳ לַאֲבֹתֵיכֶם לָתֵת לָהֶם׳, ׳לָכֶם׳ לֹא נֶאֱמַר, אֶלָּא ׳לָהֶם׳, מֵיכָן לִתְחִיַּית הַמֵּתִים מִן הַתּוֹרָה. וְיֵשׁ אוֹמְרִים, מִן הַמִּקְרָא הַזֶּה אָמַר לָהֶם, ׳וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּה׳ אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים כֻּלְּכֶם הַיּוֹם׳ (פְּשִׁיטָא דְּחַיִּים כּוּלְּכֶם הַיּוֹם, אֶלָּא, אֲפִילּוּ בְּיוֹם שֶׁכָּל הָעוֹלָם כּוּלּוֹ מֵתִים אַתֶּם חַיִּים), מָה הַיּוֹם כּוּלְּכֶם קַיָּמִין, אַף לְעוֹלָם הַבָּא כּוּלְּכֶם קַיָּמִין. שָׁאֲלוּ רוֹמַיִם אֶת רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן חֲנַנְיָה, מִנַּיִן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְחַיֶּה מֵתִים, וְיוֹדֵעַ מַה שֶּׁעָתִיד לְהְיוֹת. אָמַר לָהֶן, תַּרְוַיְיהוּ מִן הַמִּקְרָא הַזֶּה, שֶׁנֶּאֱמַר ׳וַיֹּאמֶר ה׳ אֶל מֹשֶׁה הִנְּךָ שֹׁכֵב עִם אֲבוֹתֶיךָ וְקָם הָעָם הַזֶּה וְזָנָה׳. וְדִילְמָא ׳וְקָם הָעָם הַזֶּה וְזָנָה׳, אָמַר לָהֶן. נָקוּמוּ מִיהָא בְּלָבָּא בִּידַיְיכוּ, דְּיוֹדֵעַ מַה שֶּׁעָתִיד לְהְיוֹת. אֵיתְמַר נַמִּי, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם רַבִּי יוֹחַאי, מִנַּיִן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְחַיֶּה מֵתִים וְיוֹדֵעַ מַה שֶּׁעָתִיד לְהְיוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר ׳הִנְּךָ שֹׁכֵב עִם אֲבוֹתֶיךָ וְקָם׳ וְגוֹ׳. תָּנָיָא, אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בִּרְבִי יוֹסֵי, בְּדָבָר זֶה זִיַּפְתִּי סִפְרֵי מִינִים, שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים אֵין תְּחִיַּית הַמֵּתִים מִן הַתּוֹרָה. אָמְרוּ לָהֶן, זַיֵּפְתֶּם תּוֹרַתְכֶם, וְלֹא הָעֱלִיתֶם בְּיָדֵכֶם כְּלוּם. שֶׁאַתֶּם אוֹמְרִים אֵין תְּחִיַּית הַמֵּתִים מִן הַתּוֹרָה, הֲרֵי הוּא אוֹמֵר ׳הִכָּרֵת תִּכָּרֵת הַנֶּפֶשׁ הַהִיא עֲוֹנָהּ בָּהּ׳, ׳הִכָּרֵת תִּכָּרֵת׳ בָּעוֹלָם הַזֶּה, ׳עֲוֹנָהּ בָּהּ׳, לָאֵימַת. לָאו, לָעוֹלָם הַבָּא. אָמַר לֵיהּ רַב פָּפָּא לְאַבַּיֵי, וְלֵימָא לְהוּ, תַּרְוַיְיהוּ מֵהִכָּרֵת תִּכָּרֵת. אִינְהוּ הָווּ אָמְרֵי לֵיהּ, דִּבְּרָה תּוֹרָה כִּלְשׁוֹן בְּנֵי אָדָם, כְּתִנְּאֵי, ׳הִכָּרֵת׳ ׳הִכָּרֵת׳ בָּעוֹלָם הַזֶּה, ׳תִּכָּרֵת׳ לָעוֹלָם הַבָּא, דִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא. אָמַר לוֹ רַבִּי יִשְׁמָעֵאל, וַהֲלֹא כְּבָר נֶאֱמַר ״אֶת ה׳ הוּא מְגַדֵּף וְנִכְרְתָה׳, וְכִי שְׁלֹשָׁה עוֹלָמִים יֵשׁ? אֶלָּא, ׳וְנִכְרְתָה׳ בָּעוֹלָם הַזֶּה, ׳הִכָּרֵת׳ לָעוֹלָם הַבָּא, ׳הִכָּרֵת תִּכָּרֵת׳ דִּבְּרָה תּוֹרָה כִּלְשׁוֹן בְּנֵי אָדָם. בֵּין רַבִּי יִשְׁמָעֵאל וּבֵין רַבִּי עֲקִיבָא, ׳עֲוֹנָהּ בָּהּ׳ מַאי עֲבָדֵי בֵּיהּ. לְכִדְרַבִּי אֲבָהוּ, דְּאָמַר רַבִּי אֲבָהוּ, יָכוֹל אֲפִילּוּ עָשָׂה תְּשׁוּבָה, תַּלְמוּד לוֹמַר ׳עֲוֹנָהּ בָּהּ׳, לֹא אָמְרִתִּי אֶלָּא בְּזֹמֶן שֶׁעֲוֹנָהּ בָּהּ. שְׁאֵלָה קִלְיאֹפַּטְרָא מַלְכָּתָא אֶת רַבִּי מֵאִיר, אָמְרָה, יָדַעְנָא דְּחַיֵּי שָׁכֵבִי, דִּכְתִיב ׳וְיָצִיצוּ מֵעִיר כְּעֵשֶׂב הָאָרֶץ׳. אֶלָּא, כְּשֶׁהֵן עוֹמְדִין עוֹמְדִין עֲרוּמִּין, אוֹ בִּלְבוּשֵׁיהֶן עוֹמְדִין. אָמַר לָהּ, קַל וָחוֹמֶר מֵחִטָּה, וּמַה חִטָּה שֶׁנִּקְבְּרָה עֲרוּמָּה, יוֹצְאָה בְּכַמָּה לְבוּשִׁין. צַדִּיקִים, שֶׁנִּקְבְּרִים בִּלְבוּשֵׁיהֶן, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה. אָמַר לֵיהּ קֶיסָר לְרַבָּן גַּמְלִיאֵל, אֲמַרְתֶּם דְּשָׁכְבֵי חַיִּי, הָא הָווּ עֲפָרָא, וַעֲפָרָא מִי קָא חַיֵּי?

אמרה

אמרה ליה ברתיה. דקיסר לרבן גמליאל שבקיה: **שני יוצרים וכו'.** משל הוא אלו היו שני יוצרים בעירנו אחד יוצר כלים מן המים וכו': **אמרה לו.** א"כ הקב"ה אם מן המים הוא מצייר דמטפה סרוחה שהיא כמים הוא מוליד: **מן הטיט לא כל שכן.** שבידו: **רבי רבי ישמעאל תנא** קל וחומר מכלי זכוכית. וזו היא תשובה שהשיבה לאביה: **מה כלי זכוכית שעמלן ברוח של אדם.** שכשהוא עושה אותו יש לו שפופרת ונופח לתוכה וכן נשמע מפי האומנין: **יש להם תקנה.** להתיכן ולחזור ולעשות מהן כלי והא דאמרינן בחגיגה (דף טו.) ונחזין לאבדם ככלי זכוכית לא שאין להם תקנה אלא שנפסדין לשעתן ואין מתקיימין: **עכשיו שיש מים.** וחכי נמי הקב"ה יוצר את האדם מטפה קטנה שאין בה ממש וכ"ש שיכול לבראתו מן העפר אי נמי כל העולם כולו יצר מתוהו: **ואם אי אתה מאמין.** שהקב"ה יוצר מן העפר: **עכבר.** שקורין אשקור"ל ויש במינו שאין נבראין על ידי תולדה: **היום.** מתחיל לברא ולצאת מן העפר ולמחר מהלך בשהוא נברא כדאמרי' בשחיטת חולין בהעור והרוטב (דף קכז.): **ושמא תאמר לומן מרובה.** שאותו שרץ אינו נברא לאלתר אלא לומן מרובה שבוע או שבועיים ותהא סבור שאין הקב"ה מחזיר המתים לפי שעה: **לך עלה להר וכו'.** חלוזן. תולעת שיוצא מן המים אחד לשבעים שנה וצובעין בדמו תכלת ולבתחלה אינו נראה בכל ההר אלא חלזון אחד: **ולמחר.** שהגשמים יורדין מתמלא כולו חלזונות ונראה למורי שביצי חלזון (ראשון) משרציץ כולן אלמא יש בידו לחיות לפי שעה: **גביהא בן פסיסא.** כך שמו והיתה לו עקמומיות בגבו כדמוכח לקמן: **וזי לכן חיביא.** אוי לכם לרשעים: **דחיי מתים.** אותן שהן חיין רואין אנו שמתין והיאך יעלה על דעתנו שהמתים יחזרין חיים: **דלא הוו.** אותן שלא היו מעולם נוצרין ונולדין וחזין אותן שהיו כבר לא כ"ש שיחזרו וחזין: **א"ל.** מינא: **חייבא** קרית לי וכו'. בא לקנתרו: **דימוסנא.** עוררין בעלי חמס שהיו רוצין ליטול חלק ביהודה ובירושלים: **שבאו בני אפריקא** לדון וכו'. ובמגלת תענית חשיב להו כל אותן ימים שנעשה בהן נסים לישראל וקבעום יו"ט ולהכי קאמר הכא בעשרים וארבעה בניסן לומר דיום טוב הוא ואסור בהספד משום נס זה: **אריך בנען לנבולותיה.** דלהך ארעא קרי ארץ בנען ואתם ירשתם שלא כדין דשלנו הוא דכנען אבינו היה: **אנטיך.** כתבים שלא יטול אחד בחלק חבירו כמו שעשה אברהם לישמעאל שלא ליטול במה שנתן ליצחק בלום יש להה על זה בלום: **שם מומאה.** כשוף ומעשה שדים:

בכורות

1 אָמְרָה לֵיהּ בְּרַתֵּיהּ, שִׁבְקֵיהּ וַאֲנָא מַהְדְּרָנָא לֵיהּ. שְׁנֵי
2 יוֹצְרִים יֵשׁ בְּעִירֵנוּ, אֶחָד יוֹצֵר מִן הַמַּיִם, וְאֶחָד יוֹצֵר
3 מִן הַטִּיט, אֵיזֶה מֵהֶן מְשׁוּבָּח. אָמַר לָהּ, זֶה שֶׁיּוֹצֵר מִן
4 הַמַּיִם. אָמְרָה לוֹ, מִן הַמַּיִם צָר, מִן הַטִּיט לֹא כָּל שֶׁכֵּן.
5 דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל תָּנָא, קַל וָחוֹמֶר מִכְּלֵי זְכוּכִית, מָה
6 כְּלֵי זְכוּכִית, שֶׁעֲמָלָן בְּרוּחַ בָּשָׂר וְדָם, נִשְׁבָּרִו, יֵשׁ לָהֶן
7 תַּקָּנָה. בָּשָׂר וְדָם, שֶׁבְּרוּחוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, עַל
8 אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה. אָמַר לֵיהּ הַהוּא מִינָא לְרַבִּי אַמֵּי,
9 אָמְרִיתְּ דְּשָׁכְבֵי חַיֵּי, וְהָא הָוֹ עָפְרָא, וְעָפְרָא מִי קָא
10 חָיֵי? אָמַר לֵיהּ, אֶמְשׁוֹל לְךָ מָשָׁל, לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה,
11 לְמֶלֶךְ בָּשָׂר וָדָם שֶׁאָמַר לַעֲבָדָיו, לְכוּ וּבְנוּ לִי פַּלְטְרִין
12 גְּדוֹלִים, בְּמָקוֹם שֶׁאֵין מַיִם וְעָפָר. הָלְכוּ וּבָנוּ אוֹתוֹ,
13 לְיָמִים נָפַל. אָמַר לָהֶם, חִזְרוּ וּבְנוּ אוֹתוֹ בְּמָקוֹם שֵׁישׁ
14 עָפָר וּמַיִם. אָמְרוּ לוֹ, אֵין אָנוּ יְכוֹלִין. כָּעֵס עֲלֵיהֶם
15 וְאָמַר לָהֶן, בְּמָקוֹם שֶׁאֵין מַיִם וְעָפָר בְּנִיתֶם. עַכְשָׁיו
16 שֶׁיֵּשׁ מַיִם וְעָפָר, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה. וְאִם אִי אַתָּה מַאֲמִין, צֵא לַבְּקָעָה וּרְאֵה עֵכֶבר שֶׁהַיּוֹם
17 חָצְיוֹ בָּשָׂר וְחָצְיוֹ אֲדָמָה, לְמָחָר הִשְׁרִיץ וְנַעֲשָׂה כֻּלּוֹ בָּשָׂר. שָׁמָּא תֹּאמַר לִזְמַן מְרוּבֶּה, עָלָה לָהָר וּרְאֵה שֶׁהַיּוֹם אֵין בּוֹ אֶלָּא חִלְזוֹן אֶחָד,
18 לְמָחָר יָרְדוּ גְּשָׁמִים וְנִתְמַלֵּא כּוּלּוֹ חִלְזוֹנוֹת. אָמַר לֵיהּ הַהוּא מִינָא לְגַבְיָהָא בֶּן פְּסִיסָא, וַי לְכוֹן חַיְּיבָיָא, דְּאָמְרִיתוּן מֵיתֵי חַיִּין. דְּחַיִּין
19 מֵיתֵי, דְּמֵיתֵי חַיִּין? אָמַר לֵיהּ, וַי לְכוֹן חַיְּיבָיָא, דְּאָמְרִיתוּן מֵיתֵי לָא חַיִּין, דְּלָא הָוֹ, חַיִּי. דְּהָווֹי חַיֵּי, לֹא כָּל שֶׁכֵּן. אָמַר לֵיהּ, חַיְּיבָיָא
20 קָרֵית לִי. אִי קָאֵימְנָא, בְּעַיְּטְנָא בָּךְ, וּפְשַׁיְּטְנָא לְעַקְמוּתָךְ מִינָּךְ. אָמַר לֵיהּ, אִם אַתָּה עוֹשֶׂה כֵּן, רוֹפֵא אוּמָּן תִּקָּרֵא, וְשָׂכָר הָרְבֵּה תִּטּוֹל.
21 תָּנוּ רַבָּנָן, בָּעֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה בְּנִיסָן, אִיתְנַטְּלוּ דִּימוֹסְנָאֵי מֵיהוּדָה וּמִירוּשָׁלַיִם. כְּשֶׁבָּאוּ בְּנֵי אֶפְרִיקִיָּא, לָדוּן עִם יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי אֲלֶכְסַנְדְּרוֹס
22 מוֹקְדוֹן. אָמְרוּ לוֹ, אֶרֶץ כְּנַעַן שֶׁלָּנוּ הִיא, דִּכְתִיב 'אֶרֶץ כְּנַעַן לְגִבְעוֹתֶיהָ', וּכְנַעַן אֲבִיהֶם הִתְנַחֵל אִינְשֵׁי הָווּ. אָמַר לְהוּ גְּבִיהָא בֶּן פְּסִיסָא
23 לַחֲכָמִים, תְּנוּ לִי רְשׁוּת, וְאֵלֵךְ וְאֶדּוֹן עִמָּהֶן לִפְנֵי אֲלֶכְסַנְדְּרוֹס מוֹקְדוֹן. אִם יְנַצְּחוּנִי, אִמְרוּ, הֲדֵיוֹט שֶׁבָּנוּ נְצַחְתֶּם. וְאִם אֲנִי אֲנַצַּח אוֹתָם,
24 אִמְרוּ לָהֶם, תּוֹרַת מֹשֶׁה נִצַּחְתֶּם. נָתְנוּ לוֹ רְשׁוּת, וְהָלַךְ וְדָן עִמָּהֶם. אָמַר לָהֶם, מֵהֵיכָן אַתֶּם מְבִיאִים רְאָיָה. אָמְרוּ לוֹ, מִן הַתּוֹרָה.
25 אָמַר לָהֶן, אַף אֲנִי לֹא אָבִיא לָכֶם רְאָיָה אֶלָּא מִן הַתּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר 'וַיֹּאמֶר אֲרוֹן כְּנַעַן עֶבֶד עֲבָדִים יִהְיֶה לְאֶחָיו', עֶבֶד שֶׁקָּנָה נְכָסִים,
26 עֶבֶד לְמִי, וּנְכָסִים לְמִי. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁהָרֵי כְּמָה שָׁנִים שֶׁלֹּא עֲבָדְתּוּנוּ. אָמַר לָהֶם אֲלֶכְסַנְדְּרוֹס מִלְּכָא, הַחֲזִירוּ לוֹ תְּשׁוּבָה. אָמְרוּ לוֹ,
27 תְּנָה לָנוּ זְמַן שְׁלֹשָׁה יָמִים. נָתַן לָהֶם זְמַן, בָּדְקוּ וְלֹא מָצְאוּ תְּשׁוּבָה. מִיָּד, בָּרְחוּ וְהִנִּיחוּ שְׁדוֹתֵיהֶן כְּשֶׁהֵן זְרוּעוֹת וְכַרְמֵיהֶן כְּשֶׁהֵן נְטוּעוֹת,
28 וְאוֹתָהּ שָׁנָה שְׁבִיעִית הָיְתָה. שׁוּב פַּעַם אַחַת בָּאוּ בְּנֵי מִצְרַיִם לָדוּן עִם יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי אֲלֶכְסַנְדְּרוֹס מוֹקְדוֹן, אָמְרוּ לוֹ, הֲרֵי הוּא אוֹמֵר 'וְהִ'
29 נָתַן אֶת חֵן הָעָם בְּעֵינֵי מִצְרַיִם וַיַּשְׁאִילוּם', תְּנוּ לָנוּ בֶּסַח וְזִבְחוּ שֶׁנִּטַּלְתֶּם מִמֶּנּוּ. אָמַר גְּבִיהָא בֶּן פְּסִיסָא לַחֲכָמִים, תְּנוּ לִי רְשׁוּת, וְאֵלֵךְ
30 וְאֶדּוֹן עִמָּהֶן לִפְנֵי אֲלֶכְסַנְדְּרוֹס. אִם יְנַצְּחוּנִי, אִמְרוּ לָהֶם, הֲדֵיוֹט שֶׁבָּנוּ נְצַחְתֶּם. וְאִם אֲנִי אֲנַצַּח אוֹתָם, אִמְרוּ לָהֶם, תּוֹרַת מֹשֶׁה רַבֵּינוּ
31 נְצַחְתֶּם. נָתְנוּ לוֹ רְשׁוּת, וְהָלַךְ וְדָן עִמָּהֶן. אָמַר לָהֶן, מֵהֵיכָן אַתֶּם מְבִיאִין רְאָיָה. אָמְרוּ לוֹ, מִן הַתּוֹרָה. אָמַר לָהֶן, אַף אֲנִי לֹא אָבִיא
32 לָכֶם רְאָיָה אֶלָּא מִן הַתּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר 'וּמוֹשַׁב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָשְׁבוּ בְּמִצְרַיִם שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וְאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה', תְּנוּ לָנוּ שָׂכָר עֲבוֹדָה
33 שֶׁל שֵׁשׁ מֵאוֹת רִיבּוֹא, שֶׁשִּׁעְבַּדְתֶּם בְּמִצְרַיִם שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וְאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה. אָמַר לָהֶן אֲלֶכְסַנְדְּרוֹס מוֹקְדוֹן, הַחֲזִירוּ לוֹ תְּשׁוּבָה. אָמְרוּ
34 לוֹ, תְּנוּ לָנוּ זְמַן שְׁלֹשָׁה יָמִים. נָתַן לָהֶם זְמַן, בָּרְחוּ וְלֹא מָצְאוּ תְּשׁוּבָה. מִיָּד, הִנִּיחוּ שְׁדוֹתֵיהֶן כְּשֶׁהֵן זְרוּעוֹת, וְכַרְמֵיהֶן כְּשֶׁהֵן נְטוּעוֹת
35 וּבָרְחוּ, וְאוֹתָהּ שָׁנָה שְׁבִיעִית הָיְתָה. וְשׁוּב פַּעַם אַחַת בָּאוּ בְּנֵי יִשְׁמָעֵאל וּבְנֵי קְטוּרָה לָדוּן עִם יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי אֲלֶכְסַנְדְּרוֹס מוֹקְדוֹן, אָמְרוּ
36 לוֹ, אֶרֶץ כְּנַעַן שֶׁלָּנוּ וְשֶׁלָּכֶם, דִּכְתִיב 'וְאֵלֶּה תּוֹלְדוֹת יִשְׁמָעֵאל בֶּן אַבְרָהָם', וּכְתִיב 'אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת יִצְחָק בֶּן אַבְרָהָם'. אָמַר לָהֶן גְּבִיהָא
37 בֶּן פְּסִיסָא לַחֲכָמִים, תְּנוּ לִי רְשׁוּת, וְאֵלֵךְ וְאֶדּוֹן עִמָּהֶם לִפְנֵי אֲלֶכְסַנְדְּרוֹס מוֹקְדוֹן. אִם יְנַצְּחוּנִי, אִמְרוּ, הֲדֵיוֹט שֶׁבָּנוּ נְצַחְתֶּם. וְאִם אֲנִי
38 אֲנַצַּח אוֹתָם, אִמְרוּ לָהֶם, תּוֹרַת מֹשֶׁה רַבֵּינוּ נְצַחְתֶּם. נָתְנוּ לוֹ רְשׁוּת, הָלַךְ וְדָן עִמָּהֶן. אָמַר לָהֶם, מֵהֵיכָן אַתֶּם מְבִיאִין רְאָיָה. אָמְרוּ
39 לוֹ, מִן הַתּוֹרָה. אָמַר לָהֶן, אַף אֲנִי לֹא אָבִיא רְאָיָה אֶלָּא מִן הַתּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר 'וַיִּתֵּן אַבְרָהָם אֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ לְיִצְחָק', 'וְלִבְנֵי הַפִּילַגְשִׁים
40 אֲשֶׁר לְאַבְרָהָם נָתַן אַבְרָהָם מַתָּנוֹת', אַב שֶׁנָּתַן אוֹצָרוֹת לִבְנָיו בְּחַיָּיו, וְשִׁיגֵּר זֶה מֵעָל זֶה, כְּלוּם יֵשׁ לָזֶה עַל זֶה כְּלוּם. מַאי 'מַתָּנוֹת'?
41 אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה בַּר אַבָּא, מְלַמֵּד שֶׁפָּסַק לָהֶם שָׁם טוּמְאָה. אָמַר לֵיהּ אַנְטוֹנִינוֹס לְרַבִּי, גּוּף וּנְשָׁמָה יְכוֹלִין לְפַטֵּר עַצְמָן מִן הַדִּין.
42 כֵּיצַד, גּוּף אוֹמֵר, נְשָׁמָה חָטְאַת, שֶׁמִּיּוֹם שֶׁפָּרְשָׁה מִמֶּנִּי, הֲרֵינִי מוּטָל בְּאֶבֶן דּוֹמֵם בַּקֶּבֶר. וּנְשָׁמָה אוֹמֶרֶת, גּוּף חָטָא, שֶׁמִּיּוֹם שֶׁפָּרְשָׁתִי
43 מִמֶּנּוּ, הֲרֵינִי פּוֹרַחַת בָּאֲוִיר כְּצִפּוֹר. אָמַר לֵיהּ, אֶמְשׁוֹל לְךָ מָשָׁל לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה, לְמֶלֶךְ בָּשָׂר וָדָם שֶׁהָיָה לוֹ פַּרְדֵּס נָאֶה, וְהָיָה בּוֹ

בכורות

בבוריות. תאני הבבוריות: **יקרא אל השמים מעל.** כלומר יקרא הקב"ה לנשמה הבאה לו לתוך גופו של אדם מאל השמים מעל ויקרא אף אל הגוף שבא מן הארץ: **מפני מה שוקעת במערב.** הסובב את כל העולם עד שתחזור למקום זריחתה למזרח ותשקע דאי הוה אמינא לך מפני מה שוקעת במזרח דעולה ומאיר כל העולם כך הוא ממקום שיצא שם נבנס: **כדי ליתן שלום לקונה.** להקב"ה שהשכינה במערב וכיון שמגיעת עד מערב הולכת ומשתחוה לפני הקב"ה שבראה ולכך שוקעת ונכנסת כפופה לפני הקב"ה: **ותיתי עד פלגא דרקיעא.** דאם לכך מתכוונת למה הולכת בתוך המערב תבא עד אמצעו של רקיע ותשקע לשם ומשם תשתחוה כלפי מערב שכן דרך ב"א שמשתחוה ברחוק לפני המלך ואינו מתקרב כל כך: **משום פוגלים.** דאילו כן היה מחשיך פתאום שבשחמה באמצע הרקיע מאירה ביותר וסבורים שעדיין יש שהות ביום והיו פועלין שוהין במלאכתן עד שחשיכה ועוברי דרכים נמי לא היו יודעין מתי יחשוך לבקש לחם בית לינה ולכך שוקעת במערב שבשהולכת ומשתפלת והולכת וכלה אורה יודעין שמגיע שעת חשיכה: **משעת יציאה.** שנקרם כולו בבשר וגידין ועצמות: **פקידה.** משעה שהמלאך פוקד הטיפה ומביאה לפני המקום מה תהא עליה כדאמרינן בפרק כל היד במסכת נדה (דף טו:) מיד נזדקף בו נשמה והיות: **אמר ליה.** רבי משעת יציאה: **ואמר לו.** אנטונינוס וכי אפשר לחתיכה שתתקיים אפילו ג' ימים בלא מלח שאינה מסרחת וה"נ אילו לא היתה נשמה נתונה עד שעת יציאה היאך תתקיים הטיפה שלא תסריח במעיה וכיון שטיפה מסרחת שוב אינה מולדת: **למדני אנטונינוס.** מדבריו למדתי: **ופקודתך שמרה רוחי.** משעת פקידה נשמר רוחי: **משעת יציאה.** כשיוצא ממעי אמו או משעת יצירה: **א"ל.** רבי משעת יצירה: **אכר לו אנטונינוס א"כ בועט במעי אמו ויוצא.** אלא משעת יציאתה: **בם עור ופפח.** שחיין עם מומן: **וכתיב או ידלג כאיל פפח.** דמשמע שמרתפאין: **עומדין במומן.** ואח"כ מתרפאין: **בלע המות לנצח.** דלעתיד לבא מאחר שחיין שוב אינן מתין: **כי הנער.** כלומר כשימות אדם לעתיד ומת בן מאה שנה יאמרו נער הוא מת כי הנער בן מאה שנה ימות אלמא מתין: **וחפרה הלבנה ובושה החמה.** משמע שיהא אורם כהה וכתיב והיתה אור הלבנה כאור החמה: **כאן ליומות המשיח.** כשיכלה השיעבוד והיתה אור הלבנה כאור החמה ולעתיד לבא וחפרה הלבנה ובושה החמה מרוב נגהם של צדיקים: **ולשמואל דאמר.** בדורכא אחריתיה: **אין בין העולם הזה ובו'.** אידי ואידי לעושה"ב: **אלא כאן במחנה שכינה.** וחפרה מזיו השכינה: **כאן במחנה צדיקים.** כאן במחנה רשעים לא גרסינן: **כתיב אני אמית ואחיה.** דמשמע כשם שאני אמית את האדם כך אני מחזיחו כשמת בעל מום עומד וחי בעל מום: **וכתיב מחצתי ואני ארפא.** שכשהוא מחזיה מרפא את המחץ ועומד שלם: **והדר מה שמחצתי.** שלאחר כן מתרפא וכדלעיל עומדין במומן ומתרפאין: **מיתה באחד וחיים באחד.** וה"ק אני ממית אדם זה ומחזיה אדם אחר: **כריך שהעולם נוחג.** שזה מת וזה נולד: **מה מחץ ורפוי באחד.** ואין רפואה אלא במקום מחץ: **ישיר.** משמע לעתיד: **נשאו** קול יהדיו. היינו קול אחד: **המונע הלבה.** מללמדו: **מששת ימי בראשית.** דכתיב בראשית ברא בשביל התורה שהיא ראשית וישראל נקראו ראשית תבואתה שעתידין להנחיל ברא אלהים את השמים וגו': **בר.** תורה: יקבוהו

1 בַּפּוּרוֹת נָאוֹת, וְהוֹשִׁיב בּוֹ שְׁנֵי שׁוֹמְרִים, אֶחָד חִוִּיר, 1
2 וְאֶחָד סוּמָא. אָמַר לוֹ חִוִּיר לַסּוּמָא, בַּפּוּרוֹת נָאוֹת 2
3 אֲנִי רוֹאֶה בַּפְּרָדֵס, בֹּא וְהַרְכִּיבֵנִי וְנָבִיאִם לְאָכְלָם. רָכַב 3
4 חִוִּיר עַל גַּבֵּי סוּמָא, וְהֵבִיאוּם וַאֲכָלוּם. לְיָמִים, בָּא בַּעַל 4
5 פַּרְדֵּס. אָמַר לָהֶן, בַּפּוּרוֹת נָאוֹת, הֵיכָן הֵן. אָמַר לוֹ 5
6 חִוִּיר, כְּלוּם יֵשׁ לִי רַגְלַיִם לְהַלֵּךְ בָּהֶן. אָמַר לוֹ סוּמָא, 6
7 כְּלוּם יֵשׁ לִי עֵינַיִם לִרְאוֹת. מָה עָשָׂה, הֶרְכִּיב חִוִּיר 7
8 עַל גַּבֵּי סוּמָא, וְדָן אוֹתָם כְּאֶחָד. אַף הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ 8
9 הוּא מֵבִיא נְשָׁמָה וְזוֹרְקָהּ בְּגוּף, וְדָן אוֹתָם כְּאֶחָד, 9
10 שֶׁנֶּאֱמַר 'יִקְרָא אֶל הַשָּׁמַיִם מֵעָל וְאֶל הָאָרֶץ לָדִין עַמּוֹ'. 10
11 'יִקְרָא אֶל הַשָּׁמַיִם מֵעָל', זוֹ נְשָׁמָה. 'וְאֶל הָאָרֶץ לָדִין 11
12 עַמּוֹ', זֶה הַגּוּף. אָמַר לֵיהּ אַנְטוֹנִינוּס לְרַבִּי, מִפְּנֵי מָה 12
13 חַמָּה יוֹצְאָה בְּמִזְרָח, וְשׁוֹקַעַת בְּמַעֲרָב. אָמַר לֵיהּ, אִי 13
14 הָוָה אֵימְּכָא, נְמִי הֲכִי הָוָה אָמְרַת לִי. אָמַר לֵיהּ, הָכִי 14
15 קָאָמִינָא לָךְ מִפְּנֵי מָה שׁוֹקַעַת בְּמַעֲרָב. אָמַר לֵיהּ, 15
16 כְּדֵי לִיתֵּן שָׁלוֹם לְקוֹנָהּ, שֶׁנֶּאֱמַר 'וְצָבָא הַשָּׁמַיִם לְךָ 16
17 מִשְׁתַּחֲוִים'. אָמַר לֵיהּ, וְתֵיתֵי עַד פַּלְגָא דִּרְקִיעַ, וְתִתְּנֵן 17
18 שְׁלָמָא וְתֵיעוֹל. מִשּׁוּם פּוֹגְלִים, וּמִשּׁוּם עוֹבְרֵי דְּרָכִים. 18
19 וְאָמַר לֵיהּ אַנְטוֹנִינוּס לְרַבִּי, נְשָׁמָה מֵאֵימָתַי נִיתְּנָה 19
20 בָּאָדָם, מִשָּׁעַת פְּקִידָה אוֹ מִשָּׁעַת יְצִירָה. אָמַר לֵיהּ, 20
21 מִשָּׁעַת יְצִירָה. אָמַר לֵיהּ, אֶפְשָׁר חֲתִיכָה שֶׁל בָּשָׂר 21
22 עוֹמֶדֶת שְׁלֹשָׁה יָמִים בְּלֹא מֶלַח, וְאֵינָהּ מִסְרַחַת. אֶלָּא, 22
23 מִשָּׁעַת פְּקִידָה. אָמַר רַבִּי, דָּבָר זֶה לְמַדְנִי אַנְטוֹנִינוּס, 23
24 וּמִקְרָא מְסַיְּעוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר 'וּפְקֻדָּתְךָ שָׁמְרָה רוּחִי'. וְאָמַר 24

25 לֵיהּ אַנְטוֹנִינוּס לְרַבִּי, מֵאֵימָתַי יֵצֵר הָרָע שׁוֹלֵט בָּאָדָם, מִשָּׁעַת יְצִירָה אוֹ מִשָּׁעַת יְצִיאָה. אָמַר לֵיהּ, מִשָּׁעַת יְצִירָה. אָמַר לֵיהּ, אִם כֵּן, בּוֹעֵט 25
26 בְּמֵעֵי אִמּוֹ וְיוֹצֵא. אֶלָּא, מִשָּׁעַת יְצִיאָה. אָמַר רַבִּי, דָּבָר זֶה לְמַדְנִי אַנְטוֹנִינוּס, וּמִקְרָא מְסַיְּעוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר 'לַפֶּתַח חַטָּאת רֹבֵץ'. רֵישׁ לָקִישׁ 26
27 רָמֵי, כְּתִיב 'כֶּם עוֹר וּפִפַּח הָרֶה וְיוֹלֶדֶת יַחְדָּו', וּכְתִיב 'אָז יְדַלֵּג כָּאַיָּל פִּפַּח, וְתָרֹן לְשׁוֹן אִלֵּם, כִּי נִבְקְעוּ בַמִּדְבָּר מַיִם וְנְחָלִים בָּעֲרָבָה'. 27
28 הָא כֵּיצַד, עוֹמְדִין בְּמוּמָן וּמִתְרַפְּאִין. עוֹלָא רָמֵי, כְּתִיב 'בִּלַּע הַמָּוֶת לָנֶצַח וּמָחָה ה' דִּמְעָה מֵעַל כָּל פָּנִים', וּכְתִיב 'כִּי הַנַּעַר בֶּן מֵאָה שָׁנָה 28
29 יָמוּת', 'לֹא יִהְיֶה מִשָּׁם עוֹד עוֹל יָמִים'. לֹא קַשְׁיָא, כָּאן בְּיִשְׂרָאֵל, כָּאן בְּעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים. וְעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, מַאי בָּעוּ תָּמָם? הָנֵחַ דִּכְתִיב בְּהוּ 29
30 'וְעָמְדוּ זָרִים וְרָעוּ צֹאנְכֶם וּבְנֵי נֵכָר אִכָּרֵיכֶם וְכוֹרְמֵיכֶם'. רַב חִסְדָּא רָמֵי, כְּתִיב 'וְחָפְרָה הַלְּבָנָה וּבוֹשָׁה הַחַמָּה כִּי מָלַךְ ה' צְבָאוֹת', וּכְתִיב 30
31 'וְהָיָה אוֹר הַלְּבָנָה כְּאוֹר הַחַמָּה וְאוֹר הַחַמָּה יִהְיֶה שִׁבְעָתַיִם כְּאוֹר שִׁבְעַת הַיָּמִים'. לֹא קַשְׁיָא, כָּאן לִימוֹת הַמָּשִׁיחַ, כָּאן לָעוֹלָם הַבָּא. 31
32 וּלְשִׁמוּאֵל, דְּאָמַר אֵין בֵּין הָעוֹלָם הַזֶּה לִימוֹת הַמָּשִׁיחַ אֶלָּא שִׁעְבּוּד מַלְכֻיּוֹת בִּלְבָד, לֹא קַשְׁיָא, כָּאן בְּמַהֲנֵה צַדִּיקִים, כָּאן בְּמַהֲנֵה שְׁכִינָה. 32
33 רָבָא רָמֵי, כְּתִיב 'אֲנִי אָמִית וַאֲחַיֶּה', וּכְתִיב 'מָחַצְתִּי וַאֲנִי אֶרְפָּא', אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מָה שֶּׁאֲנִי מֵמִית, אֲנִי מְחַיֶּה. וַהֲדַר, מָה 33
34 שֶׁמָּחַצְתִּי וַאֲנִי אֶרְפָּא. תָּנוּ רַבָּנָן, 'אֲנִי אָמִית וַאֲחַיֶּה', יָכוֹל שֶׁתְּהֵא מִיתָה בְּאֶחָד וְחַיִּים בְּאֶחָד, כְּדַרְכָּן שֶׁהָעוֹלָם נוֹהֵג. תַּלְמוּד לוֹמַר 'מָחַצְתִּי 34
35 וַאֲנִי אֶרְפָּא', מָה מְחִיָּה וּרְפוּאָה בְּאֶחָד, אַף מִיתָה וְחַיִּים בְּאֶחָד, מִיכָּן תְּשׁוּבָה לְאוֹמְרִין אֵין תְּחִיַּית הַמֵּתִים מִן הַתּוֹרָה. תְּנֵיָא, אָמַר רַבִּי 35
36 מֵאִיר, מְנַיִן לִתְחִיַּת הַמֵּתִים מִן הַתּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר 'אָז יָשִׁיר מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת לַה'', 'שָׁר' לֹא נֶאֱמַר, אֶלָּא 'יָשִׁיר', מִכָּאן 36
37 לִתְחִיַּת הַמֵּתִים מִן הַתּוֹרָה. כֵּיוָצֵא בְּדָבָר אַתָּה אוֹמֵר 'אָז יְבַנֶּה יְהוֹשָׁעַ מִזְבֵּחַ לַה'', 'בָּנָה' לֹא נֶאֱמַר, אֶלָּא 'יִבְנֶה', מִכָּאן לִתְחִיַּת הַמֵּתִים 37
38 מִן הַתּוֹרָה. אֶלָּא מַעֲתָּה, 'אָז יִבְנֶה שְׁלֹמֹה בָּמָה לִכְמוֹשׁ שִׁקּוּץ מוֹאָב', הָכִי נַמִּי דִּיבְנֶה. אֶלָּא, מֵעַתָּה עָלָיו הַכָּתוּב כְּאִילּוּ בָּנָה. אָמַר רַבִּי 38
39 יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, מְנַיִן לִתְחִיַּת הַמֵּתִים מִן הַתּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר 'אַשְׁרֵי יוֹשְׁבֵי בֵיתֶךָ עוֹד יְהַלְלוּךָ סֶּלָה', 'הילולוך' לֹא נֶאֱמַר, אֶלָּא 'יְהַלְלוּךָ', 39
40 מִכָּאן לִתְחִיַּת הַמֵּתִים מִן הַתּוֹרָה. וְאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, כָּל הָאוֹמֵר שִׁירָה בָּעוֹלָם הַזֶּה, זוֹכֶה וְאוֹמְרָהּ לָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁנֶּאֱמַר 'אַשְׁרֵי 40
41 יוֹשְׁבֵי בֵיתֶךָ עוֹד יְהַלְלוּךָ סֶּלָה'. אָמַר רַבִּי חִיָּא בַּר אַבָּא, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, מְנַיִן לִתְחִיַּת הַמֵּתִים מִן הַתּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר 'קוֹל צוֹפַיִךְ נָשְׂאוּ קוֹל 41
42 יַחְדָּו יְרַנֵּנוּ' וְגוֹ', 'רִינְּנוּ' לֹא נֶאֱמַר, אֶלָּא 'יְרַנֵּנוּ', מִכָּאן לִתְחִיַּת הַמֵּתִים מִן הַתּוֹרָה. וְאָמַר רַבִּי חִיָּא בַּר אַבָּא, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, עָתִידִין כָּל 42
43 הַנְּבִיאִים כּוּלָּן לוֹמַר שִׁירָה בְּקוֹל אֶחָד, שֶׁנֶּאֱמַר 'קוֹל צוֹפַיִךְ נָשְׂאוּ קוֹל יַחְדָּו יְרַנֵּנוּ'. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, כָּל הַמּוֹנֵעַ הֲלָכָה מִפִּי תַּלְמִיד, 43
44 כְּאִילּוּ גּוֹזְלוֹ מֻנַּחַת אֲבוֹתָיו, שֶׁנֶּאֱמַר 'תּוֹרָה צִוָּה לָנוּ מֹשֶׁה מוֹרָשָׁה קְהִלַּת יַעֲקֹב', מוֹרָשָׁה הִיא לְכָל יִשְׂרָאֵל מֻשָּׁשָׁת יְמֵי בְרֵאשִׁית. אָמַר 44
45 רַב חִנָּא בַּר בִּיזְנָא, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן חֲסִידָא, כָּל הַמּוֹנֵעַ הֲלָכָה מִפִּי תַּלְמִיד, אֲפִילּוּ עוּבָּרִין שֶׁבְּמֵעֵי אִמּוֹ מְקַלְלִין אוֹתוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר 'מוֹנֵעַ בָּר 45

יקבוהו

יְקַבּוּהוּ לְאוּם, וְאֵין לְאוּם אֶלָּא עוֹבְרִין, שֶׁנֶּאֱמַר יְאֻמְּמֵי מִלְאוּם יֵאָמֵץ'. וְאֵין קְבָה אֶלָּא קְלָלָה, שֶׁנֶּאֱמַר מָה אֶקֹּב לֹא קַבֹּה אֵל'. וְאֵין בָּר אֶלָּא תּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר נַשְּׁקוּ בַר פֶּן יֶאֱנַף'. עוֹלָא בַּר יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר, מְנַקְּבָן אוֹתוֹ בְּכִבְרָה, כְּתִיב הָכָא יְקַבְּהוּ לְאוּם, וּכְתִיב הָתָם יַזִּיקֵב חוֹר בְּדַלְתּוֹ', וְאָמַר אַבָּיֵי, כִּי אוּכְלָא דְּקָצְרֵי. וְאִם לְמָדוּ, מַה שָּׁכְרוֹ. אָמַר רָבָא אָמַר רַב שֵׁשֶׁת, זוֹכֶה לִבְרָכוֹת בְּיוֹסֵף, שֶׁנֶּאֱמַר וּבֵרְכָה לְרֹאשׁ מְשֻׁבָּר, וְאֵין מְשֻׁבָּר אֶלָּא יוֹסֵף, שֶׁנֶּאֱמַר וְיוֹסֵף הוּא [הַשַּׁלִּיט עַל הָאָרֶץ הוּא] הַמַּשְׁבִּיר לְכָל עַם הָאָרֶץ'. אָמַר רַב שֵׁשֶׁת, כָּל הַמְלַמֵּד תּוֹרָה בְּעוֹלָם הַזֶּה, זוֹכֶה וּמְלַמְּדָהּ לְעוֹלָם הַבָּא, שֶׁנֶּאֱמַר וּמוֹרֶה גַּם הוּא יוֹרֶה'. אָמַר רָבָא, מְנַיִן לְתַלְמִיד הַמֵּתִים מִן הַתּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר יְחִי רְאוּבֵן וְאַל יָמוּת', יְחִי רְאוּבֵן' בָּעוֹלָם הַזֶּה, יְאַל יָמוּת' לָעוֹלָם הַבָּא. רַבִּינָא אָמַר, מֵהָכָא, וְרַבִּים מִיְּשֵׁנֵי אַדְמַת עָפָר יָקִיצוּ, אֵלֶּה לְחַיֵּי עוֹלָם, וְאֵלֶּה לַחֲרָפוֹת לְדִרְאוֹן עוֹלָם'. רַב אַשֵׁי אָמַר, מֵהָכָא, וְאַתָּה לֵךְ [לְקֵץ] וְתָנוּחַ, וְתַעֲמֹד לְגוֹרָלְךָ לְקֵץ הַיָּמִין'. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כָּל פַּרְנָם שֶׁמְּנַהֵג אֶת הַצִּבּוּר בְּנַחַת, זוֹכֶה וּמְנַהִיגָם לָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁנֶּאֱמַר כִּי מְרַחֲמָם יְנַהֲגֵם וְעַל מַבּוּעֵי מַיִם יַנְחֵלֵם'. וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, גְּדוֹלָה דֶּעָה שֶׁנִּיתְּנָה בֵּין שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר כִּי אֵל דֵּעוֹת ה'. וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, גָּדוֹל מְקַדֵּשׁ, שֶׁנִּיתַּן בֵּין שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר וְקַדַּשְׁתָּ ה' כּוֹנְנוּ יָדֶיךָ'. מַתְקִיף לָהּ רַב אַדָּא ע"ז שֶׁנֶּאֱמַר הָעוֹרְבִים לִגְד שולחן. שכן עושין שמניחין שלחן ערוך במאכל ומשתה לשם אותה ע"ז שקורין גד וממלאים בוסות של מרקחים נסוכים לע"ז ששמה מני: דְּאִיכָּא אסור: דְּאִיכָּא שלימה בהדיה. שמביא שלימה לאחר שאכל ונותן על הא. דקאמר אסור: דְּאִיכָּא שלימה בהדיה. שמביא שלימה לאחר שאכל ונותן על השלחן עם הפתיתין ששייר דמחזי דלשם ע"ז עביד הכי: וְהא. דליכא שלימה בהדייהו דמזמנין לעני: הא גדא לביתיה לא גרסי': תַּמְלִיךְ בְּדִבּוּרוֹ. משנה בדבורו שלא יהא ניכר: קִשְׁתּוֹ נִנְעֶרֶת. כח קושי אבר שלו נגער שאינו מוליד שנאמר עריה תערר קשתך עריה שהתה מסתכל בה ממש בערוותה היא תעיר קשתך ד"א המסתכל המחשב בעריות דאשת איש קשתו נגוררת ידו נגערת מתהלכת ומתמעטת כמו (ב"מ דף כט:) מצא בסוף מנערה אחת לשלשים יום כמנו (שמות יד) וינער ה': הוֹי קָבֵל. הוי ענין ותחיה. קבל לשון אפל עשה עצמך אפל ושפל: בֵּית אפל אֵין פּוֹתְחִין בּוֹ חלונות לְרֹאוֹת אֶת נגעו. כנגע נראה לי בבית כתיב דמשמע נראה ממילא ועוד דסתים לי ולא לאורי נמצא שאפלתו הצלתו דכל זמן שאין כהן רואהו אין מטמא בנגעים: שְׁאוֹל וְעוֹצֶר רֶחֶם אֶרֶץ לֹא שְׂבְעָה מַיִם. קבר לא שבע ממתים ועוצר רחם בית הרחם שהוא קצור ועצור לא ישבע מבעילות וכן ארץ לא שבעה מים: וכי מה עניַן שְׁאוֹל וכו'. למה נסמכו הני אהדדי: מְבַנֵּים. הזורע ומוציא הולד אף שאול מכניס ומוציא לתחיית המתים: שמכניסין בה בקולי קולות. בבבי גדול קוברין את המת: אֵינוֹ דִּין שמוציאין אותו בקולי קולות. שנאמר יתקע בשופר גדול: שעתיד הקב"ה להחיות. לימות המשיח: לְאַחַר שיחיו שוב אֵין חוזרין לְעָפְרָם. בין (לימות המשיח בין לעולם הבא) אלא הבשר מתקיים עלידם עד שישובו ויחיו לעתיד לבא:

יְקַבּוּהוּ לְאוּם, וְאֵין לְאוּם אֶלָּא עוֹבְרִין, שֶׁנֶּאֱמַר יְאֻמְּמֵי מִלְאוּם יֵאָמֵץ'. וְאֵין קְבָה אֶלָּא קְלָלָה, שֶׁנֶּאֱמַר מָה אֶקֹּב לֹא קַבֹּה אֵל'. וְאֵין בָּר אֶלָּא תּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר נַשְּׁקוּ בַר פֶּן יֶאֱנַף'. עוֹלָא בַּר יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר, מְנַקְּבָן אוֹתוֹ בְּכִבְרָה, כְּתִיב הָכָא יְקַבְּהוּ לְאוּם, וּכְתִיב הָתָם יַזִּיקֵב חוֹר בְּדַלְתּוֹ', וְאָמַר אַבָּיֵי, כִּי אוּכְלָא דְּקָצְרֵי. וְאִם לְמָדוּ, מַה שָּׁכְרוֹ. אָמַר רָבָא אָמַר רַב שֵׁשֶׁת, זוֹכֶה לִבְרָכוֹת בְּיוֹסֵף, שֶׁנֶּאֱמַר וּבֵרְכָה לְרֹאשׁ מְשֻׁבָּר, וְאֵין מְשֻׁבָּר אֶלָּא יוֹסֵף, שֶׁנֶּאֱמַר וְיוֹסֵף הוּא [הַשַּׁלִּיט עַל הָאָרֶץ הוּא] הַמַּשְׁבִּיר לְכָל עַם הָאָרֶץ'. אָמַר רַב שֵׁשֶׁת, כָּל הַמְלַמֵּד תּוֹרָה בְּעוֹלָם הַזֶּה, זוֹכֶה וּמְלַמְּדָהּ לָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁנֶּאֱמַר וּמוֹרֶה גַּם הוּא יוֹרֶה'. אָמַר רָבָא, מְנַיִן לְתַלְמִיד הַמֵּתִים מִן הַתּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר יְחִי רְאוּבֵן וְאַל יָמוּת', יְחִי רְאוּבֵן' בָּעוֹלָם הַזֶּה, יְאַל יָמוּת' לָעוֹלָם הַבָּא. רַבִּינָא אָמַר, מֵהָכָא, וְרַבִּים מִיְּשֵׁנֵי אַדְמַת עָפָר יָקִיצוּ, אֵלֶּה לְחַיֵּי עוֹלָם, וְאֵלֶּה לַחֲרָפוֹת לְדִרְאוֹן עוֹלָם'. רַב אַשֵׁי אָמַר, מֵהָכָא, וְאַתָּה לֵךְ [לְקֵץ] וְתָנוּחַ, וְתַעֲמֹד לְגוֹרָלְךָ לְקֵץ הַיָּמִין'. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כָּל פַּרְנָם שֶׁמְּנַהֵג אֶת הַצִּבּוּר בְּנַחַת, זוֹכֶה וּמְנַהִיגָם לָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁנֶּאֱמַר כִּי מְרַחֲמָם יְנַהֲגֵם וְעַל מַבּוּעֵי מַיִם יַנְחֵלֵם'. וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, גְּדוֹלָה דֶּעָה שֶׁנִּיתְּנָה בֵּין שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר כִּי אֵל דֵּעוֹת ה'. וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, גָּדוֹל מְקַדֵּשׁ, שֶׁנִּיתַּן בֵּין שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר וְקַדַּשְׁתָּ ה' כּוֹנְנוּ יָדֶיךָ'. מַתְקִיף לָהּ רַב אַדָּא

קַרְחִינָאָה, אֶלָּא מֵעַתָּה, גְּדוֹלָה נְקָמָה שֶׁנִּיתְּנָה בֵּין שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת, דִּכְתִיב אֵל נְקָמוֹת ה' אֵל נְקָמוֹת הוֹפִיעַ'. אָמַר לֵיהּ לְמֵילְתֵיהּ, הָכִי נַמִּי דִּרְעוּלָא, דְּאָמַר עוּלָא, שְׁתֵּי הוֹפָעִיּוֹת הַלָּלוּ לְמָה, אַחַת לִמְדַּת טוֹבָה וְאַחַת לִמְדַּת פּוּרְעָנוּת. וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כָּל אָדָם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ דֵּעָה, כְּאִילּוּ נִבְנָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּיָמָיו, שֶׁהֵ נִיתַּן בֵּין שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת, וְהֵ נִיתַּן בֵּין שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת. וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כָּל אָדָם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ דֵּעָה, לְסוֹף מִתְעַשֵּׁר, שֶׁנֶּאֱמַר יִבְדַּעַת חֲדָרִים יִמָּלְאוּ כָּל הוֹן יָקָר וְנָעִים'. וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כָּל אָדָם שֶׁאֵין בּוֹ דֵּעָה, אָסוּר לְרַחֵם עָלָיו, שֶׁנֶּאֱמַר כִּי לֹא עַם בִּינוֹת הוּא עַל כֵּן לֹא יְרַחֲמֶנּוּ עוֹשֵׂהוּ וְיוֹצְרוֹ לֹא יְחוֹנְנֶנּוּ'. וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כָּל הַנּוֹתֵן פִּיהוּ לְמִי שֶׁאֵין בּוֹ דֵּעָה, יִסּוּרִין בָּאִין עָלָיו, שֶׁנֶּאֱמַר לְחֹמֶךְ יָשׂימוּ מְזוֹר תַּחְתִּיךְ אֵין תְּבוּנָה בּוֹ'. וְאֵין 'מְזוֹר' אֶלָּא יִסּוּרִין, שֶׁנֶּאֱמַר יְזִירֵא אַפְרִים אֶת חָלְיוֹ וִיהוּדָה אֶת מְזוֹרוֹ'. וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כָּל אָדָם שֶׁאֵין בּוֹ דֵּעָה, לְסוֹף גּוֹלֶה, שֶׁנֶּאֱמַר לָכֵן גָּלָה עַמִּי מִבְּלִי דָעַת'. וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כָּל בַּיִת שֶׁאֵין בּוֹ דִּבְרֵי תוֹרָה נִשְׁמָעִים בּוֹ בַּלַּיְלָה, אֵשׁ אוֹכַלְתּוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר 'כָּל חֹשֶׁךְ טְמוּן לִצְפוּנָיו תֹּאכְלֵהוּ אֵשׁ לֹא נוּפַּח יֵרַע בְּאָהֳלוֹ'. אֵין שָׁרִיר אֶלָּא תַּלְמִיד חָכָם, שֶׁנֶּאֱמַר וּבְשַׁרְיוֹנִים אֲשֶׁר ה' קוֹרֵא'. וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כָּל שֶׁאֵינוֹ מְהֻגֶּה תַּלְמִידֵי חֲכָמִים מְנֻכָּסִין, אֵינוֹ רוֹאֶה סִימָן בְּרָכָה לְעוֹלָם, שֶׁנֶּאֱמַר כִּי אֵל דֵּעוֹת ה' וְלוֹ נִתְכְּנוּ עֲלִילוֹת'. אֵין שָׁרִיר אֶלָּא תַּלְמִידֵי חֲכָמִים, שֶׁנֶּאֱמַר אֵין שָׁרִיר לְאָכְלוֹ עַל כֵּן לֹא יָחִיל טוּבוֹ'. וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כָּל שֶׁאֵינוֹ מְשַׁיֵּר פַּת עַל שֻׁלְחָנוֹ, אֵינוֹ רוֹאֶה סִימָן בְּרָכָה לְעוֹלָם, שֶׁנֶּאֱמַר אֵין שָׁרִיר לְאָכְלוֹ עַל כֵּן לֹא יָחִיל טוּבוֹ'. וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כָּל הַמְשַׁיֵּר פִּתִּיתִים עַל שֻׁלְחָנוֹ, כְּאִילּוּ עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה, שֶׁנֶּאֱמַר 'הָעוֹרְכִים לַגְּד שֻׁלְחָן וְהַמְמַלְאִים לְמֶנִי מִמְסָךְ'. לֹא קַשְׁיָא, הָא, דְּאִיכָּא שְׁלִימָה בַּהֲדֵיהּ. הָא, דְּלֵיכָּא שְׁלִימָה בַּהֲדֵיהּ. וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כָּל הַמַּהֲלִיךְ בְּרִבּוּרוֹ כְּאִילּוּ עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה, כְּתִיב הָכָא, 'וְהָיִיתִי בְעֵינָיו כִּמְתַעְתֵּעַ', וּכְתִיב הָתָם, 'הֶבֶל הֵמָּה מַעֲשֵׂה תַּעְתּוּעִים'. וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כָּל הַמִּסְתַּכֵּל בָּעֲרָוָה, קַשְׁתּוֹ נִגְעֶרֶת, שֶׁנֶּאֱמַר 'עֶרְיָה תֵּעוֹר קַשְׁתֶּךָ'. וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, לְעוֹלָם הֱוֵי זָרִיז, אַף אֲנַן נַמִּי זֵירָא, אַף אֲנַן נַמִּי תְּנִינָא, בַּיִת אָפֵל אֵין פּוֹתְחִין לוֹ חַלּוֹנוֹת לְרֹאוֹת נִגְעוֹ, שָׁמַע מִינָּהּ. אָמַר רַבִּי טָבִי, אָמַר רַבִּי יְאוֹשִׁיָּה, מַאי דִּכְתִיב 'שְׁאוֹל וְעוֹצֶר רֶחֶם אֶרֶץ לֹא שְׂבְעָה מַיִם', וְכִי מָה עִנְיַן שְׁאוֹל אֵצֶל רֶחֶם, אֶלָּא לוֹמַר לָךְ, מָה רֶחֶם מְכַנִּים וּמוֹצִיא, אַף שְׁאוֹל מְכַנִּים וּמוֹצִיא. וַהֲלֹא דְּבָרִים קַל וְחוֹמֶר, וּמָה רֶחֶם שֶׁמְּכַנִּיסִין בּוֹ בְּחַשָּׁאי, מוֹצִיאִין מִמֶּנּוּ בְּקוֹלֵי קוֹלוֹת, אֵינוֹ דִּין שֶׁמּוֹצִיאִין מִמֶּנּוּ בְּקוֹלֵי קוֹלוֹת, מִיכָּן תְּשׁוּבָה לְאוֹמְרִין אֵין תְּחִיַּת הַמֵּתִים מִן הַתּוֹרָה. תָּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ, צַדִּיקִים שֶׁעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַחֲיוֹתָן, אֵינָן חוֹזְרִין לֶעָפָר, שֶׁנֶּאֱמַר 'וְהָיָה הַנִּשְׁאָר בְּצִיּוֹן וְהַנּוֹתָר בִּירוּשָׁלַיִם קָדוֹשׁ יֵאָמֶר לוֹ כָּל הַכָּתוּב בִּירוּשָׁלָיִם', מַה קָּדוֹשׁ לְעוֹלָם קַיָּים, אַף הֵם לְעוֹלָם קַיָּימִין.

ואותן שנים שעתיד הקב"ה לחדש את עולמו. ויהיה עולם זה חרב אלף שנים אותן צדיקים היכן הם הואיל ואינן נקברין בארץ: **לא נירא בהמיר ארץ.** כשמחליף הקב"ה את הארץ לא נירא לפי שאנו בלב ימים: **וקווי ה' יחליפו כח.** שיהא להם כח לשוט ולעופף בלי צער: **ונילוך מפתים שהחיה יחזקאל.** שחזרו ומתו כך צדיקים שעתיד להחזיות יחזרו לעפרם כך שמעתי יחזקאל הגלהו נבוכדנצר עם יכניה מלך יהודה והיה יחזקאל מתנבא בבבל וירמיה בארץ ישראל לאותן אחת עשרה שנה שמלך צדקיה: **באמת.** בברור: **משל היה.** שהיה מרמז להם על הגלות כאדם מת שחזר וחי כך ישראל ישובו מן הגלות: **מחם.** שאותן תפילין היו שלהם: **שכנו לקין.** של יציאת מצרים: **ומעו.** שלא היה להם למנות גזירת ועבדום וענו אותם אלא משנולד יצחק דהא כתיב (בראשית טו) כי גר יהיה זרעך זה יצחק דכתיב (שם כא) כי ביצחק יקרא לך זרע והם מנו משעת הדיבור לאברהם ותניא בסדר עולם אברהם אבינו בשעה שנדבר עמו בין הבתרים בן שבעים שנה היה ומבין הבתרים עד שנולד יצחק היה ל' שנה כדכתיב (בראשית כא) ואברהם בן מאת שנה בהולד לו את יצחק בנו נמצאת אומר משדבר עמו בין הבתרים עד שיצאו ממצרים היו ארבע מאות ואותן ל' שמן הדבור עד לידת יצחק טעו בני אפרים. ומניין שבני אפרים הן שיצאו קודם זמנן ונהרגו שנאמר ובני אפרים שותלח וגו' והרגום אנשי גת: **ושמואל אמר.** מתים שהחזיה יחזקאל אלו בני אדם שכפרו בתחיית המתים שנאמר (יחזקאל לז) אבדה תקותנו: **העצמות האלה כל בית ישראל המה.** עצמות הללו סימן לכל ישראל הן שעתידה להם תחזית המתים כמו לאלו שהרי אלו אמרו אבדה תקותנו ועכשו ידעו שאני מחזיה את המתים וסימן זה לכל ישראל שגם הם עתידין להחזיות ולא מן הדין היו דהא אמרן הכופר בתחיית המתים אין לו חלק לעוה"ב אלא משום סימן היו: **שחיפו** להיכל. שהיו מציירין צלמים על קירות ההיכל דכתיב ואבא וארא מחוקה על הקיר סביב: **וכתיב והעבירני עליהם סביב סביב.** כלומר על אותן אנשים שכתוב עליהם סביב עבר עליהם יחזקאל להחזיותם: **אלו מתים שבבקעת דורא.** שהמית נבוכדנצר מלך בבל על שהיו יפים כדלקמן: **מנחר אשל עד רבת.** מקומות הן שהיו בבקעת דורא: **שופעות.** מחמת תאוה: **וצוה תמלך והרגו ועדיין היו שופעות.** שהיתה נראית זיו תארם וצוה המלך ורמסום: **ובאו עצמות מן הבקעה ויפחו לו לאותו רשע על פניו.** והלכו להם ואית דאמרי שמאותן עצמות היה לו כלים וכשהגיעה שעה שחזו קפחו לו על פיו כשהיה רוצה לשתות בהם: **חבריהם של אלו מהיה מתים.** על יחזקאל היו אומרין שהיה חבירן של חנניה משיאל ועזריה ונבוכדנצר היה יודע שהיה הקב"ה מחזיה אותם: **פתח ואמר.** להקב"ה אתוהי כמה רברבין פסוק הוא (דניאל ג): **יוצק וחב רותה.** משום דקא מירתי בשבחו דנבוכדנצר נקיט נמי לישנא מעליא ולשון קללה: **פטרי.** הכהנו מאחוריו ידו: **לגנות.** שהיה מסדר שבחות נאות יותר מדוד ואילו אמרן הקב"ה היה נוטה אחריהן יותר מאחרי השירות שעשה דוד: **באותו יום.** שהשליכן לכבשן: **צף הכבשן.** שהכבשן היה משוקע בארץ כעין כבשן של סיד רצף ועומד על גבי קרקע כדי שיראוהו כל העולם: **נפרין הכבשן.** נפלו קצת כותליו כדי שיוכלו כולם לראות בתוכו: **חומק מורו.** נשפל גאותו כמו סורו רע (קדושין דף פב.) ל"א חומק סודו כמו יסודו נשתלשל וכן לימדני רבי יעקב בן יקר אבל מורי גרס והומק סידו סיד הכבשן נמסה מרוב חמימות כך שמעתי והיתה מושכת למרחוק ומהבל של אותו הסיד נשרפו אותן שהשליכו חנניה מישאל ועזריה לתוך כבשן האש: **ונתף.** צלם של זהב של פניו: **ארבע מלכיות.** מלכים ואנשיהם שסייעו לנבוכדנצר להשליך חנניה מישאל ועזריה לתוך האור: **מקראי נפקי.** דכתיב (דניאל ג) נבוכדנצר שלח למכנס לאחשדרפניא סגניא ופחותא ולבסוף לאחר שבאו מן הכבשן כתיב ומתכנשין אחשדרפניא סגניא ופחותא והנך דלא כתיבי נשרפו: **אל ישנה מן הדבות שלו.** שהרי חנניה מישאל ועזריה היו לבושין בגדי תפארתן כשהושלכו לכבשן אל ישנה שלא יראה מבוהל ומפוחד ומתביישין שונאיו מפניו: **פשישהון וכרבלתהון.** ענייני מלבושין.

גדולים

1 וְאִם תֹּאמַר, אוֹתָן שְׁנַיִם שֶׁעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא
2 לְחַדֵּשׁ בָּהֶן אֶת עוֹלָמוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר 'וְנִשְׂגַּב ה' לְבַדּוֹ בַּיּוֹם
3 הַהוּא', צְדִיקִים מָה הֵן עוֹשִׂין, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא
4 עוֹשֶׂה לָהֶם כְּנָפַיִם כַּנְּשָׁרִים, וְשָׁטִין עַל פְּנֵי הַמָּיִם,
5 שֶׁנֶּאֱמַר 'עַל כֵּן לֹא נִירָא בְּהָמִיר אֶרֶץ בְּמוֹט הָרִים
6 בְּלֵב יַמִּים'. וְשָׁמָּא תֹּאמַר יֵשׁ לָהֶם צַעַר, תַּלְמוּד לוֹמַר
7 'וְקִוֵּוי ה' יַחֲלִיפוּ כֹחַ יַעֲלוּ אֵבֶר כַּנְּשָׁרִים, יָרוּצוּ וְלֹא
8 יִיגָעוּ, יֵלְכוּ וְלֹא יִיעָפוּ'. וְנִילָךְ, מִמֵּתִים שֶׁהֶחֱיָה יְחֶזְקֵאל.
9 סָבַר לָהּ כְּמַאן דְּאָמַר, בְּאֱמֶת מָשָׁל הָיָה. דְּתָנְיָא,
10 רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, מֵתִים שֶׁהֶחֱיָה יְחֶזְקֵאל, עָמְדוּ עַל
11 רַגְלֵיהֶם וְאָמְרוּ שִׁירָה, וְמָתוּ. מַה שִּׁירָה אָמְרוּ, 'מְמִית
12 בְּצֶדֶק וּמְחַיֶּה בְּרַחֲמִים'. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר, שִׁירָה זוֹ
13 אָמְרוּ, 'ה' מֵמִית וּמְחַיֶּה מוֹרִיד שְׁאוֹל וַיַּעַל'. רַבִּי יְהוּדָה
14 אוֹמֵר, אֱמֶת מָשָׁל הָיָה. אָמַר לוֹ רַבִּי נְחֶמְיָה, אִם
15 אֱמֶת, לָמָּה 'מָשָׁל'. וְאִם 'מָשָׁל', לָמָּה אֱמֶת'. אֶלָּא,
16 בְּאֱמֶת מָשָׁל הָיָה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי
17 אוֹמֵר, מֵתִים שֶׁהֶחֱיָה יְחֶזְקֵאל, עָלוּ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל,
18 וְנָשְׂאוּ נָשִׁים, וְהוֹלִידוּ בָּנִים וּבָנוֹת. עָמַד רַבִּי יְהוּדָה
19 בֶּן בְּתֵירָא עַל רַגְלָיו וְאָמַר, אֲנִי מִבְּנֵי בְנֵיהֶם, וְהַלְלוּ
20 תְּפִילִּין שֶׁהִנִּיחַ לִי אֲבִי אָבָא מֵהֶם. וּמֵאן גְּנִיזוּ מֵתִים
21 שֶׁהֶחֱיָה יְחֶזְקֵאל, אָמַר רַב, אֵלּוּ בְּנֵי אֶפְרַיִם שֶׁמָּנוּ לְקֵץ
22 וְעָנוּ, שֶׁנֶּאֱמַר 'וּבְנֵי אֶפְרַיִם שׁוּתֶלַח וּבֶרֶד בְּנוֹ וְתַחַת
23 בְּנוֹ וְאֶלְעָדָה בְּנוֹ וְתַחַת בְּנוֹ, וְזָבָד בְּנוֹ וְשׁוּתֶלַח בְּנוֹ
24 וְעֶזֶר [וְאֶלְעָד] וְהָרֹגִים אַנְשֵׁי גַת הַנּוֹלָדִים בָּאָרֶץ' וְגוֹ'.
25 וְכִתִיב 'וַיִּתְאַבֵּל אֶפְרַיִם אֲבִיהֶם יָמִים רַבִּים וַיָּבֹאוּ אֶחָיו
26 לְנַחֲמוֹ'. וְשָׁמוּאֵל אָמַר, אֵלּוּ בְּנֵי אָדָם שֶׁפָּקְדוּ בְּתַחִיַּית
27 הַמֵּתִים, שֶׁנֶּאֱמַר 'וַיֹּאמֶר אֵלַי בֶּן אָדָם, הָעֲצָמוֹת הָאֵלֶּה
28 כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל הֵמָּה, הִנֵּה אוֹמְרִים יָבְשׁוּ עַצְמוֹתֵינוּ
29 וְאָבְדָה תִקְוָתֵנוּ נִגְזַרְנוּ לָנוּ'. רַבִּי יִרְמְיָה בַּר אַבָּא אָמַר,
30 אֵלּוּ בְּנֵי אָדָם שֶׁאֵין בֵּהֶן לַחֲלוּחִית שֶׁל מִצְוָה, שֶׁנֶּאֱמַר
31 'הָעֲצָמוֹת הַיְבֵשׁוֹת שִׁמְעוּ דְּבַר ה''. רַבִּי יִצְחָק נַפָּחָא אָמַר, אֵלּוּ בְּנֵי אָדָם שֶׁחִיפּוּ אֶת הַהֵיכָל כּוּפּוֹ
32 שְׁקָצִים וּרְמָשִׂים, שֶׁנֶּאֱמַר 'וְאָבוֹא וְאֶרְאֶה וְהִנֵּה כָּל תַּבְנִית רֶמֶשׂ וּבְהֵמָה שֶׁקֶץ וְכָל גִּלּוּלֵי בֵית יִשְׂרָאֵל מְחוּקָּה עַל הַקִּיר סָבִיב וְגוֹ', וּכְתִיב
33 הָתָם 'וְהֶעֱבִירַנִי עֲלֵיהֶם סָבִיב סָבִיב'. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, אֵלּוּ מֵתִים שֶׁבְּבִקְעַת דּוּרָא. וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, מִ'נַּהַר אַשַׁל' עַד 'רַבַּת', בְּקָעָה דּוּרָא.
34 שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁהִגְלָה נְבוּכַדְנֶצַּר הָרָשָׁע אֶת יִשְׂרָאֵל, הָיוּ בָהֶן בְּחוּרִים שֶׁהָיוּ מְנַגְּנִין אֶת הַחָמָה בְּיוֹפְיָן, וְהָיוּ כְּשׁוֹדְיוֹת רוֹאוֹת אוֹתָן, וְשׁוֹתְעוֹת
35 וְבוֹאוֹת. אָמְרוּ לְבַעֲלֵיהֶן, וּבַעֲלֵיהֶן לְמֶלֶךְ. צִוָּה הַמֶּלֶךְ וְהָרְגוּם, וַעֲדַיִין הָיוּ שׁוֹפְעוֹת וְבוֹת. צִוָּה הַמֶּלֶךְ וְרָמְסוּם. תָּנוּ רַבָּנָן, בְּשָׁעָה שֶׁהִפִּיל
36 נְבוּכַדְנֶצַּר הָרָשָׁע אֶת חֲנַנְיָה מִישָׁאֵל וַעֲזַרְיָה לִכְבְשַׁן הָאֵשׁ, אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיחֶזְקֵאל, לֵךְ וְהַחֲיֵה מֵתִים בִּבְקְעַת דּוּרָא. מַיִן
37 שֶׁהֶחֱיָה אוֹתָן, בָּאוּ עֲצָמוֹת וְטָפְחוּ לוֹ לְאוֹתוֹ רָשָׁע עַל פָּנָיו. אָמַר, מַה טִּיבָן שֶׁל אֵלּוּ. אָמְרוּ לוֹ, חֲבֵרֵיהֶן שֶׁל אֵלּוּ, מֵהֵיכָן מֵתִים בִּבְקְעַת
38 דּוּרָא. פָּתַח וְאָמַר, 'אֲתוֹהִי כְּמָה רַבְרְבִין וְתִמְהוֹהִי כְּמָה תַּקִּיפִין מַלְכִיוֹתִיהּ מַלְכִיוֹת עַלַם וְשָׁלְטָנֵיהּ עִם דָּר וְדָר' וְגוֹ'. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, יִצְקַ
39 וְחָב רוֹתֵחַ לְתוֹךְ פִּיו שֶׁל אוֹתוֹ רָשָׁע, שֶׁאֵילְמָלֵא בָּא מִלְּאָךְ וְטָרַף עַל פִּיו, בִּיקֵּשׁ לְגַנּוֹת כָּל שִׁירוֹת וּתוּשְׁבָּחוֹת שֶׁאָמַר דָּוִד בְּסֵפֶר תְּהִלִּים.
40 תָּנוּ רַבָּנָן, שִׁשָּׁה נִסִּים נַעֲשׂוּ בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם, וְאֵלּוּ הֵן, צָף הַכִּבְשָׁן, וְנִפְרְצוּ הַכִּבְשָׁן, וְהוּמַק סוֹדוֹ, וְנִתְפַּךְ צֶלֶם עַל פָּנָיו, וְנִשְׂרְפוּ אַרְבַּע
41 מַלְכִיּוֹת, וְהֶחֱיָה יְחֶזְקֵאל אֶת הַמֵּתִים בִּבְקְעַת דּוּרָא. וְכוּלְהוּ 'עִבְרָא', וְאַרְבַּע מַלְכִיּוֹת, קְרָא. דִּכְתִיב 'וְנְבוּכַדְנֶצַּר מַלְכָּא שָׁלַח לְמִכְנַשׁ
42 לְאַחַשְׁדַּרְפְּנַיָּא סְגַנַיָּא וּפַחֲוָתָא אַדַּרְגָּזַיָּא גְּבַרַיָּא דְּתַבְרָיָא תִּפְתָיֵא וְכֹל שַׁלְטוֹנֵי מְדִינָתָא' וְגוֹ'. וּכְתִיב 'אֵיתֵי גּוּבְרִין יְהוּדָאִין', וּכְתִיב
43 'וּמִתַּכְנְשִׁין אַחַשְׁדַּרְפְּנַיָּא סְגַנַיָּא וּפַחֲוָתָא וְהַדְּבָרֵי מַלְכָּא, חֲזַיִן לְגַבְרַיָּא אִלֵּךְ' וְגוֹ'. תָּנֵי דְּבֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב, אֲפִילּוּ בְּשָׁעַת הַסַּכָּנָה,
44 לֹא יִשְׁנֶה אָדָם אֶת עַצְמוֹ מִן הָרְגָנוּת שֶׁלּוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר 'בְּאֵדֵין גְּבַרַיָּא אִלֵּךְ כִּפְתוּ בְּסַרְבָּלֵיהוֹן פְּטַשֵּׁיהוֹן וּכְרְבָלְתְּהוֹן וְגוֹ'. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן,

גדולים

רש"י

גְּדוֹלִים צַדִּיקִים יותר ממלאכי השרת. דברישא חשיב לתלתא צדיקי ומלאך לבסוף דכתיב ורויה די רביעאה דמי לבר אלהין: **ושפחו לישראל על פניהם.** שהשתחוו לצלם: **אני אמרתי שכל התמר שלי הוא.** שיהיו בהם צדיקים הרבה ולא עלתה בידי וכו' ישראל נמשלו לתמר כדאמרי' (סוכה דף מה:) מה תמר זה אין לו אלא לב אחד וכו': **והנה איש רוכב על סוס אדום.** כזכריה כתיב: כל העולם כולו בלילה. מפני שהשתחוו לצלם: **והוא עומד.** העמיד הקב"ה עצמו בזכות החדשים שבמצולה: **האומר לצולה חרבי.** לבבל שיושבת במצולה: **חרב.** לשון חרבו המים (בראשית ח): **שרוקים.** צבועים ואח"כ נעשו **לבנים** כשנסתכל בצדיקים נח מכעסו: **סוסיא חיורא מעלי לחלמא.** מדקאמר שאדום הוי רמז לקללה: **ורבנן.** חנניה מישאל ועזריה: **לחיכן אזלו.** כשיצאו מן הכבשן דתו לא מדכר להו בכולהו כתובי: **בעין חרע מתו.** שהיו מסתכלים בהן על שהיו תמהין בהן: **ברוק טבעו.** באותו רוק שרקקו אומות העולם בישראל שאומרין אלוה כזה יש לכם והשתחוויתם לצלם: **הוי אומר זה חנניה מישאל ועזריה.** אלמא חזרו לארץ אצל יהושע כהן גדול: **ודניאל לחיכן אזל.** כשהושלכו חביריו לתוך כבשן האש שלא הושלך עמהם: **למכרא נהרא רבא בבבריא.** לחפור ולהוציא נהר בטבריא ל"א למכרא נהרא בטורא בהר: **לאתויי ביתי דאספסתא.** להביא זרע של עשב שהוא מאכל בהמה שלהן נבוכדנצר הכי הוה קים להו: **לאתויי חזירי ממצרים.** שלהן כדי לגדלם לולדות שחזירי מצרים גדולים הם: והתניא אמר תודוס הרופא לחכמים שהיו אומרים ניטלה האם טרפה והא אין פרה וחזירה יוצאה ממצרים וכו' כדי שלא יהיו מצויין במקומות אחרים ואעפ"כ היו: **ושורי אייתינהו.** ולא העלו על לבם דלפריה ורביה בעי והניחו להוציאן בלא חתוך האם: **באותה עצה.** שהלך משם דניאל: **דלא לקיים בי פסילי אלהיהם תשרפון באש.** דנבוכדנצר עשאו אלוה כדכתיב ולדניאל הוה סגיד והוה ליה בפסילי אלהיהם שהמקרא הזה היה עוזר עליהם לשורפן לכך היה מתירא: **קליות.** שבלים המהובהבין באש: **השמיע.** השתמש: **תלתא.** ונפישי זכותייהו: **הלא זה אור.** מה אור נזרך אף הוא נזרך: **אהני.** הועיל: **אקדו.** שרפו: **מאי טעמא אינגוש.** יהושע דאהני נורא למאיניה דאהני דאהדר איהו לנבוכדנצר דחזיה בעלמא דחזיה: **שש שעורים.** שש גרעינים שעורים ממש: **וכי דרכו של בועז ליתן שש שבלים.** והא תנן (פאה פ"ח מ"ח) אין פותחין לעני בגורן פחות מחצי קב שעורים:

אלא

1 גְּדוֹלִים צַדִּיקִים יוֹתֵר מִמַּלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת, שֶׁנֶּאֱמַר ׳עָנָה
2 וְאָמַר הָא אֲנָא חֲזֵי גּוּבְרִין אַרְבְּעָה שְׁרַיִן מְהַלְכִין
3 בְּגוֹ נוּרָא וַחֲבָל לָא אִיתַי בְּהוֹן וְחֵזְיֵהּ דִּי רְבִיעָאָה
4 דְּמֵה לְבַר אֱלָהִין׳. אָמַר רַבִּי תַּנְחוּם בַּר חֲנִילַאי,
5 בְּשָׁעָה שֶׁיָּצְאוּ חֲנַנְיָה מִישָׁאֵל וַעֲזַרְיָה מִכִּבְשַׁן הָאֵשׁ,
6 בָּאוּ כָּל אוּמוֹת הָעוֹלָם וְטָפְחוּ לְיִשּׂוֹנָאֵיהֶן שֶׁל יִשְׂרָאֵל׳
7 עַל פְּנֵיהֶם. אָמְרוּ לָהֶם, יֵשׁ לָכֶם אֱלוֹהַּ כָּזֶה, וְאַתֶּם
8 מִשְׁתַּחֲוִים לַצֶּלֶם, מִיָּד פָּתְחוּ וְאָמְרוּ ׳לְךָ ה׳ הַצְּדָקָה
9 וְלָנוּ בּוּשֶׁת הַפָּנִים כַּיּוֹם הַזֶּה׳. אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר
10 נַחְמָנִי, אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן, מָאי דִּכְתִיב ׳אִמְרָתִי אֱעֶלֶה
11 בְחָתָמָר אוֹחֲזָה בִּסְנַסְנָיו׳, ׳אִמַּרְתִּי אֶעֱלֶה בְּתָמָר, אֶפְשׂ
12 יִשְׂרָאֵל, וְעַכְשָׁיו לֹא עֲלָה בְיָדִי אֶלָּא סַנְסַן אֶחָד, שֶׁל
13 חֲנַנְיָה מִישָׁאֵל וַעֲזַרְיָה. אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן, מַאי דִּכְתִיב
14 ׳רָאִיתִי הַלַּיְלָה וְהִנֵּה אִישׁ רוֹכֵב עַל סוּס אָדֹם, וְהוּא
15 עוֹמֵד בֵּין הַהֲדַסִּים אֲשֶׁר בַּמְּצֻלָה׳ [וגו׳], מַאי ׳רָאִיתִי

16 הַלַּיְלָה׳, בִּיקֵּשׁ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַהֲפוֹךְ אֶת כָּל הָעוֹלָם כּוּלּוֹ לְלַיְלָה. ׳וְהִנֵּה אִישׁ רוֹכֵב׳, אֵין
17 ׳אִישׁ׳ אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁנֶּאֱמַר ׳ה׳ אִישׁ מִלְחָמָה ה׳ שְׁמוֹ׳. ׳עַל סוּס אָדֹם׳, בִּיקֵּשׁ
18 הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַהֲפוֹךְ אֶת הָעוֹלָם כּוּלּוֹ לְדָם, כֵּיוָן שֶׁנִּסְתַּכֵּל בַּחֲנַנְיָה מִישָׁאֵל וַעֲזַרְיָה, נִתְקָרְרָה דַּעְתּוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר ׳וְהוּא עוֹמֵד בֵּין
19 הַהֲדַסִּים אֲשֶׁר בִּמְצוּלָה׳, וְאֵין ׳הֲדַסִּים׳ אֶלָּא צַדִּיקִים, שֶׁנֶּאֱמַר ׳וַיְהִי אוֹמֵן אֶת הֲדַסָּה׳, וְאֵין ׳מְצוּלָה׳ אֶלָּא בָּבֶל, שֶׁנֶּאֱמַר ׳הָאוֹמֵר לְצוּלָה
20 חָרְבִי וְנַהֲרוֹתַיִךְ אוֹבִישׁ׳. מִיָּד, ׳מְלֵאִים רוֹגֶז׳, נַעֲשִׂים שְׁרוּקִים, וַאֲדוּמִים נַעֲשׂוּ לְבָנִים. אָמַר רַב פָּפָּא, שְׁמַע מִינַּהּ, סוּסְיָא חִיוְּרָא, מַעֲלֵי
21 לְחַלְמָא; וְרַבָּנָן, לְהֵיכָא [אָזְלוּ]? אָמַר רַב, בְּעֵין [הָרָע] מָתוּ. וּשְׁמוּאֵל אָמַר, בְּרוֹק טָבְעוּ. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, עָלוּ לְאֻרְיָא יִשְׂרָאֵל, וְנַעֲשׂוּ
22 נָשִׁים, וְהוֹלִידוּ בָּנִים וּבָנוֹת. כְּתַנָּאֵי, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, בְּעֵין [הָרָע] מָתוּ. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר, בְּרוֹק טָבְעוּ. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, עָלוּ לְאֻרְיָא
23 יִשְׂרָאֵל, וְנַעֲשׂוּ נָשִׁים, וְהוֹלִידוּ בָּנִים וּבָנוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר ׳שִׁמְעוּ נָא יְהוֹשֻׁעַ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל אַתָּה וְרֵעֶיךָ הַיּוֹשְׁבִים לְפָנֶיךָ כִּי אַנְשֵׁי מוֹפֵת הֵמָּה׳,
24 אֵימָא הֵם אֲנָשִׁים שֶׁנַּעֲשָׂה לָהֶן מוֹפֵת, הֲוֵי אוֹמֵר, זֶה חֲנַנְיָה מִישָׁאֵל וַעֲזַרְיָה. וְדָנִיֵּאל, לְהֵיכָן אָזַל? אָמַר רַב, לְמִכְרָא נַהֲרָא רַבָּא בְּטִבְרְיָא.
25 וּשְׁמוּאֵל אָמַר, לְאָתוּיֵי בִּיקְרָא דְּאַסְפַּסְתָּא. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, לְאָתוּיֵי חֲזִירֵי דְּאֶלֶפְנְדְּרֵיהּ שֶׁל מִצְרַיִם. אִינִי? [וְהָתַנְיָן], תּוֹדוֹס הָרוֹפֵא
26 אָמַר, אֵין פָּרָה וַחֲזִירָה יוֹצְאָה מֵאֶלֶפְנְדְּרֵיהּ שֶׁל מִצְרַיִם שֶׁאֵין חוֹתְכִין הָאֵם שָׁלָּה, בִּשְׁבִיל שֶׁלֹּא תֵּלֵד. וּשְׁוֵרֵי אַיְיתֵי, בְּלָא דַּעְתַּיְיהוּ.
27 תָּנוּ רַבָּנָן, שְׁלֹשָׁה הָיוּ בְּאוֹתָהּ עֲצָה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְדָנִיֵּאל, וּנְבוּכַדְנֶצַּר. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר, גַּיְיטֵל דָּנִיֵּאל מֵהָכָא, דְּלָא לֵימְרוּ,
28 בְּזְכוּתֵיהּ אִיתְנְצוּל. וְדָנִיֵּאל אָמַר, אֵיזִיל מֵהָכָא, דְּלָא לֵיקְיְים בִּי ׳פְּסִילֵי אֱלֹהֵיהֶם תִּשְׂרְפוּן בָּאֵשׁ׳. וּנְבוּכַדְנֶצַּר אָמַר, זֵיל דָּנִיֵּאל מֵהָכָא,
29 דְּלָא לֵימְרוּ, קַלְיֵיהּ לְאֱלָהֵיהּ בְּנוּרָא. וּמַנְיָין דְּסָגִיד לֵיהּ, דִּכְתִיב ׳בַּאדַיִן מַלְכָּא נְבוּכַדְנֶצַּר נְפַל עַל אַנְפּוֹהִי וּלְדָנִיֵּאל סְגִיד וגו׳׳: ׳סֹה אָמַר
30 ה׳ צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֶל אֲחָאָב בֶּן קוֹלָיָה וְאֶל צִדְקִיָּה בֶּן מַעֲשֵׂיָה הַנִּבָּאִים לָכֶם בִּשְׁמִי לַשֶּׁקֶר׳ וגו׳, וּכְתִיב ׳וּלְזִקֵּף מֵהֶם קְלָלָה
31 לְכָל גָּלוּת יְהוּדָה אֲשֶׁר בְּבָבֶל לֵאמֹר יְשִׂמְךָ ה׳ כְּצִדְקִיָּהוּ וּכְאַחְאָב אֲשֶׁר קָלָם מֶלֶךְ בָּבֶל בָּאֵשׁ׳. ׳אֲשֶׁר שְׁקָמָם׳ לֹא נֶאֱמַר, אֶלָּא ׳אֲשֶׁר
32 קָלָם׳. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מְשׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי, מִלְמֵד שֶׁעָשׂוּ נְבָלָה בְּיִשְׂרָאֵל וְנִאֲפוּ אֶת נְשֵׁי רֵעֵיהֶם.
33 מַאי עָבוּד, אָזוּל לְגַבֵּי בְּרָתֵיהּ דִּנְבוּכַדְנֶצַּר. אַחֲאָב אָמַר לָהּ, כֹּה אָמַר ה׳, הִשָּׁמְעִי אֶל צִדְקִיָּה. וְצִדְקִיָּה אָמַר, כֹּה אָמַר ה׳, הִשָּׁמְעִי
34 אֶל אַחְאָב׳. אָזְלָה, וְאָמְרָה לֵיהּ לַאֲבוּהּ. אָמַר לָהּ, אֱלָהֵיהֶם שֶׁל אֵלּוּ, שׂוֹנֵא זִימָה הוּא, כִּי אָתוּ לְגַבָּךְ, שַׁדַּרְנְהוּ לְגַבָּאי. כִּי אֲתוֹ לְגַבָּהּ,
35 שַׁדַּרְתִּינְהוּ לְגַבֵּי אֲבוּהּ. אָמַר לְהוּ, מַאן אָמַר לְכוֹן. אָמְרוּ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְהָא חֲנַנְיָה מִישָׁאֵל וַעֲזַרְיָה, שְׁאֵלְתִּינְהוּ, וְאָמְרוּ לִי אָסוּר
36 אָמְרוּ לֵיהּ, אֲנַן נָמֵי בְּגִוָּותַיְיהוּ, לְיִדֵּידְהוּ לָא אָמַר לְהוּ, לְיִדֵּינָן אָמַר לָן. אָמַר לְהוּ, אֲנָא בְּעֶנָּא דְּאִיבְּדִקְתִּינְכוּ, כִּי הֵיכִי דְּבְדִקְתִּינְהוּ
37 לַחֲנַנְיָה מִישָׁאֵל וַעֲזַרְיָה. אָמְרוּ לֵיהּ, אִינוּ תִּלְתָּא הָווּ, וְאֲנַן תְּרֵין. אָמַר לְהוּ, בַּחֲרוּ לְכוֹן מַאן דְּבָעְיתוּ בַּהֲדֵייכוּ. אָמְרוּ, יְהוֹשֻׁעַ כֹּהֵן גָּדוֹל.
38 סָבְרִי, לֵיתֵי יְהוֹשֻׁעַ דִּנְפִישׁ זְכוּתֵיהּ, וּמַגְּנָא עָלָן. אַחֲתְיוּהוּ, שַׁדִּינְהוּ, אִינְהוּ אוֹקְלוּ. יְהוֹשֻׁעַ כֹּהֵן גָּדוֹל, אִיחֲרוֹכֵי מָאנִיהּ, שֶׁנֶּאֱמַר ׳וַיְהִי אֲנִי
39 אֶת יְהוֹשֻׁעַ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל עוֹמֵד לִפְנֵי מַלְאַךְ ה׳׳ וגו׳, וּכְתִיב ׳וַיֹּאמֶר ה׳ אֶל הַשָּׂטָן יִגְעַר ה׳ בָּךְ׳ וגו׳. אָמַר לֵיהּ, יָדַעְנָא דְּצַדִּיקְתָּ אַתְּ.
40 אֶלָּא, מַאי טַעְמָא אַהֲנָיָא בָּךְ פּוּרְתָּא נוּרָא. חֲנַנְיָה מִישָׁאֵל וַעֲזַרְיָה, לֹא אַהֲנָיָא בְּהוּ לְכְלָל. אָמַר לֵיהּ, אִינְהוּ תִּלְתָּא הָווּ, וַאֲנָא חַד. אָמַר
41 לֵיהּ, וְהָא אִבְּרָהָם, יְחִיד הָיָה. הָתָם, לֹא הָווּ רְשָׁעִים בַּהֲדֵיהּ, וְלֹא אִתְיְהִיב רְשׁוּתָא לְנוּרָא. הָכָא, הָווּ רְשָׁעִים בַּהֲדֵי, וְאִתְיְהִיב רְשׁוּתָא
42 לְנוּרָא. הֵיינוּ דְּאָמְרֵי אִינְשֵׁי, תְּרֵי אוּדֵי יַבֵּישֵׁי וְחַד רְטִיבָא, אוֹקֵדן יַבֵּישֵׁי לְרָטִיבָא. מַאי טַעְמָא, אִיעֲנַשׁ. אָמַר רַב פָּפָּא, שְׁהָיוּ בָּנָיו נוֹשְׂאִין
43 נָשִׁים שֶׁאֵינָן הֶגְיוֹנוֹת לָבָהוֹנָה, וְלֹא מִיחָה בָּהֶן. שֶׁנֶּאֱמַר ׳וִיהוֹשֻׁעַ הָיָה לָבוּשׁ בְּגָדִים צוֹאִים׳, וְכִי דַּרְכּוֹ שֶׁל יְהוֹשֻׁעַ לְלָבּוֹשׁ בְּגָדִים צוֹאִים,
44 אֶלָּא מְלַמֵּד שֶׁהָיוּ בָּנָיו נוֹשְׂאִים נָשִׁים שֶׁאֵינָן הֶגְיוֹנוֹת לָבָהוֹנָה, וְלֹא מִיחָה בָּהֶן. אָמַר רַבִּי תַּנְחוּם, דָּרַשׁ בַּר קַפָּרָא בְּצִיפּוֹרִי, מַאי דִּכְתִיב
45 ׳שֵׁשׁ הַשְּׁעֹרִים הָאֵלֶּה נָתַן לִי׳. מַאי, ׳שֵׁשׁ הַשְּׁעוֹרִים׳. אִילֵימָא, שֵׁשׁ שְׁעוֹרִים מַמָּשׁ, וְכִי דַּרְכּוֹ שֶׁל בּוֹעַז לִיתֵּן מַתָּנָה שֵׁשׁ שְׁעוֹרִים.

אלא

אלא שש פאין. דשש קבין או שש לוגין ליכא למימר דלא מייתי בגורן מדה פחותה מהן: **ליטול שש פאין.** ולישא משוי כוה: **רמז לה.** דשש גרעינין נתן לה לסימן ורמז שעתידין לצאת שש בנים ממנה: **יודע נגן גבור חיל ואיש מלחמה ונבון דבר ואיש תואר וה' עמו.** היינו שש ברכות: **לא אמרן דואג.** לקמן מפרש האחד מן הנערים היינו דואג: **אלא בלשון הרע.** שהיה מספר בשבחו של דוד כדי שיקנא בו שאול ויהרגהו: **לישא וליתן במלחמתה של תורה.** להתוכח בתלמוד: **פנים בהלכה.** שמביא ראיה לדבריו: **דבריהיה נמי לא הוה.** דשאול נמי לא הוה הלכה כמותו כדאמרינן בעירובין (דף נג.) דוד דגלי מסכתא כתיב ביה יראיך יראוני וישמחו שאול דלא גלי מסכתא כתיב ביה בכל אשר יפנה ירשיע: **נעצר לפני ה'.** ללמוד תורה הרבה: **אביר הרועים אשר לשאול.** אלמא ההוא מיוהד שבנערים דהיינו דואג דחזינן הכא דקרי אביר הרועים: **ונחה עליו רוח ה'.** איזה רוח רוח חכמה ובינה רוח עצה וגבורה רוח דעת ויראת ה': **הרי ששה:** ה"ג **והריחו ביראת ה' א"ר אלכסנדריא שהטעינו במצות ויסורין בריחים.** והיינו והריחו לשון רחים. ולא גרסינן וכתיב והריחו: **רבא אמר.** מאי והריחו דמורח ודאין שמריח באדם ושופט ויודע מי החזיב שנאמר לא למראה עיניו ישפוט ולא למשמע אזניו יוכיח ואפילו הכי ושפט בצדק דלים בגון על ידי הרחה: **בר בוזינא.** (עם) ממלכי הורדוס היה: אשר אין בהם כל מום וטובי מראה משכילים בכל חכמה יודעי דעת ומביני מדע ואשר כח בהם הרי ו': **אפ' ריבדא דבוסילתא לא היתה בגופם.** שלא היו צריכין להקוזה. ריבדא פוניור"א בלעז: **בוסילתא.** שם כלי המקיז פלגמ"ל: **מן השחיה.** שלא היו מספרין בדברים בטלים כדי שלא יתגנו בפני המלך: **כלים מבני יהודה.** כדחשיב לעיל ששה בנים העתידים לצאת מרות וחשיב בהדייהו חנניה מישאל ועזריה: **דניאל.** לחוד קאי אבני יהודה אבל חנניה מישאל ועזריה לא ולית ליה הך דרשה דלעיל שש שעורים: **מבניך אשר יצאו ממעיך.** בחזוקיהו מלך יהודה כתיב: **סרסים ממש.** שסירסו לחנניה מישאל ועזריה שכן דרכן של מלכים לסרס את האדם כדי שלא ישא אשה ויהא פנוי לעבודת המלך ולית ליה הא דתנמי דאמרי לעיל שעלו לארץ ישראל ונשאו נשים והולידו בנים ובנות: **ר' חנניה אומר.** לא סרסם אלא להכי קרו ליה סרסים שנסתרסה ע"ז בימיהם שבימיהם נודע לכל שאין ממש בע"ז ופורענות שהיה נביא מתנבא לחזקיהו שיהיו גולים מארצם ויויליכם בהיכל מלך בבל ור' שמואל בר נחמני דאמר חנניה מישאל ועזריה משאר שבטים היו מוקים האי קרא בדניאל לחודיה: **מאי חבל לא איתי בהון.** והלא חבלה היא זו שנסתרסו ומהאי קרא דלעיל ילדים אשר אין בהם כל מום לא מצי פריך דאיכא למימר בשעה שבאו לנבוכדנצר תמימים הוו וסרסן: **חבל די נורא.** לא איתי בהון אבל חבלת הגוף מיהא איכא ופריך לחבלא דנורא לא איצטריך דהא כתיב קרא ורוח נור לא עדת בהון: **ולא ריחה.** עשן האש: **הא והא היו.** סריסים ממש ושנסתרסה ע"ז בימיהם: **טוב מבנים ומבנות.** מכלל דבנים לא הוו להו דסרסיהם היו: **מאי טוב מבנים ומבנות.** הכא לא מצי לתרוצי הא והא הוו דא"כ במאי פליגי: **בנים שהיו לחן כבר ומתו.** דלא חיו בניהם ומיהו לא היו סריסים: **אתן לו.** להם לא נאמר אלא לו לאחד מהם והיינו ספר דניאל שנקרא על שמו ודאשתא קא פריך פירכא באפי נפשה אגב דאתי בידו ספר דניאל: **מכדי וכו'.** רוב דברים שבספר עזרא ונחמיה אמרם: **דוד נמי מימר אמר.** הכי כלומר מאי מחזיק טובה איכא: **רב יוסף אמר.** לאו אהכי איעצם דהא דוד נמי אמר כי האי גוונא אלא לכך נענש שספר בגנותן של ראשונים: **מאי נינהו.** שהיו עמו חגי זכריה מלאכי וכיון שהם לא ראו והוא ראה אלמא גדול מהם הוה ומדאשכחן דדניאל הוה חשיב טפי מחגי זכריה ומלאכי דהוו נביאי שמע מינה דגדול הוה מנחמיה בן חכליה דלא הוה נביא ואפי' הכי ספר עליו דלא אפקיה מכלל גנות הראשונים דניאל היה מבאי הגולה עם החרש והמסגר ונחמיה הוה מעולי הגולה זמן מרובה לאחר מיכן:

אינהו

1 אֶלָּא, שֵׁשׁ פְּאִין, וְכִי דַּרְכָּהּ שֶׁל אִשָּׁה לִיטּוֹל שֵׁשׁ פְּאִין,
2 אֶלָּא רָמַז [רָמְזָן] לָהּ, שֶׁעֲתִידִין שִׁשָּׁה בָּנִים לָצֵאת מִמֶּנָּה,
3 שֶׁמִּתְבָּרְכִין בְּשֵׁשׁ [שֵׁשׁ] בְּרָכוֹת. וְאֵלּוּ הֵן, דָּוִד, וּמְשִׁיחַ,
4 דָּנִיֵּאל, חֲנַנְיָה, מִישָׁאֵל וַעֲזַרְיָה. דָּוִד, דִּכְתִיב 'וַיַּעַן אֶחָד
5 מֵהַנְּעָרִים וַיֹּאמֶר הִנֵּה רָאִיתִי בֶּן לִישַׁי בֵּית הַלַּחְמִי, יוֹדֵעַ
6 נַגֵּן, וְגִבּוֹר חַיִל, וְאִישׁ מִלְחָמָה, וְנָבוֹן דָּבָר, וְאִישׁ תֹּאַר
7 וְה' עִמּוֹ' וְגוֹ', וְאָמַר רַב יְהוּדָה, אָמַר רַב, כָּל הַפָּסוּק
8 הַזֶּה לֹא אָמְרוֹ דּוֹאֵג אֶלָּא בִּלְשׁוֹן הָרָע. 'יוֹדֵעַ נַגֵּן',
9 שֶׁיּוֹדֵעַ [לְשָׁאוּל]. 'גִּבּוֹר', שֶׁיּוֹדֵעַ לְהָשִׁיב. 'אִישׁ מִלְחָמָה',
10 שֶׁיּוֹדֵעַ לְיַשֵּׂא וְלִיתֵּן בְּמִלְחֲמָתָהּ שֶׁל תּוֹרָה. '[וְנָבוֹן
11 דָּבָר', שֶׁמֵּבִין דָּבָר מִתּוֹךְ דָּבָר. 'אִישׁ תֹּאַר', שֶׁמְּאִירָהּ
12 פָּנִים בַּהֲלָכָה]. 'וְה' עִמּוֹ', שֶׁהַלָּכָה כְּמוֹתוֹ בְּכָל מָקוֹם.
13 בְּכוּלְּהוּ, אָמַר לְהוּ, יְהוֹנָתָן בְּנִי כְּמוֹתוֹ. בֵּינַיִם דְּאָמַר לֵיהּ
14 ['וְה' עִמּוֹ'], מֵילְתָא דִּבְדִיהְיָה נַמִּי לֹא הָוֶה בֵּיהּ, חֶלְשׁ
15 דַּעְתֵּיהּ, וְאִיקַּנֵּיא בֵּיהּ. דִּבְשָׁאוּל, כְּתִיב 'וּבְכֹל אֲשֶׁר
16 יִפְנֶה יַרְשִׁיעַ'. וּבְדָוִד, כְּתִיב 'וַיְהִי כְּכֹל אֲשֶׁר יִפְנֶה יַצְלִיחַ'.
17 מְגַלְּגִּין, דִּידּוֹאֵג הָוָה. כְּתִיב הָכָא 'וַיַּעַן אֶחָד מֵהַנְּעָרִים',
18 מִיּוּחָד שֶׁבַּנְּעָרִים. וּכְתִיב הָתָם 'וְשָׁם אִישׁ מֵעַבְדֵי שָׁאוּל
19 בַּיּוֹם הַהוּא נֶעְצָר לִפְנֵי ה', וּשְׁמוֹ דּוֹאֵג הָאֲדֹמִי, אֲבִיר
20 הָרוֹעִים אֲשֶׁר לְשָׁאוּל'. מָשִׁיחַ, דִּכְתִיב 'וְנָחָה עָלָיו רוּחַ
21 ה', רוּחַ חָכְמָה וּבִינָה, רוּחַ עֵצָה וּגְבוּרָה, רוּחַ דַּעַת
22 וְיִרְאַת ה' וְגוֹ', וּכְתִיב, 'וְהַרִיחוֹ בְּיִרְאַת ה'', אָמַר רַבִּי
23 אֲלֶכְסַנְדְּרִי, מְלַמֵּד שֶׁהִטְעִינוֹ מִצְוֹת וְיִסּוּרִין כְּרֵיחַיִם.
24 דָּנִיֵּאל אָמַר, דְּמוֹרֶה וְדַאִין, דִּכְתִיב 'וְלֹא לְמַרְאֵה עֵינָיו
25 יִשְׁפּוֹט וְשָׁפַט בְּצֶדֶק דַּלִּים וְהוֹכִיחַ בְּמִישׁוֹר לְעַנְוֵי אָרֶץ'.
26 בַּר בּוֹזִינָא, מֶלֶךְ תַּרְתֵּין שְׁנִין וּפַלְגָא. אָמַר לְהוּ לְרַבָּנָן,
27 'אֲנָא מְשִׁיחַ'. אָמְרוּ לֵיהּ, בְּמָשִׁיחַ כְּתִיב, דְּמוֹרֶה וְדַאִין.
28 נֶחֱזֵי אֲנָן, אִי מוֹרֶה וְדַאִין. כֵּיוָן דְּחַזְיוּהוּ דְּלֹא מוֹרֶה
29 וְדַאִין, קְטָלוּהוּ. דָּנִיֵּאל, חֲנַנְיָה, מִישָׁאֵל וַעֲזַרְיָה, דִּכְתִיב
30 בְּהוּ 'אֲשֶׁר אֵין בָּהֶם כָּל מאוּם וְטוֹבֵי מַרְאֶה וּמַשְׂכִּילִים בְּכָל חָכְמָה וְיוֹדְעֵי דַעַת וּמְבִינֵי מָדָע וַאֲשֶׁר כֹּחַ בָּהֶם לַעֲמוֹד בְּהֵיכַל הַמֶּלֶךְ
31 וּלְלַמְּדָם סֵפֶר וּלְשׁוֹן כַּשְׂדִּים'. מַאי 'אֲשֶׁר אֵין בָּהֶם כָּל מוּם', אָמַר רַבִּי חָמָא [בַּרְבִי חֲנִינָא], אֲפִילּוּ בְּרִיבְדָא דְּבוֹסִילְתָא' לֹא הָוֶה בְּהוּ.
32 מַאי 'וַאֲשֶׁר כֹּחַ בָּהֶם לַעֲמוֹד בְּהֵיכַל הַמֶּלֶךְ', אָמַר רַבִּי חָמָא בְּרַבִּי חֲנִינָא, מְלַמֵּד שֶׁהָיוּ אוֹנְסִין אֶת עַצְמָן מִן הַשֵּׂחוֹק, וּמִן
33 הַשִּׂנָה, וּמֵעַצְמִידִין עַל עַצְמָן בְּשָׁעָה שֶׁנִּצְרָכִין לִנְקֵבֵיהֶם, מִפְּנֵי אֵימַת מַלְכוּת. 'וְיִהְיוּ בָהֶם מִבְּנֵי יְהוּדָה דָּנִיֵּאל חֲנַנְיָה מִישָׁאֵל וַעֲזַרְיָה', אָמַר
34 רַבִּי אֶלְעָזָר, כּוּלָּן מִבְּנֵי יְהוּדָה הָם. וְרַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי אָמַר, דָּנִיֵּאל, מִבְּנֵי יְהוּדָה. חֲנַנְיָה מִישָׁאֵל וַעֲזַרְיָה, מִשֶּׁאֵר שְׁבָטִים. 'מִבְּנֵיךָ
35 אֲשֶׁר יֵצְאוּ מִמְּךָ אֲשֶׁר תּוֹלִיד יִקְּחוּ וְהָיוּ סָרִיסִים בְּהֵיכַל מֶלֶךְ בָּבֶל', מַאי 'סָרִיסִים'. רַב אָמַר, סָרִיסִים מַמָּשׁ. וְרַבִּי חֲנִינָא אָמַר, שֶׁנִּסְתָּרְסָה
36 עֲבוֹדָה זָרָה בִּימֵיהֶם. בִּשְׁלָמָא לְמַאן דְּאָמַר, שֶׁנִּסְתָּרְסָה עֲבוֹדָה זָרָה בִּימֵיהֶם, הַיְינוּ דִּכְתִיב 'וְיִחַל נוּר לָא עָדַת בְּהוֹן', לָא חַבָּלָא וְלָא רֵיחָא. בִּשְׁלָמָא לְמַאן דְּאָמַר,
37 סָרִיסִים מַמָּשׁ, מַאי 'וְחַבָּל לָא אִיתֵי בְּהוֹן'. חַבָּלָא דְּנוּרָא. וְהָכְתִיב 'וְרִיחַ נוּר לָא עָדַת בְּהוֹן', לָא חַבָּלָא וְלָא רֵיחָא. בִּשְׁלָמָא לְמַאן דְּאָמַר,
38 שֶׁנִּסְתָּרְסָה עֲבוֹדָה זָרָה בִּימֵיהֶם, הַיְינוּ דִּכְתִיב 'כֹּה אָמַר ה' לַסָּרִיסִים אֲשֶׁר יִשְׁמְרוּ אֶת שַׁבְּתוֹתַי' וְגוֹ'. אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר, סָרִיסִים מַמָּשׁ,
39 מִשְׁתָּעֵי קְרָא בְּגַנְגּוֹתָא דְּצַדִּיקֵי? הָא וְהָא, הָוָה בְּהוּ. בִּשְׁלָמָא לְמַאן דְּאָמַר, סָרִיסִים מַמָּשׁ, הַיְינוּ דִּכְתִיב 'בְּבֵיתִי וּבְחוֹמֹתַי יָד וָשֵׁם טוֹב
40 מִבָּנִים וּמִבָּנוֹת'. אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר, שֶׁנִּסְתָּרְסָה עֲבוֹדָה זָרָה בִּימֵיהֶם, מַאי 'טוֹב מִבָּנִים וּמִבָּנוֹת'. אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק, מִבָּנִים שֶׁהָיוּ
41 לָהֶם בְּבָר וּמֵתוּ. מַאי שֵׁם עוֹלָם אֲתֵן לוֹ אֲשֶׁר לֹא יִכָּרֵת, אָמַר רַבִּי חֲנִינָא, דָּרַשׁ בַּר קַפָּרָא בְּצִפּוֹרִי, זֶה סֵפֶר דָּנִיֵּאל, שֶׁנִּקְרָא עַל שְׁמוֹ.
42 מִכְּדֵי, כָּל מֵילֵי דְּעֶזְרָא, נַחֶמְיָה בֶּן חֲכַלְיָה אָמְרִינְהוּ. וּנְחֶמְיָה בֶּן חֲכַלְיָה, מַאי טַעְמָא, לָא אִיקְּרֵי סִיפְרָא עַל שְׁמֵיהּ. אָמַר רַבִּי יְרְמְיָה
43 בַּר אַבָּא, מִפְּנֵי שֶׁהֶחֱזִיק טוֹבָה לְעַצְמוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר 'זָכְרָה לִי אֱלֹהַי לְטוֹבָה'. דָּוִד נַמִי, מֵימַר אָמַר 'זָכְרִנִי ה' בְּרִצּוֹן עַמֶּךָ פָּקְדֵנִי בִּישׁוּעָתֶךָ'.
44 דָּוִד, רַחֲמֵי הוּא דְּקָבָעֵי. רַב יוֹסֵף אָמַר, מִפְּנֵי שֶׁסִּיפֵּר בְּגִנּוּתָן שֶׁל רִאשׁוֹנִים, שֶׁנֶּאֱמַר 'וְהַפֹּחוֹת הָרִאשׁוֹנִים אֲשֶׁר לְפָנַי הִכְבִּידוּ עַל הָעָם
45 וַיִּקְחוּ מֵהֶם בְּלֶחֶם וְיַיִן [אַחַר] כֶּסֶף שְׁקָלִים אַרְבָּעִים' וְגוֹ'. וְאַף עַל דָּנִיֵּאל שֶׁגָּדוֹל מִמֶּנּוּ, סֵיפֵר. וּמִנַּלָּן דְּגָדוֹל מִמֶּנּוּ, דִּכְתִיב 'וְרָאִיתִי אֲנִי
46 דָּנִיֵּאל לְבַדִּי אֶת הַמַּרְאֶה וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר הָיוּ עִמִּי לֹא רָאוּ אֶת הַמַּרְאָה אֲבָל חֲרָדָה גְּדוֹלָה נָפְלָה עֲלֵיהֶם וַיִּבְרְחוּ בַּהֶחְבֵּא'. ('וְהָאֲנָשִׁים
47 אֲשֶׁר הָיוּ עִמִּי לֹא רָאוּ אֶת הַמַּרְאֶה'). וּמַאן נִינְהוּ אֲנָשִׁים, אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה, וְאִיתֵימָא רַבִּי חִיָּא בַּר אַבָּא, זֶה חַגַּי, זְכַרְיָה וּמַלְאָכִי.

אינהו

אינהו עדיפי מיניה וכו'. אידי דגרירא בעלמא קתני הכא ומילתא באפי נפשה היא וברוב ספרים אינה כתובה: **מ"ט איבעות.** דבתיב אבל חרדה גדולה נפלה עליהם: **לנשוף.** לדלוף: **במקום המנופת.** דלא מצי קרי: **לימא הכי.** לחש כלומר לך אצל העזים והניחנו: **מ"ם.** שבתיבת למרבה המשרה סתום לכך נסתם נסתמו הדברים שעלו במחשבה ולא נעשה ל"א שבקיש הקב"ה לסתום צרותיהן של ישראל שבקש לעשותו משיח ומורי רבי פירש לפי שנסתם פיו של חזקיה ולא אמר שירה: **כל הנביים הללו.** שניצל מסנחריב ונתרפא מחליו: **שר העולם.** מלאך שכל העולם מסור בידו: **שמענו צבי לצדיק.** שר העולם שאמר עשה צבינו של צדיק: **רוי לי רוי לי.** נסתרות שלי הן ואני יודע על מה מעבט: **אמר נביא אוי לי עד מתי.** יבא משיח: **עד דאתי בזוזי ובזוזי דבזוזי.** עד שינתבזזו שונאי ישראל כמה פעמים: **שר הרוחות.** שהנשמות נפקדות אצלו והיינו משא דומה כך אמר דומה אלי קורין הרוחות על עסקי שעיר עשו ואומר לי שומר מה מלילה הקב"ה שהוא שומר מה אומר מן הגלות שהוא בלילה: **שומר מה מליל.** מה דבר מתי קץ הגאולה מליל זה: **אתא בקר.** בתמיה ואית ספרים דלא כתיב בהו ונכון אמר להם השר כך אמר שומר הקב"ה אתא בקר גאולה תבא וגם לילה אבל מתחלה תהיה גלות הרבה ל"א שיגאלו ויבנה מקדש שני ויחזרו ויגלו גלות זה ל"א וגם לילה לרשעים וכן תרגומו מזכיח אית אנר לצדיקיא ואית פורעניות לרשיעיא: **אם תבעיין.** אם תבקשו להגאל: **בעיי.** בקשו רחמים: **שובו.** בתשובה ואתיו לגאולה: **נגאי הוא.** דבר מגונה עשו: **חרב חדה.** שמל את עצמו ונתגייר: **חדודין חדודין.** קמטין קמטין שהיה מיצר מאד על מפלת מצרים: **ניורא עד עשרה דרי.** הכי הוא משל בני אדם ומיהו יתרו לאו עשירי הוה: **פלא יועץ** אל גבור אבי עד שר שלום: **שחיזק ישראל.** העוסקין בתורה כדלקמן: **תגלת פלאסר.** שם אחד הוא דכתיב בימי פקח בן רמליה בא תגלת פלאסר מלך אשור: **אכנפר.** חד רבא חד ויקירא חד: **כלפי מעלה.** כדלקמן שחירף ע"י מלאך: **אל אדיר בראכבה.** ולא אמר מוטבת מארכבה: **קא משקרת.** שהרי אין ארץ מעולה הימנה ולכן לא אמר מוטבת מארכבה: **להיכא אגלינהו.** סנחריב לעשרת השבטים דכתיב (מלכים ב יח) ויגחם בחלח ובחבור נהר גוזן וערי מדי היי נינהו אותן מקומות: **אבל ישראל.** כי אגלינהו סנחריב ספרו בגנוזות של א"י דכי מטו לאותו מקום שמעו שוש אמרו שויא לארעין זאת הארץ שויא לארצנו וכשבאו למקום ששמו עלמין אמרו כי עלמין זה המקום שזה לירושלים שנקראת בית עולמים: **כשבאו** למקום **ששמו שוש תרי אמרו** על **חד תרין.** כלומר זה יפה פי שנים במקומנו ועל שם כך נקראו כל אותן מקומות בך: **ה"ג תחת כבודו ולא כבודו ממש.** דכבודו ממש משמע בשרו וגופו תחת כבודו משמע תחת הגוף והבשר כלומר נשמה שבתוך הגוף והשתא אמר תחת כבודו ולא כבודו ממש נשמה שבתוך הגוף אלא האי כבודו היינו בגדיו דתחת בגדיהם נשרפו וכי הא דרבי יוחנן וכו' דבל הגוף נשרף תחת הבגדים ולא גרסי' תחת כבודו ולא תחת כבודו ממש דמשמע דמקרא נפקא לזה דהאי תחת כבודו ממש ומהיכא תיפוק ליה האי אבל השתא דדרשא בעלמא דריש ליה: **תחת כבודו ממש.** תחת גופו ממש שהגוף קיים ונשמה נשרפת: **בעצמו.** הוא עצמו ולא ע"י שליח לא היה ביזוי כל כך ולכך הקב"ה כמו כן נפרע ממנו בעצמו ולא נתבייש כל כך דאינו דומה מתבייש מן הגדול למתבייש מן הקטן:

1 **אִינְהוּ עֲדִיפֵי מִינֵּיהּ, וְאִיהוּ עָדִיף מִנַּיְיהוּ. אִינְהוּ עֲדִיפֵי**
2 **מִינֵּיהּ, דְּאִינְהוּ נְבִיאֵי, וְאִיהוּ לָאו נָבִיא. וְאִיהוּ עָדִיף**
3 **מִנַּיְיהוּ, דְּאִיהוּ חָזֶא, וְאִינְהוּ לֹא חָזוּ. וְכִי מֵאַחַר דְּלֹא**
4 **חָזוּ, מַאי טַעֲמָא אִיבְּעוּת. אַף עַל גַּב דְּאִינְהוּ לֹא**
5 **חָזוּ מִידִי, מַצַּלְייהוּ חָזֵי. אָמַר רַבְּינָא, שְׁמַע מִינַּהּ, הַאי**
6 **מַאן דְּמִבָּעֵיַת, אַף עַל גַּב דְּאִיהוּ לֹא חָזֵי, מַזָּלֵיהּ חָזֵי.**
7 **מַאי תַּקָּנְתֵּיהּ? לִישְׁתּוֹ מְדוֹכְתֵּיהּ, אַרְבָּעָה גַּרְמִידֵי. אִי**
8 **נָמֵי, לִיקְרֵי קְרִיַּת שְׁמַע. וְאִי קָאֵי בִּמְקוֹם הַטְּנוּפָת,**
9 **לֵימָא הָכִי, 'עֵינָא דְּבֵי מַבָּרְחָא שַׁמְּינָא מִינָּאי'. 'לְמַרְבֵּה**
10 **הַמִּשְׂרָה וּלְשָׁלוֹם אֵין קֵץ' וְגוֹ', אָמַר רַבִּי תַּנְחוּם, דָּרֵשׁ**
11 **בַּר קַפָּרָא בְּצִיפּוֹרִי, מִפְּנֵי מָה כָּל מ"ם שֶׁאֶמְצַע תֵּיבָה,**
12 **פָּתוּחָה. וְזֶה, סָתוּם. בִּיקֵּשׁ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַעֲשׂוֹת**
13 **חִזְקִיָּהוּ, מָשִׁיחַ. וְסַנְחֵרִיב, 'גּוֹג וּמָגוֹג'. אָמְרָה מִדַּת הַדִּין**
14 **לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, וּמַה דָּוִד**
15 **מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל, שֶׁאָמַר בָּמֶה שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת לְפָנֶיךָ,**
16 **לֹא עָשִׂיתָ מָשִׁיחַ. חִזְקִיָּה, שֶׁעָשִׂיתָ לוֹ כָּל הַנִּסִּים הַלָּלוּ,**
17 **וְלֹא אָמַר שִׁירָה לְפָנֶיךָ, תַּעֲשֶׂה מָשִׁיחַ. לְכָךְ, נִסְתַּם.**
18 **מַיִד, פָּתְחָה הָאָרֶץ וְאָמְרָה לְפָנָיו, רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אֲנִי**
19 **אוֹמֶרֶת לְפָנֶיךָ שִׁירָה תַּחַת צַדִּיק זֶה, וַעֲשָׂהוּ מָשִׁיחַ.**
20 **פָּתְחָה וְאָמְרָה שִׁירָה לְפָנָיו, שֶׁנֶּאֱמַר 'מִכְּנַף הָאָרֶץ**
21 **זְמִירוֹת שָׁמַעְנוּ צְבִי לַצַּדִּיק' וְגוֹ'. אָמַר שִׁיר, 'לֹא אָמַרְנוּ**
22 **לְפָנֶיךָ, רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, צְבִיוֹנוֹ עָשָׂה לְצַדִּיק זֶה. יָצְאָה**
23 **בַּת קוֹל וְאָמְרָה 'רְוִי לִי רְוִי לִי'. אָמַר נְבִיא 'אוֹי לִי**
24 **אוֹי לִי', עַד מָתַי. יָצְאָה בַּת קוֹל וְאָמְרָה 'בּוֹגְדִים בָּגָדוּ**
25 **וּבֶגֶד בּוֹגְדִים בָּגָדוּ', וְאָמַר רָבָא, וְאִיתֵימָא רַבִּי יִצְחָק, עַד דְּאָתְיָא בְּוָוזֵי וּבְוָוזֵי דְּבָוזֵי. 'מַשָּׂא דּוּמָה**
26 **אֵלַי קוֹרֵא מִשֵּׂעִיר שׁוֹמֵר מַה מִּלַּיְלָה שׁוֹמֵר מַה מִּלַּיְלָה' וְגוֹ', אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, אוֹתוֹ מַלְאָךְ הַמְמוּנֶה עַל הָרוּחוֹת, 'דּוּמָה' שְׁמוֹ, וְנִתְקַבְּצוּ**
27 **כָּל הָרוּחוֹת אֵצֶל דּוּמָה. אָמְרוּ לוֹ, 'שׁוֹמֵר מַה מִּלַּיְלָה שׁוֹמֵר מַה מִּלַּיְלָה', אָמַר שׁוֹמֵר אָתָא בֹקֶר וְגַם לָיְלָה אִם תְּבָעְיוּן בְּעְיוּ שׁוּבוּ**
28 **אֲתְיוּ. תָּנָא מְשׁוּם רַבִּי פַּפְּיָס, גְּנַאי הוּא לְחִזְקִיָּה וְסִיעָתוֹ, שֶׁלֹּא אָמְרוּ שִׁירָה עַד שֶׁפָּתְחָה הָאָרֶץ וְאָמְרָה שִׁירָה, שֶׁנֶּאֱמַר 'מִכְּנַף**
29 **הָאָרֶץ זְמִירוֹת שָׁמַעְנוּ צְבִי לַצַּדִּיק' וְגוֹ'. פְּיוֹצֵא בְּדָבָר אַתָּה אוֹמֵר, 'יֹאמַר יִתְרוֹ בָּרוּךְ ה' אֲשֶׁר הִצִּיל אֶתְכֶם'. תָּנָא מְשׁוּם רַבִּי פַּפְּיָס,**
30 **גְּנַאי הוּא לְמֹשֶׁה וְשִׁשָּׁים רִיבּוֹא, שֶׁלֹּא אָמְרוּ 'בָּרוּךְ', עַד שֶׁבָּא יִתְרוֹ וְאָמַר 'בָּרוּךְ ה'. 'וַיִּחַדְּ יִתְרוֹ', רַב וּשְׁמוּאֵל, רַב אָמַר, שֶׁהֶעֱבִיר**
31 **חֶרֶב חַדָּה עַל בְּשָׂרוֹ. וּשְׁמוּאֵל אָמַר, שֶׁנַּעֲשָׂה חֲדוּדִים חֲדוּדִים כָּל בְּשָׂרוֹ. אָמַר רַב, הֵיינוּ דְּאָמְרֵי אִינְשֵׁי, גִּיזְרָא, עַד עֲשָׂרָה דָּרֵי.**
32 **לָא תִּבְזֵנָּה אַרְמָאֵי קַמֵּיהּ. לָכֵן יִשְׁלַח הָאָדוֹן ה' צְבָאוֹת בִּמְשַׁמְּנָיו רָזוֹן', מַאי 'בִּמְשַׁמְּנָיו רָזוֹן', אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, יָבֹא חִזְקִיָּהוּ**
33 **שֶׁיֵּשׁ לוֹ שְׁמוֹנָה שְׁמוֹת, וְיִפָּרַע מִסַּנְחֵרִיב שֶׁיֵּשׁ לוֹ שְׁמוֹנָה שֵׁמוֹת. חִזְקִיָּה, דִּכְתִיב 'כִּי יֶלֶד יוּלַד לָנוּ בֵּן נִיתַּן לָנוּ וַתְּהִי הַמִּשְׂרָה עַל**
34 **שִׁכְמוֹ' וְיִקָּרֵא שְׁמוֹ פֶּלֶא יוֹעֵץ אֵל גִּבּוֹר אֲבִי עַד שַׂר שָׁלוֹם'. וְהָאיכָּא 'חִזְקִיָּה', 'שְׁחִזְקוֹ יְהֹ'. דָּבָר אַחֵר, 'חִזְקִיָּה' שֶׁחִיזֵּק אֶת יִשְׂרָאֵל**
35 **לַאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם. סַנְחֵרִיב דִּכְתִיב בֵּיהּ 'תִּגְלַת פִּלְאֶסֶר', 'פִּלְנֶאסֶר', 'שַׁלְמַנְאסֶר', 'פּוּל', 'סַרְגּוֹן', 'אָסְנַפַּר רַבָּא וְיַקִּירָא'. וְהָאיכָּא 'סַנְחֵרִיב',**
36 **שֶׁסִּיחְתּוֹ רִיב'. דָּבָר אַחֵר, שֶׁפָּח וְנִיחֵר דְּבָרִים כְּלַפֵּי מַעְלָה. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, מִפְּנֵי מָה זָכָה אוֹתוֹ רָשָׁע לִקְרוֹתוֹ 'אָסְנַפַּר רַבָּא וְיַקִּירָא',**
37 **מִפְּנֵי שֶׁלֹּא סִיפֵּר בְּגְנוּתָהּ שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר 'עַד בּוֹאִי וְלָקַחְתִּי אֶתְכֶם אֶל אֶרֶץ כְּאַרְצְכֶם'. רַב וּשְׁמוּאֵל, חַד אָמַר, מֶלֶךְ פִּקֵּחַ**
38 **הָיָה. וְחַד אָמַר, מֶלֶךְ טִיפֵּשׁ הָיָה. לְמַאן דְּאָמַר, מֶלֶךְ פִּקֵּחַ הָיָה, אִי אָמְנָא לְהוּ עֲדֵיפָא מֵאַרְעֵיכוּ, אָמְרוּ קָא מְשַׁקְּרַת. וּמַאן דְּאָמַר,**
39 **מֶלֶךְ טִיפֵּשׁ הָיָה, אִם כֵּן מַאי רְבוּתֵיהּ, לְהֵיכָא אֲגַלִי לְהוּ. מַר זוּטְרָא אָמַר, לְאַפְרִיקִי. וְרַבִּי חֲנִינָא אָמַר, לְהֲרֵי סְלוּוֹ. אֲבָל יִשְׂרָאֵל,**
40 **סִפְּרוּ בְּגְנוּתָהּ שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. כִּי מְטוּ 'שׁוֹשׁ', אָמְרֵי, שָׁוְיָא כִּי אַרְעִין. כִּי מְטוּ 'עַלְמִין', אָמְרוּ, כְּעָלְמִין'. כִּי מְטוּ 'שׁוֹשׁ תְּרֵי', אָמְרֵי,**
41 **עַל חַד תְּרֵין. 'וְתַחַת כְּבוֹדוֹ [יֵקַד] יְקוֹד כִּיקוֹד אֵשׁ', אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, 'תַּחַת כְּבוֹדוֹ', וְלֹא כְּבוֹדוֹ מַמָּשׁ. כִּי הָא דְּרַבִּי יוֹחָנָן, קָרֵי לֵיהּ**
42 **לְמַאנֵי 'מְכַבְּדוֹתַי'. רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, תַּחַת 'כְּבוֹדוֹ' מַמָּשׁ, כִּשְׁרִיפַת בְּנֵי אַהֲרֹן. מָה לְהַלָּן, שְׂרֵיפַת נְשָׁמָה וְגוּף קַיָּם. אַף כָּאן, שְׂרֵיפַת**
43 **נְשָׁמָה וְגוּף קַיָּם. תָּנָא מִשְׁמֵיהּ דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קָרְחָה, פְּרָעָה שֶׁחֵירֵף בְּעַצְמוֹ, נִפְרַע הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִמֶּנּוּ בְּעַצְמוֹ. סַנְחֵרִיב שֶׁחֵירֵף**

על ידי שליח. דהיינו בזוי יותר אף הקב"ה נפרע ע"י שליח ונתבייש יותר: **כתיב** מרום קצו. בישעיה: **וכתיב** מלון קיצו. במלכים. מרום קיצו משמע דירה של מטה כדכתיב (ירמיה יז) מרום מראשון מקום מקדשנו מלון קיצו משמע דירה של מעלה בית מלונו: **ה' אמר אלי עלה אל הארי וגו' מאי היא.** היכי אמר לו הקב"ה להשחיתו: **יען כי מאס העם הזה וגו'.** ומשוש את רצין ובן רמליהו ואתרעו להשחיתו: ברצין ובר רמליהו: **מארת ה'.** שלא נשבע מכל מה שהיה אוכל: **לישרא** ריק. במדה: **ועלה על כל אפיקיו.** שאמר לו הקב"ה עלה ונתגבא עליו מאי טעמא אינעוש: **בא נביא ואמר לו.** כשבא על ירושלים: **כי לא מועף לאשר מוצק לה.** לא נמסר עמו של חזקיה שהוא עיף בתורה ביד סנחריב המציק לו: **בעת הראשון הקל ארצה זבולון וארצה נפתלי וגו' לא בראשונים.** עשרת השבטים שהקלו מעליהם עול תורה אבל אחרונים עמו של חזקיה הכבידו עליהם עול תורה והיינו דכתיב הגרים האויר הללו לעשות להם נס כיוצאי מצרים שעברו את הים ובזכותו הידרך: **אם חזור בו סנחריב מומב.** ואם לאו אעשה אותו גליל הגוים שמגלגל בחרפה בכל הגוים ל"א גליל לשון גללים. מ"ר: **אחרי הדברים והאמת האלה.** השתא משמע שהיה מדבר בחזקיהו שהיו עסוקין בתורה בא סנחריב מלך אשור ויבא ביהודה ויחן על הערים ויאמר לבקעם אליו: **ראי יישנא לאחי פרדישנא.** וכי מביאין דורון כזה לאדון כזה וכי מפני שהאמת בחזקיהו בא סנחריב: **רבינא אמר מאי אחר הדברים והאמת אחר שקפץ הקב"ה ונשבע.** להביא סנחריב והיינו אמת שחותמו וקיומו של הקדוש ברוך הוא אמת: **ויעשה אבוב.** שיהיו כלם פגרים ויאכילו סוסיהם ובהמתם בתוך עצמות הפגרים בעין אבוב: **מגבת ועד אנשיפרים.** מקומות שבסוף התחומים: **אע"פ שאלף נפן באלף בכף.** שהן יקרים שאין להם רוב כרמים אפילו הכי לשמיר ולשית יהיה שמניחין אותן לאבוד ומביירים אותן והיו עוסקין בתורה: **לשלל.** כל אחד ואחד לעצמו או לחלוק ביחד אותו ממון שנשאר מחיל סנחריב ל"א לחלוק לאחרים מה שאנו שולליס אבל אנו אסורים באותו שלל שממון שבזזו מעשרת השבטים מעורב בו דאיכא משום גזל: **כמשק גבים שוקק בו.** השקאה של צינורות שמוליפין בהם מים נובעין השקו באותו ממון וטיהרתהו דמה צינורות הללו מעלין את האדם מטומאה לטהרה ע"י טבילה אף ממונם וכו' משק שר"ן בלע"ז: **בא על עית וגו'.** ומתרגמינן ומני רבני משריית"ה: **עברו מעברה נבע מלון לנו וגו'** יושבי הנבים העיזו. ולא קא חשיב עוד היום בנוב לעמוד דההוא לאו מסע הוא אלא כדאמרינן לקמן אותו היום נשתייר מענוה של נוב: **הני שוכא הוי.** ד"ב הוא דאיכא: **נביא הוא.** קרא דצהלי קולך בת גלים הקשיבי לישה דחשיבנא ביה תלתא בת גלים לישה עתנות הנדה לאו מן חושבא ניהנו דנביא הוא דקאמר להו לישראל וכו': **מהאי לא תסהי.** שתנצל מידו היינו דכתיב צהלי קולך אלא אסתפי מנבוכדנצר שנמשל לליש דכתיב ביה עלה אריה מסובכו והיינו דקאמר הקשיבי לישה:

עניה

1 עַל יְדֵי שָׁלִיחַ, נִפְרַע הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִמֶּנּוּ עַל יְדֵי
2 שָׁלִיחַ. פִּרְעֹה, דִּכְתִיב בֵּיהּ 'מִי ה' אֲשֶׁר אֶשְׁמַע בְּקֹלוֹ',
3 נִפְרַע הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִמֶּנּוּ בְּעַצְמוֹ, דִּכְתִיב 'וַיִּנָּעֵר ה'
4 אֶת מִצְרַיִם בְּתוֹךְ הַיָּם', וּכְתִיב 'דְּרַכְתָּ בַיָּם סוּסֶיךָ' וְגוֹ'.
5 סַנְחֵרִיב, דִּכְתִיב 'בִּיד מַלְאָכֶיךָ חֵרַפְתָּ', נִפְרַע הַקָּדוֹשׁ
6 בָּרוּךְ הוּא מִמֶּנּוּ עַל יְדֵי שָׁלִיחַ, דִּכְתִיב 'וַיֵּצֵא מַלְאַךְ ה'
7 וַיַּךְ בְּמַחֲנֵה אַשּׁוּר מֵאָה וּשְׁמוֹנִים וַחֲמִשָּׁה אֲלָפִים' וְגוֹ'.
8 רַבִּי חֲנִינָא בַּר פָּפָּא רָמֵי, כְּתִיב 'מְרוֹם קִיצוֹ', וּכְתִיב
9 'מְלוֹן קִיצוֹ'. אָמַר אוֹתוֹ רָשָׁע, בְּתַחְלָה אֲחֲרִיב דִּירָה
10 שֶׁל מַטָּה, וְאַחַר כָּךְ אֲחֲרִיב דִּירָה שֶׁל מַעְלָה. אָמַר רַבִּי
11 יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, מֵאי דִּכְתִיב 'עַתָּה הַמְבַלְּעֵדַי ה' עָלִיתִי
12 עַל הַמָּקוֹם הַזֶּה לְהַשְׁחִיתוֹ'. אָמַר אֲלֵי עֲלֵה אֶל הָאָרֶץ
13 הַזֹּאת וְהַשְׁחִיתָהּ', מַאי הִיא, דְּשָׁמַע לְנְבִיא דְּקָאָמַר
14 'יַעַן כִּי מָאַס הָעָם הַזֶּה אֶת מֵי הַשִּׁלוֹחַ הַהוֹלְכִים לְאַט
15 וּמְשׂוֹשׂ אֶת רְצִין וּבֶן רְמַלְיָהוּ'. אָמַר רַב יוֹסֵף, אִלְמָלֵא
16 תַּרְגִּימָא דְּהַאי קְרָא, לָא הֲוָה יָדְעֵנָא מַאי קָאָמַר, 'חֵלֶף
17 דְּקָץ עַמָּא הֲדִין בְּמִלְכוּתָא דְּבֵית דָּוִד דְּמִדַּבַּר לְהוֹן
18 בְּנַיָּיה כְּמֵי שִׁילְוֹחָא דְּנַגְדִין בְּנַיָּיה וְאִיתְרַעְיָאוּ בְּרְצִין וּבַר
19 רְמַלְיָהוּ'. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, מַאי דִּכְתִיב 'מְאֹרַת ה' בְּבֵית
20 רָשָׁע וְגוֹרַת צַדִּיקִים יְבָרֵךְ', 'מְאֹרַת ה' בְּבֵית רָשָׁע', זֶה
21 פֻּקָּח בֶּן רְמַלְיָהוּ, שֶׁהָיָה אוֹכֵל אַרְבָּעִים סְאָה גּוֹזָלוֹת
22 בְּקִנּוּחַ סָעוּדָה. 'וְגוֹרַת צַדִּיקִים יְבָרֵךְ', זֶה חִזְקִיָּה מֶלֶךְ יְהוּדָה, שֶׁהָיָה אוֹכֵל לִיטְרָא יָרָק בְּסָעוּדָה.
23 'וְלָכֵן הִנֵּה מַעֲלֶה עֲלֵיהֶם אֶת מֵי הַנָּהָר הָעֲצוּמִים וְהָרַבִּים אֶת מֶלֶךְ אַשּׁוּר', וּכְתִיב 'וְחָלַף בִּיהוּדָה שָׁטַף וְעָבַר עַד צַוָּאר יִגְיַע'. אֶלָּא, מַאי
24 מַעֲנָא אִיעְנֵישׁ נְבִיא, אַעֲשֶׂרֶת הַשְּׁבָטִים אִיתְנַבֵּי. אִיהוּ, דְּהֵיכִי עֲתִידִין אִי כּוּתָאֵי יְרוּשָׁלַיִם. בָּא נָבִיא, וַאֲמַר לֵיהּ 'כִּי לֹא מוּעָף לַאֲשֶׁר מוּצָק
25 לָהּ'. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בַּר בְּרֶכְיָה, אֵין נִמְסָר עִם עָרֵיךְ בַּתּוֹרָה, בִּיד מִי הַמֵּציק לוֹ. מֵאי 'בְּעֵת הָרִאשׁוֹן הֵקַל אַרְצָה זְבוּלוֹן וְאַרְצָה נַפְתָּלִי
26 וְהָאַחֲרוֹן הִכְבִּיד דֶּרֶךְ הַיָּם עֵבֶר הַיַּרְדֵּן גְּלִיל הַגּוֹיִם', לֹא כָּרִאשׁוֹנִים שֶׁהֵקֵלּוּ מֵעֲלֵיהֶם עוֹל תּוֹרָה, אֲבָל אַחֲרוֹנִים שֶׁהִכְבִּידוּ עֲלֵיהֶן עוֹל תּוֹרָה.
27 וְרֹאוּיִין הָלְלוּ לַעֲשׂוֹת לָהֶם נֵס כְּעוֹבְרֵי יַמָּים וּכְדוֹרְכֵי הַיַּרְדֵּן. אִם חָזַר בּוֹ, מוּטָב. וְאִם לָאו, אֲנִי אֶעֱשֶׂה לוֹ 'גְּלִיל בְּגוֹיִם'. 'אַחֲרֵי הַדְּבָרִים
28 וְהָאֱמֶת הָאֵלֶּה בָּא סַנְחֵרִיב מֶלֶךְ אַשּׁוּר וַיָּבֹא בִיהוּדָה וַיַּחַן עַל הֶעָרִים הַבְּצוּרוֹת וַיֹּאמֶר לִבְקָעָם אֵלָיו', הַאי יְשַׁיְנָא לְהַאי פַּרְדִּשְׁנָא. אַחֲרֵי
29 הַדְּבָרִים וְהָאֱמֶת', [מַאי 'אַחַר'] אָמַר רַבִּינָא, לְאַחַר שֶׁקָּפַץ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְנִשְׁבַּע וְאָמַר, אִי אֲמִינָא לֵיהּ לְחִזְקִיָּה, מֵיתֵינָא לֵיהּ
30 לְסַנְחֵרִיב, וּמַכְּרֵינָא לֵיהּ בִּידֵיהּ הָשְׁתָּא. אָמַר, לָא הוּא בְּעֵינָא וְלָא בְּעֵיתוּתֵיהּ בְּעֵינָא'. מֵיד קָפַץ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְנִשְׁבַּע, דְּמֵיתֵינָא לֵיהּ,
31 שֶׁנֶּאֱמַר 'נִשְׁבַּע ה' צְבָאוֹת לֵאמֹר אִם לֹא כַּאֲשֶׁר דִּמִּיתִי כֵּן הָיָתָה וְכַאֲשֶׁר יָעָצְתִּי הִיא תָקוּם, לְשָׁבֹר אַשּׁוּר בְּאַרְצִי וְעַל הָרַי אֲבוּסֶנּוּ וְסָר
32 מֵעֲלֵיהֶם עֻלּוֹ וְסֻבָּלוֹ מֵעַל שִׁכְמוֹ יָסוּר'. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, יָבֹא סַנְחֵרִיב וְיִסָּעֵנוּ, וְיַעֲשֶׂה אֲבוּס לְחִזְקִיָּהוּ וּלְסִיעָתוֹ.
33 'וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא יָסוּר סֻבָּלוֹ מֵעַל שִׁכְמֶךָ וְעֻלּוֹ מֵעַל צַוָּארֶךָ וְחֻבַּל עוֹל מִפְּנֵי שָׁמֶן', אָמַר רַבִּי יִצְחָק נַפָּחָא, חוּבַּל עוֹל שֶׁל סַנְחֵרִיב מִפְּנֵי
34 שִׁמְנוֹ שֶׁל חִזְקִיָּהוּ, שֶׁהָיָה טוֹלֵק בְּבָתֵּי כְּנֵסִיּוֹת וּבְבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת. מָה עָשָׂה, נָעַץ חֶרֶב עַל פֶּתַח בֵּית הַמִּדְרָשׁ, וְאָמַר, כָּל מִי שֶׁאֵינוֹ עוֹסֵק
35 בַּתּוֹרָה, יִדָּקֵר בְּחֶרֶב זוֹ. בָּדְקוּ מִדֶּן וְעַד בְּאֵר שֶׁבַע, וְלֹא מָצְאוּ עַם הָאָרֶץ, מִגִּבַּת וְעַד אֲנְטִיפְרַס. וְלֹא מָצְאוּ תִינוֹק וְתִינוֹקֶת, אִישׁ וְאִשָּׁה,
36 שֶׁלֹּא הָיוּ בְּקִיאִין בְּהִלְכוֹת טוּמְאָה וְטָהֳרָה. וְעַל אוֹתוֹ הַדּוֹר, הוּא אוֹמֵר 'וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה אִישׁ עֶגְלַת בָּקָר וּשְׁתֵּי צֹאן' וְגוֹ', וְאוֹמֵר
37 'וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה כָּל מָקוֹם אֲשֶׁר יִהְיֶה שָׁם אֶלֶף גֶּפֶן בְּאֶלֶף כֶּסֶף לַשָּׁמִיר וְלַשַּׁיִת יִהְיֶה', אַף עַל פִּי שֶׁאֶלֶף גֶּפֶן בְּאֶלֶף כֶּסֶף, לִשָּׁמִיר
38 וְלַשַּׁיִת יִהְיֶה'. 'וְאוֹסֵף שִׁלְלֶכֶם אוֹסֵף הֶחָסִיל', אָמַר לָהֶם נְבִיא לְיִשְׂרָאֵל, אִסְפוּ שִׁלְלֵכֶם. אָמְרוּ לוֹ, לְבִזָּיוֹ אוֹ לַחֲלוֹק. אָמַר לָהֶם, כְּאוֹסֵף
39 הֶחָסִיל. מַה 'אוֹסֵף הֶחָסִיל' כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְעַצְמוֹ, אַף שִׁלְלֵכֶם כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְעַצְמוֹ. אָמְרוּ לוֹ, וְהָלֹא מִמֶּנּוּ עֲשֶׂרֶת הַשְּׁבָטִים מְעוֹרָב בּוֹ.
40 אָמַר לָהֶם, 'כְּמִשְׁשַׁק גְּבִים שׁוֹקֵק בּוֹ'. מַה גְּבִים הַלָּלוּ, מַעֲלִין אֶת הָאָדָם מִטּוּמְאָה לְטָהֳרָה. אַף מָמוֹנָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, בֵּינוֹ שֶׁנָּפַל בְּיַד עוֹבְדֵי
41 כּוֹכָבִים, מֵיד טְהֵרָה. ('כְּדֶרֶב פָּפָּא דְּאָמַר רַב פָּפָּא, עַמּוֹן וּמוֹאָב טְהֵרוּ בְּסִיחוֹן). אָמַר רַב הוּנָא, עָשָׂר מַפָּעוֹת נָטַע אוֹתוֹ רָשָׁע בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם,
42 שֶׁנֶּאֱמַר 'בָּא עַל עֵית עָבַר בְּמִגְרוֹן לְמִכְמָשׂ יַפְקִיד כֵּלָיו, עָבְרוּ מַעְבָּרָה גֶּבַע מָלוֹן לָנוּ חָרְדָה הָרָמָה גִּבְעַת שָׁאוּל נָסָה, צַהֲלִי קוֹלֵךְ בַּת גַּלִּים
43 הַקְשִׁיבִי לַיְשָׁה עֲנִיָּה עֲנָתוֹת, נָדְדָה מַדְמֵנָה יוֹשְׁבֵי הַגֵּבִים הֵעִיזוּ', (עוֹד הַיּוֹם בְּנוֹב לַעֲמוֹד יְנוֹפֵף יָדוֹ הַר בַּת צִיּוֹן גִּבְעַת יְרוּשָׁלָם). הֲנִי, טוֹבָא
44 הֲווֹיֵי. 'צַהֲלִי קוֹלֵךְ בַּת גַּלִּים', נְבִיא הוּא דְּקָאָמַר לָהּ לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. 'צַהֲלִי קוֹלֵךְ בַּת גַּלִּים', בְּתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב, שֶׁעָשׂוּ מִצְוֹת
45 כְּגַלֵּי הַיָּם. 'הַקְשִׁיבָה לַיְשָׁה', מֵהָאי, לָא תִּסְתַּפֵּי. אֶלָּא, אִיסְתַּפֵּי מִנְּבוּכַדְנֶצַּר הָרָשָׁע, דִּמְתִיל כְּאַרְיֵה, שֶׁנֶּאֱמַר 'עָלָה אַרְיֵה מִסּוּבְּכוֹ' וְגוֹ'. מַאי

עניה

רש"י

עניה עניות. כמו עניה כלומר נביאות ירמיה הענתותי היא שעתידה לבא על נבוכדנצר שתמסר ירושלים בידו: **ארי כפיר וכו'.** ובדוכתא אחריתי מפורש למה נקראו לו כל השמות הללו: **אי הכי.** דכולי קרא שהלי קולך לא מחושבנא הוא א"כ ליכא אלא תשע מסעות דהא עד היום לאו מחושבנא [נמי הוא] ומתרץ עברו מעברה תרתי אינן עברו חד מעברה חד ואיכא עשר מסעות: **אותו היום נשתייר מעונה של נוב.** ודמפני עון] שהיה להם לישראל על שנהרגו בהני נוב קבע הקב"ה העונש עד אותו היום ואותו יום בלבד נשתייר מזמן העונש ואילו היה נלחם בירושלים באותו היום היה כובשה והכי משמע קרא עוד היום אותו יום העמידו לסנחריב על ירושלים בעון נוב: **מנא בחד יומא.** והיינו י' מסעות שנסע אותו היום: **שדו ליה.** לסנחריב: **בסתריכי.** תחתיו טפי"ט בלע"ז עד שראה ירושלים כולה: **עלה וקם ומניד בירישיה.** עליה עמד והיה מניד בראשו: **נשדי ביה ידא האידנא.** נלחם בה עתה: **תמהיתו.** תמה הוא להתחיל היום משום חולשא דאורחא ל"א תמהיתו נתיגעתם ורומה ליה (בסנחריב) אימתה למיתב: **נולמו הרג.** תחיבה של חומה לשון פרסי אבן רעועה מן החומה ונבקעה: **בת דינא בטל דיינא.** כיון שלן דינא בטל הריב וכן מפני שלא נבבשה בו ביום לא הצליח ממחרת: **וישבי בנוב.** איידי דאיירי לעיל באותו יום שנשתייר מעונה של נוב נקט הכא וישבי בנוב שבא על עסקי נוב: **הרפה.** היינו ערפה: **משקל קינו.** מתרגמינן מתקל סופניה: **והוא חגור חדשה.** והוא אסיר אספניקי חדתא: **נמרד ואנ האדומי.** ספפר לשון הרע על דוד שנתקנא בו שאול ולפי שקבל אחימלך את דוד בנוב אמר ליה שאול סוב ופגע בבהני ה' נמצא שעל ידך נהרגו ואתה נכשל ובחטוא זה נהרג שאול ושלשת בניו במלחמת פלשתים: **שבר ביזא.** לשון פרסי קריטא ל"א כפר היא: **קמטיה.** הכניעו תחת הבד של זיתים ויתיב עלה למעט: **מכא ליה ארעא מתותיה.** נתרכבה הארץ מתחתיו ולא הזיקו ל"א מכא נשפלת בעין גומא והיתה מגינה עליו: **בארבע גריבי דמיא.** בארבע סאין של מים ל"א בארבע בורא דמיא בד' נודות של מים: **איטריך קמיה.** היתה טורפת ומחבטת עצמה וממרטת בנפיה והזמה ומצערתו: **קפצה ליה ארעא.** כמו לא תקפוץ (דברים טו) נתקצרה הארץ והגיע מהרה לארץ פלשתים: **לערפא אימיה.** דישבי: **נוזלה.** טווה: **כד חזיתיה.** ערפה לאבישי סברה למקטליה באותו פלך שהיה בידה ולא נגע בו: **אמרה ליה.** לאבישי אייתי לן ההוא פלך דנפל לפניך: ה"ג **פתקיה ברישי מוחה וקבלה.** השליך אבישי הפלך לראשה ומתה: **פתקיה לדוד לעילא.** זרקו כלפי מעלה: **ודין ליה.** נעץ תחתיו חניתו בקרקע כדרך שיפול עליו ויומת: **ונימא איהו.** דוד עצמו לימא שם: **אין חבוש.** אין דעתו מכוונת לומר השם והשתא ניצל דוד והשליכו השם ברחוק והלכו אבישי ודוד וחזרו להם: **אמר ליה.** אבישי לדוד: **ומאי בעית הכא.** למה באת כאן: **אמר ליה.** הקב"ה אמר לי רצונך שיכלה זרעך או תמסר ביד אויבך וחכי אהדרי ליה מוטב שאפול ביד אוריב: **אמר ליה אפיץ צלותיך.** הפוך תפלתך ואמור לפניו מוטב יכלה זרעך ולא תמסר ביד אויב דמה לך בצער בניך: **כד קרא ליזבן ואת לא תצמצם.** משל הוא שאומרים בני אדם: **סיע בהדן.** עזור בתפלתך להפכה: **והוה קא רדיף בתרייהו.** והם בורחין שהיה קרוב לארץ פלשתים: **וכי ממו קובי.** לאותו כפר ששמו קובי שבין א"י לארץ פלשתים: **אמרי קום ביה.** אמרו זה לזה עמוד בנגדו ואל תברח ונכנו ולכך נקרא קובי אינהו הוו בקיאי בשמות הכפרים ועדיין היו מפחדין ובורחין: **כי ממא כי תרי.** שם מקום: **אמרו בין תרי נורין.** בתמיהא: **בקברא.** שהרגוהו:

ויצא

1 עֲנִיָּה עֲנָתוֹת, עֲתִיד יִרְמְיָה בֶּן חִלְקִיָּה וּמִתְנַבֵּא עָלָהּ
2 מַעֲנָתוֹת, דִּכְתִיב 'דִּבְרֵי יִרְמְיָהוּ בֶּן חִלְקִיָּהוּ מִן הַכֹּהֲנִים
3 אֲשֶׁר בַּעֲנָתוֹת בְּאֶרֶץ בִּנְיָמִין'. מִי דָּמֵי, הָתָם 'אֲרִי', הָכָא
4 'לְיִשׁ'. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, שִׁשָּׁה שְׁמוֹת יֵשׁ לָאֲרִי, אֲלוּ הֵן,
5 אֲרִי, כְּפִיר, לָבִיא, לַיִשׁ, שַׁחַל, שָׁחִין. אִי הָכִי, בָּצְרוּ
6 לְחוּ. 'עָבְרוּ מַעְבָּרָה', תַּרְתֵּי נִינְהוּ. מֵאי 'עוֹד הַיּוֹם בְּנוֹב
7 לַעֲמוֹד', אָמַר רַב הוּנָא, אוֹתוֹ הַיּוֹם נִשְׁתַּיֵּיר מֵעֲנָתָה
8 שֶׁל נוֹב. אָמְרֵי לֵיהּ בַּלְּאֵי, אִי אָזְלַת הָאִידָּנָא, יָכְלַת
9 לָהּ. וְאִי לֹא, לֹא יָכְלַת לָהּ. אוֹרְחָא דִּבְעָא לְסַגּוֹיֵי
10 בַּעֲשָׂרָה יוֹמֵי, סַגֵּא בְּחַד יוֹמָא. כִּי מָטוּ לִירוּשָׁלַיִם, שָׁדוּ
11 לֵיהּ בִּיסְתַּרְכֵי, עַד דְּסָלִיק וְיָתֵיב מֵעֲלֵי שׁוּרָה, עַד
12 דְּחָזְיוּהּ לְכוּלָּהּ יְרוּשָׁלַיִם. כִּי חָזְיֵיהּ, אִיוְּטַר בְּעֵינֵיהּ. אָמַר,
13 הָלָא דָּא הִיא קַרְתָּא דִּירוּשְׁלַיִם, דְּעָלָהּ אַרְגִּישׁ כָּל
14 מַשִּׁיחֵיתַי, וְעָלָהּ כִּבְשִׁית כָּל מְדִינָתָא, הָלָא הִיא וְעֵירָא
15 וְחָלְשָׁא מִכָּל בַּרְבֵי עַמַּיָּא דִּכְבָשִׁית, בְּתִקּוֹף יְדֵי עֲלָהּ,
16 וְקָם וְנָעִיד בְּרֵישֵׁיהּ, מוֹבֵיל וּמֵיתֵי בִּידֵיהּ, עַל טוּר בֵּית
17 מַקְדְּשָׁא דִּכְצִיּוֹן וְעַל עֲזָרְתָא דִּבְירוּשְׁלַיִם. אָמְרֵי, נִישְׁדֵי
18 בֵּיהּ יָדָא הָאִידָּנָא. אָמַר לְהוּ, תָּמְהִיתוּ. לְמָחָר, אַיְיתוּ
19 לִי כָּל חַד וְחַד מִינַּיְיכוּ, גּוּלְמוֹ הָרֵג מִינַּיְיהוּ. מֵיקָ, 'וַיְהִי
20 בַּלַּיְלָה הַהוּא וַיֵּצֵא מַלְאַךְ ה' וַיַּךְ בְּמַחֲנֵה אַשּׁוּר מֵאָה
21 שְׁמוֹנִים וַחֲמִשָּׁה אֶלֶף וַיַּשְׁכִּימוּ בַבֹּקֶר וְהִנֵּה כֻלָּם פְּגָרִים
22 מֵתִים'. אָמַר רַב פָּפָּא, הֵינוּ דְּאָמְרֵי אִינָשֵׁי, בַּת דִּינָא
23 בָּטֵל דִּיינָא. 'וְיִשְׁבֵי בְנוֹב אֲשֶׁר בִּילִידֵי הָרָפָה וּמִשְׁקַל קֵינוֹ
24 שֶׁלֹשׁ מֵאוֹת מִשְׁקַל נְחֹשֶׁת וְהוּא חָגוּר חֲדָשָׁה וַיֹּאמֶר
25 לְהַכּוֹת אֶת דָּוִד', מַאי 'וְיִשְׁבֵי בְנוֹב', אָמַר רַב יְהוּדָה

26 אָמַר רַב, אִישׁ שַׁבָּא עַל עִסְקֵי נוֹב. אָמַר לֵיהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְדָוִד, עַד מָתַי יִהְיֶה עָוֹן זֶה תְּמוּנַת בְּיָדֶךָ. עַל יָדְךָ נֶהֱרְגָה נוֹב עִיר הַכֹּהֲנִים,
27 וְעַל יָדְךָ נִטְרַד דּוֹאֵג הָאֲדֹמִי, וְעַל יָדְךָ נֶהֱרְגוּ שָׁאוּל וּשְׁלֹשֶׁת בָּנָיו. רְצוֹנְךָ, יִכָּלֶה זַרְעֶךָ אוֹ תִּמָּסֵר בְּיַד אוֹיֵב. אָמַר לְפָנָיו, רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם,
28 מוּטָב אֶמָּסֵר בְּיַד אוֹיֵב, וְלֹא יִכָּלֶה זַרְעִי. יוֹמָא חַד, נָפַק לְשִׁכּוֹר בְּוָאֵי. אֲתָא שָׁטָן וְאִדְּמֵי לֵיהּ כְּטַבְיָא, פָּתַח בֵּיהּ גִּירָא וְלֹא מַטֵּיהּ. מַשְׁכֵּיהּ
29 עַד דְּאַמְטֵיהּ לְאֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים, כְּדַחֲזָיֵיהּ יְשְׁבֵי בְנוֹב, אָמַר, הֵינוּ הַאי דִּקְטַלֵיהּ לְגָלַיָּת אָחִי. כַּפְתֵיהּ, קָמְטֵיהּ, אוֹתְבֵיהּ תּוּתֵי בֵּי
30 מַדְיָא. אִתְעֲבִיד לֵיהּ נִיפָּא, מָכָא לֵיהּ אַרְעָא מִתּוּתֵיהּ. הֵיינוּ דִּכְתִיב 'תַּרְחִיב צַעֲדִי תַּחְתָּי וְלֹא מָעֲדוּ קַרְסֻלָּי'. הַהוּא יוֹמָא, אַפְּנָיָא דְּמַעֲלֵי
31 שַׁבְּתָא הֲוָה, אֲבִישַׁי בֶּן צְרוּיָה הֲוָה קָא חֲזֵיךְ רֵישֵׁיהּ, בְּאַרְבְּעָה גַּרְבֵי דְּמַיָּא. חֲזִינְהוּ דְּתִמֵּי דְּקָא, אֵיכָּא דְּאָמְרִי, אֲתָא יוֹנָה אֵימְרִיךְ קְפִיחָה.
32 אָמַר, בְּנֶפֶשׁ יִשְׂרָאֵל לְיוֹנָה אֵימְתִילָא, שֶׁנֶּאֱמַר 'כַּנְפֵי יוֹנָה נֶחְפָּה בַכֶּסֶף', שְׁמַע מִינָּה, דָּוִד מַלְכָּא דְּיִשְׂרָאֵל בְּצַעֲרָא שָׁרֵי. אֲתָא לְבִיתֵיהּ
33 וְלָא אַשְׁכַּחְיֵהּ, אָמַר, תְּנַן 'אֵין רוֹכְבִין עַל סוּסוֹ וְאֵין וּוֹשְׁבִין עַל סְפָסָלוֹ, וְאֵין מְשַׁתַּמְּשִׁין בְּשַׁרְבִיטוֹ'. בְּשָׁעַת הַסַּכָּנָה, מַאי. אֲתָא שְׁאֵיל בֵּי
34 מִדְרָשָׁא, אָמְרוּ לֵיהּ, בְּשָׁעַת הַסַּכָּנָה שַׁפִּיר דָּמֵי. רַבָּנִיתָא לְפַרְדֵיהּ, וְקָם וַאֲזַל, קַבְּצָה לֵיהּ אַרְעָא. בַּהֲדֵי דְּקָא מְסַגֵּי, חֲזִיֵיהּ לְעָרְפָּה אֲמִיהּ
35 דַּהֲוָות נָוְלָא. כִּי חֲזִיתֵיהּ, פְּסַקְתָּהּ לְפִילְכָּהּ. שַׁדְּתֵיהּ עֲיָילֵיהּ, סְבָרָא לְמִקְטְלֵיהּ. אָמְרָה לֵיהּ, עָלָם אַיְיתֵי לִי פְּלָךְ. פְּתְקֵיהּ בְּרֵישׁ מוֹחָהּ,
36 וְקַטְלָה. כַּד חֲזִייֵהּ יְשְׁבֵי בְנוֹב, אָמַר, הָשְׁתָּא הָווּ בֵּי תְּרֵין, וְקַטְלִין לִי. פְּתְקֵיהּ לְדָוִד לְעֵילָּא, וְדָן לֵיהּ לְרוּמְחֵיהּ. אָמַר, נִיפּוֹל עָלָהּ וְנִקְטֹל.
37 אָמַר אֲבִישַׁי שָׁם, אוֹקְמֵיהּ לְדָוִד בֵּין שְׁמַיָּא לְאַרְעָא. וְנֵימָא לֵיהּ אִיהוּ? 'אֵין חָבוּשׁ מוֹצִיא עַצְמוֹ מִבֵּית הָאֲסוּרִין'. אָמַר לֵיהּ, מַאי בָּעֵית
38 הָכָא. אָמַר לֵיהּ, הָכִי אָמַר לִי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְהָכֵי אֲהַדְּרֵי לֵיהּ. אָמַר לֵיהּ, אַפֵּיךְ צְלוֹתָיךְ. בַּר בָּרְךָ קְרָא לֵיזְבוֹן, וְאַתְּ לֹא תִּצְטַעַר.
39 אָמַר לֵיהּ, אִי הָכֵי, סַיַּע בַּהֲדָן, הֵינוּ דִּכְתִיב 'וַיַּעֲזֹר לוֹ אֲבִישַׁי בֶּן צְרוּיָה'. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, שֶׁעָזְרוֹ בִּתְפִלָּה. אָמַר אֲבִישַׁי שָׁם,
40 וְאַחֲתֵיהּ. הֲוָה קָא רָדֵיף בָּתְרַייְהוּ, כִּי מְטָא קוּבֵי, אָמְרֵי 'קוּם בֵּיהּ'. כִּי מְטָא 'בֵי תְּרֵי', אָמְרֵי בְּתְרֵי גּוּרְיָן קַטְלוּהּ לְאַרְיֵא. אָמְרֵי לֵיהּ, זִיל
41 אַשְׁתְּפַח לְעָרְפָּה אֵימֶיךָ בְּקִבְרָא. כִּי אַדְּרוּ לֵיהּ שְׁמָא דְּאִימֵּיהּ, כָּחֵשׁ חֵילֵיהּ וְקַטְלֵיהּ, הֵיינוּ דִּכְתִיב 'אָז נִשְׁבְּעוּ אַנְשֵׁי דָוִד לוֹ לֵאמֹר לֹא
42 תֵצֵא עוֹד אִתָּנוּ לַמִּלְחָמָה וְלֹא תְכַבֶּה אֶת נֵר יִשְׂרָאֵל'. תָּנוּ רַבָּנָן, שִׁלֹּשָׁה קָפְצָה לָהֶם הָאָרֶץ, אֶלִּיעֶזֶר עֶבֶד אַבְרָהָם, וְיַעֲקֹב אָבִינוּ, וַאֲבִישַׁי
43 בֶּן צְרוּיָה. אֲבִישַׁי בֶּן צְרוּיָה, הָא דַּאֲמַרַן. אֶלִּיעֶזֶר עֶבֶד אַבְרָהָם, דִּכְתִיב 'וָאָבוֹא הַיּוֹם אֶל הָעָיִן', לְמִימְרָא, דְּהַהוּא יוֹמָא נָפַק יַעֲקֹב אָבִינוּ,

דכתיב

ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה. אלמא בא לחרן וכתיב ויפגע במקום שעדיין לא הגיע לחרן שהיה עדיין בבית אל: **שהתפללו בו אבותי.** אברהם ויצחק (אברהם דכתיב ויעתק משם יצחק אין מקרא בידיו): **הרחיב בדעתיה למהרר.** למקום: **קפצה ליה ארעא.** והיה שם מיד וקרא מוכיח דכתיב ויפגע במקום שהמקום פגעו ושקפצה לו הארץ ונתקרב לו המקום: **הכי גרסינן ד"א אין פגיעה אלא תפלה.** ונראה למורי דהכא לא מיגרסא הך מילתא: בית אל זה ירושלים חרן חוץ לארץ: **כי בא השמש.** ויבא השמש לא נאמר אלא כי בא השמש דמשמע שהיה דעתו לחזור כי עוד היום גדול ביון שראה כי בא השמש לן: **ויזדמ לו השמש.** משמע השמש שהיה לו כבר שבא בשבילו כבר: ומנ"ל דכלה זריעה דדוד. כדאפיך עלותיה: **התם נמי אשתייר אבירתי.** מכדני נוב: שנלונות. מלכות: **על אבירהם.** כשנלחם בד' מלכים: **בעי אביי.** האי חסר חד היכי קאמר אי חסר חד רבוא וכו': **ראשונה.** כת ראשונה מחיל של סנחריב: **עברו בשחי.** שטו הסוסים בירדן ונתמעטו המים עד שעברו: **אמצעיים בקומה.** זקופה ולא היו המים מגיעין אלא עד הצואר יניע: **שחי.** כמו שחו: **העלו עפר ברגליהם.** שלא היה שם מים כל עיקר: **קרתי.** לשון מקור: ה"ג **ויצא מלאך ה'** ויך **במחנה אשור אשר רבי וכו'.** ולא גרסינן והא כתיב ויצא מלאך ה' אלף אלפים כל המחנה אשור אינו אלא קפ"ה אלף ולעיל קתני מאתים וס' רבוא: **הללו.** קפ"ה אלף ראשי

דִּכְתִיב ׳וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע וַיֵּלֶךְ חָרָנָה׳, וְכִתִיב ׳וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם וַיָּלֶן שָׁם כִּי בָא הַשֶּׁמֶשׁ׳, כִּי מָטָא לְחָרָן, אָמַר, אֶפְשָׁר עֲבַרְתִּי עַל מָקוֹם שֶׁהִתְפַּלְלוּ בּוֹ אֲבוֹתַי וַאֲנִי לֹא הִתְפַּלַלְתִּי בּוֹ, בָּעֵי לְמֵיהְדַּר. כֵּיוָן דְּהִרְהֵר בְּדַעְתֵּיהּ לְמֵיהְדַּר, קָפְצָה לֵיהּ אַרְעָא. מֵיתִי, ׳וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם׳. דָּבָר אַחֵר, אֵין ׳פְּגִיעָה׳ אֶלָּא תְּפִלָּה, שֶׁנֶּאֱמַר ׳וְאַתָּה אַל תִּתְפַּלֵּל בְּעַד הָעָם הַזֶּה וְאַל תִּשָּׂא בַּעֲדָם רִנָּה וּתְפִלָּה וְאַל תִּפְגַּע בִּי׳. ׳וַיָּלֶן שָׁם כִּי בָא הַשָּׁמֶשׁ׳, בָּתַר דְּצַלֵּי, בָּעֵי לְמֵיהְדַּר. ׳וַיִּקַּח מֵאַבְנֵי הַמָּקוֹם׳, שֶׁנֶּאֱמַר ׳צַדִּיק זֶה בָּא לְבֵית מְלוֹנוֹ, יֶפְטַר בְּלֹא לִינָה. מֵיתִי, ׳בָּא הַשֶּׁמֶשׁ׳, וְהֵיינוּ דִּכְתִיב ׳וַיִּזְרַח לוֹ הַשֶּׁמֶשׁ׳, וְכִי לוֹ בִּלְבַד זָרְחָה, וַהֲלֹא לְכָל הָעוֹלָם כּוּלּוֹ זָרְחָה. אֶלָּא אָמַר רַבִּי יִצְחָק, שֶׁמֶשׁ שֶׁבָּא בָּעֲבוּרוֹ, זָרְחָה בָּעֲבוּרוֹ. וְמִנָּלַן דְּכָלָה זְרִיעָה דְּדָוִד, דִּכְתִיב ׳וַעֲתַלְיָה אִם אֲחַזְיָהוּ רָאֲתָה כִּי מֵת בְּנָהּ וַתָּקָם וַתְּאַבֵּד אֶת כָּל זֶרַע הַמַּמְלָכָה׳, וְהָא אִשְׁתַּיְיר לֵיהּ יוֹאָשׁ. הָתָם נַמִּי, אִשְׁתַּיְיר אֲבִיָתָר, דִּכְתִיב ׳וַיִּמָּלֵט בֶּן אֶחָד לַאֲחִימֶלֶךְ בֶּן אֲחִיטוּב וּשְׁמוֹ אֶבְיָתָר׳. אָמַר רַב יְהוּדָה, אָמַר רַב, אַלְמָלֵא (לֹא) נִשְׁתַּיֵּיר אֶבְיָתָר לַאֲחִימֶלֶךְ בֶּן אֲחִיטוּב, לֹא נִשְׁתַּיֵּיר מִזַּרְעוֹ שֶׁל דָּוִד שָׁרִיד וּפָלִיט. אָמַר רַב יְהוּדָה, אָמַר רַב, בָּא עֲלֵיהֶם סַנְחֵרִיב הָרָשָׁע בְּאַרְבָּעִים וְחֲמִשָּׁה אַלְפֵי אִישׁ בְּנֵי מְלָכִים, יוֹשְׁבִים בְּקִרְוֹנוֹת שֶׁל זָהָב, וְעִמָּהֶן שִׁגְלוֹנוֹת וְזוֹנוֹת, וּבִשְׁמֹנִים אֶלֶף גִּבּוֹרִים לְבוּשֵׁי שִׁרְיוֹן קַלְיָפָּה, וּבְשִׁשִּׁים אֶלֶף אֲחוֹרֵי חֵרֶב רָצִים לְפָנָיו, וְהַשְּׁאָר פָּרָשִׁים. וְכֵן בָּאוּ עַל אַבְרָהָם, וְכֵן עָתִידִין לָבוֹא עִם גּוֹג וּמָגוֹג. בְּמַתְנִיתָא תָּנָא, אוֹרֶךְ מַחֲנֵהוּ, אַרְבַּע מֵאוֹת פַּרְסִי. רֹחַב צִיּוּרוֹ סוּסָיו, אַרְבָּעִים פַּרְסֵי. סַךְ מַחֲנֵהוּ, מָאתַיִם וְשִׁשִּׁים רִיבּוֹא אֲלָפִים, חֶסֶר חַד. בָּעֵי אַבַּיֵי, חֶסֶר חַד רִיבּוֹא, אוֹ חֶסֶר חַד אֲלָפָא, אוֹ חֶסֶר מֵאָה, אוֹ חֶסֶר חַד, תֵּיקוּ. תָּנָא, רָאשׁוֹנִים עָבְרוּ בְּשִׁחִי, שֶׁנֶּאֱמַר ׳וְחָלַף בִּיהוּדָה שָׁטַף וְעָבָר׳. אֶמְצָעִיים עָבְרוּ בְּקוֹמָה, שֶׁנֶּאֱמַר ׳עָד צִיוֹן יִגִּיעַ׳. אַחֲרוֹנִים הֶעֱלוּ עָפָר בְּרַגְלֵיהֶם, וְלֹא מָצְאוּ מַיִם בְּנָהָר לִשְׁתּוֹת, עַד שֶׁהֵבִיאוּ מַיִם מִמָּקוֹם אַחֵר וְשָׁתוּ, שֶׁנֶּאֱמַר ׳אֲנִי קָרְתִּי וְשָׁתִיתִי מָיִם וגו׳. וְכִתִיב ׳וַיְהִי מַלְאַךְ ה׳ וַיַּךְ בְּמַחֲנֵה אַשּׁוּר מֵאָה וּשְׁמֹנִים וַחֲמִשָּׁה אֶלֶף [וַיַּשְׁכִּימוּ] בַּבֹּקֶר וְהִנֵּה כֻלָּם פְּגָרִים מֵתִים׳, אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ, הַלְלוּ רָאשֵׁי גְּיָיסוֹת הֵן. אָמַר רַב אַשִׁי, דְּיָקָא נַמִּי, דִּכְתִיב ׳בְּמִשְׁמַנָּיו רָזוֹן׳, בְּשִׁמְשַׁנַּיו דְּאִית בְּהוּ. אָמַר רַבִּינָא, דְּיָקָא נַמִּי, דִּכְתִיב ׳וַיִּשְׁלַח ה׳ מַלְאָךְ וַיַּכְחֵד כָּל גִּבּוֹר חַיִל וְנָגִיד וְשָׂר בְּמַחֲנֵה וגו׳ וַיָּבֹא בֵּית אֱלֹהָיו וּמִיצְיֵי מֵעָיו שָׁם הִפִּילוּהוּ בֶּחָרֶב, שְׁמַע מִינָּה. בְּמָה הִכָּם? רַבִּי אֶלְיֶעֶזֶר אוֹמֵר, בְּיַד הַכֹּם, שֶׁנֶּאֱמַר ׳וַיֵּרֶא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדוֹלָה, הַיָּד שֶׁעָתִידָה לִיפָּרַע מִמִּצְרַיִם. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר, בְּאֶצְבַּע הַכֹּם, שֶׁנֶּאֱמַר ׳וַיֹּאמְרוּ הַחַרְטֻמִּים אֶל פַּרְעֹה אֶצְבַּע אֱלֹהִים הִיא׳, הִיא אֶצְבַּע שֶׁעָתִידָה לִיפָּרַע מִמִּצְרַיִם. רַבִּי אֶלְיֶעֶזֶר בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אוֹמֵר, אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְגַבְרִיאֵל, מַגָּלָךְ נְטוּשָׁה. אָמַר לְפָנָיו, רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, נְטוּשָׁה וְעוֹמֶדֶת מִשִּׁשָּׁה יְמֵי בְּרֵאשִׁית, שֶׁנֶּאֱמַר ׳מִפְּנֵי חֲרָבוֹת נָדָדוּ וגו׳. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי אוֹמֵר, אוֹתוֹ הַפָּרָק זְמַן בִּישׁוּל פֵּרוֹת הָיָה. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְגַבְרִיאֵל, כְּשָׁאַתָּה יוֹצֵא לְבַשֵּׂל פֵּרוֹת, הַזְקֵק לָהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר ׳מִיַּד עֲבָרוֹ יִקַּח אָחֳכֶם כִּי בַבֹּקֶר בַּבֹּקֶר יַעֲבֹר בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה וְהָיָה רַק זְוָעָה הָבִין שְׁמוּעָה׳ וגו׳. אָמַר רַב פָּפָּא, הֵיינוּ דְּאָמְרֵי אִינְשֵׁי, אַגַּב אוֹרְחָךְ, לְבַעֵל דְּבָבְךָ אִישְׁתַּמַּע. וַיֹּאמְרִים, בְּחֹטְמָן נָשַׁף בָּהֶן וַיָּמֻתוּ, שֶׁנֶּאֱמַר ׳וְגַם נְשָׁפְךָ בָּהֶם וַיִּבָּשׁוּ׳. רַבִּי יְרְמְיָה בַּר אַבָּא אָמַר, כַּפַּיִם סָפַק לָהֶם וַיָּמֻתוּ, שֶׁנֶּאֱמַר ׳וְגַם אֲנִי [אַפִּי] כַּפַּי אֶל כַּפַּי וַהֲנִיחוֹתִי חֲמָתִי׳. רַבִּי יִצְחָק נַפְחָא אָמַר, אָזְנַיִם גִּלָּה לָהֶם, וְשָׁמְעוּ שִׁירָה מִפִּי חַיּוֹת וַיָּמֻתוּ, שֶׁנֶּאֱמַר ׳מְרוֹמְמוֹתְךָ נִבְּצוּ גּוֹיִם׳. וְכַמָּה נִשְׁתַּיֵּיר מֵהֶם? רַב אָמַר, עֲשָׂרָה, שֶׁנֶּאֱמַר ׳וּשְׁאָר עֵץ יַעְרוֹ מִסְפָּר יִהְיוּ וְנַעַר יִכְתְּבֵם׳. כַּמָּה נַעַר יָכוֹל לִכְתּוֹב, עֲשָׂרָה. וְשִׁמּוּאֵל אָמַר, תִּשְׁעָה, שֶׁנֶּאֱמַר ׳וְנִשְׁאַר בּוֹ עוֹלְלוֹת בְּנוֹקֵף זַיִת שְׁנַיִם שְׁלֹשָׁה בְּרֹאשׁ אֲמִיר אַרְבָּעָה חֲמִשָּׁה בְּסְעִיפֶיהָ׳. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר, אַרְבָּעָה עָשָׂר, שֶׁנֶּאֱמַר ׳שְׁנַיִם שְׁלֹשָׁה [וְכוּ׳] אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, חֲמִשָּׁה, סַנְחֵרִיב, וּשְׁנֵי בָּנָיו, נְבוּכַדְנֶצַּר וּנְבוּזַרְאֲדָן, גַּמְלָא. נְבוּכַדְנֶצַּר, דִּכְתִיב ׳וְרוּחַ דִּרְבִיעָאָה דְּמֵי לְבַר אֱלָהִין׳. וְאִי לָאו דְּחֶזְיֵיהּ, מְנָא הֲוָה יָדַע. סַנְחֵרִיב וּשְׁנֵי בָּנָיו, דִּכְתִיב ׳יְהֵי הוּא מִשְׁתַּחֲוֶה בֵּית נִסְרוֹךְ אֱלֹהָיו וְאַדְרַמֶּלֶךְ וְשַׂרְאֶצֶר בָּנָיו הִכּוּהוּ בֶּחָרֶב׳. אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ, אַלְמָלֵא מִקְרָא כָּתוּב אִי אֶפְשָׁר לְאָמְרוֹ, דִּכְתִיב ׳בֵּיוֹם הַהוּא יִגְלַח ה׳ בְּתַעַר הַשְּׂכִירָה בְּעֲבֵרִי נָהָר בְּמֶלֶךְ אַשּׁוּר אֶת הָרֹאשׁ וְשַׂעַר הָרַגְלַיִם וְגַם אֶת הַזָּקָן תִּסְפֶּה׳. אֶלָּא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְאַדְמֵי לֵיהּ כְּגַבְרָא קַבָּא. אָמַר לֵיהּ, כִּי אוֹזְלַת לְגַבֵּי מַלְכֵי מִזְרָח וּמַעֲרָב, דְּאִיתִיתִינְהוּ לִבְנֵיהֶם וּקְטָלְתִינְהוּ, מַאי אָמְרַת לְהוּ. אָמַר [לֵיהּ], הַהוּא גַּבְרָא, בַּהֲהוּא פַּחֲדָא נַמֵּי יָתֵיב. אָמַר לֵיהּ, הֵיכִי נַעֲבִיד. אָמַר לֵיהּ, זיל

שני

גייסות נגידי החיל שכן עולה לחשבון לכדאמרינן ארבעים וחמשה אלף בני מלכים שמנים אלף גבורים ששים אלף אחוזי חרב הרי קפ"ה אלף אבל האחרים שמתו אין מספר כדאמר והשאר פרשים אין מספר: **במה הכם.** המלאך: **ביד הגדולה.** יד הגדולה לא נאמר אלא היד דמשמע היד שעתידה וכו': **מגלך נטושה.** שחחזה מגלך להרוג את אלו: **נבריאל.** ממונה על בשול הפירות: חזקק **לאלו.** לחיל סנחריב להרגן: **אגב ארחך.** בשתלך לדרכך לפי תומך: **לבעל דבבך אשתמע.** לשונאך התראה הפוכחידה: **נשף.** נפח: **עשרה.** שהנעור יכול להטיף טיפה של דיו והיינו יו"ד שנשארו עשרה: **ושמואל אמר תשעה.** ונשאר בו עולות בנוקף זית שאין נשארין בו אלא דבר מועט שנים או שלשה גרגרים בראש אמיר כן לא ישתייר במחנהו אלא דבר מועט וכמה ארבעה וחמשה בסעיפיה פוריה ארבעה וחמשה והיינו תשעה: **ר"ד שנים ושלשה ארבעה וחמשה.** ר' יוחנן מקרא לא דייק להו אלא הכי קאמר הללו חמשה נשתיירו מהן סנחריב ושני בניו וקרא משמע בנוקף זית דמשייר מעט בראש ענף שנים או שלשה גרגרים כך ישתייר לו מעט ד' או ה': **נבוכדנצר דכתיב.** גבי [חנניה] מישאל ועזריה תוארו ורוזיה די רביעאה דמי לבר אלהין אלמא דחזא גבריאל והכירו בכבשן: **סנחריב ושני בניו.** דכתיב וידי הוא שהקדוש ב"ה בעצמו גלחו לסנחריב: **דאייתיתינהו לבניהו.** כדאמרינן שהביא עמו ארבעים וחמשה אלף בני מלכים:

[ב.]

אִלֵּין אַגְטַרְגְטַיָּא[5], מָה אַתְּ עָבֵד לוֹן? כְּמֵי קִילוֹן, אוֹ אֵינָן כְּמֵי קִילוֹן? בְּרֵכָה שֶׁנִּתְמַלֵּאת מִן הַמַּעְיָן, וְהִפְסִיק הַמַּעְיָן מִתּוֹכָהּ, מַהוּ לְהַשְׁקוֹת מִמֶּנָּה? נִשְׁמְעִנַּהּ מִן הָדָא: ״אֲבָל אֵין מַשְׁקִין לֹא מִמֵּי הַגְּשָׁמִים וְלֹא מִמֵּי הַקִּילוֹן׳.

מָה אֲנַן קַיְמִין? אִם בְּשָׁעָה שֶׁהַגְּשָׁמִים יוֹרְדִין, וַהֲלֹא כְּמַשְׁקִין לַיָּם הַגָּדוֹל הֵן? אֶלָּא כֵּי נַן קַיְמִין, בְּשָׁעָה שֶׁפָּסְקוּ גְּשָׁמִים. אִם בְּשָׁעָה שֶׁפָּסְקוּ גְּשָׁמִים, לֹא כַּבְּרֵכָה שֶׁנִּתְמַלֵּאת מִן הַמַּעְיָן, וְהִפְסִיק הַמַּעְיָן מִתּוֹכָהּ הֵיא? וְאַתְּ אָמַר: ״אֵין מַשְׁקִין מִמֶּנָּה׳? הָדָא אָמְרָה: בְּרֵכָה שֶׁנִּתְמַלֵּאת מִן הַמַּעְיָן, וְהִפְסִיק הַמַּעְיָן מִתּוֹכָהּ - אֵין מַשְׁקִין מִמֶּנָּה. בְּרֵכָה שֶׁנִּתְמַלֵּאת מִן הַקִּילוֹן, וְהִמְשִׁיךְ הַמַּעְיָן לְתוֹכָהּ, מַהוּ לְהַשְׁקוֹת מִמֶּנָּה? נִשְׁמְעִנַּהּ מִן הָדָא: שְׂדֵה בֵּית הַשְּׁלָחִין שֶׁנִּטְּפָה לְתוֹךְ שְׂדֵה בֵּית הַשְּׁלָחִין אַחֶרֶת - מַשְׁקִין מִמֶּנָּה.

אֲמַר רַבִּי יִרְמְיָה: וְעוֹדָהּ מְנַטֶּפֶת. וְכִי מֵחֲמַת הַנִּטּוּף הִיא יְכוֹלָה לְהַשְׁקוֹת? לֹא מֵחֲמַת עַצְמָהּ, שֶׁהִיא מְלֵאָה? וְאַתְּ אָמַר: ״מַשְׁקִין מִמֶּנָּה׳. הָדָא אָמְרָה: בְּרֵכָה שֶׁנִּתְמַלֵּאת מִן הַקִּילוֹן, וְהִמְשִׁיךְ הַמַּעְיָן לְתוֹכָהּ - מַשְׁקִין מִמֶּנָּה. וְתָנֵי שְׁמוּאֵל כֵּן: הַפּוּסְקוֹן וְהַבְּרֵכָה שֶׁמִּלְּאָן קֹדֶם לָרֶגֶל - לֹא יַשְׁקֶה מֵהֶן בָּרֶגֶל; אִם הָיְתָה אַמַּת הַמַּיִם עוֹבֶרֶת בֵּינֵיהֶן - מַשְׁקֶה מֵהֶן וְאֵינוֹ נִמְנָע.

׳וְאֵין עוֹשִׂין עוּגִיּוֹת לַגְּפָנִים׳ - אֵלּוּ הֵן עוּגִיּוֹת? אֵלּוּ הֵן הַבְּדִידִין שֶׁבְּעִקְרֵי אִילָנוֹת, כַּיי דְּתָנֵינַן תַּמָּן (כֵּלִים כט, ז): ׳יַד הַבְּדִיד - אַרְבָּעָה׳.

הֲלָכָה ב: מַתְנִיתִין: רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמֵר: אֵין עוֹשִׂין אֶת הָאַמָּה כַּתְּחִלָּה בַּמּוֹעֵד וּבַשְּׁבִיעִית. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: עוֹשִׂין אֶת הָאַמָּה כַּתְּחִלָּה בַּשְּׁבִיעִית, וּמְתַקְּנִין אֶת הַמְקֻלְקֶלֶת בַּמּוֹעֵד. וּמְתַקְּנִין אֶת קִלְקוּלֵי הַמַּיִם שֶׁבִּרְשׁוּת הָרַבִּים, וְחוֹטְטִין אוֹתָן. וּמְתַקְּנִין אֶת הַדְּרָכִים וְאֶת הָרְחוֹבוֹת וְאֶת מְקָווֹת הַמַּיִם, וְעוֹשִׂין כָּל צָרְכֵי הָרַבִּים, וּמְצַיְּנִין עַל הַקְּבָרוֹת, וְיוֹצְאִין אַף עַל הַכִּלְאַיִם.

[ב:]

גְּמָרָא: תַּמָּן תָּנֵינַן (שְׁבִיעִית ג, ג): ׳רַבִּי לְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹסֵר, עַד שֶׁיַּעֲמִיק שְׁלֹשָׁה, אוֹ עַד שֶׁיַּגִּיבִיהַּ שְׁלֹשָׁה, אוֹ עַד שֶׁיִּתֵּן עַל הַסֶּלַע׳. פְּתַר לַהּ תְּרֵין פְּתְרִין: בְּשֶׁהָיָה לוֹ דָּבָר מְעָט בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ מֵעֶרֶב שְׁבִיעִית, וְהוּא מְבַקֵּשׁ לְהוֹצִיאוֹ בְּתוֹךְ שָׂדֵהוּ בַּשְּׁבִיעִית - הֲרֵי זֶה מוֹסִיף עָלָיו וְהוֹלֵךְ, מִשֶּׁיִּפְסְקוּ עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה. רַבִּי לְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹסֵר. מַה טַעֲמָא דְּרַבִּי לְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה? שֶׁמָּא לֹא יִמְצָא לוֹ זֶבֶל, וְנִמְצָא מְזַבֵּל אֶת אוֹתוֹ הַמָּקוֹם. אָתְיָא דְּרַבִּי לְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה כְּרַבִּי יוֹסֵה, כְּמָה דְּרַבִּי יוֹסֵה אָמַר: אֵין זֶבֶל מָצוּי, כֵּן רַבִּי לְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אָמַר: אֵין זֶבֶל מָצוּי. פְּתַר לַהּ פְּתַר חוֹרָן: כְּשֶׁהָיָה לוֹ דָּבָר מְעָט בְּתוֹךְ שָׂדֵהוּ מֵעֶרֶב שְׁבִיעִית - הֲרֵי זֶה מוֹסִיף וְהוֹלֵךְ מִשֶּׁיִּפְסְקוּ עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה. רַבִּי לְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹסֵר.

מַה טַעֲמָא דְּרַבִּי לְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה? שֶׁמָּא לֹא יִמְצָא לוֹ זֶבֶל, וְנִמְצָא מְזַבֵּל אֶת אוֹתוֹ מָקוֹם. וְלֹא כְּבָר הוּא מְזַבֵּל מֵעֶרֶב שְׁבִיעִית? רַבִּי יִרְמְיָה, רַבִּי בּוֹן בַּר חִיָּה בְּשֵׁם רַבִּי בָּא בַּר מָמָל: מִפְּנֵי מַרְאִית הָעַיִן, עַד שֶׁיּוֹצִיא עֶשֶׂר מַשְׁפֵּלוֹת כְּאַחַת. וְלִית לְרַבָּנָן מִפְּנֵי מַרְאִית הָעַיִן? אָמַר רַבִּי אִידִי דְּחֻטְרָא: סַלּוֹ וּמַגְרֵפוֹ מוֹכִיחִין עָלָיו שֶׁהוּא עוֹשֶׂה אַשְׁפָּה.

---

[5] מַפְלֵי מַיִם

רַבִּי יוֹסֵה בֵּי רַבִּי בּוּן אָמַר: אִלֵּין שְׁמוּעָתָא דְּהָכָא, כְּאִלֵּין שְׁמוּעָתָא דְּהָתָם, דְּתָנִינַן תַּמָּן: רַבִּי לְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמֵר: אֵין עוֹשִׂין אֶת הַאַמָּה כַּתְּחִלָּה בַּמּוֹעֵד וּבַשְּׁבִיעִית. אָמַר רַבִּי זְעוּרָה: מִפְּנֵי שֶׁהוּא מַכְשִׁיר אֶת צְדָדֶיהָ לִזְרִיעָה. רַבִּי יִרְמְיָה, רַבִּי בּוּן בַּר חִיָּה בְּשֵׁם רַבִּי בָּא בַּר מַמָּל: מִפְּנֵי מַרְאִית הָעַיִן. הֲוּון בָּעֵי מֵימַר: מַאן דְּאָמַר תַּמָּן: מִפְּנֵי מַרְאִית הָעַיִן וְכָא - מִפְּנֵי מַרְאִית הָעַיִן. מַאן דְּאָמַר תַּמָּן, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מַכְשִׁיר אֶת צְדָדֶיהָ לִזְרִיעָה, וְכָא - מָה אִית לָךְ? לֵית לָךְ אֶלָּא כְּהָדָא: שֶׁמָּא לֹא יִמְצָא לוֹ זֶבֶל, וְנִמְצָא מְזַבֵּל אֶת אוֹתוֹ הַמָּקוֹם. מַה נְפַק מִן בֵּינֵיהוֹן? חָפַר לַעֲשׂוֹת אַמָּה שֶׁל בִּנְיָן. הֲוּון בָּעֵי מֵימַר: מַאן דְּאָמַר תַּמָּן: מִפְּנֵי מַרְאִית הָעַיִן, וְכָא - מִפְּנֵי מַרְאִית הָעַיִן. מַאן דְּאָמַר תַּמָּן: מִפְּנֵי שֶׁהוּא מַכְשִׁיר אֶת צְדָדֶיהָ לִזְרִיעָה - הֲרֵי אֵינוֹ מַכְשִׁיר אֶת צְדָדֶיהָ לִזְרִיעָה. הַכֹּל מוֹדִין, שֶׁאִם הָיָה לוֹ שָׁם אֲבָנִים, אוֹ צְרוֹרוֹת אוֹ סִיד אוֹ גִּיבְסִס[6] מֻתָּר.

וּמְתַקְּנִין אֶת הַמְקַלְקֶלֶת בַּמּוֹעֵד - דָּבָר שֶׁהוּא לְצֹרֶךְ הַמּוֹעֵד, אֲבָל דָּבָר שֶׁאֵינוֹ לְצֹרֶךְ הַמּוֹעֵד - אָסוּר. בְּשֶׁל יָחִיד, אֲבָל בְּשֶׁל רַבִּים - אֲפִלּוּ דָּבָר שֶׁאֵינוֹ לְצֹרֶךְ הַמּוֹעֵד, מֻתָּר.

[ג.]

כְּהָדָא דְּבַנִּי דְּסָכוּתָא אִתְפַּחֲתַת[7] בְּמוֹעֲדָא, וּשְׁרָא לוֹן רַבִּי אַבָּהוּ מֵעִבְדַנַּהּ בְּמוֹעֲדָא. בְּטָרַח וְכוּנוּ, לָא סְבָרְנַן מֵימַר: וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יְכַוֵּן אֶת מְלַאכְתּוֹ בַּמּוֹעֵד? אָמְרִין: אֵין לָא מִתְעַבְדָא כַּדּוּן, לָא מִתְעַבְדָא עוֹד. אַיְרָא[8] דְּצִפּוֹרִין אִתְפַּחֲתַת בְּמוֹעֲדָא. חַבְרַיָּא סָבְרִין מֵימַר: שְׁרֵי, מִן הָדָא: וּמְתַקְּנִין אֶת קִלְקוּלֵי הַמַּיִם. אָמַר רַבִּי פִּנְחָס: לֹא אָסַר רַבִּי יִרְמְיָה אֶלָּא מִשֶּׁם וְהִלְכַת הַפַּטִּישׁ[9]. בֵּית עָלְמָא[10] דְּבַר מִקְטְיָא אִתְפַּחַת בְּמוֹעֲדָא. רַב חוּנָה סָבַר מֵימַר: שְׁרֵי, מִן הָדָא: וְעוֹשִׂין כָּל צָרְכֵי הָרַבִּים. אָמַר לֵהּ רַבִּי מָנָא: וְלָא תָּנֵי רַבִּי שְׁמוּאֵל: אֶלָּא לִהְיוֹת שָׁפִין אֶת סִדְקֵיהֶן?

וְחוֹטְטִין אוֹתָן - גָּרְפִין לוֹן, כַּיִי דְּתָנִינַן תַּמָּן (מקואות ד, ג): הַחוֹטֵט בַּצִּנּוֹר לְקַבֵּל צְרוֹרוֹת.

וְעוֹשִׂין כָּל צָרְכֵי הָרַבִּים - אֵלּוּ הֵן צָרְכֵי הָרַבִּים (תוספתא, מועד־קטן ב, ז): דִּינֵי דִינֵי מָמוֹנוֹת, וְדִינֵי נְפָשׁוֹת, דִּינֵי מַכּוֹת, וּפוֹדִין אֶת הַשְּׁבוּיִין, וַעֲרָכִים וַחֲרָמִים וְהֶקְדֵּשׁוֹת, וּמַשְׁקִין אֶת הַסּוֹטָה, וְשׁוֹרְפִין אֶת הַפָּרָה, וְעוֹרְפִין עֶגְלָה עֲרוּפָה, וְרוֹצְעִין עֶבֶד עִבְרִי, וּמְטַהֲרִין אֶת הַמְּצֹרָע, וּמְפָרְקִין אֶת הַמַּנְעָל מֵעַל גַּבֵּי הָאֻמּוּם, אֲבָל לֹא מַחֲזִירִין אוֹתוֹ.

וּמְצַיְּנִין עַל הַקְּבָרוֹת - לֹא כְּבָר צִיְּנוּ מֵאָדָר? תִּפְתֵּר, שֶׁיָּרַד שֶׁטֶף שֶׁל גְּשָׁמִים וְשָׁטְפוּ.

וְיוֹצְאִין אַף עַל הַכִּלְאַיִם - לֹא כְּבָר יָצְאוּ בָאָדָר? תִּפְתֵּר, שֶׁהָיְתָה הַשָּׁנָה אֲפֵלָה, וְאֵין הַצְּמָחִים נִכָּרִין.

וּמִנַּיִן לְצִיּוּן? רַבִּי בֶּרֶכְיָה, רַבִּי יַעֲקֹב בַּר בַּת יַעֲקֹב, בְּשֵׁם רַבִּי חוֹנְיָה דִּבְרַת חַוָּרָן; רַבִּי יוֹסֵה אָמַר לַהּ, רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא בְּשֵׁם רַבִּי חוֹנְיָה דִּבְרַת חַוָּרָן; רַבִּי חִזְקִיָּה, רַבִּי עֲזִיאֵל בְּרֵהּ דְּרַבִּי חוֹנְיָה דִּבְרַת חַוָּרָן בְּשֵׁם רַבִּי חוֹנְיָה דִּבְרַת חַוָּרָן (ויקרא יג, מה): "וְטָמֵא טָמֵא יִקָּרֵא" - כְּדֵי שֶׁתְּהֵא טֻמְאָה קוֹרְאָה לוֹ בְּפִיהָ, וְאוֹמֶרֶת לוֹ: 'פְּרֹשׁ'! רַבִּי לָא בְּשֵׁם רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן (יחזקאל לט, טו): "וְעָבְרוּ הָעֹבְרִים בָּאָרֶץ, וְרָאָה עֶצֶם אָדָם וּבָנָה אֶצְלוֹ צִיּוּן"; "עֶצֶם" - מִכָּן שֶׁמְּצַיְּנִין עַל הָעֲצָמוֹת. "אָדָם" - מִכָּן שֶׁמְּצַיְּנִין עַל הַשִּׁזְרָה וְעַל הַגֻּלְגֹּלֶת. "וּבָנָה" - מִכָּן שֶׁמְּצַיְּנִין עַל־גַּבֵּי אֶבֶן קְבוּעָה.

---

[6] גֶּבֶס

[7] מֻרְחָץ שֶׁל סְכוּתָא הִתְקַלְקֵל

[8] יוֹרָה, דּוּד

[9] מִדִּין הַפַּטִּישׁ, מַעֲשֵׂר־שֵׁנִי ה, טו

[10] בֵּית הַקְּבָרוֹת

אִם אוֹמֵר אַתְּ, עַל־גַּבֵּי אֶבֶן תְּלוּשָׁה - אַף הִיא הוֹלֶכֶת וּמְטַמְּא בְּמָקוֹם אַחֵר. "אֶצְלוֹ" - בְּמְקוֹם טָהֳרָה. "צִיּוּן" - מִכָּן לְצִיּוּן.

מָצָא אֶבֶן אַחַת מְצֵיֶנֶת, אַף־עַל־פִּי שֶׁאֵין מְקַיְּמִין כֵּן - הַמַּאֲהִיל עָלֶיהָ טָמֵא. אֲנִי אוֹמֵר: מֵת קַמְצוּץ הָיָה נָתוּן תַּחְתֶּיהָ. הָיוּ שְׁתַּיִם - הַמַּאֲהִיל עֲלֵיהֶן טָהוֹר, וּבֵינֵיהֶן - טָמֵא. אִם הָיָה חָרוּשׁ בֵּינָתַיִם - הֲרֵי הֵן כִּיחִידִיּוֹת: בֵּינֵיהֶן - טָהוֹר, וְתַחְתֵּיהֶן - טָמֵא.

תָּנֵי: 'אֵין מְצַיְּנִין עַל הַבָּשָׂר, שֶׁמָּא נִתְאַכֵּל הַבָּשָׂר'. רַבִּי יוֹסְטָא בַּר שׁוּנֵם בְּעָא קֳמֵי רַבִּי מָנָא: וְלֹא נִמְצָא מְטַמֵּא טְהָרוֹת לְמַפְרֵעַ? אֲמַר לֵהּ: מוּטָב יִתְקַלְקְלוּ בוֹ לְשָׁעָה, וְאַל יִתְקַלְקְלוּ בוֹ לְעוֹלָם.

הֲלָכָה ג: מַתְנִיתִין: רִבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: מוֹשְׁכִין אֶת הַמַּיִם מֵאִילָן לְאִילָן, אֲבָל לֹא יַשְׁקֶה אֶת כָּל הַשָּׂדֶה כֻּלָּהּ. זְרָעִים שֶׁלֹּא שָׁתוּ לִפְנֵי הַמּוֹעֵד - לֹא יַשְׁקֵם בַּמּוֹעֵד; וַחֲכָמִים מַתִּירִין [ג:]

בָּזֶה וּבָזֶה.

גְּמָרָא: רַבִּי מָנָא אָמַר לַהּ סְתָם. רַבִּי אָבוּן בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל: בְּסְתָם חֲלוּקִין. מָה אֲנַן קָיְמִין? אִם בְּמַרְוָחִין - דִּבְרֵי הַכֹּל, אָסוּר; אִם בְּרִצּוּפִין - דִּבְרֵי הַכֹּל, מֻתָּר. אֶלָּא כִּי נַן קָיְמִין, בְּנִטּוּעִין מַטָּע עֶשֶׂר לְבֵית סְאָה. רַבִּי לִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב עָבֵד לוֹן כְּמַרְוָחִין, וְרַבָּנָן עָבְדִין לוֹן כְּרִצּוּפִין. הָא רַבָּנִין אָמְרִי: בְּמַרְוָחִין - אָסוּר לְהַשְׁקוֹת. מַהוּ לְהַמְשִׁיךְ? נִילַף הָדָא דְּרַבָּנָן מִן דְּרַבִּי לִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב, כְּמַה דְּרַבִּי לִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אָמַר: בְּמַרְוָחִין - אָסוּר לְהַשְׁקוֹת וּמֻתָּר לְהַמְשִׁיךְ, כֵּן רַבָּנָן אָמְרִי: בְּמַרְוָחִין - אָסוּר לְהַשְׁקוֹת וּמֻתָּר לְהַמְשִׁיךְ. וְלָא־כֵן סְבַרְנָן מֵימַר: 'בְּמַרְוָחִין - דִּבְרֵי הַכֹּל, אָסוּר'? וְהֵן, עָפָר לָבָן, לָא בְּמַרְוָחִין הוּא? אֶלָּא, כָּאן בַּשְּׁבִיעִית, וְכָאן בְּמוֹעֵד.

מַה בֵּין שְׁבִיעִית וּמָה בֵּין מוֹעֵד? שְׁבִיעִית, עַל־יְדֵי שֶׁהִיא מֻתֶּרֶת בְּמְלָאכָה - הִתִּירוּ בֵּין דָּבָר שֶׁהוּא טָרֵחַ, בֵּין דָּבָר שֶׁאֵינוֹ טָרֵחַ; מוֹעֵד, עַל־יְדֵי שֶׁהוּא אָסוּר בְּמְלָאכָה - לֹא הִתִּירוּ אֶלָּא דָּבָר שֶׁהוּא אָבֵד, וּבִלְבַד דָּבָר שֶׁאֵינוֹ טָרֵחַ. וְאִית דְּבָעֵי מֵימַר נִשְׁמְעִנַּהּ מִן הָדָא: שְׁבִיעִית, עַל־יְדֵי שֶׁזְּמַנָּהּ מְרֻבָּה - הִתִּירוּ; מוֹעֵד, עַל־יְדֵי שֶׁזְּמַנּוֹ קָצָר - אָסוּר. אוֹתָן שִׁבְעַת יָמִים הָאַחֲרוֹנִים, לָא מִסְתַּבְּרָה מֵעִבְּדִנּוּן כְּשִׁבְעַת יְמֵי הָרֶגֶל, וְיִהְיוּ אֲסוּרִין? אַשְׁכַּח תָּנֵי: מְרַבְּצִין בְּעָפָר לָבָן בַּשְּׁבִיעִית, אֲבָל לֹא בַּמּוֹעֵד. דִּבְרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן. וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹסֵר.

'וַחֲכָמִים **מַתִּירִין בַּזֶּה וּבַזֶּה**' - מַהוּ 'בַּזֶּה וּבַזֶּה'? בֵּין שֶׁשָּׁתוּ קֹדֶם לָרֶגֶל, בֵּין שֶׁלֹּא שָׁתוּ קֹדֶם לָרֶגֶל. אֶלָּא, בֵּין בָּאִילָן וּבֵין בַּזְּרָעִין.

הֲלָכָה ד: מַתְנִיתִין: צָדִין אֶת הָאֲשׁוּת וְאֶת הָעַכְבָּרִים בִּשְׂדֵה הָאִילָן וּבִשְׂדֵה הַלָּבָן, כְּדַרְכּוֹ בַּמּוֹעֵד וּבַשְּׁבִיעִית. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בִּשְׂדֵה הָאִילָן - כְּדַרְכּוֹ, וּבִשְׂדֵה לָבָן - שֶׁלֹּא כְּדַרְכּוֹ. וּמְקָרְין אֶת הַפִּרְצָה בַּמּוֹעֵד; וּבַשְּׁבִיעִית - בּוֹנֶה כְּדַרְכּוֹ.

גְּמָרָא: אֲשׁוּת זוֹ חֻלְדָּה. אַף־עַל־פִּי שֶׁאֵין רְאָיָה לַדָּבָר, זֵכֶר לַדָּבָר (תְּהִלִּים נח, ט): "נֵפֶל אֵשֶׁת בַּל חָזוּ שֶׁמֶשׁ". נִיחָא, בִּשְׂדֵה הָאִילָן. בִּשְׂדֵה הַלָּבָן? אֶלָּא בִּשְׂדֵה הַלָּבָן שֶׁהִיא סְמוּכָה לִשְׂדֵה הָאִילָן.

'כְּדַרְכּוֹ' - צָד בַּמְצוּדָה.

'שֶׁלֹּא כְּדַרְכּוֹ' - תּוֹחֵב בְּשַׁפּוּד וּמַכֶּה בַּקַּרְדֹּם, וּמְרַדֵּד אֶת הָאֲדָמָה תַּחְתֶּיהָ. תָּנֵי (תּוֹסֶפְתָּא, מוֹעֵד־קָטָן

א, ג): ׳מַחֲרִיבִין חוֹרְרֵי הַנְּמָלִים בַּמּוֹעֵד, כֵּיצַד הוּא עוֹשֶׂה? רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: נוֹטֵל מֵאֵלּוּ וְנוֹתֵן בְּצַד אֵלּוּ, וְהֵן מְחַנְּקִין אֵלּוּ אֶת אֵלּוּ׳.

[ד.]

וְהוּא שֶׁתְּהֵא אַמַּת הַמַּיִם עוֹבֶרֶת בֵּינֵיהֶן.

׳וּמְקָרִין אֶת הַפִּרְצָה בַּמּוֹעֵד׳ - אֶבֶן עַל־גַּבֵּי אֶבֶן וּצְרוֹר עַל־גַּבֵּי צְרוֹר. וּבַשְּׁבִיעִית בּוֹנֶה כְּדַרְכּוֹ: אֶבֶן עַל־גַּבֵּי צְרוֹר וּצְרוֹר עַל־גַּבֵּי אֶבֶן. וּבִפְרָצָה שֶׁאֵינָהּ סָגָה אֶת הֶעָפָר, אֲבָל פִּרְצָה שֶׁהִיא הָיְתָה סָגָה אֶת הֶעָפָר - אָסוּר לְגָדְרָהּ בַּשְּׁבִיעִית. וְתָנֵי כֵן: ׳כָּל פִּרְצָה שֶׁהִיא סָגָה אֶת הֶעָפָר - אָסוּר לְגָדְרָהּ בַּשְּׁבִיעִית, וְשֶׁאֵינָהּ סָגָה אֶת הֶעָפָר - מֻתָּר לְגָדְרָהּ בַּשְּׁבִיעִית׳. בְּשֶׁאֵינָהּ מַכְשֶׁלֶת אֶת הָרַבִּים, אֲבָל אִם מַכְשֶׁלֶת הָרַבִּים, אַף־עַל־פִּי שֶׁהִיא סָגָה אֶת הֶעָפָר - מֻתָּר לְגָדְרָהּ בַּשְּׁבִיעִית. כְּהָדָא (תוֹסֶפְתָּא, מוֹעֵד־קָטָן א, ד): ׳אִם הָיָה כְתָלוֹ גוֹהֶה - סוֹתְרוֹ וּבוֹנֵהוּ׳. וְיִסְתּוֹר וְלֹא יִבְנֵהוּ! רַבִּי חַנַנְיָה בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: הִתִּירוּ סוֹפוֹ מִפְּנֵי תְּחִלָּתוֹ, שֶׁאִם אוֹמֵר אַתְּ לוֹ שֶׁלֹּא יִבְנֶה - אַף הוּא אֵינוֹ סוֹתְרוֹ, וְנִמְצָא בָּא לִידֵי סַכָּנָה.

הֲלָכָה ה: מַתְנִיתִין: רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: רוֹאִין אֶת הַנִּגָּעִים לְהָקֵל וּלְהַחְמִיר, וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: לֹא לְהָקֵל וְלֹא לְהַחְמִיר. וְעוֹד אָמַר רַבִּי מֵאִיר: מְלַקֵּט אָדָם עַצְמוֹת אָבִיו וְאִמּוֹ, מִפְּנֵי שֶׁשִּׂמְחָה הִיא לוֹ. רַבִּי יוֹסֵה אוֹמֵר: אֲבָל הוּא לוֹ. וְלֹא יְעוֹרֵר עַל מֵתוֹ וְלֹא יַסְפִּידֶנּוּ קֹדֶם לֶרֶגֶל שְׁלֹשִׁים יוֹם.

גְּמָרָא: תַּמָּן תְּנֵינַן (נְגָעִים ד, י): ׳בַּהֶרֶת כַּגְּרִיס, וּפָסַת כַּגְּרִיס, וְנוֹלַד לַפְּסִיוֹן מִחְיָה אוֹ שֵׂעָר לָבָן, וְהָלְכָה לָהּ הָאוֹם - רַבִּי עֲקִיבָה מְטַמֵּא; וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: תֵּרָאֶה כַּתְּחִלָּה׳. הָא רַבִּי עֲקִיבָה מְטַמֵּא וּמַחְלִיט, וְרַבָּנַן אָמְרִי: ׳תֵּרָאֶה כַּתְּחִלָּה׳ - מַחְלִיטִין. וּמַה בֵּינֵיהוֹן? רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: עֶרֶב הָרֶגֶל בֵּינֵיהוֹן.

רַבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר, הֵי קַדְמִיתָא, וְאֵין אַתְּ נִזְקָק לוֹ, לֹא לְהָקֵל וְלֹא לְהַחְמִיר. וְרַבָּנַן אָמְרִי: חוֹרִי הִיא, וְאַתְּ פּוֹטְרוֹ מִן הָרִאשׁוֹנָה.

[ד:]

וְהֵיכָא הִיא ׳שֶׁלֹּא לְהַחְמִיר׳? שֶׁאֵין אַתְּ נִזְקָק לוֹ לַשְּׁנִיָּה לְהַחְמִיר. רַבִּי יוֹסֵה בְּשֵׁם רַבִּי אַחָא: אָתְיָא דִּיחִידַיָּא דְּהָכָא כִּסְתָמָא דְּתָמָן, וְדִיחִידַיָּא דְּתַמָּן כִּסְתָמָא דְּהָכָא. אָתְיָא דִּיחִידַיָּא דְּתָמָן כִּסְתָמָא דְּהָכָא - רַבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר: הִיא קַדְמִיתָא, וְאֵין אַתְּ נִזְקָק לוֹ, לֹא לְהָקֵל וְלֹא לְהַחְמִיר. וְדִיחִידַיָּא דְּהָכָא כִּסְתָמָא דְּתָמָן, וְרַבָּנִין אָמְרִי: חוֹרִי הִיא, וְאַתְּ פּוֹטְרוֹ מִן הָרִאשׁוֹנָה. וְתָנֵינָן הָכָא: ׳רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: רוֹאִין אֶת הַנִּגָּעִים לְהָקֵל, אֲבָל לֹא לְהַחְמִיר׳. רַבִּי יוֹסֵה בֵּי רַבִּי בּוּן בְּשֵׁם רַבִּי אַחָא: בֵּין דִּיחִידַיָּא דְּהָכָא, בֵּין דְּרַבָּנַן דְּהָכָא - מוֹדֵיי לְרַבָּנִין דְּתַמָּן, לְהָקֵל אֲבָל לֹא לְהַחְמִיר. תַּמָּן, בְּשֶׁהָלְכָה לָהּ הָאוֹם, בְּרַם הָכָא, בְּשֶׁהָלְכוּ לָהֶם הַסִּימָנִין, וְהָאוֹם קַיֶּמֶת. אָמַר רַבִּי: נִרְאִים דִּבְרֵי רַבִּי יוֹסֵה בְּמַסְגֵּר, וְדִבְרֵי רַבִּי מֵאִיר בְּמֻחְלָט. רַבִּי זְעוּרָה אָמַר: יְמֵי הָרֶגֶל בֵּינֵיהוֹן. רַבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר: הִיא קַדְמִיתָא, וְאֵינוֹ נִכְנָס לָעֲזָרָה. וְרַבָּנַן אָמְרִי: חוֹרִי הִיא, וְהוּא נִכְנָס לָעֲזָרָה. הָא רַבִּי עֲקִיבָה מְטַמֵּא וּמַחְלִיט, וְרַבָּנִין אָמְרִי: ׳תֵּרָאֶה כַּתְּחִלָּה׳ - מַחְלִיטִין. וּמַה בֵּינֵיהוֹן? שְׁמוּאֵל אָמַר:

[ה.]

פְּרִיחָה בֵּינֵיהוֹן. רַבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר: הִיא קַדְמִיתָא, בְּפוֹרֵחַ מִן הַטָּמֵא - טָהוֹר. וְרַבָּנַן אָמְרִי:

חוֹרִי הִיא, בְּפוֹרַח מִן הַטָּהוֹר - טְמֵא. וְאַמְרוּן בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל: פְּרִיחָה וּשְׁחִין הַמּוֹרֵד בֵּינֵיהוֹן. רַבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר: הִיא קַדְמָיְתָא, בְּפוֹרַח מִן הַטָּהוֹר - טְמֵא. וְרַבָּנִין אָמְרִי: חוֹרִי הִיא, בְּפוֹרַח מִן הַטְּמֵא - טָהוֹר. בְּגִין דְּהִיא חוֹרִי, הָא אֵן הִיא הִיא - טְמֵא. וְאָתְיָא כְּיי דַּאֲמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ דְּאִתְפַּלְגוּן: פָּרְחָה בוֹ בַּשְּׁחִין הַמּוֹרֵד - רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: טָהוֹר. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר: טְמֵא.

׳וְעוֹד אָמַר רַבִּי מֵאִיר: מְלַקֵּט אָדָם עֲצָמוֹת אָבִיו וְאִמּוֹ, מִפְּנֵי שֶׁשִּׂמְחָה הִיא לוֹ׳ - בָּרִאשׁוֹנָה הָיוּ קוֹבְרִין אוֹתָן בְּמַהֲמוֹרוֹת. נִתְאַכַּל הַבָּשָׂר - הָיוּ מְלַקְּטִין אֶת הָעֲצָמוֹת, וְקוֹבְרִין אוֹתָן בַּרָזִים[11]. אוֹתוֹ הַיּוֹם הָיָה מִתְאַבֵּל, וּלְמָחָר הָיָה שָׂמֵחַ, שֶׁנִּנּוּחוּ אֲבוֹתָיו מִן הַדִּין.

תָּנֵי: ׳הַמַּעֲבִיר אָרוֹן מִמָּקוֹם לְמָקוֹם - אֵין בּוֹ מִשּׁוּם לִקּוּט עֲצָמוֹת׳. אָמַר רַבִּי אַחָא: הָדָא דַּתְּ אָמַר: בְּאָרוֹן שֶׁל אֶבֶן, אֲבָל בְּאָרוֹן שֶׁל עֵץ - יֵשׁ בּוֹ מִשּׁוּם לִקּוּט עֲצָמוֹת. אָמַר לֵהּ רַבִּי יוֹסֵה: וַאֲפִלּוּ תֵּימַר בְּאָרוֹן שֶׁל עֵץ - אֵין בּוֹ מִשּׁוּם לִקּוּט עֲצָמוֹת. אֵי זֶהוּ לִקּוּט עֲצָמוֹת? הַמַּעֲבִירָן בְּאֶפִּיקַרְסִין מִמָּקוֹם לְמָקוֹם. רַבִּי חַגַּי בְּשֵׁם רַבִּי זְעוֹרָה: לִקּוּטֵי עֲצָמוֹת כִּשְׁמוּעָן. וְתָנֵי כֵּן: ׳לִקּוּט עֲצָמוֹת, מְלַקֵּט עֶצֶם עֶצֶם מִשֶּׁיִּתְאַכֵּל הַבָּשָׂר׳.

תָּנֵי: ׳אֵין שְׁמוּעָה לְלִקּוּטֵי עֲצָמוֹת׳. אָמַר רַבִּי חַגַּי: וְהוּא שֶׁשָּׁמַע לְמָחָר, אֲבָל אִם שָׁמַע בּוֹ בַּיּוֹם - יֵשׁ שְׁמוּעָה לְלִקּוּטֵי עֲצָמוֹת. וְיֵשׁ שִׁעוּר לְלִקּוּטֵי עֲצָמוֹת? תְּנָא נִיקוֹמְכִי קָמֵי רַבִּי זְעוֹרָה: אֵין שִׁעוּר לְלִקּוּטֵי עֲצָמוֹת. כְּהָדָא: רַבִּי מָנָא הוֹרִי לְרַבִּי הִלֵּל דְּכִפְרָה

[ה:]

לְקֶרַע וּלְהִתְאַבֵּל, כְּרַבִּי אַחָא, שֶׁלֹּא לְהִטַּמְּאוֹת, כְּרַבִּי יוֹסֵה.

תָּנֵי: ׳לִקּוּטֵי עֲצָמוֹת, אֵין אוֹמְרִים עֲלֵיהֶן קִנִּים וְנֶהִי. אֵין אוֹמְרִים עֲלֵיהֶן לֹא בִּרְכַּת אֲבֵלִים וְלֹא תַּנְחוּמֵי אֲבֵלִים. אֵלּוּ הֵן בִּרְכַּת אֲבֵלִים? מַה שֶּׁהֵן אוֹמְרִים בְּבֵית־הַכְּנֶסֶת. אֵלּוּ הֵן תַּנְחוּמֵי אֲבֵלִים? מַה שֶּׁהֵן אוֹמְרִים בַּשּׁוּרָה. אֲבָל אוֹמְרִים עֲלֵיהֶן דְּבָרִים׳. מָה הֵן דְּבָרִים? רַבָּנַן דְּקֵיסָרִין אָמְרִי: קְלוּסִין.

׳וְלֹא יְעוֹרֵר עַל מֵתוֹ׳ - אֵי זֶהוּ הָעֵרוּר? מַזְכִּירָתוֹ בֵּין הַמֵּתִים.

׳וְלֹא יַסְפִּידֶנּוּ׳ - אֵי זֶה הוּא הֶסְפֵּד? שֶׁהוּא עוֹשֶׂה לוֹ הֶסְפֵּד בִּפְנֵי עַצְמוֹ. הָדָא דַּתְּ אָמַר: בְּיָשָׁן, אֲבָל בְּחָדָשׁ - מֻתָּר. אֵי זֶהוּ חָדָשׁ וְאֵי זֶהוּ יָשָׁן? חָדָשׁ - בְּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים יוֹם; יָשָׁן - לְאַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם. תָּנֵי: ׳לֹא תְעוֹרֵר אִשָּׁה לְוָיָתָהּ בַּמּוֹעֵד׳. רַבִּי נַחְמָן בְּשֵׁם רַבִּי מָנָא אָמַר: לְוָיָתָהּ, כְּמָה דְּתֵימַר (אִיּוֹב ג, ח): "הָעֲתִידִים עֹרֵר לִוְיָתָן". תָּנֵי: ׳לֹא יִשָּׂא אָדָם אִשָּׁה שֶׁיֵּשׁ לָהּ בָּנִים, אֲפִלּוּ בַּקֶּבֶר׳. אָמַר רַבִּי יַסָּא: מִפְּנֵי מַעֲשֶׂה שֶׁאֵרַע.

הֲלָכָה ו: מַתְנִיתִין: אֵין חוֹפְרִין כּוּכִין וּקְבָרוֹת בַּמּוֹעֵד, אֲבָל מְחַנְּכִין אֶת הַכּוּכִין, וְעוֹשִׂין נִבְרֶכֶת[12], וְאָרוֹן עִם הַמֵּת בֶּחָצֵר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹסֵר, אֶלָּא אִם־כֵּן יֵשׁ עִמּוֹ נְסָרִים.

גְּמָרָא: אֵיזֶהוּ חִנּוּךְ קְבָרוֹת? רַבִּי יוֹסֵה בַּר נְהוֹרַי אָמַר: סָדוֹ בַּסִּיד. רַב חִסְדָּא אָמַר: אִם הָיָה אָרֹךְ - מְקַצְּרוֹ. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר: מַאֲרִיךְ בּוֹ מִצַּד אֶחָד, וּמַרְחִיב בּוֹ מִצַּד אֶחָד. תָּנֵי רַבִּי חִיָּה: מַאֲרִיךְ בּוֹ וּמַרְחִיב בּוֹ, בֵּין מִצַּד אֶחָד בֵּין מִשְּׁנֵי צְדָדִין.

---

[11] בַּאֲרָזִים

[12] דְּפָנִים שֶׁל אֶבֶן בַּקֶּבֶר

׳וְעוֹשִׂין נִבְרֶכֶת בַּמּוֹעֵד׳ - זֶה הַבָּקִיעַ[13]. כָּל שֶׁהוּא תּוֹשָׁב נִקְרָא בָּקִיעַ.
׳וְאָרוֹן עִם הַמֵּת בֶּחָצֵר׳ - הָדָא דַתְּ אָמַר: בְּמֵת שֶׁאֵינוֹ מְפֹרָסָם, אֲבָל בְּמֵת שֶׁהוּא מְפֹרָסָם - עוֹשִׂין לוֹ אָרוֹן אֲפִלּוּ בַּשּׁוּק. כַּד דְּמַךְ רַבִּי חֲנַנְיָא חַבְרוֹן דְּרַבָּנִין, עַבְדוּן לֵהּ אָרוֹן בְּשׁוּקָא. הַכֹּל מוֹדִין שֶׁלֹּא יָקוּץ לוֹ אֲרָזִים. וְדִכְוָתַהּ: לֹא יַחְצֹב לוֹ אֲבָנִים. הָיוּ חֲצוּבוֹת, תַּפְלוּגְתָּא דְּרַבִּי יְהוּדָה וְרַבָּנִין.
הֲלָכָה ז: מַתְנִיתִין: וְאֵין נוֹשְׂאִין נָשִׁים בַּמּוֹעֵד, לֹא בְּתוּלוֹת וְלֹא אַלְמָנוֹת, וְלֹא מְיַבְּמִין, אֲבָל מַחֲזִיר אֶת גְּרוּשָׁתוֹ, מִפְּנֵי שֶׁשִּׂמְחָה הִיא לוֹ. וְעוֹשָׂה אִשָּׁה תַּכְשִׁיטֶיהָ בַּמּוֹעֵד. רְבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִשָּׁה לֹא תָּסוּד, מִפְּנֵי שֶׁנִּוּוּל הוּא לָהּ.

[ו.]

גְּמָרָא: ׳אֵין נוֹשְׂאִין נָשִׁים בַּמּוֹעֵד׳ - שְׁמְעוֹן בַּר בָּא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: מִפְּנֵי בְּטוּל פְּרִיָה וּרְבִיָה. בָּעוֹן קָמֵי רַבִּי יַסָּא: הָעֶבֶד, מַהוּ שֶׁיִּשָּׂא אִשָּׁה בַּמּוֹעֵד? אֲמַר לוֹן: נִשְׁמְעִנַּהּ מִן הָדָא (גִּטִּין ד, ה): ׳מִי שֶׁחָצְיוֹ עֶבֶד וְחָצְיוֹ בֶּן־חוֹרִין׳. וַאֲמַר שְׁמְעוֹן בַּר בָּא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: מִפְּנֵי בְּטוּל פְּרִיָה וּרְבִיָה. הָדָא אָמְרָה: שֶׁהָעֶבֶד מְצֻוֶּה עַל פְּרִיָה וּרְבִיָה, וְאָמַר שְׁמְעוֹן בַּר בָּא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: כָּל שֶׁהוּא מְצֻוֶּה עַל פְּרִיָה וּרְבִיָה - אָסוּר לוֹ לִשָּׂא אִשָּׁה בַּמּוֹעֵד. רַבִּי אִילָא, רַבִּי לְעָזָר בְּשֵׁם רַבִּי חֲנַנְיָה: עַל שֵׁם שֶׁאֵין מְעָרְבִין שִׂמְחָה בְּשִׂמְחָה. רַבִּי לָא שְׁמַע לַהּ מִן הָדָא (דְּבָרִים־הַיָּמִים־ב ז, ט): ״כִּי חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ עָשׂוּ שִׁבְעַת יָמִים, וְהֶחָג שִׁבְעַת יָמִים״; רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא שְׁמַע לַהּ מִן הָדָא (בְּרֵאשִׁית כט, כז): ״מַלֵּא שְׁבֻעַ זֹאת״. רַבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רַבִּי לְעָזָר: מִפְּנֵי הַטִּרָח. תָּנֵי: אֲבָל מִתְכַּוֵּן הוּא וְנוֹשֵׂא מֵעֶרֶב הָרֶגֶל. לֵית הָדָא פְּלִיגָא עַל רַבִּי לְעָזָר. לֵית הָדָא פְּלִיגָא עַל רַבִּי יוֹחָנָן. וַאֲפִלּוּ עַל רַבִּי חֲנִינָה לֵית הִיא פְּלִיגָא. אָמַר רַבִּי בָּא: עַלַּת כַּלְתָּא נַפְקַת טַרְחוּתָא[14].
׳אֲבָל מַחֲזִיר הוּא אֶת גְּרוּשָׁתוֹ, מִפְּנֵי שֶׁשִּׂמְחָה הִיא לוֹ׳ - הָדָא דַתְּ אָמַר: מִן הַנִּשּׂוּאִין, אֲבָל מִן הָאֵרוּסִין - אָסוּר.
׳וְעוֹשָׂה אִשָּׁה תַּכְשִׁיטֶיהָ בַּמּוֹעֵד׳ - וְאֵילּוּ הֵן תַּכְשִׁיטֵי אִשָּׁה: גּוֹדֶלֶת, וְכוֹחֶלֶת, וּפוֹקֶסֶת, וְנוֹטֶלֶת אֶת שַׂעֲרָהּ וְאֶת צִפָּרְנֶיהָ, וּמַעֲבֶרֶת כְּלִי חֶרֶשׂ עַל פָּנֶיהָ. אָמַר רַבִּי יוּדָן אֲבוּי דְּרַבִּי מַתַּנְיָה: בְּלָשׁוֹן נָקִי הִיא מַתְנִיתָא.
׳רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לֹא תָּסוּד, מִפְּנֵי שֶׁהוּא נִוּוּל לָהּ׳ - תְּרֵין אָמוֹרִין, רַבִּי חֲנַנְיָה וְרַבִּי מָנָא. חַד אָמַר: בְּסִיד שֶׁהִיא מַתַּרְתּוֹ בְּתוֹךְ הַמּוֹעֵד - נֶחְלְקוּ, אֲבָל בַּסִּיד שֶׁהִיא מַתַּרְתּוֹ לְאַחַר הַמּוֹעֵד - דִּבְרֵי הַכֹּל: אָסוּר. וְחוֹרָנָה אָמַר: בְּסִיד שֶׁהִיא מַתַּרְתּוֹ לְאַחַר הַמּוֹעֵד - נֶחְלְקוּ, אֲבָל בְּסִיד שֶׁהִיא מַתַּרְתּוֹ בְּתוֹךְ הַמּוֹעֵד - דִּבְרֵי הַכֹּל: מֻתָּר. וְלָא יָדְעִין מַאן אָמַר דָּא וּמַאן אָמַר דָּא. מִן מָה דַּאָמַר רַבִּי חֲנַנְיָה, רַבִּי יַסָּא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: וְרַבִּי יוּדָה כְּדַעְתֵּהּ. כְּמָה דְּרַבִּי יוּדָה אָמַר תַּמָּן: צָרַת שָׁעָה - צָרָה. כֵּן הוּא אָמַר הָכָא: נִוּוּל שָׁעָה - נִוּוּל. הֲוֵי דּוּ אָמַר: בְּסִיד שֶׁהִיא מַתַּרְתּוֹ בְּתוֹךְ הַמּוֹעֵד - נֶחְלְקוּ, אֲבָל בְּסִיד שֶׁהִיא מַתַּרְתּוֹ לְאַחַר הַמּוֹעֵד - דִּבְרֵי הַכֹּל: אָסוּר.

[ו:]

הֲלָכָה ח: מַתְנִיתִין: הַהֶדְיוֹט תּוֹפֵר כְּדַרְכּוֹ, וְהָאֻמָּן מְכַלֵּב. וּמְסָרְגִין אֶת הַמִּטּוֹת. רְבִּי יוֹסֵה אוֹמֵר: מְמַתְּחִין.

---

[13] חֲפִירָה צָרָה
[14] נִכְנְסָה הַכַּלָּה, יָצְאָה הַטִּרְחָה

גְּמָרָא: דְּבֵית רַבִּי יַנַּאי אָמְרוּ: ׳כִּדְרִכּוֹ׳ - מְמַלֵּא אֶת הַמַּחַט; ׳מְכַלֵּב׳ - אַחַת אַחַת. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: ׳כִּדְרִכּוֹ׳ - אַחַת אַחַת; ׳מְכַלֵּב׳ - מַפְסִיעַ[15]. מַתְנִיתָא מְסַיְּעָא לְרַבִּי יוֹחָנָן: ׳הָרוֹצָעָנִין[16] מְכַלְּבִין בַּמּוֹעֵד׳. אֵין תֵּימַר ׳אַחַת אַחַת׳ - כָּךְ הִיא אֲמָנוּתָן! אֶלָּא כִּי נַן קָיְמִין: בְּמַפְסִיעַ. אִי זֶהוּ הֶדְיוֹט וְאִי זֶהוּ אָמָּן? אָמַר רַבִּי יוֹסֵה בֶּן חֲנִינָה: כָּל שֶׁהוּא מְזַוֵּג אֶת הָאוּמְרִיּוֹת[17] - זֶה הוּא הֶדְיוֹט. אָמַר רַבִּי סִימוֹן: בְּתוֹפֵר כִּיסִין הִיא מַתְנִיתָא.

׳מְמַתְּחִין׳ - רַבִּי יַסָּא אָמַר: אִתְפַּלְגוּן חִזְקִיָּה וְרַבִּי יוֹחָנָן. חִזְקִיָּה אָמַר: סֵרוּג - שְׁתִי וָעֵרֶב. מִתּוּחַ - אוֹ שְׁתִי, אוֹ עֵרֶב. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: סֵרוּג - אוֹ שְׁתִי, אוֹ עֵרֶב. מִתּוּחַ - הָיְתָה רָפָה, מְמַתְּחָהּ. אָמַר רַבִּי חִיָּה בַּר בָּא: הַכֹּל מוֹדִין בְּסֵרוּג שֶׁהוּא שְׁתִי וָעֵרֶב.

מַה פְּלִיגִין? בְּמִתּוּחַ. חִזְקִיָּה אָמַר: אוֹ שְׁתִי אוֹ עֵרֶב. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אִם הָיְתָה רָפָה מְמַתְּחָהּ. רַבִּי יַסָּא הוֹרִי לְשִׁמוּאֵל בַּר חֲנִינָה: סֵרוּג - שְׁתִי וָעֵרֶב. וְלָא יָדְעִין אִי כְּהָדָא דְּחִזְקִיָּה, וְאִין כְּהָדָא דְּרַבִּי חִיָּה בַּר בָּא דְּבְרֵי הַכֹּל. אָמַר רַבִּי בּוּן בַּר חִיָּה קָמֵי רַבִּי זְעוּרָה: מַתְנִיתָא אָמְרָה כֵּן: סֵרוּג שְׁתִי וָעֵרֶב, דְּתִנְיָנַן תַּמָּן: הַחוֹבֵל, מֵאֵימָתַי הוּא חִבּוּר לְמַטָּה? מִשֶּׁיְּסָרֵג בָּהּ שְׁלֹשָׁה בָתִּים. אִית לָךְ מֵימַר, שְׁתִי וְלֹא עֵרֶב, אוֹ עֵרֶב וְלֹא שְׁתִי? מַהוּ לְהַעֲבִיר וּלְסָרֵג?

הֲלָכָה ט: מַתְנִיתִין: מַעֲמִידִין תַּנּוּר וְכִירַיִם וְרֵחַיִם בַּמּוֹעֵד. רְבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵין מְכַבְּשִׁין אֶת הָרֵחַיִם בַּתְּחִלָּה.

[ז.]

גְּמָרָא: תָּנָא רַבִּי חֲלַפְתָּא בַּר שָׁאוּל: וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יְגַדְּלֶנּוּ בַּתְּחִלָּה[18]. תָּנֵי: ׳תַּנּוּר וְכִירַיִם חֲדָשִׁים, אֵין סָכִין אוֹתָן בְּשֶׁמֶן, וְאֵין טוֹלִין אוֹתָן בַּמַּטְלִית, וְאֵין חוֹסְמִין אוֹתָן בְּצוֹנֵן בְּשָׁבִיל שֶׁיִּתְחַסְּמוּ, וְאִם בְּשָׁבִיל לְשַׁפּוֹת עֲלֵיהֶן אֶת הַקְּדֵרָה - מֻתָּר׳. וְתָנֵי כֵן: ׳תַּנּוּר וְכִירַיִם חֲדָשִׁים - הֲרֵי הֵן כְּכָל הַכֵּלִים הַמִּטַּלְטְלִין בֶּחָצֵר׳. רַבִּי יוּדָן בְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל הוֹרִי מִדַּחַק: לְהָבִיא כִּירָה חֲדָשָׁה מִבֵּית הָאָמָּן, לְשַׁפּוֹת עָלֶיהָ אֶת הַקְּדֵרָה בַּתְּחִלָּה בְּיוֹם־טוֹב.

הֲלָכָה י: מַתְנִיתִין: וְעוֹשִׂין מַעֲקֶה לַגַּג וְלַמִּרְפֶּסֶת, מַעֲשֵׂה הֶדְיוֹט, אֲבָל לֹא מַעֲשֵׂה אָמָּן. שָׁפִין אֶת הַסְּדָקִין, וּמַעְגִּילִין אוֹתָן בַּמַּעְגִּילָה, בַּיָּד וּבָרֶגֶל, אֲבָל לֹא בְּמַחֲלָצַיִם. הַצִּיר וְהַצָּנוֹר וְהַקּוֹרָה וְהַמַּנְעוּל וְהַמַּפְתֵּחַ שֶׁנִּשְׁבְּרוּ - מְתַקְּנִין אוֹתָן בַּמּוֹעֵד, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִכְוֹן מְלַאכְתּוֹ בַּמּוֹעֵד. כְּבָשִׁים שֶׁהוּא יָכוֹל לוֹכַל מֵהֶן בַּמּוֹעֵד - כּוֹבְשִׁין.

גְּמָרָא: לַגַּג - שְׁלֹשָׁה, וְלַמִּרְפֶּסֶת - עֲשָׂרָה.

׳שָׁפִין אֶת הַסְּדָקִין׳ - תָּנֵי רַבִּי חִיָּה: הַשָּׁף - שָׁף בָּרֶגֶל, וְהַמְעַגֵּל - מְעַגֵּל בַּיָּד. מַתְנִיתָא: בְּמַעְגִּילָה קְטַנָּה, וּמַה דְּתָנֵי רַבִּי חִיָּה, בְּמַעְגִּילָה גְּדוֹלָה.

׳**הַצִּיר וְהַצָּנוֹר וְהַקּוֹרָה וְהַמַּנְעוּל וְהַמַּפְתֵּחַ שֶׁנִּשְׁבְּרוּ - מְתַקְּנִין בַּמּוֹעֵד, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִכְוֹן אֶת מְלַאכְתּוֹ בַּמּוֹעֵד**׳ - כַּהֲדָא: רַבִּי מָנָא אִתְבַּר עוּקָא דְּסַלְמֵהּ. שְׁאַל לְרַבִּי יוֹנָה אֲבוּי וּשְׁרָא לֵהּ. אַפְלוּ כֵּן, אָמַר לֵהּ: ׳פּוֹק חֲמֵי חַד סָב וּסְמֹךְ עֲלוֹי! נְפַק וְאַשְׁכַּח רַבִּי בּוּן בַּר כַּהֲנָא וּשְׁאַל לֵהּ, וּשְׁרָא לֵהּ.

---

[15] מַשְׁאִיר רֶוַח בֵּין הַתְּפִירוֹת

[16] סַנְדָלָרִים

[17] חֲתִיכוֹת בָּד תְּפוּרוֹת עַל שֻׂפַּת בֶּגֶד

[18] שֶׁלֹּא יִבְנֶה תַּנּוּר חָדָשׁ

׳וְכָל כְּבָשִׁין שֶׁהוּא יָכוֹל לוֹכַל מֵהֶן בַּמּוֹעֵד, כּוּבְשָׁן׳ - הָא כְּבָשִׁין שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לוֹכַל מֵהֶן בַּמּוֹעֵד - לָא. אֲמַר רַבִּי בָּא: הָדָא דַתְּ אָמַר: בְּשֶׁאֵינָן אֲבוּדִין, אֲבָל אִם הָיָה דָּבָר אָבֵד - מָתָר. תָּנֵי: ׳לֹא יְהֵא יוֹצֵא וּמְלַקֵּט עֲשָׂבִים, וּמוֹכְרָן בַּשּׁוּק׳. וְאֵין דַּרְכּוֹ לוֹכַל מֵהֶן בַּמּוֹעֵד? ! אֲמַר רַב הוֹשַׁעְיָה: אִם אוֹמֵר אַתְּ כֵּן - נִמְצֵאתָה מַתִּיר אֶת הָאֲמָנוּת בַּמּוֹעֵד. לָא־כֵן אֲמַר רַבִּי בָּא: ׳הָדָא דַתְּ אָמַר: בְּשֶׁאֵינָן אֲבֵדִין, אֲבָל אִם הָיָה דָּבָר אָבֵד - מָתָר׳? מַתְנִיתָא, בְּשֶׁלְּקָטָן בָּרֶגֶל; מַה דַּאֲמַר רַבִּי בָּא - בְּשֶׁלְּקָטָן מֵעֶרֶב הָרֶגֶל.

הַדָּרָן עֲלָךְ מַשְׁקִין

פֶּרֶק ב

הֲלָכָה א: מַתְנִיתִין: מִי שֶׁהָפַךְ אֶת זֵיתָיו, וְאֵרְעוֹ אֵבֶל אוֹ אֹנֶס, אוֹ שֶׁהִטְעוּהוּ פּוֹעֲלִים - טוֹעֵן קוֹרָה רִאשׁוֹנָה וּמַנִּיחָהּ לְאַחַר הַמּוֹעֵד. דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי יוֹסֵה אוֹמֵר:

[ז:]

זוֹלֵף וְגוֹמֵר כְּדַרְכּוֹ.

גְּמָרָא: ׳מִי שֶׁהָפַךְ אֶת זֵיתָיו׳ וְכוּ׳ - אֲנַן תָּנֵינַן: ׳מִי שֶׁהָפַךְ אֶת זֵיתָיו׳ - תָּנֵי רַבִּי חִיָּה: מִי שֶׁהָיוּ זֵיתָיו הֲפוּכִין וּשְׁנוּיִין. מַתְנִיתַן צְרִיכָה לְרַבִּי חִיָּה, וּדְרַבִּי חִיָּה צְרִיכָה לְמַתְנִיתַן. אִלּוּ תָּנֵינַן, וְלָא תָּנָא רַבִּי חִיָּה, הֲוֵינַן אָמְרִין: לָא אֲמָרָן אֶלָּא מִי שֶׁהֲפָכָן פַּעַם אַחַת, אֲבָל אִם הֲפָכָן וּשְׁנָיָן - דִּבְרֵי הַכֹּל מָתָר. הֲוֵי צוֹרְכָה לְמַתְנִיתֵהּ דְּרַבִּי חִיָּה. אוֹ אִלּוּ תָּנָא רַבִּי חִיָּה וְלָא תָּנֵינַן אֲנַן - הֲוֵינַן אָמְרִין: לָא אֲמַרְנַן אֶלָּא מִי שֶׁהֲפָכָן וּשְׁנָיָן, אֲבָל אִם הֲפָכָן פַּעַם אַחַת - דִּבְרֵי הַכֹּל אָסוּר. הֲוֵי צוֹרְכָא לְמַתְנִיתַן וְצוֹרְכָא לְמַתְנִיתָא דְּרַבִּי חִיָּה.

אֲמַר רַבִּי פִּנְחָס בְּרַבִּי זַבְדִּי: מַתְנִיתַן - בַּעֲטִינִים. מַה דְּתָנֵי רַבִּי חִיָּה - בְּגַרְגְּרִים[19]. רַבָּנָן דְּקֵיסָרִין אָמְרִין: מַתְנִיתַן כְּרַבִּי יוֹסֵה, וּמַה דְּתָנֵי רַבִּי חִיָּה - כְּרַבִּי יוּדָה. רַבִּי יוּדָה אוֹמֵר: יֹאבַד דָּבָר מִמָּעָט, וְאַל יֹאבַד דָּבָר מֵרֻבֶּה; רַבִּי יוֹסֵה אוֹמֵר: אַל יֹאבַד דָּבָר כָּל עִקָּר.

רַבִּי יוּדָה בַּר פַּזִּי בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: כְּשֵׁם שֶׁהֵן חֲלוּקִין כָּאן - כָּךְ הֵם חֲלוּקִין בְּהִלְכוֹת אֵבֶל, דְּתָנֵי: ׳אֵלּוּ דְּבָרִים שֶׁעוֹשִׁין לָאֵבֶל בִּימֵי אֵבְלוֹ: דּוֹרְכִין אֶת עַבְטוֹ[20], וְזוֹלְפִין אֶת יֵינוֹ[21], וְגָפִין אֶת חָבִיּוֹתָיו, וְזֵיתָיו הֲפוּכִין וּשְׁנוּיִין, טוֹחֲנָן כְּדַרְכָּן, וּמַשְׁקִין בֵּית הַשְּׁלָחִין שֶׁלּוֹ, בְּשֶׁהִגִּיעַ זְמַנּוֹ לִשְׁתּוֹת,

[ח.]

וְזוֹרְעִין אֶת נִירוֹ פְּשׁוּתָן בָּרְבִיעָה, דִּבְרֵי רַבִּי יוּדָה. אָמְרוּ לוֹ: אִם אֵינָהּ נִזְרַעַת פְּשׁוּתָן - תִּזָּרַע מִין אַחֵר. אִם אֵינָהּ נִזְרַעַת בְּשַׁבָּת זוֹ - תִּזָּרַע בְּשַׁבָּת אַחֶרֶת׳. מַנּוּ ׳אָמְרוּ לוֹ׳? רַבִּי יוֹסֵה. מְחַלְפָה שִׁטָּתֵהּ דְּרַבִּי יוּדָה! תַּמָּן הוּא אָמַר: ׳יֹאבַד דָּבָר מִמָּעָט וְאַל יֹאבַד דָּבָר מֵרֻבֶּה׳, וְכָא אָמַר הָכֵן! שָׁנְיָא הִיא תַּמָּן - שֶׁדַּרְכּוֹ לְהַעֲרִים. וְכָל־שֶׁכֵּן מְחַלְפָה שִׁטָּתֵהּ דְּרַבִּי יוֹסֵי! מָה אִין תַּמָּן, שֶׁדַּרְכּוֹ לְהַעֲרִים, אַתְּ אָמַר ׳מָתָר׳, כָּאן, שֶׁאֵין דַּרְכּוֹ לְהַעֲרִים - לֹא כָל־שֶׁכֵּן? אֲמַר רַבִּי חִינְנָא: מַנּוּ ׳אָמְרוּ לוֹ׳? חֲכָמִים, שֶׁהֵן בְּשִׁיטַת רַבִּי יוּדָה בַּמּוֹעֵד.

הֲלָכָה ב: מַתְנִיתִין: וְכֵן מִי שֶׁהָיָה יֵינוֹ בְּתוֹךְ הַבּוֹר, וְאֵרְעוֹ אֵבֶל אוֹ אֹנֶס אוֹ שֶׁהִטְעוּהוּ, זוֹלֵף

---

[19] שֶׁהִתְבַּשְּׁלוּ בַּשֶּׁמֶשׁ

[20] כְּלֵי לְצְבִירַת עֲנָבִים לִפְנֵי הַדְּרִיכָה

[21] מוֹצִיאִים אֶת הַיַּיִן מִן הַבּוֹר

וְגוֹמֵר וְגָף כְּדַרְכּוֹ; דִּבְרֵי רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: עוֹשֶׂה לוֹ לְמוּדִים, בִּשְׁבִיל שֶׁלֹּא יַחֲמִיץ.
גְּמָרָא: אָמַר רַבִּי זְעוֹרָה: לָא אָמַר אֶלָּא ׳וְכֵן מִי שֶׁהָיָה יֵינוֹ בְּתוֹךְ הַבּוֹר׳. הָא כִּתְחִלָּה - אָסוּר. מָה אָנָן קָיְמִין? אִם בְּשֶׁהִגִּיעַ זְמַנּוֹ לִבְצֹר, וְלֹא בָצַר - הוּא חָטָא עַל נַפְשֵׁהּ; אִם בְּשֶׁלֹּא הִגִּיעַ זְמַנּוֹ לִבְצֹר - יָכֹל הֲוָה קָאֵם! אֶלָּא כִּי נָן קָיְמִין, בְּשֶׁהִגִּיעַ זְמַנּוֹ לִבְצֹר הֲוָה סָבַר דּוּ יָכֹל קָיֵם וְלָא קָם. כַּהֲדָא: רַבִּי שִׁמְעוֹן בֵּירַבִּי יַנַּי, קְטַף כַּרְמֵהּ בְּמוֹעֲדָא. חֲמוֹנֵהּ כָּל עַמָּא וְקַטְפוּן בַּתְרֵהּ. בְּשַׁתָּא חוֹרִיתָא שַׁבְקֵהּ וְיבַשׁ. יַלְפוּן מִקַּלְקַלְתָּא, וּמְתַקְּנָתָא לָא יַלְפוּן. רַב חִיָּה בַּר אָשֵׁי בְּשֵׁם רַב:

[ח:]

הוֹהֲרָא[22], שְׁרֵי מֶעְבְּדִנַּהּ בְּמוֹעֲדָא, לָצוּד בָּהּ דָּגִים בַּמּוֹעֵד. רַבִּי יְהוּדָה הוֹרֵי בְּאִלֵּין מְהוֹלַיָּא, שְׁרֵי מֶעְבְּדִנּוּן בְּמוֹעֲדָא לְצָרְכָּהּ שֶׁל מוֹעֵד. רַבִּי אַמִּי הוֹרֵי בְּאִלֵּין פֶּמְפַּיָּא, שְׁרֵי מֶעְבְּדִנּוּן בְּמוֹעֲדָא לְצָרְכָּהּ שֶׁל מוֹעֵד. רַבָּנַן דְּקֵיסָרִין אָמְרִי: מַסִּיקִין לְפָסִין וּקְדֵרוֹת לְצָרְכָּהּ שֶׁל מוֹעֵד. שְׁמוּאֵל אָמַר: זָפְתִּין גַּרְבָּא וְלָא זָפְתִּין כּוּזְתָּא[23], זָפְתִּין גַּרְבָּא, דְּזִפְתָּא דַּקְדְּקִירָא[24], וְלָא זָפְתִּין כּוּזְתָּא, דְּזִפְתָּא גְּלִידָא[25]. אִית דְּמְחַלְפִין: זָפְתִּין כּוּזְתָּא וְלָא זָפְתִּין גַּרְבָּא, זָפְתִּין כּוּזְתָּא שֶׁהִיא לְשָׁעָה, וְלָא זָפְתִּין גַּרְבָּא שֶׁהִיא לִשְׁהוֹת.
הֲלָכָה ג: מַתְנִיתִין: מַכְנִיס אָדָם פֵּרוֹתָיו מִפְּנֵי הַגַּנָּבִים, וְשׁוֹלֶה פִּשְׁתָּנוֹ מִן הַמִּשְׁרָה, בִּשְׁבִיל שֶׁלֹּא תֹּאבַד, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יְכַוֵּן אֶת מְלַאכְתּוֹ בַּמּוֹעֵד. וְכֵן, אִם כִּוְּנוּ אֶת מְלַאכְתָּן בַּמּוֹעֵד - יְאַבְּדוּ.
גְּמָרָא: וּדְלָא כְּרַבִּי יוּדָה, דְּרַבִּי יוּדָה אָמַר: יוֹשֵׁב וְשׁוֹמֵר. רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא בְּשֵׁם רַבָּנַן: פְּרַקְמַטְיָא אֲבֵדָה, שְׁרֵי מְטַלְטְלָתַהּ בְּמוֹעֲדָא. רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא בְּשֵׁם רַבִּי יַסָּא: הָדָא שַׁיָּרְתָא, שְׁרֵי מִזְבּוֹן מִנַּהּ בְּמוֹעֲדָא. הֲוָה יָדַע דְּשַׁיָּרְתָא מֵעוֹל וּמֵזְלָא עֲבִידְתֵּהּ, אָמַר רַבִּי מָנָא: אֵין יָדַע דְּלָא מְזַבֵּן - הוּא פְּחַת מִן אַגְרָא - יְזַבֵּן, וְאִי לָא - לָא יְזַבֵּן. אָמַר רַבִּי יוֹסֵה בַּר בּוּן: אַגְרָא וְקַרְנָא קָרֵן הוּא? אֵין יָדַע דְּלָא מְזַבֵּן, הוּא פְּחַת מִן קַרְנָא - יְזַבֵּן, וְאִי לָא - לָא יְזַבֵּן.
רַבִּי יוֹנָה וְרַבִּי יוֹסֵה הוֹרוּן בְּהָדֵן לָסוֹטָה[26], שְׁרֵי מְזַבְּנָתַהּ בְּמוֹעֲדָא לְצָרְכָּהּ שֶׁל מוֹעֵד. רַבִּי יִצְחָק בֵּירַבִּי לְעָזָר, מְפַקֵּד לְרַבִּי הוֹשַׁעְיָה בֵּירַבִּי שַׁמַּי, דַּהֲוָה פָרוֹשׁ[27]: אִין אַתְּ יָדַע דְּאַתְּ מְזַבֵּן, וְאִלְפָּא מוֹרְכָא לָךְ, וְאַתְּ אָתֵי מִשְׁתֵּי גַּבַּן - זַבֵּן, וְאִי לָא - לָא תְזַבֵּן.
רַבִּי יוֹנָה בּוֹצְרָיָה הֲוָה לֵהּ סִפְרִין. שְׁאַל לְרַבִּי הוּנָא: מַהוּ מְזַבָּנְתוֹן בְּמוֹעֲדָא? אָמַר לֵהּ: מְחַדֵּי אַתְּ מוֹעֲדָא, שָׁתֵי אַתְּ קוֹנְדִיטוֹן[28]. רַבִּי חֲנַנְיָה חַבְרִין דְּרַבָּנִין אָמַר: פְּרַגְמַטְיָא נִגְבֵּית

---

[22] רֶשֶׁת לְדַיֵּג
[23] מוֹרְחִים בְּזֶפֶת חָבִית וְלֹא כַּד
[24] דַּקָּה
[25] עָבָה
[26] צָעִיף
[27] שֶׁהָיָה מַפְלִיג בַּיָּם
[28] יַיִן מְתֻבָּל

תּוֹסֶפְתָּא

הַשָּׁלֵם

מַסֶּכֶת מְגִלָּה פֶּרֶק רִאשׁוֹן

א. כְּרַכִּין הַמְּקֻפִּין מִימוֹת יְהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן - קוֹרִין בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קָרְחָה אוֹמֵר: כְּרַכִּין הַמְּקֻפִּין חוֹמָה מִימוֹת אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ - קוֹרִין בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה: הֵיכָן מָצִינוּ לְשׁוּשָׁן הַבִּירָה שֶׁהִיא מֻקֶּפֶת חוֹמָה מִימוֹת יְהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן? אֶלָּא (אֶסְתֵּר ט, כח): ״מִשְׁפָּחָה וּמִשְׁפָּחָה מְדִינָה וּמְדִינָה עִיר וָעִיר״; הַסְמוּכִין לְכָרְךְ וְהַנִּרְאִין עִמּוֹ - נִדּוֹן כְּכָרְךְ.

ב. הַיּוֹצְאִין בַּשַּׁיָּרוֹת, וּמְפָרְשִׁין בַּסְּפִינָה - קוֹרִין בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר. חָל לִהְיוֹת בְּעֶרֶב שַׁבָּת - מֻקָּפִין מֻקְדִּימִין לְיוֹם הַכְּנִיסָה. וַעֲיָרוֹת גְּדוֹלוֹת קוֹרִין בּוֹ בְּיוֹם. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אֵין מֻקָּפִין קוֹדְמִין לָעֲיָרוֹת, אֶלָּא אֵלּוּ וְאֵלּוּ קוֹרְאִין בּוֹ בַּיּוֹם. חָל לִהְיוֹת בַּשַּׁבָּת - כְּפָרִים מַקְדִּימִין לְיוֹם הַכְּנִיסָה וַעֲיָרוֹת גְּדוֹלוֹת קוֹרִין בְּעֶרֶב שַׁבָּת, וּמֻקָּפוֹת חוֹמָה לְמָחָר. רַבִּי אוֹמֵר: אוֹמֵר אֲנִי, הוֹאִיל וְנִדְחוּ עֲיָרוֹת גְּדוֹלוֹת מִמְּקוֹמָן - יִדָּחוּ לְיוֹם הַכְּנִיסָה.

ג. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: אֵימָתַי? בִּזְמַן שֶׁהַשָּׁנִים כְּתִקּוּנָן וְיִשְׂרָאֵל שְׁרוּיִין עַל אַדְמָתָן. אֲבָל בַּזְּמַן הַזֶּה, הוֹאִיל וּמִסְתַּכְּלִין בָּהּ - אֵין קוֹרִין אוֹתָהּ אֶלָּא בִּזְמַנָּהּ.

ד. מִקְרָא מְגִלָּה, וּתְרוּמַת שְׁקָלִים - מֻקְדִּימִין וְלֹא מְאַחֲרִין. סְעֻדַּת פּוּרִים וְרֹאשׁ חֹדֶשׁ, סָפֵק מִילָּה וּזְמַן עֲצֵי כֹּהֲנִים, תִּשְׁעָה בְּאָב חֲגִיגָה וְהַקְהֵל - מְאַחֲרִין וְלֹא מַקְדִּימִין. אַף עַל פִּי שֶׁאָמְרוּ מַקְדִּימִין, גּוֹבִין בּוֹ בַּיּוֹם, וְגוֹבִין וּמְחַלְּקִין בּוֹ בַּיּוֹם, שֶׁאֵין עִנְיֵנֵיהֶם שֶׁל עֲנִיִּים נְשׁוּאוֹת אֶלָּא לְיוֹם מִקְרָא מְגִלָּה, שֶׁנֶּאֱמַר (אֶסְתֵּר ט, כח): ״וְהַיָּמִים הָאֵלֶּה נִזְכָּרִים וְנַעֲשִׂים״; אֲבָל לְקַיֵּם אֶת הַשִּׂמְחָה בִּזְמַנָּהּ.

ה. מִגְבַּת פּוּרִים - לְפוּרִים, וּמִגְבַּת הָעִיר - לְאוֹתָהּ הָעִיר. אֵין מְדַקְדְּקִין בְּמִגְבַּת פּוּרִים, אֲבָל לוֹקְחִים אֶת הָעֲגָלִים וְשׁוֹחֲטִין וְאוֹכְלִין אוֹתָן. וְהַמּוֹתָר - אַל יִפֹּל לְכִיס שֶׁל צְדָקָה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: מִגְבַּת פּוּרִים - לְפוּרִים, וְאֵין הֶעָנִי רַשַּׁאי לִקַּח מֵהֶן רְצוּעָה לְסַנְדָּלוֹ, אֶלָּא אִם כֵּן הִתְנָה בְּמֵעֶמֶד אַנְשֵׁי הָעִיר; דִּבְרֵי רַבִּי יַעֲקֹב שֶׁאָמַר מִשּׁוּם רַבִּי מֵאִיר, וְרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל מַקֵּל.

ו. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: הַנּוֹתֵן דִּינָר לָעָנִי לִקַּח בָּהֶן פֵּרוֹת - אַל יִקַּח בָּהֶן כֵּלִים. כֵּלִים - אַל יִקַּח בָּהֶן פֵּרוֹת, שֶׁמַּעֲבִיר עַל דַּעְתּוֹ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי מֵאִיר: הַנּוֹתֵן דִּינָר לָעָנִי לִקַּח בָּהֶן חָלוּק - אַל יִקַּח בָּהֶן טַלִּית. טַלִּית - אַל יִקַּח בָּהֶן חָלוּק, מִפְּנֵי שֶׁמַּעֲבִיר עַל דַּעְתּוֹ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת.

ז. קָרְאוּ אֶת הַמְּגִלָּה בַּאֲדָר הָרִאשׁוֹן, וְנִתְעַבְּרָה הַשָּׁנָה, קוֹרִין אוֹתָהּ בַּאֲדָר הַשֵּׁנִי, שֶׁכָּל מִצְוֹת שֶׁנּוֹהֲגוֹת בַּשֵּׁנִי - נוֹהֲגוֹת בָּרִאשׁוֹן, חוּץ מִמִּקְרָא מְגִלָּה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי זְכַרְיָה בֶּן הַקַּצָּב: אֵין קוֹרִין אוֹתָהּ בַּאֲדָר הַשֵּׁנִי, שֶׁכָּל מִצְוֹת שֶׁנּוֹהֲגוֹת בַּשֵּׁנִי - נוֹהֲגוֹת בָּרִאשׁוֹן. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי יוֹסֵי: אַף קוֹרִין אוֹתָהּ בַּאֲדָר הַשֵּׁנִי, שֶׁכָּל מִצְוֹת שֶׁנּוֹהֲגוֹת בַּשֵּׁנִי - אֵין נוֹהֲגוֹת בָּרִאשׁוֹן. וְשָׁוִין בְּהֶסְפֵּד וְתַעֲנִית שֶׁאֲסוּרִים בָּזֶה וּבָזֶה.

א,ח אֵין בֵּין יוֹם-טוֹב לַשַּׁבָּת אֶלָּא אֹכֶל נֶפֶשׁ בִּלְבַד. רַבִּי יְהוּדָה מַתִּיר אַף מַכְשִׁירֵי אֹכֶל נֶפֶשׁ. רַבִּי נְחוּנְיָא בֶּן הַקָּנָה הָיָה עוֹשֶׂה שַׁבָּת כְּיוֹם הַכִּפּוּרִים לְתַשְׁלוּמִין; מַה שַּׁבָּת מְתַחֶיֶּבֶת בְּנַפְשׁוֹ - פָּטוּר מִן הַתַּשְׁלוּמִין, אַף יוֹם הַכִּפּוּרִים מְתַחֶיֶּבֶת בְּנַפְשׁוֹ, וּפָטוּר מִן הַתַּשְׁלוּמִין. אֵין בֵּין שִׁלְשָׁה תַּעֲנִיּוֹת שְׁנִיּוֹת לְשִׁבְעָה אֲחֵרוֹנוֹת, אֶלָּא תְּרוּעָה וּנְעִילַת חֲנֻיּוֹת בִּלְבַד. אֵין בֵּין מוּדָּר הֲנָאָה מֻחְבָּרוֹ סָתָם לְמוּדָּר הֵימֶנּוּ מַאֲכָל, אֶלָּא דְּרִיסַת הָרֶגֶל וְכֵלִים שֶׁאֵין עוֹשִׂין בָּהֶן אֹכֶל נֶפֶשׁ.

ט. אֵין בֵּין נָזִיר סָתָם לְנָזִיר שִׁלְשִׁים יוֹם, שֶׁהַנָּזִיר סָתָם מְגַלֵּחַ לְיוֹם אֶחָד וּשְׁלֹשִׁים, וְאִם גִּלַּח בְּיוֹם שְׁלֹשִׁים - לֹא יָצָא. נָזִיר שִׁלְשִׁים - מְגַלֵּחַ לְיוֹם שְׁלֹשִׁים וְאֶחָד. וְאִם גִּלַּח בְּיוֹם שְׁלֹשִׁים - לֹא יָצָא. וְזֶה וְזֶה

תוֹסֶפְתָּא

מְצוָתָן לְגַלֵּחַ בְּיוֹם שְׁלִשִׁים וְאֶחָד. אֵין בֵּין דַּם הַמֵּת לְדַם תְּפִיסָה, אֶלָּא שֶׁדַּם הַמֵּת נָזִיר מְגַלֵּחַ עָלָיו, וְחַיָּבִין עַל טֻמְאַת מִקְדָּשׁ וְקָדָשָׁיו. דַּם תְּפִיסָה - אֵין נָזִיר מְגַלֵּחַ עָלָיו, וְאֵין חַיָּבִין עַל טֻמְאַת מִקְדָּשׁ וְקָדָשָׁיו.

י. אֵין בֵּין כַּזַּיִת מִן הַמֵּת לַמֵּת, אֶלָּא שֶׁכַּזַּיִת מִן הַמֵּת פּוֹתֵחוֹ בְּטֶפַח. וְהַמֵּת פּוֹתֵחוֹ בְּאַרְבָּעָה טְפָחִים. אֵין בֵּין כַּזַּיִת מִן הַמֵּת לְעֶצֶם כִּשְׂעוֹרָה אֶלָּא טֻמְאַת אֹהֶל בִּלְבַד. אֵין בֵּין אֵבֶר מִן הַמֵּת לְאֵבֶר מִן הַחַי, אֶלָּא שֶׁאֵבֶר מִן הַמֵּת - בָּשָׂר הַפּוֹרֵשׁ מִמֶּנּוּ טָמֵא. וְאֵבֶר מִן הַחַי - בָּשָׂר הַפּוֹרֵשׁ מִמֶּנּוּ טָהוֹר.

יא. אֵין בֵּין זָב הָרוֹאֶה שְׁתֵּי רְאִיּוֹת לְרוֹאֶה שָׁלֹשׁ אֶלָּא קָרְבָּן. אֵין בֵּין זָב לְזָבָה, אֶלָּא שֶׁהַזָּב טָעוּן בִּיאַת מַיִם חַיִּים, זָבָה אֵין טְעוּנָה בִּיאַת מַיִם חַיִּים. אֵין בֵּין זָבָה לִנְדָּה אֶלָּא קָרְבָּן. אֵין בֵּין קָרְבָּן זָבָה לְיוֹלֶדֶת אֶלָּא הֶבְאַת קָרְבָּן. אֵין בֵּין נִדָּה לְשׁוֹמֶרֶת יוֹם כְּנֶגֶד יוֹם, אֶלָּא סְפִירַת שִׁבְעָה בִּלְבַד.

יב. אֵין בֵּין בֵּית מִסְגָּר לְבֵית הַמַּחְלָט, אֶלָּא שֶׁהַבַּיִת הַמִּסְגָּר מְטַמֵּא מִתּוֹכוֹ, וְהַמַּחְלָט מִתּוֹכוֹ וּמֵאֲחוֹרָיו, זֶה וָזֶה מְטַמֵּא בְּבִיאָה. אֲבָנִים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן נֶגַע - מְטַמְּאוֹת מֵאֲחוֹרֵיהֶן. אֵין בֵּין נְדָרִים לִנְדָבוֹת אֶלָּא שֶׁהַמַּקְדִּישׁ נְדָרִים לְבֶדֶק הַבַּיִת וְאָבְדוּ - חַיָּב בַּאֲחֲרָיוּתָן. וְזֶה וָזֶה מְטַמְּאִין בְּבִיאָה. נְדָבוֹת - אֵין מְשַׁלֵּם אֶלָּא טוֹבַת הֲנָאָתוֹ בִּלְבַד.

יג. אֵין בֵּין בָּמוֹת יָחִיד לְבָמוֹת צִבּוּר, אֶלָּא כָּל שֶׁנִּדַּר וְנִדַּב קָרֵב בְּבָמוֹת יָחִיד, וְכָל שֶׁאֵין נִדָּר וְנִדָּב קָרֵב בְּבָמַת צִבּוּר. אֵין בֵּין שִׁילֹה לִירוּשָׁלַיִם, אֶלָּא שֶׁבְּשִׁילֹה בִּנְיַן אֲבָנִים מִלְמַטָּה וִירִיעוֹת מִלְמָעְלָה.

יד. אֵין בֵּין כֹּהֵן הַמָּשׁוּחַ הַמְשַׁמֵּשׁ לַכֹּהֵן מָשׁוּחַ שֶׁעָבַר, אֶלָּא פַּר יוֹם הַכִּפּוּרִים וַעֲשִׂירִית הָאֵיפָה. אֵין בֵּין מְרֻבֶּה בִּבְגָדִים מְשַׁמֵּשׁ לִמְרֻבֶּה בִּבְגָדִים שֶׁעָבַר, אֶלָּא פַּר יוֹם הַכִּפּוּרִים וַעֲשִׂירִית הָאֵיפָה. אֵין בֵּין כֹּהֵן מָשׁוּחַ מְשַׁמֵּשׁ לְכֹהֵן מְרֻבֶּה בִּבְגָדִים שֶׁעָבַר, אֶלָּא פַּר יוֹם הַכִּפּוּרִים וַעֲשִׂירִית הָאֵיפָה, וּפַר הַבָּא עַל כָּל הַמִּצְוֹת.

מַסֶּכֶת מְגִלָּה פֶּרֶק שֵׁנִי

א. הַקּוֹרֵא אֶת הַמְּגִלָּה לְמַפְרֵעַ - לֹא יָצָא. וְכֵן בְּהַלֵּל, וְכֵן בִּקְרִיאַת שְׁמַע וּבִתְפִלָּה. הַקּוֹרֵא אֶת הַמְּגִלָּה, וְטָעָה, וְהִשְׁמִיט בָּהּ פָּסוּק אֶחָד - לֹא יַחֲזֹר וְיִקְרָא אוֹתוֹ הַפָּסוּק בִּפְנֵי עַצְמוֹ, אֶלָּא מַתְחִיל מֵאוֹתוֹ הַפָּסוּק, וְגוֹמֵר עַד סוֹף. וְכֵן בְּהַלֵּל, וְכֵן בִּקְרִיאַת שְׁמַע וּבִתְפִלָּה. נִכְנַס לְבֵית הַכְּנֶסֶת וּמָצָאָן שֶׁקָּרְאוּ חֶצְיָהּ, וְגָמַר עִמָּהֶן - לֹא יַחֲזֹר וְיִקְרָא מֵרֹאשָׁהּ וְעַד אוֹתוֹ מָקוֹם, אֶלָּא מַתְחִיל מֵרֹאשָׁהּ וְגוֹמֵר עַד סוֹף. וְכֵן בְּהַלֵּל וְכֵן בִּקְרִיאַת שְׁמַע וּבִתְפִלָּה.

ב. קָרְאָהּ בַּלַּיְלָה - לֹא יָצָא יְדֵי חוֹבָתוֹ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: מַעֲשֶׂה בֶּן רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי שֶׁקָּרְאָהּ בְּצִפּוֹרֵי בַּלַּיְלָה. אָמַר לוֹ: אֵין שְׁעַת הַסַּכָּנָה רְאָיָה. קָרְאָהּ עַל פֶּה - לֹא יָצָא יְדֵי חוֹבָתוֹ. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: מַעֲשֶׂה בֶּן רַבִּי מֵאִיר שֶׁהָלַךְ לְאַסְיָא לְעַבֵּר אֶת הַשָּׁנָה בְּעַסְיָא, וְלֹא הָיָה שָׁם מְגִלָּה כְּתוּבָה עִבְרִית, וּכְתָבָהּ מִלִּבּוֹ, וְקָרָא מִתּוֹכָהּ. קָרְאָהּ - בֵּין עוֹמֵד בֵּין יוֹשֵׁב בֵּין מְטֻּה, בֵּין שֶׁהֶעֱמִיד לָהּ מְתֻרְגְּמָן וּכְתָבָהּ מִלִּבּוֹ, בֵּין שֶׁבֵּרֵךְ לְפָנֶיהָ וְלֹא לְאַחֲרֶיהָ, לְאַחֲרֶיהָ וְלֹא בֵרַךְ לְפָנֶיהָ, לֹא בֵרַךְ לְפָנֶיהָ וְלֹא לְאַחֲרֶיהָ - יָצָא. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: מַעֲשֶׂה בְּרַבִּי מֵאִיר שֶׁקָּרְאָהּ בְּבֵית הַכְּנֶסֶת בְּטִבְעִין מְיֻשָּׁב, וְהָיוּ בְנֵי הַכְּנֶסֶת יוֹשְׁבִין, כֵּיוָן שֶׁגִּמְרָהּ מִקָּצָתָהּ - נָתְנָהּ לְאַחֵר וּבֵרַךְ עָלֶיהָ.

ג. קָרְאָהּ בִּלְעַז - הַלָּעוּזוֹת יוֹצְאִין יְדֵי חוֹבָתָן. קָרְאָהּ אַשּׁוּרִית - שׁוֹמְעִין וְשֶׁאֵין שׁוֹמְעִין יוֹצְאִין יְדֵי חוֹבָתָן. לְעוֹלָם אֵין יוֹצְאִין יְדֵי חוֹבָתָן, עַד שֶׁתְּהֵא כְתוּבָה אַשּׁוּרִית, בִּלְשׁוֹן עִבְרִי עַל הַסֵּפֶר, וּבִדְיוֹ.

תּוֹסֶפְתָּא

ד. הַכֹּל חַיָּבִין בְּקְרִיאַת הַמְּגִלָּה, כֹּהֲנִים לְוִיִּם וְיִשְׂרְאֵלִים, עֲבָדִים מְשֻׁחְרָרִין, חֲלָלִים, נְתִינִין, מַמְזֵרִים, סְרִיס אָדָם וּסְרִיס חַמָּה, פְּצוּעַ דַּכָּא וּכְרוּת שָׁפְכָה - כְּלָן חַיָּבִין. וּמוֹצִיאִין אֶת הָרַבִּים יְדֵי חוֹבָתָן. אַנְדְּרוֹגִינוֹס - מוֹצִיא אֶת מִינוֹ וְלֹא אֶת שֶׁאֵינוֹ מִינוֹ. טוּמְטוּם - אֵינוֹ מוֹצִיא לֹא אֶת מִינוֹ וְלֹא אֶת שֶׁאֵינוֹ מִינוֹ. מִי שֶׁחֲצָיוֹ עֶבֶד וְחֲצָיוֹ בֶּן חוֹרִין - אֵין מוֹצִיא, לֹא אֶת מִינוֹ וְלֹא אֶת שֶׁאֵינוֹ מִינוֹ. נָשִׁים וַעֲבָדִים וּקְטַנִּים - פְּטוּרִין, וְאֵין מוֹצִיאִין אֶת הָרַבִּים יְדֵי חוֹבָתָן. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: קָטָן הָיִיתִי, וּקְרִיתִיהָ לְמַעְלָה מֵרַבִּי טַרְפוֹן וּזְקֵנִים בְּלוּד, וְקִלְסָנִי. אָמַר לוֹ: אֵין מְבִיאִין רְאָיָה מִן הַקָּטָן. אָמַר רַבִּי: קָטָן הָיִיתִי, וּקְרִיתִיהָ לְמַעְלָה מֵרַבִּי יְהוּדָה בְּאוּשָׁא, וְהָיוּ שָׁם זְקֵנִים וְלֹא אָמַר אֶחָד מֵהֶן דָּבָר. אָמְרוּ לוֹ: אֵין מְבִיאִין רְאָיָה מִן הַמַּתִּיר, מִכָּאן וָאֵילָךְ הִנָּהִיגוּ, שֶׁיִּהוּ קְטַנִּים קוֹרִין אוֹתָהּ לָרַבִּים.

ה. מִצְוַת מְגִלָּה - מִתְּחִלָּתָהּ וְעַד סוֹפָהּ; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מ״אִישׁ יְהוּדִי״. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: מֵ״אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה״. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוּחַי אוֹמֵר: מִ״בַּלַּיְלָה הַהוּא״, אֲבָל הַכֹּל מוֹדִים מִצְוָתָהּ שֶׁתִּהֵא כְתוּבָה כֻּלָּהּ.

ו. כָּל יוֹם הֶנֵּף אָסוּר בֶּחָדָשׁ, כָּל יוֹם הַשְּׁבִיעִי חַיָּב בְּסָכָּה, וְכָל יוֹם הַשְּׁבִיעִי כָּשֵׁר לַלּוּלָב, כָּל יוֹם הַשְּׁמִינִי כָּשֵׁר לַמִּילָה, וְכָל הַלַּיְלָה כָּשֵׁר לִקְצִירַת הָעֹמֶר, וּלְהַקְטִיר חֲלָבִים וְאֵיבָרִים. זֶה הַכְּלָל: דָּבָר שֶׁמִּצְוָתוֹ בַּיּוֹם - כָּשֵׁר כָּל הַיּוֹם. וְדָבָר שֶׁמִּצְוָתוֹ בַּלַּיְלָה - כָּשֵׁר כָּל הַלַּיְלָה, וְאֵין חַיָּבִין עֲלֵיהֶן מִשּׁוּם נוֹתָר, וְאֵין מַחְשָׁבָה פּוֹסֶלֶת בָּהֶן מִשּׁוּם פִּגּוּל, עַד שֶׁיַּעֲלֶה עַמּוּד הַשַּׁחַר.

ז. רַבִּי מְנַחֵם בֶּן רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: בְּנֵי הָעִיר שֶׁמְּכִרוּ רְחוֹבָהּ שֶׁל עִיר - לוֹקְחִין בְּדָמָיו בֵּית הַכְּנֶסֶת. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: הָרְחוֹב, אֵין בּוֹ מִשּׁוּם קְדֻשָּׁה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁלֹּא הִתְנוּ עִמָּהֶן פְּרָנְסֵי אוֹתָהּ הָעִיר, אֲבָל אִם הִתְנוּ עִמָּהֶן

הַשָּׁלֵם

פְּרָנְסֵי אוֹתָהּ הָעִיר - רַשָּׁאִין לְשַׁנּוֹתָהּ לְכָל דָּבָר שֶׁיִּרְצוּ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: בֵּית הַכְּנֶסֶת שֶׁל טַרְסִיִּים שֶׁהָיָה בִּירוּשָׁלַיִם, שֶׁמְּכִרוּהָ לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, וְעָשָׂה בָּהּ כָּל צָרְכָּיו.

ח. הָעוֹשֶׂה תֵּבָה וּמִטְפָּחוֹת לַסֵּפֶר, עַד שֶׁלֹּא נִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן גָּבוֹהַּ - רַשַּׁאי לְשַׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן הֶדְיוֹט, וּמִשֶּׁנִּשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן גָּבוֹהַּ - אֵין רַשַּׁאי לְשַׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן הֶדְיוֹט. וְכֵלִים שֶׁנִּשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן גָּבוֹהַּ - אַל יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן הֶדְיוֹט. אֲבָל מַשְׁאִיל אָדָם מִטְפַּחְתּוֹ לַסֵּפֶר, וְחוֹזֵר וְלוֹקָחָהּ מִמֶּנּוּ. מִטְפַּחַת סְפָרִים - מְשַׁנִּין אוֹתָם מִסְּפָרִים לִסְפָרִים, אֲבָל לֹא לִדְבָרִים אֲחֵרִים.

ט. הָעוֹשֶׂה מְנוֹרָה וְנֵר לְבֵית הַכְּנֶסֶת, עַד שֶׁלֹּא נִשְׁתַּקַּע שָׁם הַבַּעֲלִים מֵהֶן - רַשָּׁאין לְשַׁנּוֹתָן לְדָבָר אַחֵר. מִשֶּׁנִּשְׁתַּקַּע שָׁם הַבַּעֲלִים מֵהֶן - אֵין רַשַּׁאי לְשַׁנּוֹתָן לְדָבָר אַחֵר. בְּנֵי הָעִיר שֶׁהָלְכוּ לְעִיר אַחֶרֶת, וּפָסְקוּ עֲלֵיהֶן צְדָקָה - נוֹתְנִין לַעֲנֵיֵי אוֹתָהּ הָעִיר. וּכְשֶׁהֵן בָּאִין - מְבִיאִין אוֹתָהּ עִמָּהֶן. וְיָחִיד שֶׁפָּסַק צְדָקָה בְּעִיר אַחֶרֶת - תְּנָתֵן לַעֲנֵיֵי אוֹתָהּ הָעִיר. הַפּוֹסֵק צְדָקָה - עַד שֶׁלֹּא זָכוּ בָּהּ הַפָּרְנָסִין - רַשַּׁאי לְשַׁנּוֹתָהּ לְדָבָר אַחֵר. מִשֶּׁזָּכוּ בָּהּ הַפָּרְנָסִין - אֵין רַשַּׁאי לְשַׁנּוֹתָהּ לְדָבָר אַחֵר אֶלָּא מִדַּעְתָּן.

י. נָכְרִי שֶׁהִקְדִּישׁ קוֹרָה לְבֵית הַכְּנֶסֶת וְכָתוּב עָלֶיהָ ״לַשֵּׁם״ - בּוֹדְקִין אוֹתוֹ. אִם אָמַר ״לְשֵׁם הֶקְדֵּשׁ נָדַרְתִּי״ - גּוֹנְזִין אוֹתוֹ. וְאִם אָמַר: ״לְשֵׁם בֵּית הַכְּנֶסֶת נָדַרְתִּי״ - גּוֹרְדִין מִקּוֹם הַשֵּׁם, וְגוֹנְזִין אוֹתוֹ וּמִשְׁתַּמְּשִׁים בַּמּוֹתָר. כְּלִי גָּבוֹהַּ - עַד שֶׁלֹּא נִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן גָּבוֹהַּ - רַשַּׁאי לְשַׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן הֶדְיוֹט. מִשֶּׁנִּשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן גָּבוֹהַּ - אֵין רַשַּׁאי לְשַׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן הֶדְיוֹט. וְכֵלִים שֶׁנַּעֲשׂוּ מִתְּחִלָּתָן לַהֶדְיוֹט - אֵין עוֹשִׂין אוֹתָן לְגָבוֹהַּ. אֲבָנִים וְקוֹרוֹת שֶׁחֲצָבָן מִתְּחִלָּה לַהֶדְיוֹט - אֵין בּוֹנִין אוֹתָן בְּהַר הַבַּיִת. אֲבָנֵי הֵיכָל וַעֲזָרוֹת שֶׁנִּפְגְּמוּ - אֵין לָהֶם פִּדְיוֹן, וּטְעוּנִין גְּנִיזָה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: מַעֲשֶׂה בְּרַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי צָדוֹק שֶׁלָּקַח בֵּית הַכְּנֶסֶת שֶׁל אֲלֶכְסַנְדְּרִיָּא

תּוֹסֶפְתָּא

שֶׁהָיְתָה בִּירוּשָׁלַיִם, וְהָיָה עוֹשֶׂה בָּהּ כָּל חֻפְצוֹ, לֹא אָסְרוּ אֶלָּא בִּזְמַן שֶׁם הָרִאשׁוֹן קָרוּי עָלָיו.

יא. בְּתֵי כְנֵסִיּוֹת - אֵין נוֹהֲגִין בָּהֶן קַלּוּת רֹאשׁ, לֹא יְכֻנֵּס לָהֶן: לֹא בַּחַמָּה מִפְּנֵי הַחַמָּה, וּבַצִּינָה מִפְּנֵי הַצִּנָּה, וּבַגְּשָׁמִים מִפְּנֵי הַגְּשָׁמִים, וְאֵין אוֹכְלִין בָּהֶן, וְאֵין שׁוֹתִין בָּהֶן, וְאֵין יְשֵׁנִין בָּהֶן, וְאֵין מְטַיְּלִין בָּהֶן, וְאֵין נֵאוֹתִין בָּהֶן, אֲבָל קוֹרִין וְשׁוֹנִין וְדוֹרְשִׁין בָּהֶן. בְּהֶסְפֵּד שֶׁל רַבִּים - מַסְפִּיד בָּהֶן. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּיִשּׁוּבָן, אֲבָל בְּחָרְבָּנָן - מַנִּיחִין אוֹתָן, וּמְגַדְּלִין בָּהֶן עֲשָׂבִים מִפְּנֵי עָגְמַת נֶפֶשׁ.

מַסֶּכֶת מְגִלָּה פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

ג,א רֹאשׁ חֹדֶשׁ אֲדָר שֶׁחָל לִהְיוֹת בַּשַּׁבָּת קוֹרִין פָּרָשַׁת שְׁקָלִים, וּמַפְטִירִין (מְלָכִים-ב יב) פָּרָשַׁת שְׁקָלִים שֶׁבִּיהוֹיָדָע הַכֹּהֵן. אֵיזוֹ הִיא שַׁבָּת רִאשׁוֹנָה? כָּל שֶׁרֹּאשׁ חֹדֶשׁ אֲדָר חָל לִהְיוֹת בְּתוֹכָהּ, אֲפִלּוּ בְּעֶרֶב שַׁבָּת. בַּשֵּׁנִיָּה "זָכוֹר". וּמַפְטִירִין (שְׁמוּאֵל-א טו): "כֹּה אָמַר ה' צְבָאוֹת פָּקַדְתִּי אֵת אֲשֶׁר עָשָׂה עֲמָלֵק לְיִשְׂרָאֵל". אֵיזוֹ הִיא שַׁבָּת שְׁנִיָּה? כָּל שֶׁחָל פּוּרִים לִהְיוֹת בְּתוֹכָהּ, וַאֲפִלּוּ בְּעֶרֶב שַׁבָּת. בַּשְּׁלִישִׁית - פָּרָה אֲדֻמָּה, וּמַפְטִירִין (יְחֶזְקֵאל לו): "וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מַיִם טְהוֹרִים וּטְהַרְתֶּם". אֵיזוֹ הִיא שַׁבָּת שְׁלִישִׁית? כָּל שֶׁסְּמוּכָה לְפוּרִים מֵאַחֲרָיו. רְבִיעִית - "הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם רֹאשׁ חֳדָשִׁים", וּמַפְטִירִין (יְחֶזְקֵאל מה): "כֹּה אָמַר ה' בָּרִאשׁוֹן בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ", אֵיזוֹ הִיא שַׁבָּת רְבִיעִית? כָּל שֶׁחָל רֹאשׁ חֹדֶשׁ נִיסָן חָל לִהְיוֹת בְּתוֹכָהּ, וַאֲפִלּוּ בְּעֶרֶב שַׁבָּת.

ב. הָיְתָה פָּרָשַׁת שְׁקָלִים סְמוּכָה לַאֲדָר הָרִאשׁוֹן, בֵּין מִלְפָנֶיהָ בֵּין מֵאַחֲרֶיהָ - קוֹרִין אוֹתָהּ וְחוֹזְרִין וְכוֹפְלִין אוֹתָהּ. וְכֵן בִּשְׁנִיָּה, וְכֵן בַּשְּׁלִישִׁית, וְכֵן בִּרְבִיעִית, וְכֵן בְּפוּרִים, שׁוֹאֲלִים הִלְכוֹת פֶּסַח בְּפֶסַח, וְהֲלָכוֹת עֲצֶרֶת בַּעֲצֶרֶת. הִלְכוֹת חַג בְּחַג. בְּבֵית הַוַּעַד שׁוֹאֲלִים בְּהִלְכוֹת הַפֶּסַח קוֹדֶם לְפֶסַח שְׁהֵיָתָה בִּירוּשָׁלַיִם, וְהָיָה עוֹשֶׂה בָּהּ כָּל חֻפְצוֹ, לֹא אָסְרוּ אֶלָּא בִּזְמַן שֶׁם הָרִאשׁוֹן קָרוּי עָלָיו.

הַשָּׁלֵם

שְׁלִשִׁים יוֹם. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: שְׁתֵּי שַׁבָּתוֹת.

ג. יוֹם-טוֹב רִאשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח, קוֹרִין בְּפָרָשַׁת הַמּוֹעֲדוֹת, וּמַפְטִירִין בְּפֶסַח גִּלְגֵּל. וּשְׁאָר כָּל יְמוֹת הַפֶּסַח - מְלַקֵּט וְקוֹרֵא מֵעִנְיָנוֹ שֶׁל פֶּסַח, יוֹם-טוֹב אַחֲרוֹן שֶׁל פֶּסַח - קוֹרִין "וַיְהִי בִּשְׁלַח", וּמַפְטִירִין "וַיְדַבֵּר דָּוִד". בַּעֲצֶרֶת קוֹרִין (דְּבָרִים טז): "שָׁבֻעָה שָׁבוּעוֹת", וּמַפְטִירִין בַּחֲבַקּוּק. אֲחֵרִים אוֹמְרִים: "בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁלִישִׁי". בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה (וַיִּקְרָא כג): "דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ" וְגוֹ'. וְיֵשׁ אוֹמְרִים (בְּרֵאשִׁית כא): "וְה' פָּקַד אֶת שָׂרָה". בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים קוֹרִין "אַחֲרֵי מוֹת", וּמַפְטִירִין (בְּמִדְבַּר כט): "בֶּעָשׂוֹר", שֶׁבְּחָמֵשׁ הַפְּקוּדִים, יוֹם-טוֹב הָרִאשׁוֹן שֶׁל חַג קוֹרִין בְּפָרָשַׁת מוֹעֲדוֹת שֶׁבְּתוֹרַת כֹּהֲנִים. וּשְׁאָר כָּל יְמוֹת הֶחָג בְּקָרְבָּנוֹת הֶחָג, בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה חַג הַסֻּכּוֹת וְגוֹ', בַּשֵּׁנִי (בְּמִדְבַּר כט): "בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי בַּשְּׁלִישִׁי בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי" וְכוֹ', יוֹם-טוֹב הָאַחֲרוֹן שֶׁל חַג, קוֹרִין כָּל הַבָּכוֹר מִצּוֹת וְחֻקִּים וּבְכוֹר.

ד. בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ שֶׁל חֲנֻכָּה קוֹרִין (בְּמִדְבַּר כח): "וּבְרָאשֵׁי חָדְשֵׁיכֶם", מָקוֹם שֶׁמַּפְסִיקִין בְּשַׁבָּת שַׁחֲרִית - שָׁם קוֹרִין בַּמִּנְחָה, בַּמִּנְחָה - שָׁם קוֹרִין בְּשֵׁנִי. בְּשֵׁנִי - שָׁם קוֹרִין בַּחֲמִישִׁי. בַּחֲמִישִׁי - שָׁם קוֹרִין לְשַׁבָּת הַבָּאָה; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מָקוֹם שֶׁמַּפְסִיקִין בְּשַׁבָּת שַׁחֲרִית - שָׁם קוֹרִין בְּמִנְחָה. וּבַשֵּׁנִי וּבַחֲמִישִׁי וּלְשַׁבָּת הַבָּאָה.

ג,ה בְּיוֹם-טוֹב - חֲמִשָּׁה, בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים - שִׁשָּׁה, בְּשַׁבָּת - שִׁבְעָה; אֵין פּוֹחֲתִין מֵהֶן וְאֵין מוֹסִיפִין עֲלֵיהֶן; דִּבְרֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל. רַבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר: בְּיוֹם-טוֹב - חֲמִשָּׁה. בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים - שִׁבְעָה. וּבַשַּׁבָּת - שִׁשָּׁה. אֵין פּוֹחֲתִין מֵהֶן אֲבָל מוֹסִיפִין עֲלֵיהֶן. הַכֹּל עוֹלִין לְמִנְיָן שִׁבְעָה, אֲפִלּוּ קָטָן, וַאֲפִלּוּ אִשָּׁה. אֲבָל אָמְרוּ חֲכָמִים: אִשָּׁה לֹא תִקְרָא בַּתּוֹרָה מִפְּנֵי כְּבוֹד הַצִּבּוּר.

תּוֹסֶפְתָּא

ו. בֵּית הַכְּנֶסֶת שֶׁאֵין לָהֶם מִי שֶׁיִּקְרָא, אֶלָּא אֶחָד עוֹמֵד וְקוֹרֵא וְיוֹשֵׁב, אֲפִלּוּ שִׁבְעָה פְּעָמִים. בֵּית הַכְּנֶסֶת שֶׁל לָעוּזוֹת, אִם יֵשׁ לָהֶם מִי שֶׁיִּקְרָא עִבְרִית - פּוֹתְחִין עִבְרִית, וְחוֹתְמִין. אִם יֵשׁ לָהֶם אַחֵר - מִי שֶׁיִּקְרָא הוּא קוֹרֵא.

ז. אֵין עוֹשִׂין מַעֲמָד וּמוֹשָׁב פְּחוֹת מִשִּׁבְעָה פְּעָמִים, וְאֵין אוֹמְרִים בִּרְכַּת אֲבֵלִים פְּחוֹת מֵעֲשָׂרָה. וְאֵין מַעֲמָד פָּחוֹת מֵעֲשָׂרָה, וְאֵין אֲבֵלִים מִן הַמִּנְיָן. אֵין אוֹמְרִים בִּרְכַּת חֲתָנִים פְּחוֹת מֵעֲשָׂרָה, וַחֲתָנִים מִן הַמִּנְיָן. אוֹמְרִים בִּרְכַּת חֲתָנִים, בֵּין בְּסְעוּדַת אֵרוּסִין, בֵּין בְּסְעוּדַת נִשּׂוּאִין, בֵּין בַּחוֹל בֵּין בַּשַּׁבָּת. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם בָּאוּ פָּנִים חֲדָשׁוֹת - אוֹמְרִים בִּרְכַּת חֲתָנִים. וְאִם לָאו - אֵין אוֹמְרִים בִּרְכַּת חֲתָנִים.

ח. אֵימָתַי מְסַיְּעִין עַל הַחֹדֶשׁ? - לְאוֹר עֲבוּרוֹ. כֵּיצַד? חָל לִהְיוֹת עֶרֶב שַׁבָּת וְשַׁבָּת - מְסַיְּעִין עָלָיו לְמוֹצָאֵי שַׁבָּת. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי צָדוֹק: כָּךְ הָיוּ חֲבוּרוֹת שֶׁבִּירוּשָׁלַיִם נוֹהֲגִין, אֵלּוּ לְבֵית הַמִּשְׁתֶּה וְאֵלּוּ לְבֵית הָאֵבֶל, אֵלּוּ לְסְעוּדַת אֵרוּסִין וְאֵלּוּ לְסְעוּדַת נִשּׂוּאִין, אֵלּוּ לְשָׁבוּעַ הַבֵּן וְאֵלּוּ לְלִקּוּט עֲצָמוֹת. שָׁבוּעַ הַבֵּן וְלִקּוּט עֲצָמוֹת - שָׁבוּעַ הַבֵּן קוֹדֵם לְלִקּוּט עֲצָמוֹת. בֵּית הַמִּשְׁתֶּה וּבֵית הָאֵבֶל - בֵּית הַמִּשְׁתֶּה קוֹדֵם לְבֵית הָאֵבֶל. רַבִּי יִשְׁמָעֵאל הָיָה מְקַדֵּים בֵּית הָאֵבֶל לְכֻלָּם, שֶׁנֶּאֱמַר (קֹהֶלֶת ז, ב): "טוֹב לָלֶכֶת אֶל בֵּית אֵבֶל מִלֶּכֶת אֶל בֵּית הַמִּשְׁתֶּה". רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר מְשׁוּם רַבִּי עֲקִיבָה: מַה תַּלְמוּד לוֹמַר (שָׁם): "וְהַחַי יִתֵּן אֶל לִבּוֹ"? - עֲבַד דְּיַעְבְּדוּן לָךְ, לְוַיֵּה דִּילַוְּיוּן לָךְ, סְפֹד דְּיִסְפְּדוּנָךְ קְבֹר דְּיִקְבְּרוּנָךְ[1].

ט. אֵין קוֹרִין בַּתּוֹרָה פָּחוֹת מִשִּׁבְעָה פְּסוּקִין בְּכָרָךְ אֶחָד, אִם הָיְתָה פָּרָשָׁה שֶׁל אַרְבָּעָה וְשֶׁל חֲמִשָּׁה - הֲרֵי זֶה קוֹרֵא אֶת כֻּלָּהּ. הָיְתָה פָּרָשָׁה שֶׁל חֲמִשָּׁה וְקָרָא שִׁלְשָׁה, וְהִנִּיחַ אֶת הַשְּׁנַיִם, הָעוֹמֵד אַחֲרָיו לִקְרֹא - קוֹרֵא אוֹתָן. שְׁנַיִם וְעוֹד שִׁלְשָׁה בְּפָרָשָׁה אַחֶרֶת, אִם הָיְתָה פָּרָשָׁה שֶׁל אַרְבָּעָה וְשֶׁל חֲמִשָּׁה - הֲרֵי זֶה קוֹרֵא אֶת כֻּלָּהּ. אֵין מְפַטְּירִין בִּנְבִיא פָּחוֹת מִשִּׁלְשָׁה פְּסוּקִים בְּכָרְךְ אֶחָד. אִם הָיְתָה פָּרָשָׁה שֶׁל אַרְבָּעָה וְשֶׁל חֲמִשָּׁה פְּסוּקִין - הֲרֵי זֶה קוֹרֵא אֶת כֻּלָּהּ. הַמְקַצֵּר - הֲרֵי זֶה מְשֻׁבָּח. וְאִם הָיוּ שִׁלְשְׁתָּן שָׁלֹשׁ פָּרָשִׁיוֹת, כְּגוֹן (יְשַׁעְיָה נב, ג-ה): "כִּי כֹה אָמַר ה' חִנָּם נִמְכַּרְתֶּם ... כִּי כֹה אָמַר אֲדֹנָי אֱלֹהִים מִצְרַיִם יָרַד עַמִּי בָרִאשֹׁנָה ... וְעַתָּה מַה לִּי פֹה נְאֻם ה'" - קוֹרֵא אֶחָד אֶחָד.

י. אֵין מְשַׁיְּרִין בְּסוֹף הַסֵּפֶר, אֶלָּא כְּדֵי שֶׁיִּקְרְאוּ שִׁבְעָה, שֶׁיִּהְיוּ כְּדֵי שֶׁיִּקְרְאוּ שִׁשָּׁה - קוֹרֵא אוֹתָן שִׁשָּׁה, וְעוֹד שִׁבְעָה בְּחָמֵשׁ אַחֵר. אֵין מְשַׁיְּרִין בְּסוֹף הַתּוֹרָה, אֶלָּא כְּדֵי שֶׁיִּקְרְאוּ שִׁבְעָה. שֶׁיִּהְיוּ כְּדֵי שֶׁיִּקְרְאוּ שִׁשָּׁה וְקָרְאוּ אוֹתָן שִׁשָּׁה - חוֹזֵר הָעָנִיָּן הָרִאשׁוֹן וְקוֹרֵא אוֹתָן שִׁבְעָה.

יא. מְדַלְּגִין בַּנְּבִיא וְאֵין מְדַלְּגִין בַּתּוֹרָה. אֵין מְדַלְּגִין מִנְּבִיא לִנְבִיא, וּבְנָבִיא שֶׁל שְׁנֵים עָשָׂר - מְדַלֵּג, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יְדַלֵּג מִסּוֹף הַסֵּפֶר לְתִחְלָתוֹ.

יב. גּוֹלְלִין סֵפֶר תּוֹרָה בְּמִטְפָּחוֹת חֲמִשִּׁין, וְחֲמִשִּׁין בְּמִטְפָּחוֹת נְבִיאִים וּכְתוּבִים. אֲבָל לֹא נְבִיאִים וּכְתוּבִים בְּמִטְפָּחוֹת חֲמִשִּׁין, וְלֹא חֲמִשִּׁין בְּמִטְפָּחוֹת סֵפֶר תּוֹרָה. מַנִּיחִין תּוֹרָה עַל גַּבֵּי תּוֹרָה, וְתוֹרָה עַל גַּבֵּי חֲמִשִּׁין. תּוֹרָה וְחֲמִשִּׁין עַל גַּבֵּי נְבִיאִים וּכְתוּבִים אֲבָל לֹא נְבִיאִים וּכְתוּבִים עַל גַּבֵּי חֲמִשִּׁין, וְלֹא חֲמִשִּׁים עַל גַּבֵּי תּוֹרָה.

יג. אֶחָד קוֹרֵא בַּתּוֹרָה וְאֶחָד מְתַרְגֵּם, לֹא יְהֵא אֶחָד קוֹרֵא וּשְׁנַיִם מְתַרְגְּמִין, וְלֹא שְׁנַיִם קוֹרִין וְאֶחָד מְתַרְגֵּם, וְלֹא שְׁנַיִם קוֹרִין וּשְׁנַיִם מְתַרְגְּמִין. אֶחָד קוֹרֵא בַּנְּבִיא וְאֶחָד מְתַרְגֵּם. אֶחָד קוֹרֵא וּשְׁנַיִם מְתַרְגְּמִין, אֲבָל לֹא שְׁנַיִם קוֹרִין וְאֶחָד מְתַרְגֵּם, וְלֹא שְׁנַיִם קוֹרִין וּשְׁנַיִם מְתַרְגְּמִין. אֶחָד קוֹרֵא מִגִּלָּה וְאֶחָד מְתַרְגֵּם. אֶחָד קוֹרֵא וּשְׁנַיִם מְתַרְגְּמִין. שְׁנַיִם קוֹרִין

הַשָּׁלֵם

---

[1] עֲשֵׂה שֶׁיַּעֲשׂוּ לְךָ, לַוֵּה שֶׁיְּלַוּוּ אוֹתְךָ, סְפוֹד שֶׁיִּסְפְּדוּ אוֹתְךָ.

תּוֹסֶפְתָּא

הַשָּׁלֵם

וְאֶחָד מְתַרְגֵּם. שְׁנַיִם קוֹרִין וּשְׁנַיִם מְתַרְגְּמִין. קָטָן מְתַרְגֵּם עַל יְדֵי גָּדוֹל, אֲבָל אֵין כָּבוֹד שֶׁיִּתַּרְגֵּם גָּדוֹל עַל יְדֵי קָטָן, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות ז, א): ״וְאַהֲרֹן אָחִיךָ יִהְיֶה נְבִיאֶךָ״, חַזָּן הַכְּנֶסֶת לֹא יִקָּרֵא עַד שֶׁיֵּאָמְרוּ לוֹ אֲחֵרִים. וְכֵן רֹאשׁ בֵּית הַכְּנֶסֶת - לֹא יִקָּרֵא עַד שֶׁיֵּאָמְרוּ לוֹ אֲחֵרִים, שֶׁאֵין אָדָם מְבַזְבֵּז לְעַצְמוֹ, חַזָּן הַכְּנֶסֶת הָעוֹמֵד לְקָרוֹת - אֶחָד עוֹמֵד וּמְחַזֵּן לוֹ עַד שָׁעָה שֶׁיִּקָּרֵא.

יד. כֵּיצַד הָיוּ זְקֵנִים יוֹשְׁבִין? פְּנֵיהֶם כְּלַפֵּי הָעָם וַאֲחוֹרֵיהֶן כְּלַפֵּי קֹדֶשׁ, כְּשֶׁמַּנִּיחִין אֶת הַתֵּבָה - פְּנֵיהֶם כְּלַפֵּי הָעָם, וַאֲחוֹרֵיהֶם כְּלַפֵּי קֹדֶשׁ, כְּשֶׁהַכֹּהֲנִים נוֹשְׂאִים כַּפֵּיהֶם - פְּנֵיהֶם כְּלַפֵּי הָעָם וַאֲחוֹרֵיהֶן כְּלַפֵּי קֹדֶשׁ, חַזָּן הַכְּנֶסֶת פָּנָיו כְּלַפֵּי קֹדֶשׁ, וְכָל הָעָם פְּנֵיהֶם כְּלַפֵּי קֹדֶשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא ח, ד): ״וַתִּקָּהֵל הָעֵדָה אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד״. אֵין פּוֹתְחִין פִּתְחֵי בָתֵּי כְנֵסִיּוֹת אֶלָּא לַמִּזְרָח, שֶׁכֵּן מָצִינוּ בַּהֵיכָל שֶׁהָיָה פָּתוּחַ לַמִּזְרָח, שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר ג, לח): ״וְהַחֹנִים לִפְנֵי הַמִּשְׁכָּן קֵדְמָה לִפְנֵי אֹהֶל מוֹעֵד מִזְרָחָה״; אֵין בּוֹנִין אוֹתוֹ אֶלָּא בְּגוֹבָהּ שֶׁל עִיר, שֶׁנֶּאֱמַר (משלי א, כא): ״בְּרֹאשׁ הֲמִיּוֹת תִּקְרָא״.

טו. אֵיזוֹ הִיא קִימָה שֶׁאָמְרָה תּוֹרָה (ויקרא יט, לב): ״מִפְּנֵי שֵׂיבָה תָּקוּם״? עוֹמֵד מִפָּנָיו בְּתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת שֶׁלּוֹ. אֵיזֶה הוּא הָדוּר שֶׁאָמְרָה תּוֹרָה (שם): ״וְהָדַרְתָּ פְּנֵי זָקֵן״? לֹא עוֹמֵד בִּמְקוֹמוֹ, וְלֹא מְדַבֵּר בִּמְקוֹמוֹ, וְלֹא סוֹתֵר אֶת דְּבָרָיו, נוֹהֵג בּוֹ מוֹרָא וְיִרְאָה בְּמַשָּׂא וּמַתָּן, וּבַכְּנִיסָה וּבִיצִיאָה, וְהֵן קוֹדְמִין לְכָל אָדָם, שֶׁנֶּאֱמַר (דברים א, טו): ״וָאֶתֵּן אוֹתָם רָאשִׁים עֲלֵיכֶם״. הֵיוֹצֵא לְמִלְחֶמֶת הָרְשׁוּת - חוֹפֵר וְיוֹשֵׁב חוֹפֵר וּמְכַסֶּה, שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כג, יד): ״וְחָפַרְתָּה בָהּ וְשַׁבְתָּ״ וגו׳. הַמְסַיֵּעַ אֶת רַגְלָיו - פָּנָיו כְּלַפֵּי הָעָם. הַמַּטִּיל אֶת הַמַּיִם - אֲחוֹרָיו כְּלַפֵּי קֹדֶשׁ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? מִן הַצּוֹפִין וְלִפְנִים, אֲבָל מִן הַצּוֹפִין וְלַחוּץ אֵין צָרִיךְ.

טז. הַפּוֹרֵס עַל שְׁמַע, וְהַמְבָרֵךְ עַל הַמְּצוֹת, וְעַל הַפֵּרוֹת - הֲרֵי זֶה לֹא יַעֲנֶה אַחַר עַצְמוֹ ׳אָמֵן׳. אִם עָנָה - הֲרֵי זֶה דֶּרֶךְ בּוּרוּת, אֵין עוֹנִין אָמֵן, לֹא יְתוֹמָה וְלֹא קְטוּפָה. בֶּן עַזַּאי אוֹמֵר: הָעוֹנֶה אָמֵן יְתוֹמָה - יִהְיוּ בָנָיו יְתוֹמִים. קְטוּפָה - יִתְקַטְּפוּ יָמָיו. אֲרֻכָּה - יַאֲרִיךְ יָמִים וְשָׁנִים.

יז. פּוֹתֵחַ, פּוֹרֵס עַל שְׁמַע וּמְתַרְגֵּם. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: יְהֵא זָהִיר בְּעַצְמוֹ שֶׁלֹּא יִתְגַּלֶּה. סוּמָא, פּוֹרֵס עַל שְׁמַע וּמְתַרְגֵּם. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כָּל שֶׁלֹּא רָאָה מְאוֹרוֹת מִיָּמָיו - לֹא יִפְרֹס עַל שְׁמַע. אָמְרוּ לוֹ: הָרְבֵּה דָּרְשׁוּ בַּמֶּרְכָּבָה וְלֹא רָאוּ אוֹתָהּ מֵעוֹלָם. כֹּהֵן שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מוּם בְּפָנָיו בְּיָדָיו וּבְרַגְלָיו - הֲרֵי זֶה לֹא יִשָּׂא אֶת כַּפָּיו, מִפְּנֵי שֶׁהָעָם מִסְתַּכְּלִין בּוֹ. וְאִם הָיָה חֶבֶר עִיר - הֲרֵי זֶה מָתֹר. הֲרֵי שֶׁהָיָה מְעַטֵּף בְּמַעֲפֹרֶת וּבַלַּפִּידִים, אֵין כָּבוֹד שֶׁיִּקָּרֵא וְיִתַּרְגֵּם וְיַעֲבֹר לִפְנֵי הַתֵּבָה וְיִשָּׂא אֶת כַּפָּיו.

יח. הַתּוֹלָה מְזוּזָתוֹ בְּתוֹךְ פִּתְחוֹ - סַכָּנָה וְאֵין בָּהּ מִצְוָה, נָתְנָהּ בַּמַּקֵּל וּתְלָאָהּ אַחַר הַדֶּלֶת - סַכָּנָה וְאֵין בָּהּ מִצְוָה. שֶׁל בֵּית מוֹנְבַז הַמֶּלֶךְ הָיוּ עוֹשִׂין כֵּן בְּפוּנְדְּקָאוֹת.

יט. יֵשׁ נִקְרָאִין וּמְתַרְגְּמִין, נִקְרָאִין וְלֹא מְתַרְגְּמִין, לֹא נִקְרָאִין וְלֹא מְתַרְגְּמִין. מַעֲשֶׂה בְרֵאשִׁית - נִקְרָא וּמְתַרְגֵּם, מַעֲשֶׂה לוֹט וּשְׁתֵּי בְנוֹתָיו - נִקְרָא וּמְתַרְגֵּם. מַעֲשֶׂה יְהוּדָה וְתָמָר - נִקְרָא וּמְתַרְגֵּם, מַעֲשֶׂה עֶגֶל רִאשׁוֹן - נִקְרָא וּמְתַרְגֵּם. הַקְּלָלוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה - נִקְרָאִין וּמְתַרְגְּמִין, לֹא יְהֵא אֶחָד מַתְחִיל וְאֶחָד גּוֹמֵר, אֶלָּא הַמַּתְחִיל - הוּא גּוֹמֵר אֶת כֻּלָּן. אַזְהָרוֹת וְעוֹנְשִׁין שֶׁבַּתּוֹרָה - נִקְרָאִין וּמְתַרְגְּמִין. מַעֲשֶׂה אַמְנוֹן וְתָמָר - נִקְרָא וּמְתַרְגֵּם. מַעֲשֶׂה אַבְשָׁלוֹם בִּפְלַגְשֵׁי אָבִיו - נִקְרָא וּמְתַרְגֵּם. מַעֲשֶׂה פִּלֶגֶשׁ בַּגִּבְעָה, נִקְרָא וּמְתַרְגֵּם (יחזקאל טז, ב): ״הוֹדַע אֶת יְרוּשָׁלַיִם״ - נִקְרָא וּמְתַרְגֵּם. וּמַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שֶׁהָיָה קוֹרֵא לִפְנֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר ״הוֹדַע אֶת יְרוּשָׁלַיִם״, וּמְתַרְגֵּם. אָמַר לוֹ: ׳צֵא וְהוֹדִיעַ תּוֹעֲבוֹתֶיהָ שֶׁל אִמָּהּ׳! וְהַמֶּרְכָּבָה - קוֹרִין

תּוֹסֶפְתָּא

אוֹתָהּ לָרַבִּים. מַעֲשֶׂה רְאוּבֵן נִקְרָא וְלֹא מְתֻרְגָּם, וּמַעֲשֶׂה בְּרַבִּי חֲנִינָא בֶּן גַּמְלִיאֵל שֶׁהָיָה בְּכַבּוּל, וְהָיָה קוֹרֵא הַחַזָּן (בְּרֵאשִׁית לה, כב): ״וַיֵּלֶךְ רְאוּבֵן וַיִּשְׁכַּב אֶת בִּלְהָה״ וְגוֹ׳ וַיִּהְיוּ בְּנֵי יַעֲקֹב שְׁנֵים עָשָׂר״ וְאָמַר לַמְתַרְגֵּם: ׳אַל תְּתַרְגֵּם אֶלָּא אַחֲרוֹן׳! וְשִׁבְּחוּהוּ חֲכָמִים. מַעֲשֶׂה עֶגֶל הַשֵּׁנִי נִקְרָא וְלֹא מְתֻרְגָּם, אֵלּוּ הֵן מַעֲשֶׂה עֶגֶל הַשֵּׁנִי: מִן ״וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אַהֲרֹן מַה עָשָׂה לְךָ הָעָם הַזֶּה״ (שְׁמוֹת לב, כא) עַד ״וַיַּרְא מֹשֶׁה אֶת הָעָם כִּי פָרוּעַ הוּא״ וְגוֹ׳ (שָׁם שָׁם, כה). וְעוֹד כָּתוּב אַחֵר (שָׁם שָׁם, לה): ״וַיִּגֹּף ה׳ אֶת הָעָם״ וְגוֹ׳; מִכָּאן אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר: אֵין אָדָם רַשַּׁאי לְהָשִׁיב עַל הַקְּלָקֶלָה, שֶׁמִּתְשׁוּבָה שֶׁהֵשִׁיב אַהֲרֹן לְמֹשֶׁה פָּקְרוּ הָאֶפִּיקוֹרְסִים. בְּרֵכַת כֹּהֲנִים - נִקְרָאִין וְלֹא מְתֻרְגָּמִין. מַעֲשֶׂה דָּוִד וַאֲמְנוֹן - נִקְרָא וְלֹא מְתֻרְגֵּם, וְהַסּוֹפֵר מְלַמֵּד כְּדַרְכּוֹ.

כ. כָּל הַמִּקְרָאוֹת הַכְּתוּבוֹת לְגָנַאי - קוֹרִין אוֹתָן לְשֶׁבַח, כְּגוֹן (דְּבָרִים כח, ל): ״אִשָּׁה תֵּאָרֵשׂ וְאִישׁ אַחֵר יִשְׁגָּלֶנָּה״; כָּל מָקוֹם שֶׁכָּתוּב ׳יִשְׁגָּלֶנָּה׳ קוֹרִין אוֹתוֹ ׳יְשַׁכְּבֶנָּה׳, כְּגוֹן (דְּבָרִים כח, כז): ״בִּשְׁחִין מִצְרַיִם וּבַעְפָלִים״ כָּל מָקוֹם שֶׁכָּתוּב ׳בַּעְפָלִים׳ קוֹרִין אוֹתוֹ ׳בַּטְּחֹרִים׳, וּכְגוֹן (מְלָכִים-ב ו, כה): ״וְרֹבַע הַקַּב דְּיוֹנִים בַּחֲמִשָּׁה כָסֶף״; (יְשַׁעְיָה לו, יב): ״לֶאֱכֹל אֶת צוֹאָתָם וְלִשְׁתּוֹת אֶת מֵימֵי רַגְלֵיהֶם״; (מְלָכִים-ב י, כז): ״וַיְשַׁמֵּהוּ לְמְחָרוֹאת - לְמוֹצָאוֹת״. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קָרְחָה אוֹמֵר: ״וַיְשַׂמֵּהוּ לְמְחָרוֹאת״ קוֹרִין אוֹתוֹ כִּכְתָבוֹ, מִפְּנֵי שֶׁהוּא גְּנַאי.

כא. כָּתֻב הַנִּכְתָּב לְיָחִיד - אֵין מְכַנִּין אוֹתָהּ לָרַבִּים, לָרַבִּים - אֵין מְכַנִּין אוֹתָהּ לְיָחִיד. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הַמְתַרְגֵּם פָּסוּק כְּצוּרָתוֹ - הֲרֵי זֶה בַּדַּאי, וְהַמּוֹסִיף - הֲרֵי זֶה מְגַדֵּף. תִּרְגְּמָן הָעוֹמֵד לִפְנֵי חָכָם - אֵינוֹ רַשַּׁאי לֹא לִפְחוֹת וְלֹא לְהוֹסִיף וְלֹא לְשַׁנּוֹת, אֶלָּא אִם כֵּן יִהְיֶה אָבִיו אוֹ רַבּוֹ.

הַשָּׁלֵם

מַסֶּכֶת מוֹעֵד קָטָן פֶּרֶק רִאשׁוֹן

א. מֵעֵין הַיּוֹצֵא בַּתְּחִלָּה, מַשְׁקִין מִמֶּנּוּ אֲפִלּוּ שַׁבָּת בֵּית הַבַּעַל; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵין מַשְׁקִין מִמֶּנּוּ אֶלָּא שַׁבָּת בֵּית הַשִּׁלְחִין שֶׁחָרְבָה. רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמֵר: לֹא כָךְ וְלֹא כָךְ, יֶתֶר עַל כֵּן אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: לֹא יִפְנֶה אָדָם אֲמַת הַמַּיִם, וְיַשְׁקֶה לְגִנָּתוֹ וּלְחַרְבָתוֹ בְּחוּלּוֹ שֶׁל מוֹעֵד. אֵין מְמַלְּאִין וּמַשְׁקִין בַּקִּילוֹן, וַאֲפִלּוּ מִן הַבְּרֵכָה שֶׁנִּתְמַלְּאת בַּקִּילוֹן, אֲבָל בְּרֵכָה שֶׁנּוֹטֶפֶת מִשְּׁדֵה בֵּית הַשִּׁלְחִין זוֹ - מֻתָּר לְהַשְׁקוֹת מִמֶּנָּה שְׂדֵה בֵּית הַשִּׁלְחִין אַחֶרֶת. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן מְנַסְיָא אוֹמֵר: שְׁתֵּי עֲרוּגוֹת זוֹ לְמַעְלָה מִזּוֹ - לֹא יִדְלֶה מִן הַתַּחְתּוֹנָה וְיַשְׁקֶה לָעֶלְיוֹנָה, אֲבָל מַשְׁקֶה הוּא מִן הָעֶלְיוֹנָה לַתַּחְתּוֹנָה, יֶתֶר עַל כֵּן אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן רַבִּי שִׁמְעוֹן: אֲפִלּוּ עֲרוּגָה אַחַת, חֲצָיָהּ נָמוּךְ וְחֲצָיָהּ גָּבוֹהַּ - לֹא יִדְלֶה מִמָּקוֹם נָמוּךְ שֶׁבָּהּ וּמַשְׁקֶה, לְמָקוֹם גָּבוֹהַּ שֶׁבָּהּ. אֲבָל מְזַלֵּף הוּא מִן הַגָּבוֹהַּ שֶׁבָּהּ עַל הַנָּמוּךְ שֶׁבָּהּ וּמַשְׁקֶה, מַרְבִּיצִין שְׂדֵה בֵּית הַשִּׁלְחִין בַּמּוֹעֵד.

ב. אֵלּוּ הֵן עִגּוּלוֹת: בְּדִידִין[2] שֶׁבְּעִקְּרֵי הַזֵּיתִים, וְשֶׁבְּעִקְּרֵי אִילָנוֹת - מֻתָּרִין. וּמְמַשְׁמְשִׁין בַּקָּנִים. דָּבָר הָאָבֵד עוֹשִׂין אוֹתוֹ בַּמּוֹעֵד, דָּבָר שֶׁאֵינוֹ אָבֵד - אֵין עוֹשִׂין אוֹתוֹ בַּמּוֹעֵד, מוֹכֵר אָדָם עֲגָתוֹ שֶׁל מִים לַנָּכְרִי, וּמַחְלִיף עִמּוֹ מִשַּׁבָּת לְמוֹצָאֵי שַׁבָּת וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ.

ג. אֵין חוֹפְרִין בּוֹרוֹת שִׂיחִין וּמְעָרוֹת בַּמּוֹעֵד, אֲבָל מְחַנְּכִין וּמְתַקְּנִין אוֹתָן. אָמַר רַבִּי: נִרְאִין דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה בַּמּוֹעֵד, וְדִבְרֵי חֲכָמִים בַּשְּׁבִיעִית. כֵּיצַד כְּדַרְכּוֹ? חוֹפֵר בְּגוּמָא וְתוֹלֶה בָּהּ מְצוּדָּה. כֵּיצַד שֶׁלֹּא כְּדַרְכּוֹ? תּוֹחֵב בְּשֻׁפּוּד וּמַכֶּה בְּקַרְדֹּם וּמְרַדֵּד אֲדָמָה תַּחְתָּיו. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: כְּשֶׁאָמְרוּ מִשְּׁדֵה לָבָן שֶׁלֹּא כְּדַרְכּוֹ, לֹא אָמְרוּ אֶלָּא בִּשְׂדֵה לָבָן הַסְּמוּכָה לָעִיר, אֲבָל

[2] גּוּמּוֹת עֲגוּלוֹת סְבִיב הָאִילָן וּמַיִם בְּתוֹכָן.

תּוֹסֶפְתָּא

בְּשִׁדֵּה לָבָן הַסְּמוּכָה לְשִׁדֵּה אֵילָן, אֲפִלּוּ כְּדַרְכּוֹ - שֶׁמָּא יֵצְאוּ מִשִּׁדֵּה לָבָן, וַיַּחְרִיבוּ אֶת הָאֵילָנוֹת. צָדִין אֶת הָאֵישׁוּת, וְאֶת הָעַכְבָּרִים מִשִּׁדֵּה לָבָן, וּמִשִּׁדֵּה הָאֵילָן כְּדַרְכּוֹ, וּמַחֲרִיבִין חוֹרֵי הַנְּמָלִים. כֵּיצַד מַחֲרִיבִין? רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי אוֹמֵר: מֵבִיא עָפָר מֵחוֹרוֹ שֶׁל זֶה וְנוֹתֵן לְחוֹרוֹ שֶׁל זֶה, וְזֶה חוֹנְקִין זֶה אֶת זֶה. מַרְבִּיצִין מַיִם עַל גַּבֵּי פִּשְׁתָּן מִפְּנֵי עַקְרָב. וּנְחִיל שֶׁל דְּבוֹרִים שֶׁבָּרַח - מַחֲזִירִין אוֹתָן לִמְקוֹמוֹ.

ד. מִי שֶׁהָיָה כָּתוּל גּוֹחֶה לִרְשׁוּת הָרַבִּים - סוֹתְרוֹ וּבוֹנֶה אוֹתוֹ, מִפְּנֵי סַכָּנַת נְפָשׁוֹת. חוֹמַת הָעִיר שֶׁנִּפְרְצָה - גּוֹדְרִין אוֹתָהּ. גְּדֵרוּהָ וְנִפְרְצָה - אֵין גּוֹדְרִין אוֹתָהּ. אִם הָיְתָה סְמוּכָה לַסֶּפֶר - סוֹתְרָהּ וּבוֹנֶה כְּדַרְכּוֹ.

ה. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: רוֹאִין אֶת הַנְּגָעִים לְהָקֵל וְלֹא לְהַחְמִיר; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: לֹא לְהָקֵל וְלֹא לְהַחְמִיר, שֶׁאִם אָתָּה אוֹמֵר נְזַקֵּק לוֹ לְהָקֵל - נְזַקֵּק לוֹ אַף לְהַחְמִיר. אָמַר רַבִּי: נִרְאִין דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר בַּמֶּסְגָּר, וְדִבְרֵי רַבִּי יוֹסֵי בַּמַּחְלָט. אֵיזֶהוּ הוּא חִנּוּךְ הַקְּבָרוֹת? מַאֲרִיךְ בָּהּ וּמַרְחִיב בָּהּ. אֵיזוֹ הִיא נִבְרֶכֶת? זוֹ הִיא בְּקִיעַ, מוֹדָה רַבִּי יְהוּדָה: בְּסִיד שֶׁיָּכוֹל לְגוּמְרָהּ, שֶׁמַּדִּין אוֹתָהּ בַּמּוֹעֵד.

ו. אֵין מְקַדְּשִׁין נָשִׁים בַּמּוֹעֵד. רַבִּי יְהוּדָה מַתִּיר, שֶׁמָּא יְקַדְּמֶנּוּ אַחֵר בְּרַחֲמִים. מְמָאֲנִין, וּמְגָרְשִׁין, וְחוֹלְצִין, וּמְיַבְּמִין בַּמּוֹעֵד.

ז. מְלַקֵּט אָדָם עֵצִים וַעֲשָׂבִים, בֵּין מִתּוֹךְ שֶׁלּוֹ בֵּין מִתּוֹךְ שֶׁל חֲבֵרוֹ, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה אוּמָן. וְטוֹחֲנִין בַּמּוֹעֵד לִצְרֶךְ הַמּוֹעֵד. דָּבָר הָאָבֵד - עוֹשִׂין אוֹתוֹ בַּמּוֹעֵד. דָּבָר שֶׁאֵין אָבֵד - אֵין עוֹשִׂין אוֹתָהּ בַּמּוֹעֵד. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּתָלוּשׁ, אֲבָל בִּמְחֻבָּר - אַף דָּבָר הָאָבֵד - אֵין עוֹשִׂין אוֹתוֹ בַּמּוֹעֵד.

---

[3] בְּרֵכָה גְּדוֹלָה עֲשׂוּיָה בֶּחָצֵר שֶׁיִּקָּנְסוּ הַמַּיִם לְתוֹכוֹ.

הַשָּׁלֵם

אִם אֵין לוֹ מַה יֹּאכַל - קוֹצֵר וּמְעַמֵּר, וְזוֹרֶה וּבוֹרֵר, וְטוֹחֵן, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יָדוּשׁ בַּפֵּרוֹת.

ח. לוֹקְחִים מִן הָעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים שָׂדוֹת בָּתִּים וּכְרָמִים, בְּהֵמָה וַעֲבָדִים וּשְׁפָחוֹת, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּמַצִּיל מִיָּדָם, וְכוֹתֵב וּמַעֲלֶה בְּעַרְכָּאִין בַּשַּׁבָּת, וְאִם הָיָה כֹּהֵן - מְטַמֵּא לָהֶם וְיוֹצֵא לָדוּן עֲלֵיהֶם בְּחוּצָה לָאָרֶץ, וּכְשֵׁם שֶׁמְּטַמֵּא בְּחוּצָה לָאָרֶץ - כָּךְ מְטַמֵּא בְּבֵית הַקְּבָרוֹת, וּמְטַמֵּא לִלְמֹד תּוֹרָה וְלִשָּׂא אִשָּׁה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם יֵשׁ שָׁם מִמִּי לִלְמֹד - הֲרֵי זֶה לֹא יִטַּמֵּא. וְאִם לָאו - הֲרֵי זֶה מְטַמֵּא. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אִם יֵשׁ שָׁם מִמִּי לִלְמֹד - הֲרֵי זֶה מְטַמֵּא, שֶׁאֵין מִכָּל אָדָם זוֹכֶה לִלְמֹד אֶלָּא מִמִּי שֶׁזּוֹכֶה לוֹ.

מַסֶּכֶת מוֹעֵד קָטָן פֶּרֶק שֵׁנִי

א. כָּל אֵלּוּ שֶׁאָמְרוּ: ׳מְגַלְּחִין בַּמּוֹעֵד׳ - מָתָר לְסַפֵּר בַּמּוֹעֵד. בְּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים יוֹם שֶׁל אֵבֶל, אַף עַל פִּי שֶׁהִתִּירוּ לוֹ לְסַפֵּר - לֹא הִתִּירוּ לְסַפֵּר בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, אֲבָל מְסַפֵּר הוּא בְּצִנְעָה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ.

ב. כָּל אֵלּוּ שֶׁאָמְרוּ ׳מְכַבְּסִין בַּמּוֹעֵד׳ - מָתָר לְכַבֵּס. בְּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים יוֹם שֶׁל אֵבֶל, אַף עַל פִּי שֶׁהִתִּירוּ לוֹ לְכַבֵּס - לֹא יוֹלִיךְ כֵּלָיו לַכּוֹבֵס, אֲבָל מְכַבֵּס הוּא בְּצִנְעָה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, כְּשֵׁם שֶׁאָסוּר לְסַפֵּר וּלְכַבֵּס - כָּךְ אָסוּר לְטוֹל צִפָּרְנַיִם; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. וְרַבִּי יוֹסֵי מַתִּיר. וְכֵן הָיָה רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הַבָּאִין מֵחוּץ הַיָּם וּמִמְּדִינַת הַיָּם - אֲסוּרִין לְסַפֵּר וּלְכַבֵּס. וַחֲכָמִים מַתִּירִין. אָמַר רַבִּי: נִרְאִין דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה, בִּזְמַן שֶׁלֹּא נָטַל רְשׁוּת, וְדִבְרֵי חֲכָמִים, בִּזְמַן שֶׁנָּטַל רְשׁוּת.

ג. אֵין כּוֹתְבִין שְׁטָרֵי אֲרִיסוּת וְקַבָּלָנוּת בַּמּוֹעֵד. רַבִּי יְהוּדָה מַתִּיר, שֶׁמָּא יְקַדְּמֶנּוּ אַחֵר. כּוֹתֵב אָדָם חֻשְׁבּוֹנוֹתָיו בַּמּוֹעֵד, וּמְחַשֵּׁב אָדָם יְצִיאוֹתָיו בַּמּוֹעֵד, וּמְקַבְּלִין קִבּוּלֶת בַּמּוֹעֵד לְמוֹצָאֵי מוֹעֵד, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִשְׁקֹל וְשֶׁלֹּא יִמְנֶה, וְשֶׁלֹּא יְמַדֵּד כְּדֶרֶךְ שֶׁעוֹשֶׂה בְּחוֹל.

תּוֹסֶפְתָּא

ד. הַקּוֹבֵר אֶת מֵתוֹ שְׁנֵי יָמִים קֹדֶם הָרֶגֶל - מוֹנֶה חֲמִשָּׁה יָמִים אַחַר הָרֶגֶל. וְרַבִּים מִתְעַסְּקִין בּוֹ, וּמְלַאכְתּוֹ נַעֲשֵׂית עַל יְדֵי אֲחֵרִים. וַעֲבָדָיו וְשִׁפְחוֹתָיו עוֹשִׂין בְּצִנְעָה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, וְאֵין רַבִּים מִתְעַסְּקִין עִמּוֹ, שֶׁכְּבָר נִתְעַסְּקוּ בּוֹ בָּרֶגֶל. כְּלָלוֹ שֶׁל דָּבָר: כָּל שֶׁהוּא מִשּׁוּם אֵבֶל - רֶגֶל מַפְסִיקוֹ, וְכָל שֶׁהוּא מִשּׁוּם עִסְקֵי רַבִּים - אֵין רֶגֶל מַפְסִיקוֹ. קָבְרוּ שְׁלֹשָׁה יָמִים בְּסוֹף הָרֶגֶל - מוֹנֶה שִׁבְעָה אַחַר הָרֶגֶל. אַרְבָּעָה יָמִים הָרִאשׁוֹנִים - רַבִּים מִתְעַסְּקִין בּוֹ. שְׁלֹשָׁה יָמִים הָאַחֲרוֹנִים - אֵין רַבִּים מִתְעַסְּקִין בּוֹ, שֶׁכְּבָר נִתְעַסְּקוּ בּוֹ בָּרֶגֶל, וְרֶגֶל עוֹלֶה לוֹ.

ה. שִׁבְעָה יָמִים קֹדֶם הָרֶגֶל מְסַפֵּר בְּעֶרֶב הָרֶגֶל. אִם לֹא סִפֵּר בְּעֶרֶב הָרֶגֶל - אָסוּר לְסַפֵּר עַד שֶׁיַּעַבְרוּ עָלָיו שְׁלֹשִׁים יוֹם, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין הָרֶגֶל עוֹלֶה לִסְפִירַת שִׁבְעָה - עוֹלֶה לִסְפִירַת שְׁלֹשִׁים יוֹם. סִים כְּפִית הַמִּטָּה שְׁלֹשָׁה יָמִים קֹדֶם הָרֶגֶל - אֵין צָרִיךְ לְכַפּוֹתָהּ אַחַר הָרֶגֶל; דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֲפִלּוּ יוֹם אֶחָד, וַאֲפִלּוּ שָׁעָה אַחַת. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן רַבִּי שִׁמְעוֹן: הֵן הֵן דִּבְרֵי בֵּית שַׁמַּאי, הֵן הֵן דִּבְרֵי בֵּית הִלֵּל, שֶׁבֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים שְׁלֹשָׁה יָמִים. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: יוֹם אֶחָד בְּעֶרֶב שַׁבָּת זוֹקֵף אֶת מִטָּתוֹ. וּבְמוֹצָאֵי שַׁבָּת כּוֹפָהּ, אֲפִלּוּ לֹא נִשְׁתַּיֵּר לוֹ אֶלָּא יוֹם אֶחָד בִּלְבַד. אֵין אָבֵל רַשַּׁאי לְהִתְאַבֵּל בְּתוֹךְ הַמּוֹעֵד, אֲבָל נוֹהֵג בְּצִנְעָה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ.

ו. שׁוֹתִין מֵי זְבָלִים, וּמֵי דְקָלִים, וְכוֹס עֲקָרִין בַּמּוֹעֵד, שֶׁבְּרִאשׁוֹנָה הָיוּ אוֹמְרִים: אֵין שׁוֹתִין מֵי זְבָלִין, וּמֵי דְקָלִין, וְכוֹס שֶׁל עֲקָרִין בַּמּוֹעֵד, עַד שֶׁבָּא רַבִּי עֲקִיבָא וְלִמֵּד, שֶׁשּׁוֹתִין מֵי זְבָלִין וּמֵי דְקָלִין וְכוֹס עֲקָרִין בַּמּוֹעֵד. מַקִּיזִין דָּם לַבְּהֵמָה, לַחַיָּה, וְלָעוֹפוֹת, וְאֵין מוֹנְעִין רְפוּאָה מִן הַבְּהֵמָה בַּמּוֹעֵד. בְּהֵמָה שֶׁתִּבְעָה זָכָר - אֵין מַרְבִּיעִין אוֹתָהּ, אֲבָל מוֹרִידִין אוֹתָהּ לְבַקָּרוֹת[4].

[4] מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ בְּהֵמָה וְהִיא נִרְבַּעַת מֵעַצְמָהּ.

הַשָּׁלֵם

חֲמוֹרָה שֶׁתִּבְעָה - מַרְבִּיעִין אוֹתָהּ בְּשָׂכִיל שֶׁלֹּא תִּצְטַנֵּן. וּשְׂאָר כָּל הַבְּהֵמוֹת - מוֹרִידִין אוֹתָן לְבַקָּרוֹת. בְּכוֹר וּפְסוּלֵי הַמֻּקְדָּשִׁין - אֵין מַרְבִּיעִין אוֹתוֹ, לֹא בַּמּוֹעֵד וְלֹא בַּחוֹל.

ז. דָּנִין דִּינֵי מָמוֹנוֹת, וְדִינֵי נְפָשׁוֹת, וְדִינֵי קְנָסוֹת. וְשׁוֹרְפִין אֶת הַפָּרָה, וְעוֹרְפִין אֶת הָעֶגְלָה, וְרוֹצְעִין עֶבֶד עִבְרִי, וּפוֹדִין אֶת הָעֲרָכִין, וְאֶת הַחֲרָמִים, וְאֶת הַהֶקְדֵּשׁוֹת, וְאֶת מַעֲשֵׂר שֵׁנִי, וּמְפָרְקִין מִנְעָל מִן הָאֲמוּס[5], וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יַחְזִיר. מַכְבֵּשׁ שֶׁל כּוֹבְשִׁים שֶׁהִתִּירוּ קֹדֶם לַמּוֹעֵד - אֵין מַחֲזִירִים לוֹ, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר שֶׁאֵין נוֹטֵל הֵימֶנּוּ, וְשֶׁל בַּעַל הַבַּיִת - נוֹטֵל הֵימֶנּוּ, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר שֶׁמַּחֲזִירוֹ. חֲנֻיּוֹת פְּתוּחוֹת לְסָטְיוֹ - פּוֹתֵחַ וְנוֹעֵל כְּדַרְכּוֹ. לִרְשׁוּת הָרַבִּים - פּוֹתֵחַ אַחַת וְנוֹעֵל אַחַת.

ח. עֶרֶב יוֹם-טוֹב הָאַחֲרוֹן שֶׁל חַג - יוֹצֵא וּמְעַטֵּר אֶת הַשּׁוּק בְּשָׂכִיל יוֹם-טוֹב הָאַחֲרוֹן שֶׁל חַג. יוֹשְׁבִין עַל סַפְסָל שֶׁל כּוּתִים בַּשַּׁבָּת, וּבְעַכּוֹ. וּמַעֲשֶׂה בְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל, שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב עַל סַפְסָל שֶׁל כּוּתִים בַּשַּׁבָּת בְּעַכּוֹ. אָמְרוּ לוֹ: מֵימֵינוּ לֹא הָיִינוּ נוֹהֲגִין כָּךְ; וְלֹא רָצָה לוֹמַר לָהֶם: "מִתְּרִין אַתֶּם", אֶלָּא עָמַד וְהָלַךְ לוֹ. רוֹחֲצִין שְׁנֵי אֲחִים כְּאֶחָד, וְאֵין רוֹחֲצִין שְׁנֵי אַחִים בְּכָבוּל[6]. מַעֲשֶׂה בִּיהוּדָה וְהִלֵּל בָּנָיו שֶׁל רַבָּן גַּמְלִיאֵל, שֶׁנִּכְנְסוּ לִרְחֹץ בְּכָבוּל, אָמְרוּ לָהֶם: לֹא הָיִינוּ נוֹהֲגִין לְהִיוֹת רוֹחֲצִין שְׁנֵי אַחִים כְּאֶחָד בְּכָבוּל; וְלֹא רָצוּ לוֹמַר לָהֶם: "מִתְּרִין אַתֶּם", אֶלָּא נִכְנְסוּ וְרָחֲצוּ זֶה אַחַר זֶה. יוֹצְאִין בְּקוֹרְדָּקִיסִין[7] בְּשַׁבָּת, וְאֵין יוֹצְאִין בְּקוֹרְדָּקִיסִין בְּשַׁבָּת בְּבֵירִי[8]. וּמַעֲשֶׂה

[5] עֵין עָשׂוּי כְּמִדַּת הַמִּנְעָל לְבֵית מוֹשָׁבוֹ, וּבְשָׁעַת גְּמַר מְלַאכְתָּהּ מוֹשִׁיבִין אוֹתוֹ עָלָיו.

[6] שָׁם מָקוֹם.

[7] מִינֵי מִנְעָל רְחָבִים.

[8] שָׁם מָקוֹם.

תּוֹסֶפְתָּא

בִּיהוּדָה וְהִלֵּל, בָּנָיו שֶׁל רַבָּן גַּמְלִיאֵל, שֶׁהָיוּ יוֹצְאִין בְּקוֹרְדְּקִיסִין בְּשַׁבָּת, וְלֹא שֶׁל זָהָב בַּשַּׁבָּת בְּבֵירִי, אָמְרוּ לָהֶם: לֹא הָיוּ נוֹהֲגִין כֵּן לִהְיוֹת יוֹצְאִין בְּקוֹרְדְּקִיסִין שֶׁל זָהָב בְּשַׁבָּת! לֹא רָצוּ לוֹמַר לָהֶם: 'מְתֻרִּין אַתֶּם'! אֶלָּא שֶׁלְּחוּם בְּיַד עַבְדֵיהֶם.

ט. חָכָם שֶׁמֵּת - הַכֹּל קָרוֹבָיו, הַכֹּל קוֹרְעִין, הַכֹּל חוֹלְצִין, וְהַכֹּל סוֹפְדִין עָלָיו, וְהַכֹּל מַבְרִין עָלָיו - אֲפִלּוּ בִּרְחוֹבָהּ שֶׁל עִיר. אֵין מוֹלִיכִין חֲלִילִין לְבֵית הָאֵבֶל, וְלֹא לְבֵית הַמִּשְׁתֶּה, וּלְבֵית הַשִּׂמְחָה, אֶלָּא בְּמָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ. אֵיזֶהוּ הֶסְפֵּד? זֶה שֶׁעַל הַלֵּב, שֶׁנֶּאֱמַר (יְשַׁעְיָה לב, יב): "עַל שָׁדַיִם סֹפְדִים"; טִפּוּחַ - בְּיָדַיִם. קִילּוּס - זֶה פִּשּׁוּט זְרוֹעוֹת.

מַסֶּכֶת חֲגִיגָה פֶּרֶק רִאשׁוֹן

א. הַטָּמֵא, פָּטוּר מִן הָרְאִיָּה שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים יב, ה-ו): "וּבָאתֶ שָּׁמָּה וַהֲבֵאתֶם שָּׁמָּה" - בְּרָאוּי לְכָךְ נֶאֱמַר עֲזָרָה, יָצָא טָמֵא שֶׁאֵין רָאוּי לְכָךְ לַעֲזָרָה.

ב. יוֹחָנָן בֶּן דַּהֲבַאי אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי יְהוּדָה: אַף הַסּוּמָא אַחַת מֵעֵינָיו - פָּטוּר בִּרְאִיָּה, שֶׁנֶּאֱמַר: "יֵרָאֶה". הֵשִׁיב רַבִּי תַּחַת בֵּית הִלֵּל, לְדִבְרֵי בֵּית שַׁמַּאי (שְׁמוּאֵל-א א, כב): "וְחַנָּה לֹא עָלְתָה כִּי אָמְרָה לְאִישָׁהּ עַד יִגָּמֵל הַנַּעַר" וְגוֹ'.

ג. קָטָן שֶׁאֵין צָרִיךְ לְאִמּוֹ - חַיָּב בַּסֻּכָּה. קָטָן שֶׁצָּרִיךְ לְאִמּוֹ - יוֹצֵא בְּעֵרוּב אִמּוֹ, וְשֶׁאֵינוֹ צָרִיךְ לְאִמּוֹ - מְעָרְבִין עָלָיו מְזוֹן שְׁתֵּי סְעוּדוֹת בְּעֵרוּבֵי תְּחוּמִין. קָטָן הַיּוֹדֵעַ לְנַעֲנֵעַ - חַיָּב בַּלּוּלָב. יוֹדֵעַ לְהִתְעַטֵּף - חַיָּב בַּצִּיצִית. יוֹדֵעַ לְדַבֵּר - אָבִיו מְלַמְּדוֹ שְׁמַע, וְתוֹרָה וְלָשׁוֹן קֹדֶשׁ, וְאִם לָאו - רָאוּי לוֹ שֶׁלֹּא בָּא לָעוֹלָם. יוֹדֵעַ לִשְׁמוֹר תְּפִלָּיו - אָבִיו לוֹקֵחַ לוֹ תְּפִלִּין. כֵּיצַד בּוֹדְקִין אוֹתוֹ? מַטְבִּילִין אוֹתוֹ וְנוֹתְנִין לוֹ חֵלִין לְשֵׁם תְּרוּמָה. יוֹדֵעַ לִשְׁמֹר גּוּפוֹ - אוֹכְלִין עַל גּוּפוֹ טָהֳרוֹת. יוֹדֵעַ לִפְרֹשׂ כַּפָּיו - חוֹלְקִין לוֹ עַל הַגֹּרֶן. כֵּיצַד בּוֹדְקִין אוֹתוֹ? מַטְבִּילִין אוֹתוֹ וְנוֹתְנִין לוֹ חֵלִין לְשֵׁם תְּרוּמָה. יֵשׁ בּוֹ דַּעַת לִשְׁאַל, סְפָקוֹ בִּרְשׁוּת הַיָּחִיד - טָמֵא. בִּרְשׁוּת הָרַבִּים - טָהוֹר. יוֹדֵעַ לִשְׁחֹט - שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה. יָכוֹל לֶאֱכֹל כַּזַּיִת דָּגָן - פּוֹרְשִׁין מִצּוֹאָתוֹ וּמִמֵּימֵי רַגְלָיו אַרְבַּע אַמּוֹת. כַּזַּיִת צָלִי - שׁוֹחֲטִין עָלָיו אֶת הַפֶּסַח, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת יב, ד): "אִישׁ לְפִי אָכְלוֹ". רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לְעוֹלָם אֵין שׁוֹחֲטִין עָלָיו הַפֶּסַח, עַד שֶׁיֵּדַע הֶפְרֵשׁ אֲכִילָה. אָמַר לוֹ: אֵיזוֹ הֶפְרֵשׁ אֲכִילָה? כָּל שֶׁנּוֹתְנִין לוֹ בֵּיצָה - וְנוֹטְלָהּ, אֱגֹז - וְזוֹרְקָהּ.

ד. תִּינוֹקֶת שֶׁהֵבִיאָה שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת - חַיֶּבֶת בְּכָל מִצְוֹת הָאֲמוּרוֹת בַּתּוֹרָה, אוֹ חוֹלֶצֶת אוֹ מִתְיַבֶּמֶת. וְכֵן תִּינוֹק שֶׁהֵבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת - חַיָּב בְּכָל הַמִּצְוֹת הָאֲמוּרוֹת בַּתּוֹרָה, רָאוּי לִהְיוֹת בֶּן סוֹרֵר וּמוֹרֶה. נִתְמַלֵּא זְקָנוֹ - רָאוּי לַעֲשׂוֹת שְׁלִיחַ צִבּוּר לִפְנֵי הַתֵּבָה, וְלִשָּׂא אֶת כַּפָּיו, אֲבָל אֵין חוֹלֵק בְּקִדֻּשֵּׁי מִקְדָּשׁ עַד שֶׁיָּבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת. רַבִּי אוֹמֵר: אוֹמֵר אֲנִי, עַד שֶׁיִּהְיֶה בֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה, שֶׁנֶּאֱמַר (עֶזְרָא ג, ח): "וַיַּעֲמִידוּ אֶת הַלְוִיִּם מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה לְנַצֵּחַ עַל מְלֶאכֶת בֵּית ה'".

ה. בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: מַרְבֶּה מִדַּת רְאִיָּה מִמִּדַּת חֲגִיגָה, רְאִיָּה - כֻּלָּהּ לָגְבוֹהַּ, מָה שֶּׁאֵין כֵּן בַּחֲגִיגָה. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: מַרְבֶּה מִדַּת חֲגִיגָה מִמִּדַּת רְאִיָּה, חֲגִיגָה נוֹהֶגֶת לִפְנֵי הַדְּבוּר וּלְאַחַר הַדְּבוּר, מָה שֶּׁאֵין כֵּן בִּרְאִיָּה. שֶׁלֹּשׁ מִצְוֹת נוֹהֲגוֹת בָּרֶגֶל, אֵלּוּ הֵן: רְאִיָּה, חֲגִיגָה וְשִׂמְחָה, יֵשׁ בָּרְאִיָּה מָה שֶּׁאֵין בִּשְׁתֵּיהֶן, יֵשׁ בַּחֲגִיגָה מַה שֶּׁאֵין בִּשְׁתֵּיהֶן, וּבְשִׂמְחָה מַה שֶּׁאֵין בִּשְׁתֵּיהֶן. רְאִיָּה - כֻּלָּהּ לָגְבוֹהַּ, מָה שֶּׁאֵין כֵּן בִּשְׁתֵּיהֶן. חֲגִיגָה - נוֹהֶגֶת לִפְנֵי הַדְּבוּר וּלְאַחַר הַדְּבוּר, מָה שֶּׁאֵין כֵּן בִּשְׁתֵּיהֶן. שִׂמְחָה נוֹהֶגֶת בָּאֲנָשִׁים וְנָשִׁים, וְנוֹהֶגֶת כָּל שִׁבְעָה, מָה שֶּׁאֵין כֵּן בִּשְׁתֵּיהֶן.

ו. אֵיזוֹ הִיא רְאִיָּה? אֵלּוּ עוֹלוֹת הַבָּאוֹת לְרְאִיָּה. אֵיזוֹ הִיא חֲגִיגָה? אֵלּוּ שְׁלָמִים הַבָּאִין לַחֲגִיגָה. אִם יֵשׁ לוֹ לְהָבִיא מִתּוֹךְ בֵּיתוֹ - יָבִיא. וְאִם לָאו - מִשְׁתַּתֵּף הוּא עִם

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

אֲחֵרִים, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִפְחוֹת מִכַּשְּׁעוּר, זֶה וָזֶה קְרוּיִין חֲגִיגָה.

ז. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר: לֹא נֶחְלְקוּ בֵּית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל עַל עוֹלָה וּשְׁלָמִים שֶׁל יוֹם-טוֹב, שֶׁלֹּא יָבִיא אֶלָּא מִן הַחֻלִּין, וְעַל שְׁלָמִים הַבָּאִין בְּשָׁאָר יְמוֹת הַשָּׁנָה, שֶׁאִם רוֹצֶה לְסָמֵךְ מִן הַמַּעֲשֵׂר - סוֹמֵךְ, עַל מַה נֶּחְלְקוּ? עַל עוֹלַת שֶׁל יוֹם-טוֹב עַצְמוֹ, שֶׁבֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: יָבִיא הַכֹּל מִן הַחֻלִּין, וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: יָבִיא חוֹבָתוֹ מִן הַחֻלִּין, וְאִם רָצָה לְסָמֵךְ מִן הַמַּעֲשֵׂר - סוֹמֵךְ, וּשְׁאָר כָּל יְמוֹת הַשָּׁנָה יָבִיא חוֹבָתוֹ מִן הַחֻלִּין.

ח. יִשְׂרָאֵל יוֹצְאִין יְדֵי חוֹבָתָן בִּנְדָרִים וּנְדָבוֹת, וּבְמַעֲשֵׂר בְּהֵמָה. כֹּהֲנִים בַּחַטָּאת, וְאָשָׁם בַּבְּכוֹר בָּחֻזֶּה וּבַשּׁוֹק. אֲבָל לֹא בָּעוֹפוֹת וְלֹא בַּמְּנָחוֹת. נָזִיר יוֹצֵא בָּאֵלּוּ, בֵּין בְּשֶׁלּוֹ בֵּין בְּשֶׁל אֲחֵרִים. וְלֹא בַּמְּנָחוֹת. נָזִיר יוֹצֵא בָּאֵלּוּ, בֵּין בְּשֶׁלּוֹ בֵּין בְּשֶׁל אֲחֵרִים. וְלֹא בַּמְּנָחוֹת. נָזִיר יוֹצֵא בָּאֵלּוּ, בֵּין בְּשֶׁלּוֹ בֵּין בְּשֶׁל אֲחֵרִים.

ט. אֵין מְבִיאִים תּוֹדָה בְּחַג הַמַּצּוֹת מִפְּנֵי הֶחָמֵץ שֶׁבָּהּ, וְלֹא בַּעֲצֶרֶת מִפְּנֵי שֶׁהוּא יוֹם-טוֹב, אֲבָל מֵבִיא תּוֹדָתוֹ בְּחַג הַסְּכּוֹת, וְיוֹצֵא בָּהּ יְדֵי חוֹבָתוֹ. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אֵין מְבִיאִין תּוֹדָה בְּחַג הַסְּכּוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים טז, טז): "בְּחַג הַמַּצּוֹת וּבְחַג הַשָּׁבוּעוֹת וּבְחַג הַסֻּכּוֹת", כָּל שֶׁבָּא בְּחַג הַמַּצּוֹת - בָּא בְּחַג הַשָּׁבוּעוֹת, וּבְחַג הַסֻּכּוֹת, תּוֹדָה שֶׁאֵינָהּ בָּאָה בְּחַג הַמַּצּוֹת - אֵינָהּ בָּאָה, לֹא בְּחַג הַשָּׁבוּעוֹת וְלֹא בְּחַג הַסֻּכּוֹת. רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: מֵבִיא אָדָם תּוֹדָתוֹ בְּחַג הַסֻּכּוֹת וְיוֹצֵא בָּהּ יְדֵי חוֹבָתוֹ מִשּׁוּם שִׂמְחָה, וְאֵין יוֹצֵא בָּהּ יְדֵי חוֹבָה מִשּׁוּם חֲגִיגָה.

י. עָבַר הָרֶגֶל וְלֹא חָג - אֵינוֹ חַיָּב בְּאַחֲרָיוּתוֹ, עַל זֶה נֶאֱמַר (קֹהֶלֶת א, טו): "מְעֻוָּת לֹא יוּכַל לְתִקֵּן וְחֶסְרוֹן לֹא יוּכַל לְהִמָּנוֹת". רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן מְנַסְיָא אוֹמֵר: אֵיזוֹ הִיא "מְעֻוָּת לֹא יוּכַל לְתִקֵּן"? זֶה הַבָּא עַל הָעֲרָוָה וְהוֹלִיד מַמְזֵר. גָּנַב אָדָם - יָכוֹל שֶׁיַּחֲזִיר גְּזֵלוֹ. גָּזַל - יָכוֹל שֶׁיַּחֲזִיר גְּזֵלוֹ. בָּא עַל אֵשֶׁת אִישׁ - פְּסָלָהּ מִידֵי בַּעְלָהּ, נִטְרַד מִן

הַשָּׁלֵם

הָעוֹלָם וְהוֹלֵךְ, וְעַל זֶה נֶאֱמַר: "מְעֻוָּת לֹא יוּכַל לְתִקֵּן". רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי אוֹמֵר: אֵין אוֹמְרִים - 'בַּקְּרוּ גָּמָל זֶה, שֶׁמָּא יֵשׁ בּוֹ מוּם, בַּקְּרוּ חֲזִיר זֶה שֶׁמָּא יֵשׁ בּוֹ מוּם', אֵין מְבַקְּרִין אֶלָּא טָלֶה! וְאֵיזֶה? זֶה תַּלְמִיד חָכָם הַפּוֹרֵשׁ מִן הַתּוֹרָה, וְעַל זֶה נֶאֱמַר: "מְעֻוָּת לֹא יוּכַל לְתִקֵּן". רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: עָלָיו הוּא אוֹמֵר (מִשְׁלֵי כז, ח): "כְּצִפּוֹר נוֹדֶדֶת מִן קִנָּהּ" וְגוֹ', וְאוֹמֵר (יִרְמְיָה ב, ה): "מַה מָּצְאוּ אֲבוֹתֵיכֶם בִּי עָוֶל כִּי רָחֲקוּ מֵעָלַי" וְגוֹ'.

יא. הֶתֵּר נְדָרִים פּוֹרְחִין בָּאֲוִיר, וְאֵין לָהֶם עַל מָה שֶׁיִּסָּמְכוּ, אֲבָל חָכָם מַתִּיר לְפִי חָכְמָתוֹ, הִלְכוֹת שַׁבָּת חֲגִיגוֹת וּמְעִילוֹת כַּהֲרָרִין הַתְּלוּיִין בְּשַׂעֲרָה, מִקְרָא מוּעָט וַהֲלָכוֹת מְרֻבּוֹת, אֵין לָהֶם עַל מָה שֶׁיִּסָּמְכוּ, מִכָּאן הָיָה רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: צְבָתָא בִּצְבָתָא מִתְעַבְּדָא, צְבָתָא קַדְמֵיתָא בְּמַאי אִתְעַבְּדַת, הָא לָאו בְּרִיָּה הַוּת. הַדִּינִין הָעֲבוּדוֹת, הַטָּהֳרוֹת וְהַטֻּמְאוֹת וְהָעֲרָיוֹת, מוּסָף עֲלֵיהֶן הָעֲרָכִין וְהַחֲרָמִים וְהַהֶקְדֵּשׁוֹת, מִקְרָא מְרֻבֶּה, מִדְרָשׁ וַהֲלָכוֹת מְרֻבּוֹת - יֵשׁ לָהֶן עַל מָה שֶׁיִּסָּמְכוּ, אַבָּא יוֹסֵי בֶּן חָנָן אוֹמֵר: אִלּוּ שְׁמוֹנָה מִקְצָעֵי תּוֹרָה, גּוּפֵי הִלְכוֹת הֵן.

מַסֶּכֶת חֲגִיגָה פֶּרֶק שֵׁנִי

ב. אֵין דּוֹרְשִׁין בַּעֲרָיוֹת בִּשְׁלשָׁה, אֲבָל דּוֹרְשִׁין בִּשְׁנַיִם, אֲבָל לֹא בְּמַעֲשֶׂה בְּרֵאשִׁית בִּשְׁנַיִם. אֲבָל דּוֹרְשִׁין בְּיָחִיד וְלֹא בְּמֶרְכָּבָה בְּיָחִיד, אֶלָּא אִם כֵּן הָיָה חָכָם מֵבִין מִדַּעְתּוֹ. מַעֲשֶׂה בְּרַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי שֶׁהָיָה רוֹכֵב עַל הַחֲמוֹר, וְהָיָה רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עָרָךְ מְחַמֵּר אַחֲרָיו, אָמַר לוֹ: רַבִּי שְׁנֵה לִי פֶּרֶק אֶחָד בְּמַעֲשֵׂה מֶרְכָּבָה, אָמַר לוֹ: לֹא כְךָ שָׁנִיתִי לָכֶם 'וְלֹא בְּמֶרְכָּבָה בְּיָחִיד, אֶלָּא אִם כֵּן הָיָה חָכָם מֵבִין מִדַּעְתּוֹ'? אָמַר לוֹ: מֵעַתָּה אַרְצֶה לְפָנֶיךָ? אָמַר לוֹ: אֱמוֹר! פָּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עָרָךְ, וְדָרַשׁ בְּמַעֲשֵׂה מֶרְכָּבָה, יָרַד רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי מִן הַחֲמוֹר, וְנִתְעַטֵּף בְּטַלִּיתוֹ, וְיָשַׁב שְׁנֵיהֶם עַל גַּבֵּי אֶבֶן אַחַת, תַּחַת

תּוֹסֶפְתָּא

הַזִּית, וְהִרְצָה לְפָנָיו, עָמַד וּנְשָׁקוֹ, וְאָמַר: בָּרוּךְ ה׳ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר נָתַן בֵּן לְאַבְרָהָם אָבִינוּ שֶׁיּוֹדֵעַ לְהָבִין וְלִדְרֹשׁ בִּכְבוֹד אָבִיו שֶׁבַּשָּׁמַיִם, יֵשׁ נָאֶה דּוֹרֵשׁ וְאֵין נָאֶה מְקַיֵּם, נָאֶה מְקַיֵּם וְאֵין נָאֶה דּוֹרֵשׁ, אַתָּה נָאֶה דּוֹרֵשׁ וְנָאֶה מְקַיֵּם, אַשְׁרֶיךָ אָבִינוּ אַבְרָהָם! שֶׁאֶלְעָזָר בֵּן עֲרָךְ יָצָא מֵחֶלְצֵיךָ, שֶׁיּוֹדֵעַ לְהָבִין וְלִדְרֹשׁ בִּכְבוֹד אָבִיו שֶׁבַּשָּׁמַיִם. רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: שְׁלֹשָׁה הִרְצָאוֹת הֵן - רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ הִרְצָה לִפְנֵי רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי. רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי הִרְצָה לִפְנֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ. חֲנַנְיָא בֶּן חֲכִינַאי הִרְצָה לִפְנֵי רַבִּי עֲקִיבָה.

ב. אַרְבָּעָה נִכְנְסוּ לַפַּרְדֵּס, בֶּן עַזַּאי וּבֶן זוֹמָא, אַחֵר וְרַבִּי עֲקִיבָה. אֶחָד הִצִּיץ וּמֵת, אֶחָד הֵצִיץ וְנִפְגַּע, אֶחָד הֵצִיץ וְקִצֵּץ בַּנְּטִיעוֹת, וְאֶחָד עָלָה בְּשָׁלוֹם וְיָרַד בְּשָׁלוֹם. בֶּן עַזַּאי הִצִּיץ וָמֵת, עָלָיו הַכָּתוּב אוֹמֵר (תְּהִלִּים קטז, טו): ״יָקָר בְּעֵינֵי ה׳ הַמָּוְתָה לַחֲסִידָיו״. בֶּן זוֹמָא הֵצִיץ וְנִפְגַּע, עָלָיו הַכָּתוּב אוֹמֵר (מִשְׁלֵי כה, טז): ״דְּבַשׁ מָצָאתָ אֱכוֹל דַּיֶּךָּ״ וְגוֹ׳, אֱלִישָׁע הֵצִיץ וְקִצֵּץ בַּנְּטִיעוֹת, עָלָיו הַכָּתוּב אוֹמֵר (קֹהֶלֶת ה, ה): ״אַל תִּתֵּן אֶת פִּיךָ לַחֲטִיא אֶת בְּשָׂרֶךָ״ וְגוֹ׳. רַבִּי עֲקִיבָה עָלָה בְּשָׁלוֹם וְיָרַד בְּשָׁלוֹם, עָלָיו הַכָּתוּב אוֹמֵר (שִׁיר הַשִּׁירִים א, ד): ״מָשְׁכֵנִי אַחֲרֶיךָ נָרוּצָה״ וְגוֹ׳. מָשְׁלוּ מָשָׁל, לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה? לְפַרְדֵּס שֶׁל מֶלֶךְ וַעֲלָיָה בְּנוּיָה עַל גַּבָּיו, מַה עָלָיו לְהָאָדָם לְהָצִיץ, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יָזוּז אֶת עֵינָיו מִמֶּנּוּ. וְעוֹד מָשְׁלוּ מָשָׁל, לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה? לְאַסְטְרַטְיָא הָעוֹבֶרֶת בֵּין שְׁנֵי דְּרָכִים, אֶחָד שֶׁל אוּר וְאֶחָד שֶׁל שֶׁלֶג, הִטָּה לְכָאן - נִכְוָה בָּאֵשׁ, הִטָּה לְכָאן - נִכְוָה מִשֶּׁלֶג, מַה עָלָיו עַל אָדָם? לְהַלֵּךְ בָּאֶמְצַע, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יְהֵא נוֹטֶה לֹא לְכָאן וְלֹא לְכָאן. מַעֲשֶׂה בְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן חֲנַנְיָא, שֶׁהָיָה עוֹמֵד עַל גַּבֵּי מַעֲלֵה בֵּהַר הַבַּיִת, וְרָאָהוּ בֶּן זוֹמָא וְלֹא עָמַד מִפָּנָיו, הִגִּיעַ אֲצָלוֹ וְלֹא נָתַן לוֹ שָׁלוֹם, אָמַר לוֹ: מִאַיִן וּלְאַיִן בֶּן זוֹמָא? אָמַר לוֹ: צוֹפֶה הָיִיתִי בְּמַעֲשֶׂה בְּרֵאשִׁית, וְאֵין בֵּין מַיִם הָעֶלְיוֹנִים לַמַּיִם הַתַּחְתּוֹנִים אֶפְלוּ טֶפַח, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרֵאשִׁית א, ב): ״וְרוּחַ אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת עַל פְּנֵי הַמָּיִם״, וְאוֹמֵר (דְּבָרִים לב, יא): ״כַּנֶּשֶׁר יָעִיר קִנּוֹ״ וְגוֹ׳, מַה נֶּשֶׁר זֶה טָס עַל גַּבֵּי קִנּוֹ, נוֹגֵעַ וְאֵינוֹ נוֹגֵעַ, כָּךְ אֵין בֵּין מַיִם הָעֶלְיוֹנִים לְמַיִם הַתַּחְתּוֹנִים, אֶפְלוּ טֶפַח. אָמַר לָהֶם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ לְתַלְמִידָיו: כְּבָר בֶּן זוֹמָא מִבַּחוּץ! לֹא הָיוּ יָמִים מוּעָטִים עַד שֶׁנִּסְתַּלֵּק בֶּן זוֹמָא.

ג. כָּל הַמִּסְתַּכֵּל בְּאַרְבָּעָה דְּבָרִים - רָאוּי לוֹ שֶׁלֹּא בָּא לָעוֹלָם, מַה לְמַעְלָה מַה לְמַטָּה, מַה לִפְנִים וּמַה לְאָחוֹר. **״כִּי שְׁאַל נָא לְיָמִים רִאשֹׁנִים״** (דְּבָרִים ד, לב) - יָחִיד, וְאֵין שְׁנַיִם שׁוֹאֲלִין. יָכוֹל יִשְׁאַל אָדָם עַל קֶדֶם לְמַעֲשֶׂה בְּרֵאשִׁית? תַּלְמוּד לוֹמַר (שָׁם): **״לְמִן הַיּוֹם אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים אָדָם עַל הָאָרֶץ״**, יָכוֹל לֹא יִשְׁאַל אָדָם מֹשֶׁשֶׁת יְמֵי בְּרֵאשִׁית? תַּלְמוּד לוֹמַר: - **״לְיָמִים רִאשֹׁנִים אֲשֶׁר הָיוּ לְפָנֶיךָ״**, יָכוֹל יִשְׁאַל אָדָם מַה לְמַעְלָה, מַה לְמַטָּה, מַה לִפְנִים מַה לְאָחוֹר? תַּלְמוּד לוֹמַר: **״וּלְמִקְצֵה הַשָּׁמַיִם עַד קְצֵה הַשָּׁמָיִם״**, מִקְצֵה הַשָּׁמַיִם וְעַד קְצֵה אַתָּה שׁוֹאֵל, וְאִי אַתָּה שׁוֹאֵל מַה לְמַעְלָה מַה לְמַטָּה, מַה הָיָה וּמַה עָתִיד לִהְיוֹת.

ד. מִימֵיהֶן לֹא נֶחְלְקוּ אֶלָּא עַל הַסְּמִיכָה, חֲמִשָּׁה זוּגוֹת הֵן: שְׁלֹשָׁה מִזּוּגוֹת הָרִאשׁוֹנִים שֶׁאָמְרוּ שֶׁלֹּא לִסְמֹךְ, וּשְׁנַיִם מִזּוּגוֹת הָאַחֲרוֹנִים שֶׁאָמְרוּ שֶׁלֹּא לִסְמֹךְ, שְׁלֹשָׁה הָיוּ נְשִׂיאִים, וּשְׁנַיִם לָהֶן אָבוֹת בֵּית דִּין; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: יְהוּדָה בֶּן טַבַּאי - אַב בֵּית דִּין, שִׁמְעוֹן בֶּן שָׁטַח - נָשִׂיא. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: בַּתְּחִלָּה לֹא הָיְתָה מַחְלֹקֶת בְּיִשְׂרָאֵל, אֶלָּא בֵּית דִּין שֶׁל שִׁבְעִים וְאֶחָד יוֹשְׁבִין בְּלִשְׁכַּת הַגָּזִית, וּשְׁנֵי בָּתֵּי דִינִים שֶׁל עֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה. עֶשְׂרִין וּשְׁלֹשָׁה יוֹשְׁבִין עַל פֶּתַח הַר הַבַּיִת, וְאֶחָד בַּחֵיל, וּשְׁאָר בֵּית דִּין שֶׁל עֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה - יוֹשְׁבִין בִּשְׁאָר עֲיָרוֹת יִשְׂרָאֵל, נִצְרָךְ אֶחָד מֵהֶם - הוֹלֵךְ אֵצֶל בֵּית דִּין שֶׁבְּעִירוֹ. אֵין בֵּית דִּין הוֹלֵךְ אֵצֶל בֵּית דִּין הַסָּמוּךְ לְעִירוֹ, אִם שָׁמְעוּ - אָמְרוּ לָהֶם. אִם לָאו, הוּא וּמִפְלָא שֶׁבָּהֶן בָּאִין לְבֵית דִּין שֶׁבְּהַר הַבַּיִת, אִם

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

שָׁמְעוּ - אָמְרוּ לָהֶם, וְאִם לָאו - הוּא וּמְפָלָא שֶׁבָּהֶם בָּאִין לְבֵית דִּין שֶׁבַּחֵיל. אִם שָׁמְעוּ - אָמְרוּ לָהֶם. אִם לָאו - אֵלּוּ וְאֵלּוּ בָּאִין לְבֵית דִּין שֶׁבִּלְשְׁכַּת הַגָּזִית, וּבֵית דִּין שֶׁבִּלְשְׁכַּת הַגָּזִית, אַף עַל פִּי שֶׁהוּא שֶׁל שִׁבְעִים וְאֶחָד - אֵין פָּחוֹת מֵעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה, נִצְרָךְ אֶחָד מֵהֶם לָצֵאת, רוֹאֶה, אִם יֵשׁ שָׁם עֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה - יוֹצֵא, וְאִם לָאו - אֵין יוֹצֵא, עַד שֶׁיִּהוּ שָׁם עֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה. הָיוּ יוֹשְׁבִין מִתָּמִיד שֶׁל שַׁחַר עַד תָּמִיד שֶׁל בֵּין הָעַרְבַּיִם, וּבַשַּׁבָּתוֹת וּבַיָּמִים טוֹבִים - נִכְנָסִין לְבֵית הַמִּדְרָשׁ שֶׁבְּהַר הַבַּיִת[9]. נִשְׁאֲלָה הַשְּׁאֵלָה בְּפָנֵיהֶם, אִם שָׁמְעוּ - אָמְרוּ לָהֶם, וְאִם לָאו - עוֹמְדִין בְּמִנְיָן. אִם רַבּוּ הַמְטַמְּאִין - טִמְּאוּ. אִם רַבּוּ הַמְטַהֲרִין - טִהֲרוּ. מִשָּׁם הֻלְכָה יוֹצֵא רוֹוַחַת בְּיִשְׂרָאֵל. מִשֶּׁרַבּוּ תַּלְמִידֵי שַׁמַּאי וְהִלֵּל שֶׁלֹּא שִׁמְּשׁוּ כָּל צָרְכָּן - רַבּוּ מַחֲלֹקֶת בְּיִשְׂרָאֵל, וְנַעֲשָׂה הַתּוֹרָה כְּשָׁתֵי תוֹרוֹת, מִשָּׁם כּוֹתְבִין וְשׁוֹלְחִין בְּכָל מְקוֹמוֹת, כָּל מִי שֶׁהוּא חָכָם, וְעָנָיו, וְשָׁפוּי, וִירֵא חֵטְא, וּפִרְקוֹ טוֹב, וְדַעַת הַבְּרִיּוֹת נוֹחָה הֵימֶנּוּ - יְהֵא דַּיָּן בְּעִירוֹ, מִשֶּׁנַּעֲשָׂה דַּיָּן בְּעִירוֹ - מַעֲלִין וּמוֹשִׁיבִין אוֹתוֹ בְּהַר הַבַּיִת. וּמִשָּׁם מַעֲלִין וּמוֹשִׁיבִין אוֹתוֹ בַּחֵיל, וּמִשָּׁם מַעֲלִין וּמוֹשִׁיבִין אוֹתוֹ בְּלִשְׁכַּת הַגָּזִית, וְשָׁם יוֹשְׁבִין וּבוֹדְקִין יַחֲסֵי כְּהוּנָּה וְיַחֲסֵי לְוִיָּה. כֹּהֵן שֶׁנִּמְצָא בּוֹ פְּסוּל - לוֹבֵשׁ שְׁחוֹרִין וּמִתְעַטֵּף שְׁחוֹרִין, יוֹצֵא וְהוֹלֵךְ לוֹ, וְשֶׁלֹּא נִמְצָא בּוֹ פְּסוּל - לוֹבֵשׁ לְבָנִים וּמִתְעַטֵּף לְבָנִים, נִכְנָס וּמְשַׁמֵּשׁ עִם אֶחָיו הַכֹּהֲנִים. וְיוֹם-טוֹב הָיוּ עוֹשִׂין שֶׁלֹּא נִמְצָא פְּסוּל בְּזַרְעוֹ שֶׁל אַהֲרֹן. וּמֵבִיא עֲשִׂירִית הָאֵיפָה מְשֻׁלּוֹ, וְעוֹבְדָהּ בְּיָדוֹ, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין הַמִּשְׁמָר שֶׁלּוֹ. אֶחָד כֹּהֵן גָּדוֹל וְאֶחָד כֹּהֵן הֶדְיוֹט שֶׁעָבְדוּ עַד שֶׁלֹּא הֵבִיאוּ עֲשִׂירִית הָאֵיפָה שֶׁלָּהֶן - עֲבוֹדָתָן כְּשֵׁרָה.

ה. אֵיזוֹ הִיא סְמִיכָה שֶׁנֶּחְלְקוּ עָלֶיהָ בֵּית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל? בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: אֵין סוֹמְכִין בְּיוֹם-טוֹב. וּשְׁלֵמִים, הַחוֹגֵג בָּהֶן - סוֹמֵךְ עֲלֵיהֶן מֵעֶרֶב יוֹם-טוֹב, וְשׁוֹחֲטָן בְּיוֹם-טוֹב. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: סוֹמְכִין בְּיוֹם-טוֹב, וְשׁוֹחֲטָן בְּיוֹם-טוֹב. אָמְרוּ בֵּית הִלֵּל לְבֵית שַׁמַּאי: וּמַה אִם בִּשְׁעָה שֶׁאִי אַתָּה מֵתֵר לַעֲשׂוֹת לְהֶדְיוֹט - אַתָּה מֵתֵר לַעֲשׂוֹת לְגָבוֹהַּ, שְׁעָה שֶׁאַתָּה מֵתֵר לַעֲשׂוֹת לְגָבוֹהַּ, אֵין דִּין שֶׁיְּהֵא מֵתֵר לַעֲשׂוֹת לְהֶדְיוֹט, שֶׁמֵּתֵר לְהֶדְיוֹט וְאָסוּר לְגָבוֹהַּ, אָמְרוּ לָהֶם בֵּית הִלֵּל: לֹא! אִם אֲמַרְתֶּם בִּנְדָרִים וּנְדָבוֹת שֶׁאֵין זְמַנָּן קָבוּעַ, תֹּאמְרוּ בַּחֲגִיגָה שֶׁזְּמַנָּהּ קָבוּעַ? אָמְרוּ לָהֶם בֵּית שַׁמַּאי: אַף חֲגִיגָה, פְּעָמִים שֶׁזְּמַנָּהּ אֵינָהּ קָבוּעַ, שֶׁמִּי שֶׁלֹּא חָג בְּיוֹם-טוֹב הָרִאשׁוֹן שֶׁל חָג - חוֹגֵג אֶת כָּל הָרֶגֶל כֻּלּוֹ, וְיוֹם-טוֹב הָאַחֲרוֹן שֶׁל חָג. אַבָּא שָׁאוּל הָיָה אוֹמֵר: בִּלְשׁוֹן אַחֶרֶת, מִשּׁוּם בֵּית הִלֵּל, וּמַה אִם בִּשְׁעָה[10] שֶׁכִּירְתְךָ סְתוּמָה - כִּירַת רַבְּךָ פְּתוּחָה, בִּשְׁעָה שֶׁכִּירְתְךָ פְּתוּחָה, אֵינוֹ דִּין שֶׁכִּירַת רַבְּךָ פְּתוּחָה? דָּבָר אַחֵר: שֶׁלֹּא יְהֵא שֶׁלְחָנְךָ מָלֵא וְשֶׁלְחַן רַבְּךָ רֵיקָן.

ו. מַעֲשֶׂה בְּהִלֵּל הַזָּקֵן שֶׁסָּמַךְ עַל הָעוֹלָה בָּעֲזָרָה, וְחָבְרוּ עָלָיו תַּלְמִידֵי בֵּית שַׁמַּאי. אָמַר לָהֶם בֵּית הִלֵּל: בּוֹאוּ וּרְאוּ שֶׁהִיא נִקְבָּה, וּצְרִיכִין אָנוּ לַעֲשׂוֹתָהּ זְכָחֵי שְׁלָמִים. הִפְלִיגָן בִּדְבָרִים, וְהָלְכוּ לָהֶם, מִיַּד גָּבְרָה יָדָן שֶׁל בֵּית שַׁמַּאי, וּבִקְּשׁוּ לִקְבֹּעַ הֲלָכָה כְּמוֹתָן, וְהָיָה שָׁם בָּבָא בֶּן בּוּטָא, שֶׁהוּא מִתַּלְמִידֵי בֵּית שַׁמַּאי. וְיָדַע שֶׁהֲלָכָה כְּבֵית הִלֵּל בְּכָל מָקוֹם. וְשָׁלַח וְהֵבִיא אֶת כָּל צֹאן קֵדָר שֶׁבֵּירוּשָׁלַיִם, וְהֶעֱמִידָן בָּעֲזָרָה. וְאָמַר: ׳כָּל מִי שֶׁצָּרִיךְ לְהָבִיא עוֹלוֹת וּשְׁלָמִים - יָבוֹא וְיִטֹּל, וְיִסְמוֹךְ׳. בָּאוּ וְנָטְלוּ וְהֶעֱלוּ עוֹלוֹת וּשְׁלָמִים, וְסָמְכוּ עֲלֵיהֶן. בּוֹ בְּיוֹם נִקְבְּעָה הֲלָכָה כְּדִבְרֵי בֵּית הִלֵּל, וְלֹא הָיָה שָׁם אָדָם שֶׁעֵרְעֵר בָּזֶה. וְשׁוּב מַעֲשֶׂה בְּאֶחָד מִתַּלְמִידֵי בֵּית הִלֵּל, שֶׁסָּמַךְ עַל הָעוֹלָה בָּעֲזָרָה, מְצָאוֹ תַּלְמִיד אֶחָד מִתַּלְמִידֵי בֵּית

הַשָּׁלֵם

---

[9] בַּגְּמָרָא הַגִּירְסָא: **יוֹשְׁבִין בַּחֵיל.**

[10] גִּרְסַת הַגְּמָרָא – בִּמְקוֹם.

שַׁמַּאי. אָמַר לוֹ: מַה זֶּה סְמִיכָה? אָמַר לוֹ: מַה זֶּה שְׁתִיקָה?! שְׁתֹּק בִּנְזִיפָה.

ז. עֲצֶרֶת שֶׁחָל לִהְיוֹת בַּשֵּׁנִי, אוֹ בַּחֲמִישִׁי, אוֹ בַּשִּׁשִּׁי, אוֹ בְּאֶחָד מִכָּל יְמוֹת הַשַּׁבָּת. בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: יוֹם טוֹבַ לַאֲחֵרִים. בֵּית הִלֵּל אוֹמְרִים: אֵין יוֹם טוֹבַ. וּמַעֲשֶׂה שֶׁמֵּת אַלַכְסָא בְּלוֹד, וּבָאוּ אַנְשֵׁי עֲיָרוֹת לְהַסְפִּידוֹ. אָמַר לָהֶם רַבִּי טַרְפוֹן: צְאוּ, אֵין מַסְפִּידִין בְּיוֹם-טוֹב, מִפְּנֵי שֶׁיּוֹם-טוֹב שֶׁל עֲצֶרֶת הָיְתָה.

מלכים ב פרק יא

א וַעֲתַלְיָהוּ אֵם אֲחַזְיָהוּ וראתה (וַתֶּאַתָּה) כִּי מֵת בְּנָהּ וַתָּקָם וַתְּאַבֵּד אֶת כָּל־זֶרַע הַמַּמְלָכָה: **ב** וַתִּקַּח יְהוֹשֶׁבַע בַּת־הַמֶּלֶךְ־יוֹרָם אֲחוֹת אֲחַזְיָהוּ אֶת־יוֹאָשׁ בֶּן־אֲחַזְיָה וַתִּגְנֹב אֹתוֹ מִתּוֹךְ בְּנֵי־הַמֶּלֶךְ הממותתים (הַמּוּמָתִים) אֹתוֹ וְאֶת־מֵינִקְתּוֹ בַּחֲדַר הַמִּטּוֹת וַיַּסְתִּרוּ אֹתוֹ מִפְּנֵי עֲתַלְיָהוּ וְלֹא הוּמָת: **ג** וַיְהִי אִתָּהּ בֵּית יְהוָה מִתְחַבֵּא שֵׁשׁ שָׁנִים וַעֲתַלְיָה מֹלֶכֶת עַל־הָאָרֶץ: {פ}

ד וּבַשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִית שָׁלַח יְהוֹיָדָע וַיִּקַּח | אֶת־שָׂרֵי המאיות (הַמֵּאוֹת) לַכָּרִי וְלָרָצִים וַיָּבֵא אֹתָם אֵלָיו בֵּית יְהוָה וַיִּכְרֹת לָהֶם בְּרִית וַיַּשְׁבַּע אֹתָם בְּבֵית יְהוָה וַיַּרְא אֹתָם אֶת־בֶּן־הַמֶּלֶךְ: **ה** וַיְצַוֵּם לֵאמֹר זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּן הַשְּׁלִשִׁית מִכֶּם בָּאֵי הַשַּׁבָּת וְשֹׁמְרֵי מִשְׁמֶרֶת בֵּית הַמֶּלֶךְ: **ו** וְהַשְּׁלִשִׁית בְּשַׁעַר סּוּר וְהַשְּׁלִשִׁית בְּשַׁעַר אַחַר הָרָצִים וּשְׁמַרְתֶּם אֶת־מִשְׁמֶרֶת הַבַּיִת מַסָּח: **ז** וּשְׁתֵּי הַיָּדוֹת כָּכֶם כֹּל יֹצְאֵי הַשַּׁבָּת וְשָׁמְרוּ אֶת־מִשְׁמֶרֶת בֵּית־יְהוָה אֶל־הַמֶּלֶךְ: **ח** וְהִקַּפְתֶּם עַל־הַמֶּלֶךְ סָבִיב אִישׁ וְכֵלָיו בְּיָדוֹ וְהַבָּא אֶל־הַשְּׁדֵרוֹת יוּמָת וִהְיוּ אֶת־הַמֶּלֶךְ בְּצֵאתוֹ וּבְבֹאוֹ: **ט** וַיַּעֲשׂוּ שָׂרֵי המאיות (הַמֵּאוֹת) כְּכֹל אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוֹיָדָע הַכֹּהֵן וַיִּקְחוּ אִישׁ אֶת־אֲנָשָׁיו בָּאֵי הַשַּׁבָּת עִם יֹצְאֵי הַשַּׁבָּת וַיָּבֹאוּ אֶל־יְהוֹיָדָע הַכֹּהֵן: **י** וַיִּתֵּן הַכֹּהֵן לְשָׂרֵי המאיות (הַמֵּאוֹת) אֶת־הַחֲנִית וְאֶת־הַשְּׁלָטִים אֲשֶׁר לַמֶּלֶךְ דָּוִד אֲשֶׁר בְּבֵית יְהוָה: **יא** וַיַּעַמְדוּ הָרָצִים אִישׁ | וְכֵלָיו בְּיָדוֹ מִפֶּתֶף הַבַּיִת הַיְמָנִית עַד־כֶּתֶף הַבַּיִת הַשְּׂמָאלִית לַמִּזְבֵּחַ וְלַבַּיִת עַל־הַמֶּלֶךְ סָבִיב: **יב** וַיּוֹצֵא אֶת־בֶּן־הַמֶּלֶךְ וַיִּתֵּן עָלָיו אֶת־הַנֵּזֶר וְאֶת־הָעֵדוּת וַיַּמְלִכוּ אֹתוֹ וַיִּמְשָׁחֻהוּ וַיַּכּוּ־כָף וַיֹּאמְרוּ יְחִי הַמֶּלֶךְ: {ס} **יג** וַתִּשְׁמַע עֲתַלְיָה אֶת־קוֹל הָרָצִין הָעָם וַתָּבֹא אֶל־הָעָם בֵּית יְהוָה: **יד** וַתַּרְא וְהִנֵּה הַמֶּלֶךְ עֹמֵד עַל־הָעַמּוּד כַּמִּשְׁפָּט וְהַשָּׂרִים וְהַחֲצֹצְרוֹת אֶל־הַמֶּלֶךְ וְכָל־עַם הָאָרֶץ שָׂמֵחַ וְתֹקֵעַ בַּחֲצֹצְרוֹת וַתִּקְרַע עֲתַלְיָהוּ אֶת־בְּגָדֶיהָ וַתִּקְרָא קֶשֶׁר קָשֶׁר: **טו** וַיְצַו יְהוֹיָדָע הַכֹּהֵן אֶת־שָׂרֵי המאיות (הַמֵּאוֹת |) פְּקִדֵי הַחַיִל וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם הוֹצִיאוּ אֹתָהּ אֶל־מִבֵּית לַשְּׂדֵרֹת וְהַבָּא אַחֲרֶיהָ הָמֵת בֶּחָרֶב כִּי אָמַר הַכֹּהֵן אַל־תּוּמַת בֵּית יְהוָה: **טז** וַיָּשִׂמוּ לָהּ יָדַיִם וַתָּבוֹא דֶּרֶךְ־מְבוֹא הַסּוּסִים בֵּית הַמֶּלֶךְ וַתּוּמַת שָׁם: {ס} **יז** וַיִּכְרֹת יְהוֹיָדָע אֶת־הַבְּרִית בֵּין יְהוָה וּבֵין הַמֶּלֶךְ וּבֵין הָעָם לִהְיוֹת לְעָם לַיהוָה וּבֵין הַמֶּלֶךְ וּבֵין הָעָם: **יח** וַיָּבֹאוּ כָל־עַם הָאָרֶץ בֵּית־הַבַּעַל וַיִּתְּצֵהוּ אֶת־מִזְבְּחֹתָו וְאֶת־צְלָמָיו שִׁבְּרוּ הֵיטֵב וְאֶת מַתָּן כֹּהֵן הַבַּעַל הָרְגוּ לִפְנֵי הַמִּזְבְּחוֹת וַיָּשֶׂם הַכֹּהֵן פְּקֻדֹּת עַל־בֵּית יְהוָה: **יט** וַיִּקַּח אֶת־שָׂרֵי הַמֵּאוֹת וְאֶת־הַכָּרִי וְאֶת־הָרָצִים וְאֶת | כָּל־עַם הָאָרֶץ וַיֹּרִידוּ אֶת־הַמֶּלֶךְ מִבֵּית יְהוָה וַיָּבֹאוּ דֶּרֶךְ־שַׁעַר הָרָצִים בֵּית הַמֶּלֶךְ וַיֵּשֶׁב עַל־כִּסֵּא הַמְּלָכִים: **כ** וַיִּשְׂמַח כָּל־עַם־הָאָרֶץ וְהָעִיר שָׁקְטָה וְאֶת־עֲתַלְיָהוּ הֵמִיתוּ בַחֶרֶב בֵּית מלך (הַמֶּלֶךְ): {ס}

מלכים ב פרק יב

א בֶּן־שֶׁבַע שָׁנִים יְהוֹאָשׁ בְּמָלְכוֹ: {פ} **ב** בִּשְׁנַת־שֶׁבַע לְיֵהוּא מָלַךְ יְהוֹאָשׁ וְאַרְבָּעִים

שָׁנָה מָלַךְ בִּירוּשָׁלִָם וְשֵׁם אִמּוֹ צִבְיָה מִבְּאֵר
שָׁבַע: **ג** וַיַּעַשׂ יְהוֹאָשׁ הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה כָּל־יָמָיו
אֲשֶׁר הוֹרָהוּ יְהוֹיָדָע הַכֹּהֵן: **ד** רַק הַבָּמוֹת לֹא־
סָרוּ עוֹד הָעָם מְזַבְּחִים וּמְקַטְּרִים
בַּבָּמוֹת: **ה** וַיֹּאמֶר יְהוֹאָשׁ אֶל־הַכֹּהֲנִים כֹּל כֶּסֶף
הַקֳּדָשִׁים אֲשֶׁר־יוּבָא בֵית־יְהוָה כֶּסֶף עוֹבֵר אִישׁ
כֶּסֶף נַפְשׁוֹת עֶרְכּוֹ כָּל־כֶּסֶף אֲשֶׁר יַעֲלֶה עַל לֵב־
אִישׁ לְהָבִיא בֵּית יְהוָה: **ו** יִקְחוּ לָהֶם הַכֹּהֲנִים
אִישׁ מֵאֵת מַכָּרוֹ וְהֵם יְחַזְּקוּ אֶת־בֶּדֶק הַבַּיִת לְכֹל
אֲשֶׁר־יִמָּצֵא שָׁם בֶּדֶק: {פ}
ז וַיְהִי בִּשְׁנַת עֶשְׂרִים וְשָׁלֹשׁ שָׁנָה לַמֶּלֶךְ יְהוֹאָשׁ
לֹא־חִזְּקוּ הַכֹּהֲנִים אֶת־בֶּדֶק הַבָּיִת: **ח** וַיִּקְרָא
הַמֶּלֶךְ יְהוֹאָשׁ לִיהוֹיָדָע הַכֹּהֵן וְלַכֹּהֲנִים וַיֹּאמֶר
אֲלֵהֶם מַדּוּעַ אֵינְכֶם מְחַזְּקִים אֶת־בֶּדֶק הַבָּיִת
וְעַתָּה אַל־תִּקְחוּ־כֶסֶף מֵאֵת מַכָּרֵיכֶם כִּי־לְבֶדֶק
הַבַּיִת תִּתְּנֵהוּ: **ט** וַיֹּאתוּ הַכֹּהֲנִים לְבִלְתִּי קְחַת־
כֶּסֶף מֵאֵת הָעָם וּלְבִלְתִּי חַזֵּק אֶת־בֶּדֶק
הַבָּיִת: **י** וַיִּקַּח יְהוֹיָדָע הַכֹּהֵן אֲרוֹן אֶחָד וַיִּקֹּב חֹר
בְּדַלְתּוֹ וַיִּתֵּן אֹתוֹ אֵצֶל הַמִּזְבֵּחַ בימין (מִיָּמִין)
בְּבוֹא־אִישׁ בֵּית יְהוָה וְנָתְנוּ־שָׁמָּה הַכֹּהֲנִים שֹׁמְרֵי
הַסַּף אֶת־כָּל־הַכֶּסֶף הַמּוּבָא בֵּית־יְהוָה: **יא** וַיְהִי
כִּרְאוֹתָם כִּי־רַב הַכֶּסֶף בָּאָרוֹן וַיַּעַל סֹפֵר הַמֶּלֶךְ
וְהַכֹּהֵן הַגָּדוֹל וַיָּצֹרוּ וַיִּמְנוּ אֶת־הַכֶּסֶף הַנִּמְצָא
בֵּית־יְהוָה: **יב** וְנָתְנוּ אֶת־הַכֶּסֶף הַמְתֻכָּן עַל־יד
(יְדֵי) עֹשֵׂי הַמְּלָאכָה הפקדים (הַמְּפֻקָּדִים) בֵּית
יְהוָה וַיּוֹצִיאֵהוּ לְחֹרְשֵׁי הָעֵץ וְלַבֹּנִים הָעֹשִׂים בֵּית
יְהוָה: **יג** וְלַגֹּדְרִים וּלְחֹצְבֵי הָאֶבֶן וְלִקְנוֹת עֵצִים
וְאַבְנֵי מַחְצֵב לְחַזֵּק אֶת־בֶּדֶק בֵּית־יְהוָה וּלְכֹל
אֲשֶׁר־יֵצֵא עַל־הַבַּיִת לְחָזְקָה: **יד** אַךְ לֹא יֵעָשֶׂה
בֵּית יְהוָה סִפּוֹת כֶּסֶף מְזַמְּרוֹת מִזְרָקוֹת חֲצֹצְרוֹת
כָּל־כְּלִי זָהָב וּכְלִי־כֶסֶף מִן־הַכֶּסֶף הַמּוּבָא בֵּית־
יְהוָה: **טו** כִּי־לְעֹשֵׂי הַמְּלָאכָה יִתְּנֵהוּ וְחִזְּקוּ־בוֹ
אֶת־בֵּית יְהוָה: **טז** וְלֹא יִחָשְׁבוּ אֶת־הָאֲנָשִׁים
אֲשֶׁר יִתְּנוּ אֶת־הַכֶּסֶף עַל־יָדָם לָתֵת לְעֹשֵׂי
הַמְּלָאכָה כִּי בֶאֱמֻנָה הֵם עֹשִׂים: **יז** כֶּסֶף אָשָׁם
וְכֶסֶף חַטָּאוֹת לֹא יוּבָא בֵּית יְהוָה לַכֹּהֲנִים יִהְיוּ:
{פ}
יח אָז יַעֲלֶה חֲזָאֵל מֶלֶךְ אֲרָם וַיִּלָּחֶם עַל־גַּת
וַיִּלְכְּדָהּ וַיָּשֶׂם חֲזָאֵל פָּנָיו לַעֲלוֹת עַל־
יְרוּשָׁלִָם: **יט** וַיִּזְּח יְהוֹאָשׁ מֶלֶךְ־יְהוּדָה אֵת כָּל־
הַקֳּדָשִׁים אֲשֶׁר־הִקְדִּישׁוּ יְהוֹשָׁפָט וְיוֹרָם
וַאֲחַזְיָהוּ אֲבֹתָיו מַלְכֵי יְהוּדָה וְאֶת־קָדָשָׁיו וְאֵת
כָּל־הַזָּהָב הַנִּמְצָא בְּאֹצְרוֹת בֵּית־יְהוָה וּבֵית
הַמֶּלֶךְ וַיִּשְׁלַח לַחֲזָאֵל מֶלֶךְ אֲרָם וַיַּעַל מֵעַל
יְרוּשָׁלִָם: **כ** וְיֶתֶר דִּבְרֵי יוֹאָשׁ וְכָל־אֲשֶׁר עָשָׂה
הֲלוֹא־הֵם כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי
יְהוּדָה: **כא** וַיָּקֻמוּ עֲבָדָיו וַיִּקְשְׁרוּ־קֶשֶׁר וַיַּכּוּ אֶת־
יוֹאָשׁ בֵּית מִלֹּא הַיֶּרֶד סִלָּא: **כב** וְיוֹזָכָר בֶּן־שִׁמְעָת
וִיהוֹזָבָד בֶּן־שֹׁמֵר | עֲבָדָיו הִכֻּהוּ וַיָּמָת וַיִּקְבְּרוּ
אֹתוֹ עִם־אֲבֹתָיו בְּעִיר דָּוִד וַיִּמְלֹךְ אֲמַצְיָה בְנוֹ
תַּחְתָּיו: {פ}

מלכים ב פרק יג

א בִּשְׁנַת עֶשְׂרִים וְשָׁלֹשׁ שָׁנָה לְיוֹאָשׁ בֶּן־אֲחַזְיָהוּ
מֶלֶךְ יְהוּדָה מָלַךְ יְהוֹאָחָז בֶּן־יֵהוּא עַל־יִשְׂרָאֵל
בְּשֹׁמְרוֹן שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה: **ב** וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי
יְהוָה וַיֵּלֶךְ אַחַר חַטֹּאת יָרָבְעָם בֶּן־נְבָט אֲשֶׁר־
הֶחֱטִיא אֶת־יִשְׂרָאֵל לֹא־סָר מִמֶּנָּה: **ג** וַיִּחַר־אַף
יְהוָה בְּיִשְׂרָאֵל וַיִּתְּנֵם בְּיַד | חֲזָאֵל מֶלֶךְ־אֲרָם
וּבְיַד בֶּן־הֲדַד בֶּן־חֲזָאֵל כָּל־הַיָּמִים: **ד** וַיְחַל

יְהוֹאָחָז אֶת־פְּנֵי יְהוָה וַיִּשְׁמַע אֵלָיו יְהוָה כִּי רָאָה
אֶת־לַחַץ יִשְׂרָאֵל כִּי־לָחַץ אֹתָם מֶלֶךְ
אֲרָם: **ה** וַיִּתֵּן יְהוָה לְיִשְׂרָאֵל מוֹשִׁיעַ וַיֵּצְאוּ מִתַּחַת
יַד־אֲרָם וַיֵּשְׁבוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּאָהֳלֵיהֶם כִּתְמוֹל
שִׁלְשׁוֹם: **ו** אַךְ לֹא־סָרוּ מֵחַטֹּאת בֵּית־יָרָבְעָם
אֲשֶׁר־הֶחֱטִיא אֶת־יִשְׂרָאֵל בָּהּ הָלָךְ וְגַם הָאֲשֵׁרָה
עָמְדָה בְּשֹׁמְרוֹן: **ז** כִּי לֹא הִשְׁאִיר לִיהוֹאָחָז עָם כִּי
אִם־חֲמִשִּׁים פָּרָשִׁים וַעֲשָׂרָה רֶכֶב וַעֲשֶׂרֶת אַלְפִים
רַגְלִי כִּי אִבְּדָם מֶלֶךְ אֲרָם וַיְשִׂמֵם כֶּעָפָר
לָדֶשׁ: **ח** וְיֶתֶר דִּבְרֵי יְהוֹאָחָז וְכָל־אֲשֶׁר עָשָׂה
וּגְבוּרָתוֹ הֲלוֹא־הֵם כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי
הַיָּמִים לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל: **ט** וַיִּשְׁכַּב יְהוֹאָחָז עִם־
אֲבֹתָיו וַיִּקְבְּרֻהוּ בְשֹׁמְרוֹן וַיִּמְלֹךְ יוֹאָשׁ בְּנוֹ
תַּחְתָּיו: {פ}
י בִּשְׁנַת שְׁלֹשִׁים וָשֶׁבַע שָׁנָה לְיוֹאָשׁ מֶלֶךְ יְהוּדָה
מָלַךְ יְהוֹאָחָז בֶּן־יְהוֹאָחָז עַל־יִשְׂרָאֵל בְּשֹׁמְרוֹן שֵׁשׁ
עֶשְׂרֵה שָׁנָה: **יא** וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה לֹא סָר
מִכָּל־חַטֹּאות יָרָבְעָם בֶּן־נְבָט אֲשֶׁר־הֶחֱטִיא אֶת־
יִשְׂרָאֵל בָּהּ הָלָךְ: **יב** וְיֶתֶר דִּבְרֵי יוֹאָשׁ וְכָל־אֲשֶׁר
עָשָׂה וּגְבוּרָתוֹ אֲשֶׁר נִלְחַם עִם אֲמַצְיָה מֶלֶךְ־
יְהוּדָה הֲלֹא־הֵם כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים
לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל: **יג** וַיִּשְׁכַּב יוֹאָשׁ עִם־אֲבֹתָיו
וְיָרָבְעָם יָשַׁב עַל־כִּסְאוֹ וַיִּקָּבֵר יוֹאָשׁ בְּשֹׁמְרוֹן עִם
מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל: {פ}
יד וֶאֱלִישָׁע חָלָה אֶת־חָלְיוֹ אֲשֶׁר יָמוּת בּוֹ וַיֵּרֶד
אֵלָיו יוֹאָשׁ מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל וַיֵּבְךְּ עַל־פָּנָיו וַיֹּאמַר
אָבִי | אָבִי רֶכֶב יִשְׂרָאֵל וּפָרָשָׁיו: **טו** וַיֹּאמֶר לוֹ
אֱלִישָׁע קַח קֶשֶׁת וְחִצִּים וַיִּקַּח אֵלָיו קֶשֶׁת
וְחִצִּים: **טז** וַיֹּאמֶר | לְמֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל הַרְכֵּב יָדְךָ
עַל־הַקָּשֶׁת וַיִּרְכַּב יָדוֹ וַיָּשֶׂם אֱלִישָׁע יָדָיו עַל־יְדֵי
הַמֶּלֶךְ: **יז** וַיֹּאמֶר פְּתַח הַחַלּוֹן קֵדְמָה וַיִּפְתָּח
וַיֹּאמֶר אֱלִישָׁע יְרֵה וַיּוֹר וַיֹּאמֶר חֵץ־תְּשׁוּעָה
לַיהוָה וְחֵץ תְּשׁוּעָה בַּאֲרָם וְהִכִּיתָ אֶת־אֲרָם
בַּאֲפֵק עַד־כַּלֹּתָה: **יח** וַיֹּאמֶר קַח הַחִצִּים וַיִּקָּח
וַיֹּאמֶר לְמֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל הַךְ־אַרְצָה וַיַּךְ שָׁלֹשׁ־
פְּעָמִים וַיַּעֲמֹד: **יט** וַיִּקְצֹף עָלָיו אִישׁ הָאֱלֹהִים
וַיֹּאמֶר לְהַכּוֹת חָמֵשׁ אוֹ־שֵׁשׁ פְּעָמִים אָז הִכִּיתָ
אֶת־אֲרָם עַד־כַּלֹּתָהּ וְעַתָּה שָׁלֹשׁ פְּעָמִים תַּכֶּה אֶת־
אֲרָם: {פ}
כ וַיָּמָת אֱלִישָׁע וַיִּקְבְּרֻהוּ וּגְדוּדֵי מוֹאָב יָבְאוּ
בָאָרֶץ בָּא שָׁנָה: **כא** וַיְהִי הֵם | קֹבְרִים אִישׁ וְהִנֵּה
רָאוּ אֶת־הַגְּדוּד וַיַּשְׁלִיכוּ אֶת־הָאִישׁ בְּקֶבֶר
אֱלִישָׁע וַיֵּלֶךְ וַיִּגַּע הָאִישׁ בְּעַצְמוֹת אֱלִישָׁע וַיִּחִי
וַיָּקָם עַל־רַגְלָיו: {פ}
כב וַחֲזָאֵל מֶלֶךְ אֲרָם לָחַץ אֶת־יִשְׂרָאֵל כֹּל יְמֵי
יְהוֹאָחָז: **כג** וַיָּחֹן יְהוָה אֹתָם וַיְרַחֲמֵם וַיִּפֶן אֲלֵיהֶם
לְמַעַן בְּרִיתוֹ אֶת־אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב וְלֹא אָבָה
הַשְׁחִיתָם וְלֹא־הִשְׁלִיכָם מֵעַל־פָּנָיו עַד־
עָתָּה: **כד** וַיָּמָת חֲזָאֵל מֶלֶךְ־אֲרָם וַיִּמְלֹךְ בֶּן־הֲדַד
בְּנוֹ תַּחְתָּיו: **כה** וַיָּשָׁב יְהוֹאָשׁ בֶּן־יְהוֹאָחָז וַיִּקַּח
אֶת־הֶעָרִים מִיַּד בֶּן־הֲדַד בֶּן־חֲזָאֵל אֲשֶׁר לָקַח
מִיַּד יְהוֹאָחָז אָבִיו בַּמִּלְחָמָה שָׁלֹשׁ פְּעָמִים הִכָּהוּ
יוֹאָשׁ וַיָּשֶׁב אֶת־עָרֵי יִשְׂרָאֵל: {פ}

מלכים ב פרק יד

א בִּשְׁנַת שְׁתַּיִם לְיוֹאָשׁ בֶּן־יוֹאָחָז מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל
מָלַךְ אֲמַצְיָהוּ בֶן־יוֹאָשׁ מֶלֶךְ יְהוּדָה: **ב** בֶּן־עֶשְׂרִים
וְחָמֵשׁ שָׁנָה הָיָה בְמָלְכוֹ וְעֶשְׂרִים וָתֵשַׁע שָׁנָה
מָלַךְ בִּירוּשָׁלִָם וְשֵׁם אִמּוֹ יהועדין (יְהוֹעַדָּן) מִן־
יְרוּשָׁלִָם: **ג** וַיַּעַשׂ הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה רַק לֹא כְּדָוִד

אָבִיו כְּכֹל אֲשֶׁר־עָשָׂה יוֹאָשׁ אָבִיו עָשָׂה: **ד** רַק הַבָּמוֹת לֹא־סָרוּ עוֹד הָעָם מְזַבְּחִים וּמְקַטְּרִים בַּבָּמוֹת: **ה** וַיְהִי כַּאֲשֶׁר חָזְקָה הַמַּמְלָכָה בְּיָדוֹ וַיַּךְ אֶת־עֲבָדָיו הַמַּכִּים אֶת־הַמֶּלֶךְ אָבִיו: **ו** וְאֶת־בְּנֵי הַמַּכִּים לֹא הֵמִית כַּכָּתוּב בְּסֵפֶר־תּוֹרַת־מֹשֶׁה אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה לֵאמֹר לֹא־יוּמְתוּ אָבוֹת עַל־בָּנִים וּבָנִים לֹא־יוּמְתוּ עַל־אָבוֹת כִּי אִם־אִישׁ בְּחֶטְאוֹ יומות (יוּמָת): **ז** הוּא־הִכָּה אֶת־אֱדוֹם בְּגֵי־המלח (מֶלַח) עֲשֶׂרֶת אֲלָפִים וְתָפַשׂ אֶת־הַסֶּלַע בַּמִּלְחָמָה וַיִּקְרָא אֶת־שְׁמָהּ יָקְתְאֵל עַד הַיּוֹם הַזֶּה: {פ}

ח אָז שָׁלַח אֲמַצְיָהוּ מַלְאָכִים אֶל־יְהוֹאָשׁ בֶּן־יְהוֹאָחָז בֶּן־יֵהוּא מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר לְכָה נִתְרָאֶה פָּנִים: **ט** וַיִּשְׁלַח יְהוֹאָשׁ מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל אֶל־אֲמַצְיָהוּ מֶלֶךְ־יְהוּדָה לֵאמֹר הַחוֹחַ אֲשֶׁר בַּלְּבָנוֹן שָׁלַח אֶל־הָאֶרֶז אֲשֶׁר בַּלְּבָנוֹן לֵאמֹר תְּנָה־אֶת־בִּתְּךָ לִבְנִי לְאִשָּׁה וַתַּעֲבֹר חַיַּת הַשָּׂדֶה אֲשֶׁר בַּלְּבָנוֹן וַתִּרְמֹס אֶת־הַחוֹחַ: **י** הַכֵּה הִכִּיתָ אֶת־אֱדוֹם וְנָשָׂאֲךָ לִבֶּךָ הִכָּבֵד וְשֵׁב בְּבֵיתֶךָ וְלָמָּה תִתְגָּרֶה בְּרָעָה וְנָפַלְתָּה אַתָּה וִיהוּדָה עִמָּךְ: **יא** וְלֹא־שָׁמַע אֲמַצְיָהוּ וַיַּעַל יְהוֹאָשׁ מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל וַיִּתְרָאוּ פָּנִים הוּא וַאֲמַצְיָהוּ מֶלֶךְ־יְהוּדָה בְּבֵית שֶׁמֶשׁ אֲשֶׁר לִיהוּדָה: **יב** וַיִּנָּגֶף יְהוּדָה לִפְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיָּנֻסוּ אִישׁ לְאָהָלָו: **יג** וְאֶת אֲמַצְיָהוּ מֶלֶךְ־יְהוּדָה בֶּן־יְהוֹאָשׁ בֶּן־אֲחַזְיָהוּ תָּפַשׂ יְהוֹאָשׁ מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל בְּבֵית שֶׁמֶשׁ ויבאו (וַיָּבֹא) יְרוּשָׁלַם וַיִּפְרֹץ בְּחוֹמַת יְרוּשָׁלַם בְּשַׁעַר אֶפְרַיִם עַד־שַׁעַר הַפִּנָּה אַרְבַּע מֵאוֹת אַמָּה: **יד** וְלָקַח אֶת־כָּל־הַזָּהָב־וְהַכֶּסֶף וְאֶת כָּל־הַכֵּלִים הַנִּמְצְאִים בֵּית־יְהוָה וּבְאֹצְרוֹת בֵּית הַמֶּלֶךְ וְאֶת בְּנֵי הַתַּעֲרֻבוֹת וַיָּשָׁב שֹׁמְרוֹנָה: **טו** וְיֶתֶר דִּבְרֵי יְהוֹאָשׁ אֲשֶׁר עָשָׂה וּגְבוּרָתוֹ וַאֲשֶׁר נִלְחַם עִם אֲמַצְיָהוּ מֶלֶךְ־יְהוּדָה הֲלֹא־הֵם כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל: **טז** וַיִּשְׁכַּב יְהוֹאָשׁ עִם־אֲבֹתָיו וַיִּקָּבֵר בְּשֹׁמְרוֹן עִם מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּמְלֹךְ יָרָבְעָם בְּנוֹ תַּחְתָּיו: {פ}

יז וַיִּחְיְ אֲמַצְיָהוּ בֶן־יוֹאָשׁ מֶלֶךְ יְהוּדָה אַחֲרֵי מוֹת יְהוֹאָשׁ בֶּן־יְהוֹאָחָז מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה: **יח** וְיֶתֶר דִּבְרֵי אֲמַצְיָהוּ הֲלֹא־הֵם כְּתֻבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יְהוּדָה: **יט** וַיִּקְשְׁרוּ עָלָיו קֶשֶׁר בִּירוּשָׁלַם וַיָּנָס לָכִישָׁה וַיִּשְׁלְחוּ אַחֲרָיו לָכִישָׁה וַיְמִתֻהוּ שָׁם: **כ** וַיִּשְׂאוּ אֹתוֹ עַל־הַסּוּסִים וַיִּקָּבֵר בִּירוּשָׁלַם עִם־אֲבֹתָיו בְּעִיר דָּוִד: **כא** וַיִּקְחוּ כָּל־עַם יְהוּדָה אֶת־עֲזַרְיָה וְהוּא בֶּן־שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה וַיַּמְלִכוּ אֹתוֹ תַּחַת אָבִיו אֲמַצְיָהוּ: **כב** הוּא בָּנָה אֶת־אֵילַת וַיְשִׁבֶהָ לִיהוּדָה אַחֲרֵי שְׁכַב־הַמֶּלֶךְ עִם־אֲבֹתָיו: {פ}

כג בִּשְׁנַת חֲמֵשׁ־עֶשְׂרֵה שָׁנָה לַאֲמַצְיָהוּ בֶן־יוֹאָשׁ מֶלֶךְ יְהוּדָה מָלַךְ יָרָבְעָם בֶּן־יוֹאָשׁ מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל בְּשֹׁמְרוֹן אַרְבָּעִים וְאַחַת שָׁנָה: **כד** וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה לֹא סָר מִכָּל־חַטֹּאות יָרָבְעָם בֶּן־נְבָט אֲשֶׁר הֶחֱטִיא אֶת־יִשְׂרָאֵל: **כה** הוּא הֵשִׁיב אֶת־גְּבוּל יִשְׂרָאֵל מִלְּבוֹא חֲמָת עַד־יָם הָעֲרָבָה כִּדְבַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּיַד־עַבְדּוֹ יוֹנָה בֶן־אֲמִתַּי הַנָּבִיא אֲשֶׁר מִגַּת הַחֵפֶר: **כו** כִּי־רָאָה יְהוָה אֶת־עֳנִי יִשְׂרָאֵל מֹרֶה מְאֹד וְאֶפֶס עָצוּר וְאֶפֶס עָזוּב וְאֵין עֹזֵר לְיִשְׂרָאֵל: **כז** וְלֹא־דִבֶּר יְהוָה לִמְחוֹת אֶת־שֵׁם יִשְׂרָאֵל מִתַּחַת הַשָּׁמָיִם וַיֹּושִׁיעֵם בְּיַד יָרָבְעָם בֶּן־יוֹאָשׁ: **כח** וְיֶתֶר דִּבְרֵי יָרָבְעָם וְכָל־אֲשֶׁר עָשָׂה וּגְבוּרָתוֹ אֲשֶׁר־נִלְחָם וַאֲשֶׁר

הֵשִׁיב אֶת־דַּמֶּשֶׂק וְאֶת־חֲמָת לִיהוּדָה בְּיִשְׂרָאֵל
הֲלֹא־הֵם כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי
יִשְׂרָאֵל: **כט** וַיִּשְׁכַּב יָרָבְעָם עִם־אֲבֹתָיו עִם מַלְכֵי
יִשְׂרָאֵל וַיִּמְלֹךְ זְכַרְיָה בְּנוֹ תַּחְתָּיו: {פ}

מלכים ב פרק טו

א בִּשְׁנַת עֶשְׂרִים וָשֶׁבַע שָׁנָה לְיָרָבְעָם מֶלֶךְ
יִשְׂרָאֵל מָלַךְ עֲזַרְיָה בֶּן־אֲמַצְיָה מֶלֶךְ
יְהוּדָה: **ב** בֶּן־שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה הָיָה בְמָלְכוֹ
וַחֲמִשִּׁים וּשְׁתַּיִם שָׁנָה מָלַךְ בִּירוּשָׁלִָם וְשֵׁם אִמּוֹ
יְכָלְיָהוּ מִירוּשָׁלִָם: **ג** וַיַּעַשׂ הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה כְּכֹל
אֲשֶׁר־עָשָׂה אֲמַצְיָהוּ אָבִיו: **ד** רַק הַבָּמוֹת לֹא־סָרוּ
עוֹד הָעָם מְזַבְּחִים וּמְקַטְּרִים בַּבָּמוֹת: **ה** וַיִּנַּגַּע
יְהוָה אֶת־הַמֶּלֶךְ וַיְהִי מְצֹרָע עַד־יוֹם מוֹתוֹ וַיֵּשֶׁב
בְּבֵית הַחָפְשִׁית וְיוֹתָם בֶּן־הַמֶּלֶךְ עַל־הַבַּיִת שֹׁפֵט
אֶת־עַם הָאָרֶץ: **ו** וְיֶתֶר דִּבְרֵי עֲזַרְיָהוּ וְכָל־אֲשֶׁר
עָשָׂה הֲלֹא־הֵם כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים
לְמַלְכֵי יְהוּדָה: **ז** וַיִּשְׁכַּב עֲזַרְיָהוּ עִם־אֲבֹתָיו וַיִּקְבְּרוּ
אֹתוֹ עִם־אֲבֹתָיו בְּעִיר דָּוִד וַיִּמְלֹךְ יוֹתָם בְּנוֹ
תַּחְתָּיו: {פ}

ח בִּשְׁנַת שְׁלֹשִׁים וּשְׁמֹנֶה שָׁנָה לַעֲזַרְיָהוּ מֶלֶךְ
יְהוּדָה מָלַךְ זְכַרְיָהוּ בֶּן־יָרָבְעָם עַל־יִשְׂרָאֵל
בְּשֹׁמְרוֹן שִׁשָּׁה חֳדָשִׁים: **ט** וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה
כַּאֲשֶׁר עָשׂוּ אֲבֹתָיו לֹא סָר מֵחַטֹּאוֹת יָרָבְעָם בֶּן־
נְבָט אֲשֶׁר הֶחֱטִיא אֶת־יִשְׂרָאֵל: **י** וַיִּקְשֹׁר עָלָיו
שַׁלֻּם בֶּן־יָבֵשׁ וַיַּכֵּהוּ קָבָל־עָם וַיְמִיתֵהוּ וַיִּמְלֹךְ
תַּחְתָּיו: **יא** וְיֶתֶר דִּבְרֵי זְכַרְיָה הִנָּם כְּתוּבִים עַל־
סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל: **יב** הוּא דְבַר־
יְהוָה אֲשֶׁר דִּבֶּר אֶל־יֵהוּא לֵאמֹר בָּנַיִ רְבִיעִים
יֵשְׁבוּ לְךָ עַל־כִּסֵּא יִשְׂרָאֵל וַיְהִי־כֵן: {פ}

יג שַׁלֻּם בֶּן־יָבֵישׁ מָלַךְ בִּשְׁנַת שְׁלֹשִׁים וָתֵשַׁע
שָׁנָה לְעֻזִּיָּה מֶלֶךְ יְהוּדָה וַיִּמְלֹךְ יֶרַח־יָמִים
בְּשֹׁמְרוֹן: **יד** וַיַּעַל מְנַחֵם בֶּן־גָּדִי מִתִּרְצָה וַיָּבֹא
שֹׁמְרוֹן וַיַּךְ אֶת־שַׁלֻּם בֶּן־יָבֵישׁ בְּשֹׁמְרוֹן וַיְמִיתֵהוּ
וַיִּמְלֹךְ תַּחְתָּיו: **טו** וְיֶתֶר דִּבְרֵי שַׁלֻּם וְקִשְׁרוֹ אֲשֶׁר
קָשָׁר הִנָּם כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי
יִשְׂרָאֵל: {ס} **טז** אָז יַכֶּה־מְנַחֵם אֶת־תִּפְסַח וְאֶת־
כָּל־אֲשֶׁר־בָּהּ וְאֶת־גְּבוּלֶיהָ מִתִּרְצָה כִּי לֹא פָתָח
וַיַּךְ אֶת כָּל־הֶהָרוֹתֶיהָ בִּקֵּעַ: {פ}
יז בִּשְׁנַת שְׁלֹשִׁים וָתֵשַׁע שָׁנָה לַעֲזַרְיָה מֶלֶךְ
יְהוּדָה מָלַךְ מְנַחֵם בֶּן־גָּדִי עַל־יִשְׂרָאֵל עֶשֶׂר שָׁנִים
בְּשֹׁמְרוֹן: **יח** וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה לֹא סָר מֵעַל
חַטֹּאוֹת יָרָבְעָם בֶּן־נְבָט אֲשֶׁר־הֶחֱטִיא אֶת־
יִשְׂרָאֵל כָּל־יָמָיו: **יט** בָּא פּוּל מֶלֶךְ־אַשּׁוּר עַל־
הָאָרֶץ וַיִּתֵּן מְנַחֵם לְפוּל אֶלֶף כִּכַּר־כֶּסֶף לִהְיוֹת
יָדָיו אִתּוֹ לְהַחֲזִיק הַמַּמְלָכָה בְּיָדוֹ: **כ** וַיֹּצֵא מְנַחֵם
אֶת־הַכֶּסֶף עַל־יִשְׂרָאֵל עַל כָּל־גִּבּוֹרֵי הַחַיִל לָתֵת
לְמֶלֶךְ אַשּׁוּר חֲמִשִּׁים שְׁקָלִים כֶּסֶף לְאִישׁ אֶחָד
וַיָּשָׁב מֶלֶךְ אַשּׁוּר וְלֹא־עָמַד שָׁם בָּאָרֶץ: **כא** וְיֶתֶר
דִּבְרֵי מְנַחֵם וְכָל־אֲשֶׁר עָשָׂה הֲלוֹא־הֵם כְּתוּבִים
עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל: **כב** וַיִּשְׁכַּב
מְנַחֵם עִם־אֲבֹתָיו וַיִּמְלֹךְ פְּקַחְיָה בְּנוֹ תַּחְתָּיו: {פ}
כג בִּשְׁנַת חֲמִשִּׁים שָׁנָה לַעֲזַרְיָה מֶלֶךְ יְהוּדָה מָלַךְ
פְּקַחְיָה בֶּן־מְנַחֵם עַל־יִשְׂרָאֵל בְּשֹׁמְרוֹן
שְׁנָתָיִם: **כד** וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה לֹא סָר
מֵחַטֹּאוֹת יָרָבְעָם בֶּן־נְבָט אֲשֶׁר הֶחֱטִיא אֶת־
יִשְׂרָאֵל: **כה** וַיִּקְשֹׁר עָלָיו פֶּקַח בֶּן־רְמַלְיָהוּ שָׁלִישׁוֹ
וַיַּכֵּהוּ בְשֹׁמְרוֹן בְּאַרְמוֹן בֵּית־מלך (הַמֶּלֶךְ) אֶת־
אַרְגֹּב וְאֶת־הָאַרְיֵה וְעִמּוֹ חֲמִשִּׁים אִישׁ מִבְּנֵי
גִלְעָדִים וַיְמִתֵהוּ וַיִּמְלֹךְ תַּחְתָּיו: **כו** וְיֶתֶר דִּבְרֵי

פְּקַחְיָה וְכָל־אֲשֶׁר עָשָׂה הִנָּם כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר
דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל׃ {פ}
כז בִּשְׁנַת חֲמִשִּׁים וּשְׁתַּיִם שָׁנָה לַעֲזַרְיָה מֶלֶךְ
יְהוּדָה מָלַךְ פֶּקַח בֶּן־רְמַלְיָהוּ עַל־יִשְׂרָאֵל בְּשֹׁמְרוֹן
עֶשְׂרִים שָׁנָה׃ **כח** וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה לֹא סָר
מִן־חַטֹּאוֹת יָרָבְעָם בֶּן־נְבָט אֲשֶׁר הֶחֱטִיא אֶת־
יִשְׂרָאֵל׃ **כט** בִּימֵי פֶּקַח מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל בָּא תִּגְלַת
פִּלְאֶסֶר מֶלֶךְ אַשּׁוּר וַיִּקַּח אֶת־עִיּוֹן וְאֶת־אָבֵל
בֵּית־מַעֲכָה וְאֶת־יָנוֹחַ וְאֶת־קֶדֶשׁ וְאֶת־חָצוֹר
וְאֶת־הַגִּלְעָד וְאֶת־הַגָּלִילָה כֹּל אֶרֶץ נַפְתָּלִי וַיַּגְלֵם
אַשּׁוּרָה׃ **ל** וַיִּקְשֹׁר־קֶשֶׁר הוֹשֵׁעַ בֶּן־אֵלָה עַל־פֶּקַח
בֶּן־רְמַלְיָהוּ וַיַּכֵּהוּ וַיְמִיתֵהוּ וַיִּמְלֹךְ תַּחְתָּיו בִּשְׁנַת
עֶשְׂרִים לְיוֹתָם בֶּן־עֻזִּיָּה׃ **לא** וְיֶתֶר דִּבְרֵי־פֶקַח
וְכָל־אֲשֶׁר עָשָׂה הִנָּם כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי
הַיָּמִים לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל׃ {פ}
לב בִּשְׁנַת שְׁתַּיִם לְפֶקַח בֶּן־רְמַלְיָהוּ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל
מָלַךְ יוֹתָם בֶּן־עֻזִּיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה׃ **לג** בֶּן־עֶשְׂרִים
וְחָמֵשׁ שָׁנָה הָיָה בְמָלְכוֹ וְשֵׁשׁ־עֶשְׂרֵה שָׁנָה מָלַךְ
בִּירוּשָׁלִָם וְשֵׁם אִמּוֹ יְרוּשָׁא בַּת־צָדוֹק׃ **לד** וַיַּעַשׂ
הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה כְּכֹל אֲשֶׁר־עָשָׂה עֻזִּיָּהוּ אָבִיו
עָשָׂה׃ **לה** רַק הַבָּמוֹת לֹא סָרוּ עוֹד הָעָם מְזַבְּחִים
וּמְקַטְּרִים בַּבָּמוֹת הוּא בָּנָה אֶת־שַׁעַר בֵּית־יְהוָה
הָעֶלְיוֹן׃ **לו** וְיֶתֶר דִּבְרֵי יוֹתָם אֲשֶׁר עָשָׂה הֲלֹא־הֵם
כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי
יְהוּדָה׃ **לז** בַּיָּמִים הָהֵם הֵחֵל יְהוָה לְהַשְׁלִיחַ
בִּיהוּדָה רְצִין מֶלֶךְ אֲרָם וְאֶת פֶּקַח בֶּן־
רְמַלְיָהוּ׃ **לח** וַיִּשְׁכַּב יוֹתָם עִם־אֲבֹתָיו וַיִּקָּבֵר עִם־
אֲבֹתָיו בְּעִיר דָּוִד אָבִיו וַיִּמְלֹךְ אָחָז בְּנוֹ תַּחְתָּיו׃
{פ}

מלכים ב פרק טז

א בִּשְׁנַת שְׁבַע־עֶשְׂרֵה שָׁנָה לְפֶקַח בֶּן־רְמַלְיָהוּ
מָלַךְ אָחָז בֶּן־יוֹתָם מֶלֶךְ יְהוּדָה׃ **ב** בֶּן־עֶשְׂרִים
שָׁנָה אָחָז בְּמָלְכוֹ וְשֵׁשׁ־עֶשְׂרֵה שָׁנָה מָלַךְ
בִּירוּשָׁלִָם וְלֹא־עָשָׂה הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה אֱלֹהָיו
כְּדָוִד אָבִיו׃ **ג** וַיֵּלֶךְ בְּדֶרֶךְ מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל וְגַם אֶת־
בְּנוֹ הֶעֱבִיר בָּאֵשׁ כְּתֹעֲבוֹת הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הוֹרִישׁ
יְהוָה אֹתָם מִפְּנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ **ד** וַיִּזְבַּח וַיְקַטֵּר
בַּבָּמוֹת וְעַל־הַגְּבָעוֹת וְתַחַת כָּל־עֵץ רַעֲנָן׃ **ה** אָז
יַעֲלֶה רְצִין מֶלֶךְ־אֲרָם וּפֶקַח בֶּן־רְמַלְיָהוּ מֶלֶךְ־
יִשְׂרָאֵל יְרוּשָׁלִַם לַמִּלְחָמָה וַיָּצֻרוּ עַל־אָחָז וְלֹא
יָכְלוּ לְהִלָּחֵם׃ **ו** בָּעֵת הַהִיא הֵשִׁיב רְצִין מֶלֶךְ־
אֲרָם אֶת־אֵילַת לַאֲרָם וַיְנַשֵּׁל אֶת־הַיְהוּדִים
מֵאֵילוֹת וארמים (וַאֲדֹמִים) בָּאוּ אֵילַת וַיֵּשְׁבוּ שָׁם
עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃ {פ}
ז וַיִּשְׁלַח אָחָז מַלְאָכִים אֶל־תִּגְלַת פִּלֶאסֶר מֶלֶךְ־
אַשּׁוּר לֵאמֹר עַבְדְּךָ וּבִנְךָ אֲנִי עֲלֵה וְהוֹשִׁעֵנִי מִכַּף
מֶלֶךְ־אֲרָם וּמִכַּף מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל הַקּוֹמִים
עָלָי׃ **ח** וַיִּקַּח אָחָז אֶת־הַכֶּסֶף וְאֶת־הַזָּהָב הַנִּמְצָא
בֵּית יְהוָה וּבְאֹצְרוֹת בֵּית הַמֶּלֶךְ וַיִּשְׁלַח לְמֶלֶךְ־
אַשּׁוּר שֹׁחַד׃ **ט** וַיִּשְׁמַע אֵלָיו מֶלֶךְ אַשּׁוּר וַיַּעַל
מֶלֶךְ אַשּׁוּר אֶל־דַּמֶּשֶׂק וַיִּתְפְּשָׂהּ וַיַּגְלֶהָ קִירָה
וְאֶת־רְצִין הֵמִית׃ **י** וַיֵּלֶךְ הַמֶּלֶךְ אָחָז לִקְרַאת
תִּגְלַת פִּלְאֶסֶר מֶלֶךְ־אַשּׁוּר דּוּמֶּשֶׂק וַיַּרְא אֶת־
הַמִּזְבַּח אֲשֶׁר בְּדַמֶּשֶׂק וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ אָחָז אֶל־
אוּרִיָּה הַכֹּהֵן אֶת־דְּמוּת הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת־תַּבְנִיתוֹ
לְכָל־מַעֲשֵׂהוּ׃ **יא** וַיִּבֶן אוּרִיָּה הַכֹּהֵן אֶת־הַמִּזְבֵּחַ
כְּכֹל אֲשֶׁר־שָׁלַח הַמֶּלֶךְ אָחָז מִדַּמֶּשֶׂק כֵּן עָשָׂה
אוּרִיָּה הַכֹּהֵן עַד־בּוֹא הַמֶּלֶךְ־אָחָז

מִדַּמֶּשֶׂק׃ **יב** וַיָּבֹא הַמֶּלֶךְ מִדַּמֶּשֶׂק וַיַּרְא הַמֶּלֶךְ
אֶת־הַמִּזְבֵּחַ וַיִּקְרַב הַמֶּלֶךְ עַל־הַמִּזְבֵּחַ וַיַּעַל
עָלָיו׃ **יג** וַיְקַטֵּר אֶת־עֹלָתוֹ וְאֶת־מִנְחָתוֹ וַיַּסֵּךְ אֶת־
נִסְכּוֹ וַיִּזְרֹק אֶת־דַּם־הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר־לוֹ עַל־
הַמִּזְבֵּחַ׃ **יד** וְאֶת הַמִּזְבַּח הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר לִפְנֵי
יְהוָה וַיִּקְרֵב מֵאֵת פְּנֵי הַבַּיִת מִבֵּין הַמִּזְבֵּחַ וּמִבֵּין
בֵּית יְהוָה וַיִּתֵּן אֹתוֹ עַל־יֶרֶךְ הַמִּזְבֵּחַ
צָפוֹנָה׃ **טו** ויצוהו (וַיְצַוֶּה) הַמֶּלֶךְ־אָחָז אֶת־
אוּרִיָּה הַכֹּהֵן לֵאמֹר עַל הַמִּזְבֵּחַ הַגָּדוֹל הַקְטֵר
אֶת־עֹלַת־הַבֹּקֶר וְאֶת־מִנְחַת הָעֶרֶב וְאֶת־עֹלַת
הַמֶּלֶךְ וְאֶת־מִנְחָתוֹ וְאֵת עֹלַת כָּל־עַם הָאָרֶץ
וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם וְכָל־דַּם עֹלָה וְכָל־דַּם־זָבַח
עָלָיו תִּזְרֹק וּמִזְבַּח הַנְּחֹשֶׁת יִהְיֶה־לִּי
לְבַקֵּר׃ **טז** וַיַּעַשׂ אוּרִיָּה הַכֹּהֵן כְּכֹל אֲשֶׁר־צִוָּה
הַמֶּלֶךְ אָחָז׃ **יז** וַיְקַצֵּץ הַמֶּלֶךְ אָחָז אֶת־הַמִּסְגְּרוֹת
הַמְכוֹנָת וַיָּסַר מֵעֲלֵיהֶם וְאת־ (אֶת־) הַכִּיֹּר וְאֶת־
הַיָּם הוֹרִד מֵעַל הַבָּקָר הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר תַּחְתֶּיהָ
וַיִּתֵּן אֹתוֹ עַל מַרְצֶפֶת אֲבָנִים׃ **יח** וְאֶת־מיסך
(מוֹסַךְ) הַשַּׁבָּת אֲשֶׁר־בָּנוּ בַבַּיִת וְאֶת־מְבוֹא
הַמֶּלֶךְ הֶחִיצוֹנָה הֵסֵב בֵּית יְהוָה מִפְּנֵי מֶלֶךְ
אַשּׁוּר׃ **יט** וְיֶתֶר דִּבְרֵי אָחָז אֲשֶׁר עָשָׂה הֲלֹא־הֵם
כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי
יְהוּדָה׃ **כ** וַיִּשְׁכַּב אָחָז עִם־אֲבֹתָיו וַיִּקָּבֵר עִם־
אֲבֹתָיו בְּעִיר דָּוִד וַיִּמְלֹךְ חִזְקִיָּהוּ בְנוֹ תַּחְתָּיו׃ {פ}

מלכים ב פרק יז

א בִּשְׁנַת שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה לְאָחָז מֶלֶךְ יְהוּדָה מָלַךְ
הוֹשֵׁעַ בֶּן־אֵלָה בְּשֹׁמְרוֹן עַל־יִשְׂרָאֵל תֵּשַׁע
שָׁנִים׃ **ב** וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה רַק לֹא כְּמַלְכֵי
יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הָיוּ לְפָנָיו׃ **ג** עָלָיו עָלָה שַׁלְמַנְאֶסֶר
מֶלֶךְ אַשּׁוּר וַיְהִי־לוֹ הוֹשֵׁעַ עֶבֶד וַיָּשֶׁב לוֹ
מִנְחָה׃ **ד** וַיִּמְצָא מֶלֶךְ־אַשּׁוּר בְּהוֹשֵׁעַ קֶשֶׁר אֲשֶׁר
שָׁלַח מַלְאָכִים אֶל־סוֹא מֶלֶךְ־מִצְרַיִם וְלֹא־הֶעֱלָה
מִנְחָה לְמֶלֶךְ אַשּׁוּר כְּשָׁנָה בְשָׁנָה וַיַּעַצְרֵהוּ מֶלֶךְ
אַשּׁוּר וַיַּאַסְרֵהוּ בֵּית כֶּלֶא׃ **ה** וַיַּעַל מֶלֶךְ־אַשּׁוּר
בְּכָל־הָאָרֶץ וַיַּעַל שֹׁמְרוֹן וַיָּצַר עָלֶיהָ שָׁלֹשׁ
שָׁנִים׃ **ו** בִּשְׁנַת הַתְּשִׁעִית לְהוֹשֵׁעַ לָכַד מֶלֶךְ־
אַשּׁוּר אֶת־שֹׁמְרוֹן וַיֶּגֶל אֶת־יִשְׂרָאֵל אַשּׁוּרָה וַיֹּשֶׁב
אוֹתָם בַּחְלַח וּבְחָבוֹר נְהַר גּוֹזָן וְעָרֵי מָדָי׃ {פ}
ז וַיְהִי כִּי־חָטְאוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל לַיהוָה אֱלֹהֵיהֶם
הַמַּעֲלֶה אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִתַּחַת יַד פַּרְעֹה
מֶלֶךְ־מִצְרַיִם וַיִּירְאוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים׃ **ח** וַיֵּלְכוּ
בְּחֻקּוֹת הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הוֹרִישׁ יְהוָה מִפְּנֵי בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל וּמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר עָשׂוּ׃ **ט** וַיַּחַפְאוּ בְנֵי־
יִשְׂרָאֵל דְּבָרִים אֲשֶׁר לֹא־כֵן עַל־יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם
וַיִּבְנוּ לָהֶם בָּמוֹת בְּכָל־עָרֵיהֶם מִמִּגְדַּל נוֹצְרִים
עַד־עִיר מִבְצָר׃ **י** וַיַּצֵּבוּ לָהֶם מַצֵּבוֹת וַאֲשֵׁרִים עַל
כָּל־גִּבְעָה גְבֹהָה וְתַחַת כָּל־עֵץ רַעֲנָן׃ **יא** וַיְקַטְּרוּ־
שָׁם בְּכָל־בָּמוֹת כַּגּוֹיִם אֲשֶׁר־הֶגְלָה יְהוָה מִפְּנֵיהֶם
וַיַּעֲשׂוּ דְּבָרִים רָעִים לְהַכְעִיס אֶת־
יְהוָה׃ **יב** וַיַּעַבְדוּ הַגִּלֻּלִים אֲשֶׁר אָמַר יְהוָה לָהֶם
לֹא תַעֲשׂוּ אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה׃ **יג** וַיָּעֵד יְהוָה
בְּיִשְׂרָאֵל וּבִיהוּדָה בְּיַד כָּל־נביאו (נְבִיאֵי) כָּל־
חֹזֶה לֵאמֹר שֻׁבוּ מִדַּרְכֵיכֶם הָרָעִים וְשִׁמְרוּ מִצְוֹתַי
חֻקּוֹתַי כְּכָל־הַתּוֹרָה אֲשֶׁר צִוִּיתִי אֶת־אֲבֹתֵיכֶם
וַאֲשֶׁר שָׁלַחְתִּי אֲלֵיכֶם בְּיַד עַבְדַי
הַנְּבִיאִים׃ **יד** וְלֹא שָׁמְעוּ וַיַּקְשׁוּ אֶת־עָרְפָּם כְּעֹרֶף
אֲבוֹתָם אֲשֶׁר לֹא־הֶאֱמִינוּ בַּיהוָה
אֱלֹהֵיהֶם׃ **טו** וַיִּמְאֲסוּ אֶת־חֻקָּיו וְאֶת־בְּרִיתוֹ אֲשֶׁר
כָּרַת אֶת־אֲבוֹתָם וְאֵת עֵדוֹתָיו אֲשֶׁר הֵעִיד בָּם

וַיֵּלְכוּ אַחֲרֵי הַהֶבֶל וַיֶּהְבָּלוּ וְאַחֲרֵי הַגּוֹיִם אֲשֶׁר סְבִיבוֹתָם אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֹתָם לְבִלְתִּי עֲשׂוֹת כָּהֶם: **טז** וַיַּעַזְבוּ אֶת־כָּל־מִצְוֹת יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם מַסֵּכָה שנים (שְׁנֵי) עֲגָלִים וַיַּעֲשׂוּ אֲשֵׁירָה וַיִּשְׁתַּחֲווּ לְכָל־צְבָא הַשָּׁמַיִם וַיַּעַבְדוּ אֶת־הַבָּעַל: **יז** וַיַּעֲבִירוּ אֶת־בְּנֵיהֶם וְאֶת־בְּנוֹתֵיהֶם בָּאֵשׁ וַיִּקְסְמוּ קְסָמִים וַיְנַחֲשׁוּ וַיִּתְמַכְּרוּ לַעֲשׂוֹת הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה לְהַכְעִיסוֹ: **יח** וַיִּתְאַנַּף יְהוָה מְאֹד בְּיִשְׂרָאֵל וַיְסִרֵם מֵעַל פָּנָיו לֹא נִשְׁאַר רַק שֵׁבֶט יְהוּדָה לְבַדּוֹ: **יט** גַּם־יְהוּדָה לֹא שָׁמַר אֶת־מִצְוֹת יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם וַיֵּלְכוּ בְּחֻקּוֹת יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר עָשׂוּ: **כ** וַיִּמְאַס יְהוָה בְּכָל־זֶרַע יִשְׂרָאֵל וַיְעַנֵּם וַיִּתְּנֵם בְּיַד־שֹׁסִים עַד אֲשֶׁר הִשְׁלִיכָם מִפָּנָיו: **כא** כִּי־קָרַע יִשְׂרָאֵל מֵעַל בֵּית דָּוִד וַיַּמְלִיכוּ אֶת־יָרָבְעָם בֶּן־נְבָט וידא (וַיַּדַּח) יָרָבְעָם אֶת־יִשְׂרָאֵל מֵאַחֲרֵי יְהוָה וְהֶחֱטִיאָם חֲטָאָה גְדוֹלָה: **כב** וַיֵּלְכוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּכָל־חַטֹּאות יָרָבְעָם אֲשֶׁר עָשָׂה לֹא־סָרוּ מִמֶּנָּה: **כג** עַד אֲשֶׁר־הֵסִיר יְהוָה אֶת־יִשְׂרָאֵל מֵעַל פָּנָיו כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר בְּיַד כָּל־עֲבָדָיו הַנְּבִיאִים וַיִּגֶל יִשְׂרָאֵל מֵעַל אַדְמָתוֹ אַשּׁוּרָה עַד הַיּוֹם הַזֶּה: {פ} **כד** וַיָּבֵא מֶלֶךְ־אַשּׁוּר מִבָּבֶל וּמִכּוּתָה וּמֵעַוָּא וּמֵחֲמָת וּסְפַרְוַיִם וַיֹּשֶׁב בְּעָרֵי שֹׁמְרוֹן תַּחַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּרְשׁוּ אֶת־שֹׁמְרוֹן וַיֵּשְׁבוּ בְעָרֶיהָ: **כה** וַיְהִי בִּתְחִלַּת שִׁבְתָּם שָׁם לֹא יָרְאוּ אֶת־יְהוָה וַיְשַׁלַּח יְהוָה בָּהֶם אֶת־הָאֲרָיוֹת וַיְהִיוּ הֹרְגִים בָּהֶם: **כו** וַיֹּאמְרוּ לְמֶלֶךְ אַשּׁוּר לֵאמֹר הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הִגְלִיתָ וַתּוֹשֶׁב בְּעָרֵי שֹׁמְרוֹן לֹא יָדְעוּ אֶת־מִשְׁפַּט אֱלֹהֵי הָאָרֶץ וַיְשַׁלַּח־בָּם אֶת־הָאֲרָיוֹת וְהִנָּם מְמִיתִים אוֹתָם כַּאֲשֶׁר אֵינָם יֹדְעִים אֶת־

מִשְׁפַּט אֱלֹהֵי הָאָרֶץ: **כז** וַיְצַו מֶלֶךְ־אַשּׁוּר לֵאמֹר הוֹלִיכוּ שָׁמָּה אֶחָד מֵהַכֹּהֲנִים אֲשֶׁר הִגְלִיתֶם מִשָּׁם וְיֵלְכוּ וְיֵשְׁבוּ שָׁם וְיֹרֵם אֶת־מִשְׁפַּט אֱלֹהֵי הָאָרֶץ: **כח** וַיָּבֹא אֶחָד מֵהַכֹּהֲנִים אֲשֶׁר הִגְלוּ מִשֹּׁמְרוֹן וַיֵּשֶׁב בְּבֵית־אֵל וַיְהִי מוֹרֶה אֹתָם אֵיךְ יִירְאוּ אֶת־יְהוָה: **כט** וַיִּהְיוּ עֹשִׂים גּוֹי גּוֹי אֱלֹהָיו וַיַּנִּיחוּ | בְּבֵית הַבָּמוֹת אֲשֶׁר עָשׂוּ הַשֹּׁמְרֹנִים גּוֹי גּוֹי בְּעָרֵיהֶם אֲשֶׁר הֵם יֹשְׁבִים שָׁם: **ל** וְאַנְשֵׁי בָבֶל עָשׂוּ אֶת־סֻכּוֹת בְּנוֹת וְאַנְשֵׁי־כוּת עָשׂוּ אֶת־נֵרְגַל וְאַנְשֵׁי חֲמָת עָשׂוּ אֶת־אַשִׁימָא: **לא** וְהָעַוִּים עָשׂוּ נִבְחַז וְאֶת־תַּרְתָּק וְהַסְפַרְוִים שֹׂרְפִים אֶת־בְּנֵיהֶם בָּאֵשׁ לְאַדְרַמֶּלֶךְ וַעֲנַמֶּלֶךְ אלה ספרים (אֱלֹהֵי סְפַרְוָיִם): **לב** וַיִּהְיוּ יְרֵאִים אֶת־יְהוָה וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם מִקְצוֹתָם כֹּהֲנֵי בָמוֹת וַיִּהְיוּ עֹשִׂים לָהֶם בְּבֵית הַבָּמוֹת: **לג** אֶת־יְהוָה הָיוּ יְרֵאִים וְאֶת־אֱלֹהֵיהֶם הָיוּ עֹבְדִים כְּמִשְׁפַּט הַגּוֹיִם אֲשֶׁר־הִגְלוּ אֹתָם מִשָּׁם: **לד** עַד הַיּוֹם הַזֶּה הֵם עֹשִׂים כַּמִּשְׁפָּטִים הָרִאשֹׁנִים אֵינָם יְרֵאִים אֶת־יְהוָה וְאֵינָם עֹשִׂים כְּחֻקָּתָם וּכְמִשְׁפָּטָם וְכַתּוֹרָה וְכַמִּצְוָה אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־בְּנֵי יַעֲקֹב אֲשֶׁר־שָׂם שְׁמוֹ יִשְׂרָאֵל: **לה** וַיִּכְרֹת יְהוָה אִתָּם בְּרִית וַיְצַוֵּם לֵאמֹר לֹא תִירְאוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְלֹא־תִשְׁתַּחֲווּ לָהֶם וְלֹא תַעַבְדוּם וְלֹא תִזְבְּחוּ לָהֶם: **לו** כִּי אִם־אֶת־יְהוָה אֲשֶׁר הֶעֱלָה אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּכֹחַ גָּדוֹל וּבִזְרוֹעַ נְטוּיָה אֹתוֹ תִירָאוּ וְלוֹ תִשְׁתַּחֲווּ וְלוֹ תִזְבָּחוּ: **לז** וְאֶת־הַחֻקִּים וְאֶת־הַמִּשְׁפָּטִים וְהַתּוֹרָה וְהַמִּצְוָה אֲשֶׁר כָּתַב לָכֶם תִּשְׁמְרוּן לַעֲשׂוֹת כָּל־הַיָּמִים וְלֹא תִירְאוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים: **לח** וְהַבְּרִית אֲשֶׁר־כָּרַתִּי אִתְּכֶם לֹא תִשְׁכָּחוּ וְלֹא תִירְאוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים: **לט** כִּי אִם־

אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם תִּירָאוּ וְהוּא יַצִּיל אֶתְכֶם מִיַּד כָּל־אֹיְבֵיכֶם: **מ** וְלֹא שָׁמְעוּ כִּי אִם־כְּמִשְׁפָּטָם הָרִאשׁוֹן הֵם עֹשִׂים: **מא** וַיִּהְיוּ | הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה יְרֵאִים אֶת־יְהוָה וְאֶת־פְּסִילֵיהֶם הָיוּ עֹבְדִים גַּם־בְּנֵיהֶם | וּבְנֵי בְנֵיהֶם כַּאֲשֶׁר עָשׂוּ אֲבֹתָם הֵם עֹשִׂים עַד הַיּוֹם הַזֶּה: {פ}

מלכים ב פרק יח

א וַיְהִי בִּשְׁנַת שָׁלֹשׁ לְהוֹשֵׁעַ בֶּן־אֵלָה מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל מָלַךְ חִזְקִיָּה בֶּן־אָחָז מֶלֶךְ יְהוּדָה: **ב** בֶּן־עֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ שָׁנָה הָיָה בְמָלְכוֹ וְעֶשְׂרִים וָתֵשַׁע שָׁנָה מָלַךְ בִּירוּשָׁלִָם וְשֵׁם אִמּוֹ אֲבִי בַּת־זְכַרְיָהוּ: **ג** וַיַּעַשׂ הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה כְּכֹל אֲשֶׁר־עָשָׂה דָּוִד אָבִיו: **ד** הוּא | הֵסִיר אֶת־הַבָּמוֹת וְשִׁבַּר אֶת־הַמַּצֵּבֹת וְכָרַת אֶת־הָאֲשֵׁרָה וְכִתַּת נְחַשׁ הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר־עָשָׂה מֹשֶׁה כִּי עַד־הַיָּמִים הָהֵמָּה הָיוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל מְקַטְּרִים לוֹ וַיִּקְרָא־לוֹ נְחֻשְׁתָּן: **ה** בַּיהוָה אֱלֹהֵי־יִשְׂרָאֵל בָּטָח וְאַחֲרָיו לֹא־הָיָה כְמֹהוּ בְּכֹל מַלְכֵי יְהוּדָה וַאֲשֶׁר הָיוּ לְפָנָיו: **ו** וַיִּדְבַּק בַּיהוָה לֹא־סָר מֵאַחֲרָיו וַיִּשְׁמֹר מִצְוֹתָיו אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: **ז** וְהָיָה יְהוָה עִמּוֹ בְּכֹל אֲשֶׁר־יֵצֵא יַשְׂכִּיל וַיִּמְרֹד בְּמֶלֶךְ־אַשּׁוּר וְלֹא עֲבָדוֹ: **ח** הוּא־הִכָּה אֶת־פְּלִשְׁתִּים עַד־עַזָּה וְאֶת־גְּבוּלֶיהָ מִמִּגְדַּל נוֹצְרִים עַד־עִיר מִבְצָר: {פ}

ט וַיְהִי בַּשָּׁנָה הָרְבִיעִית לַמֶּלֶךְ חִזְקִיָּהוּ הִיא הַשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִית לְהוֹשֵׁעַ בֶּן־אֵלָה מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל עָלָה שַׁלְמַנְאֶסֶר מֶלֶךְ־אַשּׁוּר עַל־שֹׁמְרוֹן וַיָּצַר עָלֶיהָ: **י** וַיִּלְכְּדֶהָ מִקְצֵה שָׁלֹשׁ שָׁנִים בִּשְׁנַת־שֵׁשׁ לְחִזְקִיָּה הִיא שְׁנַת־תֵּשַׁע לְהוֹשֵׁעַ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל נִלְכְּדָה שֹׁמְרוֹן: **יא** וַיֶּגֶל מֶלֶךְ־אַשּׁוּר אֶת־יִשְׂרָאֵל אַשּׁוּרָה וַיַּנִּחֵם בַּחְלַח וּבְחָבוֹר נְהַר גּוֹזָן וְעָרֵי מָדָי: **יב** עַל | אֲשֶׁר לֹא־שָׁמְעוּ בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם וַיַּעַבְרוּ אֶת־בְּרִיתוֹ אֵת כָּל־אֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה עֶבֶד יְהוָה וְלֹא שָׁמְעוּ וְלֹא עָשׂוּ: {פ}

יג וּבְאַרְבַּע עֶשְׂרֵה שָׁנָה לַמֶּלֶךְ חִזְקִיָּה עָלָה סַנְחֵרִיב מֶלֶךְ־אַשּׁוּר עַל כָּל־עָרֵי יְהוּדָה הַבְּצֻרוֹת וַיִּתְפְּשֵׂם: **יד** וַיִּשְׁלַח חִזְקִיָּה מֶלֶךְ־יְהוּדָה אֶל־מֶלֶךְ־אַשּׁוּר | לָכִישָׁה | לֵאמֹר | חָטָאתִי שׁוּב מֵעָלָי אֵת אֲשֶׁר־תִּתֵּן עָלַי אֶשָּׂא וַיָּשֶׁם מֶלֶךְ־אַשּׁוּר עַל־חִזְקִיָּה מֶלֶךְ־יְהוּדָה שְׁלֹשׁ מֵאוֹת כִּכַּר־כֶּסֶף וּשְׁלֹשִׁים כִּכַּר זָהָב: **טו** וַיִּתֵּן חִזְקִיָּה אֶת־כָּל־הַכֶּסֶף הַנִּמְצָא בֵּית־יְהוָה וּבְאֹצְרוֹת בֵּית הַמֶּלֶךְ: **טז** בָּעֵת הַהִיא קִצַּץ חִזְקִיָּה אֶת־דַּלְתוֹת הֵיכַל יְהוָה וְאֶת־הָאֲמְנוֹת אֲשֶׁר צִפָּה חִזְקִיָּה מֶלֶךְ יְהוּדָה וַיִּתְּנֵם לְמֶלֶךְ אַשּׁוּר: {פ}

יז וַיִּשְׁלַח מֶלֶךְ־אַשּׁוּר אֶת־תַּרְתָּן וְאֶת־רַב־סָרִיס | וְאֶת־רַבְשָׁקֵה מִן־לָכִישׁ אֶל־הַמֶּלֶךְ חִזְקִיָּהוּ בְּחֵיל כָּבֵד יְרוּשָׁלִַם וַיַּעֲלוּ וַיָּבֹאוּ יְרוּשָׁלִַם וַיַּעֲלוּ וַיָּבֹאוּ וַיַּעֲמְדוּ בִּתְעָלַת הַבְּרֵכָה הָעֶלְיוֹנָה אֲשֶׁר בִּמְסִלַּת שְׂדֵה כוֹבֵס: **יח** וַיִּקְרְאוּ אֶל־הַמֶּלֶךְ וַיֵּצֵא אֲלֵהֶם אֶלְיָקִים בֶּן־חִלְקִיָּהוּ אֲשֶׁר עַל־הַבַּיִת וְשֶׁבְנָה הַסֹּפֵר וְיוֹאָח בֶּן־אָסָף הַמַּזְכִּיר: **יט** וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם רַבְשָׁקֵה אִמְרוּ־נָא אֶל־חִזְקִיָּהוּ כֹּה־אָמַר הַמֶּלֶךְ הַגָּדוֹל מֶלֶךְ אַשּׁוּר מָה הַבִּטָּחוֹן הַזֶּה אֲשֶׁר בָּטָחְתָּ: **כ** אָמַרְתָּ אַךְ־דְּבַר־שִׂפְתַיִם עֵצָה וּגְבוּרָה לַמִּלְחָמָה עַתָּה עַל־מִי בָטַחְתָּ כִּי מָרַדְתָּ בִּי: **כא** עַתָּה הִנֵּה בָטַחְתָּ לְךָ עַל־מִשְׁעֶנֶת הַקָּנֶה הָרָצוּץ הַזֶּה עַל־מִצְרַיִם אֲשֶׁר יִסָּמֵךְ אִישׁ עָלָיו וּבָא בְכַפּוֹ וּנְקָבָהּ כֵּן פַּרְעֹה מֶלֶךְ־מִצְרַיִם לְכָל־הַבֹּטְחִים עָלָיו: **כב** וְכִי־תֹאמְרוּן אֵלַי אֶל־יְהוָה

אֱלֹהֵינוּ בָּטָחְנוּ הֲלוֹא־הוּא אֲשֶׁר הֵסִיר חִזְקִיָּהוּ
אֶת־בָּמֹתָיו וְאֶת־מִזְבְּחֹתָיו וַיֹּאמֶר לִיהוּדָה
וְלִירוּשָׁלַ͏ִם לִפְנֵי הַמִּזְבֵּחַ הַזֶּה תִּשְׁתַּחֲווּ
בִּירוּשָׁלָ͏ִם: **כג** וְעַתָּה הִתְעָרֶב נָא אֶת־אֲדֹנִי אֶת־
מֶלֶךְ אַשּׁוּר וְאֶתְּנָה לְךָ אַלְפַּיִם סוּסִים אִם־תּוּכַל
לָתֶת לְךָ רֹכְבִים עֲלֵיהֶם: **כד** וְאֵיךְ תָּשִׁיב אֵת פְּנֵי
פַּחַת אַחַד עַבְדֵי אֲדֹנִי הַקְּטַנִּים וַתִּבְטַח לְךָ עַל־
מִצְרַיִם לָרֶכֶב וּלְפָרָשִׁים: **כה** עַתָּה הֲמִבַּלְעֲדֵי
יְהוָה עָלִיתִי עַל־הַמָּקוֹם הַזֶּה לְהַשְׁחִתוֹ יְהוָה אָמַר
אֵלַי עֲלֵה עַל־הָאָרֶץ הַזֹּאת וְהַשְׁחֵיתָהּ: **כו** וַיֹּאמֶר
אֶלְיָקִים בֶּן־חִלְקִיָּהוּ וְשֶׁבְנָה וְיוֹאָח אֶל־רַבְשָׁקֵה
דַּבֶּר־נָא אֶל־עֲבָדֶיךָ אֲרָמִית כִּי שֹׁמְעִים אֲנָחְנוּ
וְאַל־תְּדַבֵּר עִמָּנוּ יְהוּדִית בְּאָזְנֵי הָעָם אֲשֶׁר עַל־
הַחֹמָה: **כז** וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם רַבְשָׁקֵה הַעַל אֲדֹנֶיךָ
וְאֵלֶיךָ שְׁלָחַנִי אֲדֹנִי לְדַבֵּר אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה
הֲלֹא עַל־הָאֲנָשִׁים הַיֹּשְׁבִים עַל־הַחֹמָה לֶאֱכֹל
אֶת־חריהם (צוֹאָתָם) וְלִשְׁתּוֹת אֶת־שניהם
(מֵימֵי רַגְלֵיהֶם) עִמָּכֶם: **כח** וַיַּעֲמֹד רַבְשָׁקֵה
וַיִּקְרָא בְקוֹל־גָּדוֹל יְהוּדִית וַיְדַבֵּר וַיֹּאמֶר שִׁמְעוּ
דְּבַר־הַמֶּלֶךְ הַגָּדוֹל מֶלֶךְ אַשּׁוּר: **כט** כֹּה אָמַר
הַמֶּלֶךְ אַל־יַשִּׁא לָכֶם חִזְקִיָּהוּ כִּי־לֹא יוּכַל לְהַצִּיל
אֶתְכֶם מִיָּדוֹ: **ל** וְאַל־יַבְטַח אֶתְכֶם חִזְקִיָּהוּ אֶל־
יְהוָה לֵאמֹר הַצֵּל יַצִּילֵנוּ יְהוָה וְלֹא תִנָּתֵן אֶת־
הָעִיר הַזֹּאת בְּיַד מֶלֶךְ אַשּׁוּר: **לא** אַל־תִּשְׁמְעוּ
אֶל־חִזְקִיָּהוּ כִּי כֹה אָמַר מֶלֶךְ אַשּׁוּר עֲשׂוּ־אִתִּי
בְרָכָה וּצְאוּ אֵלַי וְאִכְלוּ אִישׁ־גַּפְנוֹ וְאִישׁ תְּאֵנָתוֹ
וּשְׁתוּ אִישׁ מֵי־בֹרוֹ: **לב** עַד־בֹּאִי וְלָקַחְתִּי אֶתְכֶם
אֶל־אֶרֶץ כְּאַרְצְכֶם אֶרֶץ דָּגָן וְתִירוֹשׁ אֶרֶץ לֶחֶם
וּכְרָמִים אֶרֶץ זֵית יִצְהָר וּדְבַשׁ וְחְיוּ וְלֹא תָמֻתוּ
וְאַל־תִּשְׁמְעוּ אֶל־חִזְקִיָּהוּ כִּי־יַסִּית אֶתְכֶם לֵאמֹר
יְהוָה יַצִּילֵנוּ: **לג** הַהַצֵּל הִצִּילוּ אֱלֹהֵי הַגּוֹיִם אִישׁ
אֶת־אַרְצוֹ מִיַּד מֶלֶךְ אַשּׁוּר: **לד** אַיֵּה אֱלֹהֵי חֲמָת
וְאַרְפָּד אַיֵּה אֱלֹהֵי סְפַרְוַיִם הֵנַע וְעִוָּה כִּי־הִצִּילוּ
אֶת־שֹׁמְרוֹן מִיָּדִי: **לה** מִי בְּכָל־אֱלֹהֵי הָאֲרָצוֹת
אֲשֶׁר־הִצִּילוּ אֶת־אַרְצָם מִיָּדִי כִּי־יַצִּיל יְהוָה אֶת־
יְרוּשָׁלַ͏ִם מִיָּדִי: **לו** וְהֶחֱרִישׁוּ הָעָם וְלֹא־עָנוּ אֹתוֹ
דָּבָר כִּי־מִצְוַת הַמֶּלֶךְ הֵיא לֵאמֹר לֹא
תַעֲנֵהוּ: **לז** וַיָּבֹא אֶלְיָקִים בֶּן־חִלְקִיָּה אֲשֶׁר־עַל־
הַבַּיִת וְשֶׁבְנָא הַסֹּפֵר וְיוֹאָח בֶּן־אָסָף הַמַּזְכִּיר אֶל־
חִזְקִיָּהוּ קְרוּעֵי בְגָדִים וַיַּגִּדוּ לוֹ דִּבְרֵי רַבְשָׁקֵה:

לוח מוהרא"ש

לפי אופק יבנאל עיר ברסלב - עיר השמחה

פרשת ויקהל

יום **ראשון**	**טז** 16	**לימוד יומי:** **בבלי:** סנהדרין פ"ט **ירושלמי:** מועד קטן ב' **תוספתא:** מגילה א **נ"ך:** מלכים ב יא **משניות:** עדיות ב **זהר:** חלק ב עמ' קכא-קכב	**פורים משולש בירושלים ובמוקפין** **עלות השחר** (72 דק') ... 4:35 | **סו"ז תפילה** ..... 9:47 **נץ החמה** ..... 5:47 | **חצות היום** ..... 11:47 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:02 | **שקיעה** ..... 5:46 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 8:47 | **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 6:59
יום **שני**	**יז** 17	**לימוד יומי:** **בבלי:** סנהדרין צ' **ירושלמי:** מועד קטן ג' **תוספתא:** מגילה ב **נ"ך:** מלכים ב יב **משניות:** עדיות ג **זהר:** חלק ב עמ' קכג-קכד	**עלות השחר** (72 דק') ... 4:33 | **סו"ז תפילה** ..... 9:46 **נץ החמה** ..... 5:46 | **חצות היום** ..... 11:46 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:01 | **שקיעה** ..... 5:46 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 8:46 | **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 6:59
יום **שלישי**	**יח** 18	**לימוד יומי:** **בבלי:** סנהדרין צ"א **ירושלמי:** מועד קטן ד' **תוספתא:** מגילה ג **נ"ך:** מלכים ב יג **משניות:** עדיות ד **זהר:** חלק ב עמ' קכה-קכו	**עלות השחר** (72 דק') ... 4:32 | **סו"ז תפילה** ..... 9:46 **נץ החמה** ..... 5:44 | **חצות היום** ..... 11:46 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:00 | **שקיעה** ..... 5:47 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 8:45 | **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 7:00
יום **רביעי**	**יט** 19	**לימוד יומי:** **בבלי:** סנהדרין צ"ב **ירושלמי:** מועד קטן ה' **תוספתא:** מועד קטן א **נ"ך:** מלכים ב יד **משניות:** עדיות ה **זהר:** חלק ב עמ' קכז-קכח	**עלות השחר** (72 דק') ... 4:31 | **סו"ז תפילה** ..... 9:45 **נץ החמה** ..... 5:43 | **חצות היום** ..... 11:46 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 7:59 | **שקיעה** ..... 5:48 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 8:44 | **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 7:01
יום **חמישי**	**כ** 20	**לימוד יומי:** **בבלי:** סנהדרין צ"ג **ירושלמי:** מועד קטן ו' **תוספתא:** מועד קטן ב **נ"ך:** מלכים ב טו **משניות:** עדיות ו **זהר:** חלק ב עמ' קכט- קל	**עלות השחר** (72 דק') ... 4:29 | **סו"ז תפילה** ..... 9:44 **נץ החמה** ..... 5:42 | **חצות היום** ..... 11:45 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 7:58 | **שקיעה** ..... 5:49 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 8:44 | **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 7:02
יום **שישי**	**כא** 21	**לימוד יומי:** **בבלי:** סנהדרין צ"ד **ירושלמי:** מועד קטן ז' **תוספתא:** חגיגה א **נ"ך:** מלכים ב טז **משניות:** עדיות ז **זהר:** חלק ב עמ' קלא- קלב	**עלות השחר** (72 דק') ... 4:28 | **סו"ז תפילה** ..... 9:44 **נץ החמה** ..... 5:40 | **חצות היום** ..... 11:45 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 7:57 | **שקיעה** ..... 5:49 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 8:43 | **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 7:02 **הדלקת נרות** (40 דק'): **5:09** (20 דק'): **5:29**
שב"ק	**כב** 22	**לימוד יומי:** **בבלי:** סנהדרין צ"ה **ירושלמי:** מועד קטן ח' **תוספתא:** חגיגה ב **נ"ך:** מלכים ב יז **משניות:** עדיות ח **זהר:** חלק ב עמ' קלג-קלד	**שבת קודש פרשת ויקהל - פרה** **עלות השחר** (72 דק') ... 4:26 | **סו"ז תפילה** ..... 9:43 **נץ החמה** ..... 5:39 | **חצות היום** ..... 11:45 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 7:57 | **שקיעה** ..... 5:50 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 8:42 | **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 7:03 **מוצש"ק לשיטת ר"ת: 7:03**

אֱמוּנָה נֶחְלֶקֶת לְג' עִנְיָנִים : אֱמוּנָה בַּה', אֱמוּנַת חֲכָמִים, אֱמוּנָה בְּעַצְמוֹ ; אֱמוּנָה שְׁלֵמָה בְּהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זוֹכִין עַל יְדֵי אֱמוּנַת חֲכָמִים, וְעַל יְדֵי אֱמוּנוֹת קְדוֹשׁוֹת אֵלּוּ זוֹכֶה אָדָם לֶאֱמוּנָה בְּעַצְמוֹ, לְהַאֲמִין בְּעַצְמוֹ ! יֵשׁ בְּךָ כֹּחוֹת עֲצוּמִים - תְּשִׁתַּמֵּשׁ אִתָּם ! (משיחותיו של מו"ר הרה"צ שליט"א)